RECULL
de
EXIMPLIS

E MIRACLES, GESTES
E FAULES

e altres ligendes ordenades per
A-B-C

tretes de un manuscrit en pergami del
començament del segle xv,
ara per primera volta estampades
baix la direccio d'en

Marian Aguilo y Fuster

VOL. I

BARCELONA

ANY M.DCCC.LXXXI

BIBLIOTECA CATALANA

DIRIGIDA PER EN M. AGUILO Y FUSTER.

RECULL
DE
EXIMPLIS E MIRACLES
GESTES E FAULES

ordenades per

A. B. C.

tretes de un manuscrit en pergamí del començament
del segle xv,
ara per primera volta estampades.

VOLUM I

BARCELONA
LLIBRERIA D'ALVAR VERDAGUER
Rambla del Mig, 5, enfront del Liceo
M.DCCC.LXXIII - M.CM.IV

BIBLIOTECA CATALANA.

RECULL DE EXIMPLIS

RECULL
de
EXIMPLIS

E MIRACLES, GESTES
E FAULES

e altres ligendes ordenades per
A-B-C

tretes de un manuscrit en pergami del
començament del segle xv,
ara per primera volta estampades
baix la direccio d'en

Marian Aguilo y Fuster

VOL. I

BARCELONA

ANY M.DCCC.LXXXI

BARCELONA
Llibrería d'Alvar Verdaguer, Rambla del Mig, n.º 5.

En les Estampes de Celestí Verdaguer y de Fidel Giró de Barcelona.

PROLECH

El sortir de la estampa en l'any 1881 lo primer volum de aquest Recull d'Eximplis, sorprengué a bona part dels llegidors de la *Biblioteca Catalana*, com, al costat d'obres de la anomenada del *Tirant lo Blanch* o de la *Cronica del Rey Don Jaume*, vegés la llum pública una compilació desconeguda de molts, plena d'ignoscentades y de *fatilleries* y ahont aparexen barrejats elements de molt diversos origens. La delicadesa d'algunes de les narracions y la cruesa o puerilitat de moltes d'altres, feren acudir a determinats llegidors l'idea d'una tría possible, per la quina fossen donats a l'estampa aquells *eximplis* solament que per sa discreció o mérit literari meresquessen tal honor. Y encara devem dir que quant per l'any 1856 va veurer mon Pare (q. c. c. s.) per primera vegada lo Codex d'aquest Recull, desconegut, y mal conservat, se li acudí també de moment la conveniencia d'escullirlos, si be al ferse cárrech de la antiquíssima popularitat de la major part d'aquestes lligendes en tota la Europa, ja que foren en les primeries de l'Edat Mitjana, l'únich portaveu acceptat pel

poble ab lo quin rebía les poques nocions de cultura que podia saber, arreconada com estava en les biblioteques conventuals tota la literatura clássica que restava a la cayguda del Imperi, comprengué la necessitat de conservar integre aquesta compilació, ahont acudíen predicadors y escriptors de la valua de l'Eximenis cercant en sos exemples la millor y mes atractívola persuasió pera sos oyents o llegidors (1).

Nombroses son les fonts d'aquest exemplari, que com a arrels d'un arbre poderós s'extenen a totes les literatures de qui rebé influencia l'Europa en los començos de l'Edat Mitjana. Les lligendes dels Flos Sanctorum y de la Legenda Lombardici, la Disciplina Clericalis de Pero Alfonso, lo Gesta Romanorum, lo Decamerone, etc., etc., tenen ab lo RECULL de que'ns ocupem, comunitat d'origen, essent la base les tradicions cristianes de la primera época de la vida monástica, ab algunes guspires de les vides dels filosops y emperadors de l'época clássica y un'altra influencia més remota y curiosa com es l'oriental que ens aportá ab l'Apólech indi, lo model, per dirho axís, dels exemples morals, tan espandits en la primera época de les literatures novo-llatines. En la llista que incluim dels autors y obres citats en los EXEMPLIS, se podrá veurer palesament lo que vením de dir; si be no's deu pendre la cita com indiscutible, ja que's troba alterada segons sía la versió catalana, castellana o llatina, axís com los textes llatins que aparexen al principi de cada exemple arreglats y cambiats del tot al albir del compilador en cada versió.

---

(1) No's limitá a n'aquella época la influencia dels *exemplis,* que continuen molts d'ells vius en la memoria del poble; en lo llibre *El catecismo en ejemplos* publicat a Barcelona en 1857, se'n poden llegir alguns de dita procedencia.

Les incorreccions y mancaments que en los dits textes llatins s'hi troben, y que no cregué convenient d'alterar lo editor de la obra, denotan la remota época en que s'escrigué y l'escassetat de conexements clássichs de son compilador, o traductor.

De la llarga galería d'estaments y classes socials en ell consignades, a qual pertanyía lo compilador d'est llegendari? Hi ha per sospitarho vagament, pero no es cosa d'omplir est prólech de conjectures. Se podria tambe deduhir la modesta situació en que s'havia trobat del Miracle 598, (pág. 210 del segón volum) hon recomana «*No menys preets vers Deu los estaments dels homens del mon, car en quescun estament te nostre senyor Deus servidors.*»

Les paraules castellanes que's llegexen sovint en la obra, faríen creure en la possibilitat de ésser traduhida d'algún exemplari castellá, si be no'ns fora fácil saber de quin sía. Havem mirat detingudament lo *Libro de Exemplos* por A. B. C. de Clemente Sánchez de Vercial, tant en lo fragment que poseheix la Biblioteca Nacional de Madrid, publicat en 1860 per D. Pascual de Gayangos en la Biblioteca Rivadeneyra (1), com lo adquirit per la Biblioteca Nacional de París que completa lo anterior, del quin publicá lo fragment que manca al primer, Mr. Alfred Morel-Fatio en la Romania, vol. VII (1878), y si be nombrosos exemples explican lo mateix argument, en cambi, ni lo desenrotllo, ni la sentencia llatina que'ls precedeix tenen cap semblança; axó dexant apart lo nombre que en lo codex catalá passa de 700 y no arriba a 400 entre los dos manuscrits castellans de que havem parlat.

Es nostre llibre, un bell Codex en pergamí en foli, de

(1) *Escritores en prosa anteriores al siglo* XV, p. 443-542.

292 fulles numerades, manca la 293, (desprès de la plana 310 d'aquesta edició), segueix desprès una fulla sens numerar, faltantne dues més (al final de la plana 312), y n'hi ha altres dues ahont acaba la obra. Es del comensament del sigle XV, de lletra comunament anomenada gótica, en fascicles de cinch fulls. Les rubriques dels capítols en tinta vermella: les capitals que van al començament de cada una de les seccions d'Eximplis per A. B. C., van il-luminades ab una vinyeta reproduhida en la present edició.

En la fulla que resta, desprès de la que devía ésser la 293, havem trobat lo fragment que reproduhim a continuació, que no inclogué mon Pare per ésser incomplert, y que no es altra cosa, sino una versió compendiada de la noveleta, *Valter e Griselda* (1), Es com segueix:

.... vant tots quax per scarn dixli que tes viares de aquesta mia sposa assats es bella e honesta; respos aquella ver es ni pus bella ni pus honesta nos pot trobar e cobeex e sper en Deu que ab aquesta haurets pau e vida bona de una cosa te prech e te amonest que no vulles punyir aquesta ab aquels agullons que l altra has punyida com perque aquesta qui es pus iove e pus delicadament nodrida no porie tant sofferir. Com galter guardant la legria de aquesta qui parlava e considerant la constancia de la fembra ben forment offesa mogut

---

(1) Publicada per mon Pare ab lo títol *Historia de Valter e de la pacient Griselda,* en la «Biblioteca Llemosina» en lletra gótica, Barcelona 1883.

d amor no podent mes sofferir dix. Griselda mia assats es provada a mi e coneguda la fe tua ni m pens deius lo cel sie qui tens grans spiriments d amor de muller hage hauts com io e aço dient ensemps la sua cara muller d alegre color profusa alegrament ab los seus braços abraça e dixli: tu sola es muller mia e altre non he haud ni haure e aquesta que tu creyes que fos sposa mia ffilla tua es. E aquest que creyes si fos cunyat meu fill teu es ensemps as cobrat que en diuerses temps te pensauas hauer perdut. Sapien aquels qui han cregut lo contrari io no son cruel haver dampnada ma muller mas com a curios la he volguda provar e mos fills e volguts amagar e no matar. Aquestes paraules veent aquella per sobre de gog quax defallent e de sobre de pietat quax fora de seny ab lagremes lexes anar en abraçar de sos inffants e en besar en piados plant tots los banya. Ten sempre les matrones qui aqui eren les vestedures que tenie li despullen e ab les mes nobles vestedures acustumades la vestiren e ornaren grans goigs e grans alegries faeren en aquel die solempne pus solempne fo que si fos die de noces apres de molts anys ab gran pau e ab gran concordia visqueren e Galter son sogre lo qual havie mostrat haver menys preu muda en casa sua e lach ab gran reverencia e de puys sa ffilla honradament marida e son ffill lexa succeydor

en casa sua alegre de son matrimoni e de sos inffants.

Lo llibre, que existeix en la Biblioteca de Barcelona, acaba ab los paragrafs posats en les planes 313 y 314 del segón volum.

Segueix al Exemplari *La vida del glorios martir mossenyer sent Julia* treta del *Llibre de les Ordinacions* de la Confraría de Mercers y Botiguers de la ciutat de Barcelona, vulgarment dita dels Julians; fora verament interessant l'agrupar les vides de Sants que's feren populars en aquella época, com la de San Honorat, la de San Segimón Rey de Borgonya, la Vida de San Amador, la de San Antiogo (publicada en la *Biblioteca Popular Catalana* per mon Pare) y algunes d'altres, que's troben consignades ja en los Flos Sanctorum en catalá, ja en manuscrits solts o com la de San Segimon, reproduhida en nombrosíssimes edicions.

ANGEL AGUILÓ

Juny de 1904.

AUTORS Y OBRES CITATS EN LOS

EXIMPLIS E MIRACLES

RECULL DE EXIMPLIS
E MIRACLES, GESTES E FAULES

e altres ligendes ordenades per A-B-C,
tretes de un manuſcrit en pergami
del començament del ſegle XV,
ara per primera volta
eſtampades.

☞ Comença lo libre ab los eximplis e miracles que comencen per A.

A.

I.—*Eximpli con moltes vegades sesdeue que per la honesta vida que fan los homens dorde molts peccadors se lexen de fer peccats e vida deshonesta, segons que recompta Jacme de Uitriaco.*

¶ ABBAS quantum potest debet petitiones reuocare.

UN princep de ladres molt rich e poderos robaua tots los camins, degollant e desspullant tots quants en les sues mans e poder venien. Sdeuench se que ho sabe un abat de .j. monestir, e caualca en .j. seu palaffre per cercar lo princep dels ladres, lo qual abat fo pres pels companyons daquell princep; e quant lo

hagueren pres, menaren lo denant lur ſenyor. E labat lurs demana on lo menauen? ne que volien fer dell? E ells li reſpongueren que li volien tolre lo palaffre e deſpullar les veſtedures. E labat lus dix: Los bens de Deu comuns deuen eſſer: molts dies ha que jom ſerueſch de aqueſtes coſes, e ſi voſaltres meſter les hauets prenets les en lo nom de Deu, e ſeruits vos delles altre tant con jo he fet. E lo princep reſpos a labat: Huy les vendrem totes per comprar que menjar per a noſaltres. E labat reſpos al princep dels ladres: Fill, per quet mets en ten gran perill per menjar? vina al meu moneſtir que jot dare que menjar. E lo princep reſpos: Jo no poria menjar faues, ne cols, ne beure vin amerat. E ladonchs labat reſpos al princep e dix: Amich, jot dare de molts e bons pexs freſchs, e carn, e bon vin. E lo princep dels ladres ſen ana decontinent ab labat al moneſtir, mes per prouar que faria labat que no per ſtar e romandre ab ell en lo moneſtir. Ladonchs labat feu li dar una cambra molt ben aparellada en la qual hauia un bell lit, e mana a .j. monge quel feruis e que li donas tot ço que hagues meſter. E queſcun dia, apres quel princep dels ladres hauia menjat, lo monge quel ſeruia menjaua pa e aygua per manament del abat ſon major. E apres alſcuns dies, lo ladre demana al monge per que fahia ten gran affliccio queſcun die? ſi hauia morts alſcuns homens, o ſi hauia jagut carnalment ab alcuna fembra maridada o de orde, o ſi hauia cremada alcuna ſgleya,

perque ten gran affliccio fahia? E ladonchs lo monge marauellant fe refpos al ladre e dix li: Amich, nom ajufte nem acofte a neguna fembra, ne fiu mal ne defplaer a home algun. Donchs, dix lo ladre, per que fas ten gran abftinencia e affliccio? Per tal, dix lo monge, que tenga e haja Deus per amich. E ladonchs lo ladre comença a penfar en fi molt fortment, e ach molt gran triftor e dolor en fon cor, e dix: Ay quant fon jo mefqui qui fiu tants de mals, furte, e mate, e creme fgleyes, e james no dejune .j. dia per tants mals e peccats que he fets. E decontinent lo ladre demana e prega labat del moneftir que li donas labit, e labat lo li dona. E feu vida ab molt major abftinencia e affliccio que negu dels altres monges. E axi fo lo princep dels ladres faul per lo bon eximpli del abat.

II.— *Eximpli con lo religios faui ab fauies paraules lunya e tol los peccadors de peccat, fegons ques recompta en la vida dels fancts Pares.*

¶ ABBAS difcretus peccatores
a peccatis retrahit.

EN lo temps de Ualeriano una puncella, la qual hauia nom Tays, fe feu fembra publica, e perço con era molt bella peccauen carnalment molts ab ella. E fdeuench fe queu fabe un abat qui hauia nom Panicio, e veftis axi con a hom feglar, e ifques del moneftir, e vench lla on Tays

ſtaua, e donali un diner dargent e dixli: Entrem nos en caſa tua, que plaer vull hauer ab tu. E quant foren entrats, Tays dix al abat que pujas en lo lit. E labat demana a Tays ſi tenia altra caſa que fos mes amagada e ſecreta. E con? reſpos Tays a labat, e has paor de alcun hom? que aqueſta caſa aſſats es amagada, e daci not veu negun, e ſi Deus tems, en tot loch nos veura. E ladonchs labat dix a Tays: E ſaps tu que es Deus? E Tays reſpos: Ben ſe jo que es Deus, e la gloria gran que dara als beneuenturats, e los turments que hauran los dampnats. E labat reſpos: Donchs ſi aço ſaps tu, per que fas perdre les animes a tants homens? car no ten ſolament has a donar compte e raho a noſtre ſenyor Deus de la tua anima, mas encare de les animes de tots aquels qui ab tu pecquen. De continent que labat ach dites aqueſtes paraules que hauets oydes a Tays, ella ſe agenolla als peus del abat, e plora molt fortment una gran peça. E de continent, de conſell del abat, Tays crema tot quant tenia en aquella caſa e hauia ajuſtat e guanyat en aquell peccat; e apres mes ſe e tancas en una cambra, e ſtech en ella tancada .iij. ayns. E quant Tays fo entrada en la caſa labat tanca la porta e ſegella la ab lo ſeu ſegell, e dix li: Tays, tu no eſt digne de nomenar Deus, per que aqueſta ſia la tua oracio: Senyor quim fehiſt hages merce de mi. E en la fi dels .iij. ayns, Tays ſabe, per reuelacio que Deus li enuia, que noſtre Senyor li hauia perdonats

tots los ſeus peccats. E paſſats los .iij. ayns, e la hagueren treta de aquella caſa, dix que dalli auant volia viure en ſeruey de Deu hauent continuament memoria dels ſeus peccats, e axi ho feu. E noſtre Senyor li perdona tots los peccats.

III. —*Miracle con la almoyna es ſancta coſa e plaſent a Deu, ſegons que recompta Pere Damia.*

¶ ABBAS debet eſſe eleemoſinarius.

UN abat ſtant .j. dia aſſegut a taula ques dinaua, tenia denant ſi una lamprea molt ben apparellada; e abans que la començas a menjar, vench .j. pobre a la porta e demana que li donas de la lamprea per amor de Deu. Ladonchs labat mana donar tota la lamprea entegra al pobre; e decontinent lo pobre pres la lamprea ab lo tallador, e denant tots aquells qui en la caſa eren puja ſen als cels. Perque es certa coſa que tota almoyna que es donada al pobre es pujada als cels.

IV. —*Eximpli con lo bon prelat de religio deu eſſer en menjar e en veſtir egual dels ſeus monges o frares, ſegons que recompta Narrator.*

¶ ABBAS debet eſſe conformis ſubditis in veſtibus et victualibus.

UN abat viuia e menjaua molt abaſtantment e delicada, e veſtia ſe de veſtedures molt be-

lles e riques ſegons lo ſeu eſtament. E ſdeuench .j. dia que ell feu molt be apparellar de menjar per a ell; e los frares no menjaren ſino ben poques viandes. E apres que labat fon dinat ell crida .j. frare ab molt gran endeyn, e per tal con lo frare no reſpos al abat tentoſt con ell volguera, labat dix al frare molt fellonament: Germa, no oiſt con jot cride? E ladonchs lo frare reſpos al abat e dix li: Uoſtre germa ſon jo, mas la voſtra veſtedura no es germana de la mia, ne la voſtra ſcudella no es ſtada vuy germana de la mia. Per la qual coſa labat fo molt confus e triſt.

V.—*Eximpli con lo qui ſeruex a Deu a les vegades li coue hauer honeſtament recreacio e pleer, ſegons ques recompta en la vida de ſent Anthoni.*

¶ ABBAS interdum debet gaudere cum ſubditis ſuis.

UN hom anaua a caça .j. die ab una balleſta, e troba e vee ſent Anthoni alegrar ſe ab una perdiu; e de continent lom comença a murmurar. E quant lom fo prop de ſent Anthoni, ſent Anthoni li dix: Para la tua balleſta. E depuys ſent Anthoni comenſa a parlar ab lo balleſter de moltes rahons, tant que lo balleſter ſe anujaua. E ladonchs lo balleſter dix a ſent Anthoni: Senyor, ſi mes tench parada aqueſta balleſta no ſera depuys ten fort de tirar, o per ventura ſe trencara. E ſent Anthoni reſpos al balleſter, e dix li axi:

Los qui a Deu feruim, fi tota hora enteniem e ftauem prefes al feu feruey e no reebeffem alcuna recreacio, enflaquiriem e no podriem durar ne continuar lo treball; perque es mefter que aquell qui a Deu volra feruir que reebe recreacio e plaer alcunes vegades honeftament.

VI. — *Eximpli con lo prelat no podra effer elegit per pregaries, fegons que recompta Umbert.*

¶ ABBAS non debet elegi per preces corporales.

UN abat ftant a la hora de la fua fin, prega los monges del moneftir que elegiffen per abat, apres de la fua mort, un nebot feu qui era monge de aquell moneftir: e los monges ho faeren axi. E un dia, anant lo nabot del abat, que ja era abat, per la orta del moneftir, ell oy en una font que dins la orta hauia, la anima de fon oncle cridar molt fortment e fpauentable, la qual conjurada dix li: Que era la anima de fon oncle, e que fofferia molt gran pena e turment e cremar en aquella font, per tal con ell prega los monges del moneftir que elegiffen per abat a ell qui era fon nebot. E lo nebot dix: Que era que axi fe cremaua en laygua? E la anima li refpos e dix li: Ue al moneftir, e porta lo canalobre de coure, e lança lo dins en aquefta font, e veuras con toft fera regalat e fus. E labat porta decontinent lo candalobre e gita lo dins la font, e decontinent regala

axi con ſi fos cera que fos meſa en .j. foch. E de continent labat renuncia a labadia, e depuys ja mes no oy la veu de ſon oncle.

VII. — *Eximpli con lo prelat de religio, dels bens del ſeu moneſtir no deu donar a ſos propis parents, ſegons que recompta Ceſarius.*

¶ ABBAS bona monaſterii non debet amicis carnalibus dare.

UN abat qui fo abat de ſent Panteleon, en la ciutat de Colonia, dona a un ſeu nabot qui era mercader molt gran treſor, lo qual treſor era del moneſtir, e lo qual lo germa del abat eſmerça enſemps ab daltres diners ſeus en moltes mercaderies. E ja fos quel germa del abat fos ben ſaui e ſuptil en fet de mercaderia, ell perde tots los diners que labat li hauia donats, e encara los ſeus. E labat dix a ſon germa: Per que has perdut ço del teu, e ço que jot done, e has aportat a gran deſonor tu e mi? E ell li reſpos: Diligentment fas les mies mercaderies axi con altre mercader, mas no puſch traure guany de aquelles axi con ſolia. E apres lo mercader, germa del abat, confeſſas de aquell fet a .j. clergue, lo qual clergue li dix: Ço que ton frare labat te dona era furt, e allo te feu perdre ço del teu que era ben guanyat: per que daço quet ha romas met te en mercadejar, e del guany que faras, fe ſatiſfaccio al moneſtir, tant tro que tu entengues que hages pagat e ſa-

tiffet tot ço quet dona labat ton frare. Lo germa de labat ho feu axi; mes fe a mercadejar, e dalli auant ell guanyaua quefcun dia tant, que fo molt rich, e fatiffeu al moneftir tot ço que labat fon frare li hauia donat. De la qual cofa labat marauellant fe molt dix li: Con es ten rich en ten poch de temps? Ell li refpos: Mentre jo tengui los diners del teu moneftir, james no pogui guanyar ne auenfar un diner, ans tots temps fuy pobre; e tu pequeft en darme ço que teu no era, ne hauies poder de dar ho: e apres que jo reftitui ço que meu no era, guanye e auence, e en ten poch de temps con has vift, noftre fenyor Deus me dona gracia que fuy ten rich con pots veure.

VIII.—*Eximpli con lo prelat de religio axi en veftir con en calçar deu anar honeftament.*

¶ ABBAS in veftibus et calceamentis humilem fe debet oftendere.

UN abat del orde de Ciftell vench denant Felip rey dels romans fobre alfcuns negocis del feu moneftir, e lo Rey guarda e mira molt labat, e vee les fabates que portaua que eren molt gentilment fetes, e dix li: De on fots, abat? Senyor, dix labat, jo fon abat de la cafa pobre. Ben apar, dix lo Rey, en les fabates que calfats, que la voftra cafa es pobre, car lo cuyro de les fabates hauets molt car. De la qual cofa labat fo molt enuergonyit e confus.

IX. — ***Eximpli e miracle de la gran virtut e poder que caritat ha ſobre los diables, ſegons que recompta Ceſarius.***

¶ ABBAS infirmis
multum debet concedere.

UN abat del orde de Ciſtell mana a un monge del ſeu moneſtir, qui era malalt, que menjas carn, lo qual monge obey decontinent lo manament de ſon major. E dix a labat: Per amor de caritat vos prech que vos que menjets ab mi de la carn: e labat menja de continent de la carn ab lo monge. E quant vench laltre dia labat per la ciutat, troba .j. hom qui tenia lo diable en lo cors; e de continent labat comença a conjurar lo diable, e dix li: Conjur te de part de caritat, per amor de la qual jo mengi ir carn ab un monge del meu moneſtir, qui es malalt, que tu lexes e iſques del tot de aqueſt cors. E tentoſt per miracle de noſtre ſenyor Deus lo diable iſque del cors de aquell hom, e fugi, car no poch ſofferir lo conjurament de caritat.

X. — ***Eximpli con lo prelat de religio mes deu uſar de ſimples paraules que de poder e força darmes, ſegons que recompta Ceſarius.***

¶ ABBAS ſimplex aliquando plus
prodeſt conuentui quam callidus.

UN abat molt ſimple ana ab un monge del ſeu moneſtir a un caualler qui hauia pre-

ſes e tenia per força alguns bens del moneſtir, lo qual caualler dehia que aquells bens eran ſeus. E quant labat fo dẹnant lo caualler ell li dix: Tu dius en bona fe e veritat que aqueſts bens que ſon teus? E lo caualler, curant molt poch de conexer bona fe e veritat, dix que aquells bens eren ſeus. E ladonchs labat dix al caualler: Teus ſien, pus que axi ho dius. E decontinent labat e lo monge ſe partiren del caualler. E quant vench al veſpre, lo caualler compta e dix a ſa muller les paraules que eren ſtades entre ell e labat, la qual ab molt gran fellonia li reſpos, e dix li: Marit, ſi vos no tornats e reſtituits al abat ço que li hauets pres e tenits per força, noſtre ſenyor Deus li dara venjança de vos. Per les quals paraules lo caualler fo molt ſpaordit, e torna al abat los bens que dell tenia, e demanali perdo.

XI. — *Eximpli e miracle con la abadeſſa deu caſtigar e en diciplina deu regir les dones del ſeu moneſtir que hagen ſingular deuocio en la verge Maria mare de Deu, ſegons ques recompta en los miracles de ſancta Maria.*

¶ ABBATISSA ſemper ſibi ſubiectas in diſciplina debet regere, et ad virginem Mariam deuotionem habere.

UNa abadeſſa diligentment regia lo ſeu moneſtir, e caſtigaua queſcun die les ſues monges que guardaſſen be la regla que la orde los

manaua. E ſdeueuch que per temptacio del diable ella pecca carnalment ab un hom, e ſemprenya; pero ella no ceſſaua de caſtigar e coſtrenyer les monges, ſegons de abans hauia acuſtumat. E quant vench al temps del parir, totes les monges hagueren molt gran plaer quant ſaberen que labadeſſa era prenys; e faeren ho ſaber al biſbe de aquella terra, e lo biſbe vench al moneſtir. E labadeſſa ſe vee en molt gran tribulacio e no ſabe ques faes; e mes ſe en una capella apartada en la qual ella queſcun die deya les ores de ſancta Maria, e ab gran dolor e contriccio e molt deuotament comença a dir les ores. E quant les hague acabades de dir, agenollas denant la ymatge de ſancta Maria, e ab moltes lagremes e contriccio de cor pregua la verge Maria que la deſliuras de aquella vergonya e perill en que ſtaua; e en fi de la oracio, de gran triſtor que hauia, ella ſe adormi. E de continent la verge Maria perſonalment aparech li en viſio ab .ij. angels, e molt piadoſament dix li: Hoy la tua oracio, e ſapies quet guanye del meu Fill perdo del peccat, e deſliurar te ara de la preſe en que ſtas. Ladonchs la verge Maria mana als angels que prengueſſen la criatura e que la aportaſſen a .j. hermita qui ſtaua en unes grans muntanyes que eren prop daquell moneſtir, e mana los que li digueſſen de part ſua que nodris aquella criatura .vij. anys. E de continent la abadeſſa ſe deſperta e ſentis deſliurada del prenyat, e feu laors a noſtre ſenyor

Deus e a la verge Maria. E tentoſt lo biſbe entra en lo moneſtir, e feu ajuſtar totes les altres monges a capitol, e la abadeſſa volch ſe aſſeure en la ſua cadira on hauia acoſtumat de ſeure. E acoſtas a ella lo biſbe e comença la a deſonrar, e molt deſonradament feu la exir de la caſa del capitol; e apres mana a dos clergues que guardaſſen o feſſen guardar la abadeſſa ſi era prenys. E los clergues vengueren a la abadeſſa, e quant veeren que no tenia ſenyal de eſſer prenyada, hagueren molt gran vergonya, e vengueren denant lo biſbe e digueren li que verament la abadeſſa era acuſada falſament, car ella no era prenys. E lo biſbe penſant ſe que la abadeſſa hagues donat als clergues alcun hauer per tal que callaſſen, iſques de continent del capitol e vench lla on la abadeſſa era. E quant vee que no tenia ſenyal de eſſer prenys e que falſament era acuſada, humilias a ella e demana li perdo per les paraules que li hauia dites e per la deſonor que feta li hauia. E de continent lo biſbe mana a totes les monges que iſqueſſen del moneſtir per la falſa acuſacio que hauien feta contra la abadeſſa. E labadeſſa ſabent que les monges deyen veritat, ja fos que la acuſaren ab mala intencio, pregaua lo biſbe per elles; e lo biſbe nols volia perdonar. E decontinent labadeſſa confeſſa lo ſeu peccat al biſbe, e compta li largament lo miracle que noſtre ſenyor Deus per prechs de la verge Maria li hauia fet. E lo biſbe ſtech molt marauellat, e enuia decontinent dos

clergues al hermita, e ſaberen verament dell con dos angels tal die e tal hora li comenaren aquella criatura, e li digueren de part de ſancta Maria que la nodris .vij. anys, de la qual coſa los dos clergues faeren relacio al biſbe, lo qual oynt aço feu laors e gracies a noſtre ſenyor Deus e a la verge Maria. E complits los .vij. anys, lo biſbe enuia per linfant, e feu li moſtrar de letres e informar en totes les ſciencies: e fo hom de molt gran enteniment e ſabent a marauella, en tal manera que apres quel biſbe fo mort, ell fo biſbe de aquell biſbat.

XII. — *Eximpli e miracle de la gran perfeccio de virtut de fortalea que ac una abadeſſa contra la temptacio de la carn, ſegons ques recompta en los dits dels ſancts Pares.*

¶ ABBATISSA pura et munda debet eſſe corpore, et tentationibus reſiſtere.

UNA abadeſſa de molt ſancta vida fo temptada .xiij. anys del ſpirit de fornicacio, e pregaua queſcun die a noſtre ſenyor Deus que no li leuas ne tolgues aquella temptacio; mas que li donas poder e fortalea que la pogues ſofferir e contraſtar li. E en la fi dels .xiij. anys aparech li corporalment leſpirit de fornicacio e dix li: Uenciſt me, fembra ſancta. E la abadeſſa li reſpos: Not venci jo, mas lo meu ſenyor Jheſuchriſt.

XIII. — *Eximpli de gran penitencià e aſpra que feu una puncella molt ſancta que hauia nom Alexandria, ſegons que recompta Heraclides.*

¶ ABSCONDERE debet mulier pulcritudinem ſuam, ne in ea aliquis offendatur.

UNa puncella la qual hauia nom Alexandria ſe mes e enclos dins en una gran tomba o ſepulcre de pedra, e donauen li de menjar et ço que hauia meſter per .j. petit forat; e ſtech alli .x. anys. E dins aquells .x. anys james no vee hom ne fembra ne moſtra la ſua cara a negun; e del forat un poch atras ella comptaua la raho per que ſera meſa de dins a aquells qui li ho demanauen, e deya: Un hom reebe una vegada gran ſcandel en veure a mi, e per tal que no ſentriſteſca am mes ſtar tancada en aqueſta tomba tota la mia vida, e per tal que no noga a la mia anima la qual es feta e formada a la ſemblança de noſtre ſenyor Deus. E quant li demanauen con podia viure tancada en tal ſtret loch, ella los deya: Jom leu a matines e fas la mia oracio, e acabada la oracio per no ſtar ocioſa fil una peſſa; e apres torn fer oracio e contemple en les obres dels patriarches, e dels profetes, e dels ſancts apoſtols, e martirs, e confeſſors. E apres meng pa e aygua, e quant es veſpre do laors e gracies a noſtre ſenyor Deus Jheſuchriſt: e axi ſper la fi de la mia vida en paciencia.

XIV. — *Eximpli e miracle con es virtuosa cosa e profitosa la absolucio de religio apres la mort, segons que recompta Umbert.*

¶ ABSOLUTIO valet etiam post mortem.

UN monge de un monestir stant en la hora de la sua fin, demana molt cuytadament a labat son majoral que li donas la absolucio que es acustumada de donar als homens dorde; e per tal con labat no era en lo monestir, lo monge fina sens la dita absolucio. E apres stant per soterrar lo, vench labat al monestir, e quant sabe quel monge era finat sens absolucio, agenollas denant laltar major de la sgleya e feu oracio; e decontinent hoy una veu qui li dix: ¶ ***Jube domne benedicere***, demanant la dita absolucio. E labat donchs stech molt marauellat, e dix al monge: Deus hage merce de tu. E apres la veu de aquell demana a labat qual era la cosa que ell hauia a fer per penitencia. E labat no sabent qual penitencia era de dar als finats, dix li que stigues en purgatori tro quel cors fos soterrat: e de continent sen vench als monges del seu monestir qui hauien a soterrar lo monge. E quant labat fo lla on eren los monges, e staua e parlaua ab ells, tots oyren crits molt spauentables e terribles, los quals daua la anima del monge qui era finat, e anaua entorn del monestir cridant e dient: O hom sens misericordia! per quem manest star tant de temps en purgatori? E tot aquest temps no fo mija hora.

XV. — *Eximpli e miracle con la abſolucio val e profita a la anima apres ques exida del cors, ſegons ques recompta en la vida de ſent Gregori.*

¶ ABSOLUTIO aduch valet poſt mortem.

UN abat de un moneſtir de ſent Gregori dix a ſent Gregori qui ladonchs era viu, que .j. monge de aquell moneſtir tenia .iij. florins, per la qual coſa labat mes en pena de vet lo monge qui tenia los .iij. florins, e aço per caſtigar los altres monges. E abans quel monge fos abſolt ſdeuench que paſſa deſta vida. E quant ſent Gregori ſabe quel monge era mort, e ſtant vedat, per ço con nol hauia abſolt abans que finas, tentoſt ſent Gregori ſcriui la abſolucio en una cedula o carta de pergami, e mana a un monge que li legis ſobre la ſepultura del monge qui era finat. E lo monge ho feu decontinent. E la nit ſeguent la anima del monge aparech a labat ſon major, e dix li que tro aquella hora lo hauien pres e turmentat, e que decontinent que legiren la carta de la abſolucio quel ſoltaren e deliuraren.

XVI. — *Eximpli con la abſtinencia e penitencia ſe deu fer ſanctament, ſegons ques recompta en la vida dels ſants Pares.*

¶ ABSTINENTIA ſingulariter in communitate eſt reprehenſibilis.

EN un moneſtir de homens de orde faeren una gran feſta, e tots los frares menjaren

aquell die enfemps a un refetor. Entrels quals frares hauia .j. frare qui james no menjaua fino pa e aygua : e quant uench lo feruidor e li pofaua la carn denant, e apres li donaua del vin, dix li lo frare: Amich, portem de la aygua, car jo no meng carn ne bech vi. E lo feruidor dix denant tots los altres frares que tots ho oyren: Molt ben, aportats de la aygua a aqueft frare, car no menja carn ne beu vin. E tentoft leuas .j. frare vell, e vench al frare e dix li: Mes te valguera huy hauer ftat en la tua cella e hauer menjada carn, e que no hagueffen oyda tots los frares del moneftir aquefta veu, car la bona abftinencia amagadament fe deu fer e fens vana gloria.

XVII.—*Eximpli con la abftinencia fauia e moderada defplau al diable, fegons que recompta Jacme de Uitriaco.*

¶ ABSTINENTIA moderata por loco et tempore difplicet diabolo.

SANTA Maria de Oginios fahia moltes abftinencies, e .j. die per hauer e dar recreacio al feu cors menjaua de altres viandes que no acuftumaua menjar. A la qual aparech lo diable corporalment e ab gran enuege, e dix li: Golofa, molt menges. E ella conexent les fues arts e engans, e que la torbaua moltes veguades confellant li que faes major abftinencia per tal que moris de flaquea, per fcarnir lo comença a menjar molt mes per fer li major defplaer e enug.

XVIII. — *Eximpli de marauellosa e virtuosa abstinencia de no beure que feya un abat hom de sancta vida, segons ques recompta en los dits dels sancts Pares.*

¶ ABSTINENTIA admirabilis.

UN abat de bona vida ftech .xl. anys que no begue, e quant faya majors calors ell lauaua be una gerra o cetre de terra o de vidre, e umplia la de aygua freda, e penjaua la ab una corda denant fos uylls. E los monges del moneftir li demanauen per que ho fahia, e ell los refponia: Per tal que veent ço de que he major defig fuffira major pena e hage de Deu major guardo.

XIX — *Eximpli de gran virtut e abstinencia que feya un frare de no menjar ço que li staua denant, segons ques recompta en la vida dels sants Pares.*

¶ ABSTINENTIA refrenat concupifcentiam in re habita.

UN frare hague defig de menjar cogombres, e feu comprar .j. cogombre, e ab una corda prima ell lo penja denant los feus huylls. E per tal que no fos venfut per lo defig de menjar nol gofaua tocar, ans fe turmentaua per tal con lo hauia defijat de menjarlo.

XX. — *Exempli de gran virtut de abstinencia de no menjar que feya .j. monge, segons ques recompta en los dits dels sancts Pares.*

¶ ABSTINENTIA interdum vincit diabolum repugnantem.

UN frare era temptat greument de peccat de gola, e quant venia a hora de prima fofferia ten gran fam que no la podia sofferir, pero deya en fon cor: Confeuulla fia, jo vull fperar tro a hora de tercia. E quant era hora de tercia: No vull menjar tro a hora de fexta. E quant era hora de fexta: No vull menjar tro que fia hora de nona. E quant era hora de nona, e hauia dites totes fes hores fegons li manaua la fua regla, menjaua pa e aygua. E faent aço per molts dies, fdeuench li un die que ell vee exir de .j. gran paner en que tenia lo pa molt gran fum: e de aquell die auant james no ach fam, mas axi fo fforçat e confolat que en tota la fua vida no ach talent de menjar.

XXI. — *Eximpli e miracle con abftinencia inmoderada es perillofa a la anima, fegons que recompta Cefarius.*

¶ ABSTINENTIA indifcreta nimis eft periculofa.

UN diable aparegue en forma dangel a .j. monge que faya abftinencia, e moftra li forma de mig pa, e dix li: Guardet no menges mes de altre tant pan. E lo monge penfant que era angel feu ho axi quefcun die. E apres alfcuns dies paffats torna ten flach que perde lenteniment e mori.

XXII. — ***Eximpli e miracle de .j. monge joue e de ſancta vida que no volch menjar carn per manament del abbat.***

¶ ABSTINENTIBUS Deus prouidet de neceſſariis.

LIG ſe en la vida dels ſancts Pares de .j. honrat abat que feu .j. gran conuit, e conuida tots los monges de la ſua abadia en mig de .j. gran munt. E en mig dels monges ſtaua aſſegut .j. monge qui era molt joue e fadri, lo qual fehia queſcun die molt gran abſtinencia: e mana li labat que menjas carn ab los altres monges, e ell no ho volch fer; de la qual coſa los altres monges començaren a murmurar, e digueren li: Penſes que puſque hauer aci pexs ne altres viandes que puſques menjar? E apres a pocha de hora lo monge joue ſe leua de taula e pres .j. canter, e ana per aygua a una font que molt prop delli hauia, e mentre lo monge umplia lo canter dins la font, per miracle de noſtre ſenyor Deus entra .j. gran pex dins lo canter; e quant fo tornat trobaren lo pex en lo canter, del qual hagueren aſſats lo monge qui fahia abſtinencia e tots los altres monges.

XXIII. — ***Eximpli e miracle dun monge que per pereſa nos volia leuar a matines, ſegons que recompta Ceſarius.***

¶ ACCIDIA multos retrahit a bono opere.

UN monge era temptat de peccat de accidia o pereſa, e quiſcun die los monges ſe leua-

uen a matines, e ell de perefa jahia en lo lit. E aço li fdeuench per molts dies, tro un die que era gran fefta, e leuant fe los altres monges a matines, aquell monge ftaua fuant en lo lit e volch fe leuar e veftir fe, e hoy una veu dejus lo lit qui li dix: Not leus ara ab la fuor, quet fara gran mal. E ladonchs lo monge conech que era temptat e fcarnit per lo diable per raho de peccat de perefa, e leuas de continent, e veftis, e fo a matines, e james no volch confentir a aquella temptacio, ans quefcun die fe leuaua a matines.

XXIV.—*Eximpli de les paraules que un abbat dix a .j. monge que era temptat de peccat de perefa, fegons ques recompta en la vida dels fancts Pares.*

¶ ACCIDIA frequenter caufatur ex eo quod homo sit otiofus.

UN monge dix a un abbat fon majoral: Que fare jo que eftant en la mia cella me tempta e apremia lo peccat de perefa? E labat refpos e dix al monge: Encare tu no has vifts los turments dinfern, car fi tu los hagueffes vifts, per be que la tua cella fos plena de vermens e ferps, e altres animalies, tu pacientment fofferries ftar entre elles e no hauries perefa neguna.

XXV. — *Eximpli e miracle de un caualler de Anglaterra qui era molt mundanal e volch morir fens confeffio, fegons que recompta Beda en les Geftes dels Angels.*

¶ ACCUSAT demonium peccatores et confcribit peccata eorum.

UN caualler era molt gran junyidor, e era de Anglaterra, e era molt forts en fets darmes, mas en bones coftumes era molt futze; e fdeuench fe que fo malalt. E vinent lo a veure lo Rey Dangleterra confella li ques confeffas, lo qual caualler refpos e dix al Rey: Si jom confeffaua daria a entendre que hauria pahor. E apres alfcuns dies la malaltia fo en molt pijor que no era dabans. E defpuys lo Rey vench lo veure altra vegada, e pregalo ques confeffas e volgues regonexer e purgar la fua anima. E lo caualler ladonchs refpos e dix al Rey: Senyor, vefpre e hora molt tarda es, car jutjat e condempnat fon a les penes del infern, car abans que vos vengueffets me aparegueren aci dos angels, e dix la .j. al altre: Pus que aqueft hom es de mort vejam fi hauem part en ell. E la un dels dos angels trague .j. libre petit que tenia en lo fi, fcrit ab letres de or; e jaffia que jo james no fabi letres, jo legi en lo dit libre alcuns pochs de bens que jo hauia fets abans que peccas mortalment, per los quals jo hagui e reebi en mi molt gran pleer. E apres de aço entraren .ij. diables molt grans e negres, e la .j. aporta .j. gran libre, e faeren lom legir de la primera carta tro a la derrera, en lo qual no ten folament atrobe fcrites les fuperbies e omeys que jo hauia fets; mas encara los penfaments que penfe legi en lo dit libre. E los dos diables di-

gueren als dos angels: Que ſtats ſperant açi? pus que en aqueſt hom no hauets part alcuna, car lo libre poch que voſaltres legits molts anys ha que ſon fet e no val res. E digueren los angels: Veritat dien, per que anem noſen. E tentoſt los dimonis tragueren ſengles coltells que portauen, e la un neſtaua als peus e laltre en lo cap ten fortment que no veya dels uylls. E aquell quim naffra en los peus me feu una gran naffra en lo cor. E aqueſtes paraules dites lo caualler fina, per la qual coſa es entes que es gran peccat no confeſſar ſe ſouen abans quel diable faça cadena de molts peccats.

XXVI. — *Eximpli con tot hom es tengut de tenir ſecrets los peccats de ſos germans creſtians, ſegons ques recompta en la vida dels ſancts Pares.*

¶ ACCUSARE fratrem non expedit ſemper.

UN monge demana al abat Joſep, e dix li ſi era bona coſa de tenir hom ſecret lo peccat del ſeu germa creſtia. E labat reſpos e dix al monge: En qualſeuol manera nos tendrem ſecrets los peccats de noſtres germans, noſtre ſenyor Deus tendra ſecrets los noſtres peccats; e en qualſeuol hora que deſcubrirem e dexellarem les culpes e peccats de noſtres germans, Deus deſcubrira les noſtres.

XXVII. — *Eximpli e miracle molt marauellos de gran perfeccio de una puncella qui hauia*

nom Mario, ſegons ques recompta en la vida dels ſancts Pares.

¶ ACCUSATIO frequenter eſt falſa.

UN hom tenia una filla petita, e finada ſa muller comana ſa filla a .j. ſeu parent, e ell metes monge en .j. moneſtir. E quant li membraua de la filla entriſtaues molt fortment, e labat del moneſtir conech ho. Un die con aquell monge ſtaua molt triſt, dix li: Amich, e con vas ten triſt? E lo monge ſe agenolla als peus del abat ſon major, plorant molt fortment, e dix li: Senyor, lexe .j. fill meu en lo mon, e quant me membre dell he molt gran triſtor e dolor en lo meu cor. E no li goſa ne volch dir que fos filla. E ladonchs labat mana al monge que fees venir ſon fill e ques nodris en lo moneſtir; e lo monge ho feu decontinent. E la filla hauia nom Maria, e lo pare mes li nom Mario, e mana li que no digues a negu con era filla, ne lo nom que ſolia hauer; e inſtruy e doctrina la ques guardas del diable. E quant la filla del monge compli .xxj. anys mori lo monge ſon pare, e romas ella, e ſtech ſola en lo moneſtir, pero tota hora en forma e abit de monge. E per tal con tenia e feya honeſta vida, tots los monges del moneſtir li volien molt gran be. E ſdeueuch ſe un die quel abat mana a frare Mario que aportas de la ciutat forment e altres coſes que eren neceſſaries al moneſtir. E paſſant frare Mario moltes vegades per caſa de

un bon hom que tenia una casa en lo cami, albergaua algunes veguades en casa daquell bon hom. Sdeuench se que una filla del bon hom de la casa jague carnalment ab un caualler e fon prenys. E quant lo pare e la mare saberen que lur filla era prenys, demanaren li de qui era prenys. E ella per no descobrir lo caualler respos que de frare Mario. E ladonchs lo bon hom feu clams al abat con frare Mario hauia emprenyada sa filla. E labat demana a frare Mario si hauia fet ell aquell peccat; e frare Mario ne ho atorga ne ho nega, mas dix al abat: Pare e senyor, molt peccador son jo, pregua Deus per mi. E labat mogut de molt gran fellonia feu disciplinar frare Mario molt cruelment e gita lo del monestir; pero ell no volch descobrir son esser, e dormia de nits a la porta del monestir, e passauen tots los monges de peus sobre ell, e ell ho sofferia e passaua ho tot ab molt gran paciencia. E sdeuench se un dia que la filla del bon hom pari un fill: e quant fo desmamat, pres lo la mare e aporta lo a frare Mario, e dix li: Prenets vostre fill, fets dell ço queus vullats. E ladonchs frare Mario pres lenfant e nodri lo, e daua li del pa e de ço que li dauen los monges quant exien del monestir per anar a la vila. E apres los monges demanaren merce al abat per frare Mario, qui hauia sinch ayns que jaya a la porta del monestir: axi que guanyaren li perdo del abat. E apres quel abat lach perdonat dona li en penitencia que scombras e regas lo

moneſtir, e que lauas les ſcudelles, e que portas aygua a la cuyna, e que feruis tots los frares; les quals coſes cumpli frare Mario molt volenteroſament, ſofferint ho ab gran paciencia. E apres alscuns dies ſdeuench que frare Mario mori reebuts los ſagraments. E quant labat ſabe que frare Mario era finat dix als monges: Vejats quant greu fo lo peccat de aqueſt hom, que en la ſua vida no mereſque eſſer abſolt e leuat dels treballs que ſofferi en aqueſt mon per lo peccat en que caygue; pero per tal con es monge, banyats lo e deſpuys ſoterrats lo luyn del moneſtir. E quant los monges lo banyaren, trobaren e veeren que era fembra e no hom: e hagueren molt gran deſpler per les grans e moltes injuries e deſplaers que fets li hauien a gran ſens raho. E quant labat ſabe que frare Mario era fembra ſi hague molt gran ira e deſplaer, e plorant fortment gitas en terra demanant li perdo per los grans greuges que li hauia fets no ſabent que fos fembra. E de continent labat mana portar lo cors de frare Mario, e feu lo poſar en mig lo cor de la ſgleya: e en aquell matex die que frare Mario fina, per volentat de noſtre ſenyor Deus entra lo diable en lo cors de la filla del bon hom que dix que frare Mario la hauia emprenyada, e vench al moneſtir, e publicament denant labat e los altres monges ella confeſſa con la emprenya un caualler del qual hauia haut lo fill aquell que frare Mario nodria en lo moneſtir, e lo qual ella deya que era fill de frare

Mario. E ftech en la fgleya del moneftir fet dies, e fon merce de noftre fenyor Deus que per alfcuns merits de aquella fancta verge Mario, ella gari, en lo qual loch noftre fenyor Deus per amor de aquella fancta verge Mario feu e fa molts grans miracles.

XXVIII. — *Exempli con a les veguades en lo mon han majors honors e profits los homens mentirofos quels vertaders.*

¶ ADULATOR frequenter honoratur, et contemnitur bonus.

SEGONS que recompta Ofopi eren dos germans, la un era molt mentiros, e laltre era hom vertader que james no mentia; e vengueren al regne de les bugies, e vengueren a un palau on ftauen totes les bugies, e lo bugiot delles ftaua affegut dalt en una gran cadira. E quant entra lom mentiros guardaren lo tots, e lo bugiot major demana al hom mentiros, qui era ell, ne qui eren aquells qui alli eren ab ell. E lom mentiros refpos: Tu eft Emperador, e tots aquefts qui açi denant tu ftan fon Reys, e duchs, e comtes, e richs homens, e barons teus: per les quals paraules li manaren donar molt gran trefor e molta vexella dargent, e faeren li gran honor. Laltre germa qui era hom vertader ftaua defora, e quant fabe aço dix entre fi matex: Si a mon germa per mentir faeren tant de ben, quant mes ben faran a mi per dir veritat? E ladonchs ell entra en lo

palau, e quant fo entrat dins, totes les bugies lo guardaren, e lo majoral delles li demana ço que hauia demanat a ſon germa; e ell li reſpos: Senyor, jo no ſe dir ſino la veritat; tu eſt bugiot, e tots aqueſts qui aci ſtan ſon bugies axi con tu. E ladonchs lo majoral de totes les bugies mana quel mordeſſen e quel naffraſſen ab les ungles en la cara: e axi ho faeren, e tragueren lo mes mort que viu del palau. E axi ſdeue a les deueguades a alſcuns que dien la veritat a lurs ſenyors, car mes amen oyr mentires o leuſengeries que veritats.

XXIX. — *Miracle e eximpli de un bon criſtia qui hauia nom Gedegulfo, e de ſa muller qui feya adulteri ab un clergue, ſegons ques recompta en los fets de ſent Gedegulfo.*

¶ ADULTERA uxor non eſt tenenda.

UN bon creſtia qui hauia nom Gedegulfo, en una orta prop de una font dix a ſa muller aytals paraules: Amiga, per que fets ten gran greuge a Deu en no guardar caſtedat de voſtre cors, la qual me prometes, em fets ten gran deſlealtat ab aytal clergue? E ella ho comença a negar molt fortment, dient li que en neguna manera no volgues creure ço que les gents li deyen, car no era ſino mentires. E ladonchs Gedegulfo dix a ſa muller: Metets lo bras en aqueſta font, e ſi nous cremats, ladonchs jo creure que vos deyts veritat. E tentoſt ella ſe deſembotona la manega de un bras, e mes lo bras dins la font

tro al cotze. E decontinent comença a cremar axi con si fos en un gran foch, e tentost trasch lo bras de fora. Ara apar, dix Gedegulfo a sa muller, con sots vos sens culpa! jo nous vull acusar, e aço per reuerencia de Deu; pero no vull pus anant star ne participar ab vos. E partiren mig per mig tots lurs bens e fahien vida apartada. E apres vench lo clergue a casa den Gedegulfo .j. diuendres, e troba Gedegulfo qui dormia, e mata lo. E decontinent lo cors feu molts miracles: e quant la muller de Gedegulfo oy dir quel cors de son marit feya miracles, dix ab molts grans scarns: Axi fa Gedegulfo miracles, con fa lo meu forat de tras. E decontinent comença a cantar lo forat sutze de tras a la muller de Gedegulfo, e dura li tota la sua vida que li cantaua molt sutzement.

XXX. — *Eximpli de un hom que enganosament feu lo peccat de la carn ab una fembra maridada, segons que recompta Pere Damia.*

¶ ADULTERIUM punit Deus etiam in hac vita.

EN la ciutat de Paris, die de la festa de sent Geruas e de sent Petras, leuas un hom abans que fos alba, e mana los seus bous a pexer. Un seu vehi qui era enamorat de sa muller, qui era molt bella, quant senti quel marit era fora de casa, entra dins la casa e feu semblant que era lo marit qui tornaua tot tremolant ab gran febre, e gitas en lo lit ab la muller de son vehi. E ella pensant que era son marit, abrassa lo, e ell jague

carnalment ab ella; e decontinent exi del lit molt ſuaument e tornaſſen a caſa ſua. E a cap de una peça lo marit vench e gitas en lo lit prop de ſa muller, e ella començа lo a reptar, e dix li: No poras entrar ſens peccat en la ſgleya de aqueſts dos martirs ab los altres creſtians pus que jaguiſt carnalment ab mi. E lo marit ſtech molt marauellos e ſpaordit, e demana a ſa muller que era ço que li deya. E ella li compta ço que li era auengut, e no pogueren ſaber qui los hauia fet aquell engan e traycio; pero faeren oracio e pregaren molt deuotament noſtre ſenyor Deus quels donas demoſtrança qui los hauia feta ten gran malueſtat. E decontinent aquell die e feſta, aquell qui hauia fet aquell peccat era entrat enſemps ab altres en la ſgleya de ſent Geruas e de ſent Petras; e tentoſt que fo entrat en la ſgleya, entra li lo diable en lo cors, e daua molts grans crits e ſpauentables, e reſtanyaua ſe la cara, e mordia ſe les mans, e gitaues en terra, e donaua del cap en les parets, e mori decontinent alli a la ſgleya denant tot lo poble que alli ajuſtat ſtaua.

XXXI.—*Eximpli con encara los ocells auorrexen lo peccat de la luxuria, ſegons que recompta Ceſarius.*

¶ ADULTERIUM etiam aues abhorrent.

DEMUNT una torre de un caualler faeren niu dues cigonyes, e la cigonya fembra apres quel maſcle era anat cerquar de menjar, conſen-

tia a altre cigonya mafcle en lo niu. E apres que hauien fet ço que lur natura requeria, exia la cigonya fembra del niu, e anaues lauar a una lacuna que era prop de aquella torre. E lo caualler feu umplir la lacuna de pedres, e de terra, e de arena; e aço feu per faber la fin de aquell fet. E quant vench laltre die feguent, la cigonya fembra hauent fet ço que la fua natura requeria ab laltre cigonya mafcle que no era fon marit, vench a la lacuna e troba la fens aygua. E decontinent vench laltre cigonya que era fon companyo, e quant la troba futze del altre comença la a picar molt fortment. E quant vee quell tot fol no la podia matar, fon a cercar altres cigonyes, e vengueren molt iuerfofament, e mataren la decontinent entre totes.

XXXII.—*Eximpli e miracle de .j. mal aduocat que tentoft que fo mort no li trobaren lengua en la boca, fegons que recompta Cefarius.*

¶ ADUOCATI qui in vita fua vendunt linguas fuas ipfis in morte priuantur.

EN la ciutat de Ducan fina un faui qui aduocaua, qui era molt nomenat per tota aquella ciutat e per tota aquella terra. E apres que fon finat, obriren li la boca e no li trobaren lengua ne fenyal algu della; car axi con en la vida moltes veguades la hauia venuda, ço es, que aduocaua lo mal plet, e callaua la veritat, e rahonaua les mentides, raho era que en la mort fos priuat della.

XXXIII. — *Eximpli contra los mals aduocats, ſegons que recompta Helinandus.*

¶ ADUOCATI etiam ſilentium vendunt.

UN aduocat dix a un altre aduocat: Quant te donaren per tal que aduocaſſes aytal plet? E reſpos laltre aduocat: A mi donaren .j. march dargent. E dix laltre aduocat: A mi donaren dos marchs per tal que nol aduocas e que callas; per que apar que los aduocats aytambe venen lo callar con lo rahonar e aduocar.

XXXIV. — *Eximpli e miracle de un mal aduocat que mori e fo dampnat, ſegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ ADUOCATUS petens inducias mortis, non obtinet eas, quia ſanus inducias non conceſſit.

UN aduocat ſtaua malalt de molt greu malaltia, e ſtaua en la hora de la ſua fin; e veent tota la caſa ſua plena de diables, demanaua treugues a noſtre ſenyor Deus: mas per tal con en los plets contra los quals hauia ell aduocat james no volgue dar treugues a negu, ſino fos maliciosament per vencre laltra part, no mereſque hauer treugues de noſtre ſenyor Deus, e axi mori en mal ſtament.

XXXV. — *Eximpli e miracle de un mal aduocat que volch morir ſens combregar, ſegons que recompta Jacme de Uitriaco.*

¶ ADUOCATUS ſicut conſueuit viuus, vult moriens per judicia procedere contra Deum.

UN aduocat molt mal hom jahia malalt en lo lit; e aportaren lo cors de Jheſuchriſt per combregar. E dix abans quel reebes a tots aquells qui denant li ſtauen: Jutjats voſaltres ſil deg reebre o no? E tots los qui en la cambra ſtauen reſpongueren e digueren li: Bon es quel reebats, e aço jutjam noſaltres tots. E laduocat ladonchs reſpos: Per tal con ſots homens axi com jo, nom hauets voſaltres a jutjar, perque apellme de la voſtra ſentencia. E apres que ach dites aqueſtes paraules, exi li la anima del cors e ſon dampnat.

XXXVI. — *Eximpli e miracle de un mal aduocat que vee Nero Lemperador en infern.*

¶ ADUOCATI puniuntur in inferno.

UN aduocat apres que ſon finat ana als inferns, e vee a Nero Emperador mal banyant ſe en or bullent. E quant Nero vee entrar en infern aquel aduocat e molts altres aduocats, dix los: Linatge vendible de homens, amichs meus aduocats, acoſtats vos ença a penar ab mi.

XXXVII.—*Eximpli del abat Johan com los homens deuen eſcuſar de veure a ſos propis parents, ſegons ques recompte en los dits dels ſants Pares.*

¶ AFFECTUS carnalis debet reprimi.

LABAT Johan tenia una germana ſua de ſancta vida la qual lo informa en lo ſeruey de Deu,

e feu lo entrar en orde. E apres que fo entrat en orde ftech vint e dos anys que no ifque del moneftir ne vee fa germana, e defijant lo molt veure, enuia lo a pregar moltes veguades que la vengues a veure abans que moris, per tal que hagueffen algun pleer en caritat; pero el fe fcufaua tots temps ab bones paraules, tro que ella li enuia a dir que fi no la venia vifitar que ella iria veure a ell. E ladonchs labat Johan parti del feu moneftir, e mena ab fi dos monges; e quant foren a la porta del moneftir labat dix: Beneyts Jhefuchrift, e exits a reebre aquefts peregrins. E defpuys demanaren aygua a beure; e labadeffa ifque decontinent a la porta del moneftir, e dona de la aygua al abat e nol conech; pero labat ben conech la abadeffa fa germana, e no li volch parlar per tal que nol conegues en la paraula. E decontinent labat Johan e los dos monges fen tornaren a lur moneftir. E apres paffats alfcuns dies la abadeffa enuia a pregar labat Johan que la vengues veure. E labat li enuia a dir: Ja te fuy a veure, e doneft me aygua a beure de les tues mans, per que abafte quem has vift; prega Deus per mi.

XXXVIII. — *Eximpli con oblidant tota amor, per gran virtut de honeftat, una monja no volch veure ans de morir un feu germa qui era hom dorde, fegons ques recompte en los dits dels fants Pares.*

¶ AFFECTUS carnalis non debet esse in religiosis.

UN frare volch veure una germana sua monja, qui staua malalta en lo monestir de on era monja. E la monja quant sabe quel frare son germa la venia a veure, per tal que no fos temptada de la sua vista enuia li a dir que no la vengues veure, e stigues en son monestir, e que pregas nostre senyor Deus per ella, car ab la gracia de nostre senyor Deus en lo regne dels cels lo volia veure.

XXXIX. — *Miracle de sancta Agnes verge.*

¶ AGNETIS virginis.

SEGONS ques recompta en los miracles de sancta Agnes, un clergue de la sgleya de sancta Agnes era greument temptat de peccat de luxuria, e no volent ofendre nostre senyor Deu, demana licencia al papa que pogues pendre muller. E lo papa veent la sua simplea e la sua bonea, dona li un anell seu, e mana li que digues a la ymage de sancta Agnes que staua en la sua sgleya quel reebes, e que li donas aquella força la qual hauia mester; e lo clergue ho feu axi. E decontinent la ymage alargua la ma, e trasch lanell del dit del clergue, e tira li tentost aquella temptacio. E encara vuy en dia la ymage te lo dit anell en lo dit.

XXXX. — *Miracle con es peccat gran pendre terra e possessio forçadament o enganosa de son proysme, segons que recompte Cesarius.*

¶ AGRORUM terminos trafponentes in hac vita etiam puniuntur.

EN terra de Colonia hauia un laurador que hauia nom Herado, e volent fe finar vee en laer penjada una gran pedra cremant, de la ardor de la qual fe cremaua ell tot; e a grans crits e veus dix: Veus una pedra gran que fta fobre lo meu cap, em crema, em encen tot! E feu fe venir un clergue, e confeffa fe, mas no li aprofita cofa tro quel clergue li dix: Penfa en tu fi fayft a algun injuria ab aquefta pedra. A ell ladonchs membra que hauia prefa e leuada aquella pedra de un mollo o fita que ftaua en un tros de terra fua, e que la hauia mudada mes auant en un altre troç de terra de un feu veyi per crexer lo feu troç de terra e fer lo major. E ladonchs lo clergue dix al laurador: Sapies per cert que aquefta es la pedra, raho per que tu foffers turment. E apres ques fo confeffat e ac feta tornar la pedra en fon loch, defparegue li aquella vifio.

XXXXI.—*Miracle de aquells que prenen terres o poffeffions forçadament de fon proyfme, fegons que recompta Cefarius.*

¶ AGRORUM terminos et etiam ficut prius.

EN aquella matexa terra de Colonia un diable aparegue a un laurador quis volia finar, e volia li metre un bafto de foch per la boca, e a quefcuna part ques giraua vehia aquel diable. El laurador conexia molt be aquell bafto, que era un

bafto que ell hauia mudat de un troç de terra en un altre troç de terra de un caualler qui era hom de molt bona vida: e lo laurador enuia li a demanar perdo, e que prengues la terra que li tenia furtada, e que li volia fer fatiffaccio. E lo caualler li refpos que no ho volia fer tro que fos ben turmentat. E enuia li a demanar altra veguada perdo, e no li volgueren perdonar tro que vengueren la tercera veguada plorant e digueren li: Senyor, prenets ço del voftre, e perdonats a aqueft mefqui qui no pot finar ni li es bo ja viure. E lo caualler ladonchs refpos e dix: Ara fon ben venjat, jo li perdo de bon cor e de bona volentat. E decontinent li defparech aquella vifio.

XXXXII.—*Eximpli de ço que un gran fabidor dix al gran Rey Alexandre, fegons ques recompta en la yftoria del gran Alexandre.*

¶ AMBITIOSI reprimendi funt a fapientibus.

UN gran fabidor veent la gran cobdicia de Alexandre, Rey de Grecia, dix li: Si ten gran haguefles lo cors con has la cobdicia, no cabries en tot lo mon, e tendries la una ma en orient e laltra en occident: no faps que los grans arbres que crexen en lonch temps en una hora fon arrencats? foll aquell qui puja a cullir lo fruyt e primerament no guarda e mefura la altura del arbre: guardet tu qui ten alt vols pujar que no caygues ab les rames. Lo leo qui es molt fort, apres que es mort mengen lo les mofques: no es

cofa ten forts que no haje contrari e perill. Axi mateix, Alexandre, fi Deus ereft, deus donar als homens de ço del teu, e no robar e pendre los ço del lur per força; e fi es hom, penfa tots temps ço que eft, e no penfes en la cofa per la qual oblits tu e noftre fenyor Deus.

XXXXIII.—*Eximpli e miracle del papa Siluestre II, fegons fe recompta en les croniques dels papes.*

¶ AMBITIO inducit hominem ad habendum contentiones cum diabolo.

PAPA Siluestre fegon fo primerament monge, e no podent apendre fciencia, que era pobre, aparegue li lo diable, e promis li que li moftraria moltes fciencies, e quel faria muntar a gran ftament fi li fahia homenatge que fos fon vaffall. La qual cofa feu e cumpli lo monge Siluestre, e axi parlaua lo diable ab ell, e lo endreçaua en totes les cofes que hauia mefter con ell volia e demanaua. E feu lo ten gran doctor que ach per dexebles e fon meftre del Emperador de Roma e del Rey de França. E apres per procuracio del diable fo arcabifbe de Rains, e apres cardenal, e apres papa. E ftant papa demana un die al diable tro quant viuria. E lo diable refpos que tro que digues miffa en Iherufalem. E ladonchs lo papa Siluestre fo molt alegre per tal con el no tenia en volentat de anar en romaria en Iherufalem, e axi que viuria longament. E un die anant lo papa per terra de Roma, entra a una fgleya qui hauia

nom Iherufalem, e apres que hague dita miffa oyi gran brogit e crits, e ftech molt marauellat, e demana con hauia nom aquella fgleya, e diguere li que Iherufalem. E quant lo papa fabe que aquella fgleya hauia nom Iherufalem, hague molt gran ira e triftor en lo feu cor, e ab molts e grans fufpirs e contriccio de cor demana merce a noftre fenyor Deus que li perdonas; e feu fe tallar tots los membres del cors feu, pero confeffa abans tots los feus peccats. E quant fe feya tallar los membres, reebia ho en paciencia per tal con ab ells hauia feruit lo diable. E apres mana quel cors quel pofaffen fobre una carreta, e que alli on los bous lo leuaffen ab la carreta que alli lo foterraffen. E axi confiant de la mifericordia de Deu fina. E apres los bous leuaren lo a un loch affenyalat en Roma, e foterraren lo alli. E de aquell die a ença en aquella fepultura fan gran brugit los offos, e fuma tota la fepultura quant algun papa deu finar.

XXXXIV. — *Eximpli de fent Ambros e del emperador Theodofi, fegons ques recompta en la Iftoria triptica.*

¶ AMBROSII confefforis.

EN la ciutat de Thefalia hague molt gran difcordia entre los del poble per manera que apedregaren tots los officials de la ciutat, per la qual cofa lemperador Theodofi mana ociure tots los de la ciutat axi aquells qui tenien culpa con aquells qui no tenien culpa; e moriren en aquella

ciutat cinch milia homens. E apres alguns dies Lemperador vench en una ciutat qui hauia nom Mediolana de la qual era bifbe fent Ambros. E axi con Lemperador volia entrar en la fgleya, fent Ambros fon a la porta, e ifque a ella, e deffes e veda li entrar dins la fgleya, e dix li: Emperador, no has vergonya deftar en ten gran peccat e voler èntrar en la fgleya de Deu? vença raho lo teu poder. O Emperador, princep eft, pero no fino de homens: ab quals hulls guardaras lo temple del Senyor? ab quals peus iras per lo temple? con alçaras les tues mans al Senyor, de les quals ix e raja encara fanch de aquells morts? ab qual boca reebras lo cors de Deu, de la qual boca ifque manament ten cruel que fos fcampada tanta fanch? per que pus que axi es, tornaten e no anadefques a aqueft peccat; e enten e reeb aqueft ligament ab lo qual te liga lo Senyor tro que hages medecina. A les quals paraules Lemperador obeyi, e ab molts e grans gemechs e plors tornaffen al feu palau, e dix: La fgleya fta uberta als pobres e als catius, e a mi Emperador es tencada e vedada. Per la qual cofa Ruffino, un caualler de cafa del Emperador, del qual Lemperador fiaua molt, vench denant fent Ambros, e dix li que abfolgues Lemperador, car no era egual als altres homens. Al qual Ruffino fent Ambros refpos: Tu fuift confeller de aquells homens qui fon morts, e ara no has vergonya de parlar contra la mageftat diuinal? Ladonchs Ruffino molt humil-

ment e afectuosa comença a preguar per Lemperador, al qual sent Ambros respos e dix: Sapies certament que jo nol lexare entrar en la sgleya per neguna part que sia; e sim volra ociure jo reebre la mort molt volenterosament per amor de nostre senyor Deus. De la qual cosa Ruffino feu relacio al Emperador. Ladonchs Lemperador se leua de peus e dix: Jo vull anar a ell, e vull soffrir les sues desondries e castichs, car ell fa molt gran raho. E quant Lemperador fo a la porta de la sgleya, sent Ambros isque a ell. E quant Lemperador li demanas quel absolgues, ell li veda de entrar en la sgleya, e dix li: Quina penitencia fehist per ten gran peccat que has fet? E Lemperador li respos: De tu se pertany donarlem, e a mi de reebre la, car ben saps quel Rey Dauiu feu adulteri e omey, pero perdonat li fo. E ladonchs sent Ambros respos al Emperador e dix li: Pus que seguist aquell qui erra, segueix ara la correcció. E mana li fer penitencia publica molt greu e aspre, la qual compli Lemperador ab molt gran paciencia.

XXXXV.—*Altre eximpli de sent Ambros e del dit Emperador, segons ques recompte en la Istoria triptica.*

¶ AMBROSIUS confessor.

AQUEST matex emperador Theodosi, un die volent combregar entra en lo cor de la sgleya, al qual sent Ambros dix que volie? E Lemperador li dix que volia combregar. E ladonchs

ſent Ambros dix al Emperador: O Emperador, no ſaps tu quel cor es dels canonges e clergues? per que ix defora, e alli ſpera la comunio ab los altres creſtians: lo drap de porpre fa Emperadors, mas no clergues. A les paraules del qual Lemperador obehi decontinent e exi ab los altres fora del cor. E apres Lemperador vench a la ciutat de Conſtaſtinoble, e quant fo dins la ſgleya, el troba lo biſbe de Contaſtinoble qui ſtaua fora del cor de la ſgleya. E lo biſbe volia metre Lemperador dins lo cor de la ſgleya, e deya: Pocha differencia ha entre Emperador e biſbe. Al qual Lemperador reſpos e dix: Pochs biſbes ha en lo mon tals con es ſent Ambros ne axi ſtiguen con ell.

XXXXVI.—*Eximpli de dos amichs leyals, ſegons que recompte Ualeria.*

¶ AMICUS viuus etiam morti ſe ponit pro amico.

DOs dexebles de Pitagoras, la un hauia nom Damon el altre Ficias, fermaren entre ells molt vertadera amiſtança. E lo Rey de aquella terra ab gran fellonia manaua ociure a Ficias, lo qual li demana per merce que li donas terme de vuyt dies e iria ordonar la ſua caſa e ſos affers, e per la tornada dona li per fermança ſon companyo Damon, lo qual ſo fermança, e ſe obliga per ell. E Ficias ana a caſa ſua. E acoſtant ſe lo terme tots los de la caſa del Rey tenien per foll Damon, qui hauia feta fermança es era obligat per Ficias; pero ell fermament ſperaua e fiaua

de la fe e veritat del feu amich. E quant vench lo vuyte die, Ficias fon tornat a la cort del Rey, e prefentas denant lo Rey, e trafch fon companyo e amich de la fermança e obligacio que hauia feta per ell. De la qual cofa lo Rey ftech molt marauellat e perdona a Ficias, e pregua los a abdofos quel reebeffen en lur companyia, e axi ho faeren.

XXXXVII. — *Eximpli con lo leal amich deu ajudar a fon amich quant lo veu en neceffitat, fegons que recompta Seneca.*

¶ AMICO in neceffitatibus, ipfo nefciente, eft fuccurrendum.

UN philofof tenia un amich pobre qui ftaua malalt; e per tal que no hagues vergonya de ço que li volia donar vench lo vifitar, e porta dejus les fues veftidures un gran perfinct de moneda dor, e mes lo perfinct dejus los matalaffs del lit per manera quel malalt no ho vee. E apres tornaffen a cafa fua, e no li dix cofa de la moneda per tal ques aprofitas e feruis delles e que no fabes qui les hauia mefes dejus lo lit.

XXXXVIII. — *Eximpli e miracle dels dos leals amichs Amich e Meliç, fegons ques recompta en lur hiftoria.*

¶ AMICITIA vera multum eft laudanda.

EN lo temps de Papino Rey de França, eren dos dexebles en totes cofes femblants la un al altre; la un era fill del compte de Aluernia, e laltre era fill dun caualler fenyor dels beritans.

E foren cascun per son cami a la ciutat de Roma per tornar se crestians; e encontraren se en la ciutat de Luca. Per tal con eren semblants en totes coses faeren abdos companyia, e vengueren a la ciutat de Roma, los quals bateja lo papa, e mes nom al fill del comte, Meliç, e al fill del caualler mes nom Amich; e dona los sengles anaps dargent molt semblants la un al altre. E despuys partiren se de la ciutat de Roma, e fo ten gran la companyia e amistança que era entre ells que nos podia partir la un del altre; ensemps menjauen, ensemps dormien e estauen; pero quescu sen torna a la sua terra. E auench se quel caualler pare de Amich mori, e los beritans no volgueren reebre Amich per senyor, ans lo gitaren de la terra. E ladonchs Amich se mes en cami per cerquar a Meliç, e nol troba. E quant Meliç sabe quel pare de Amich era mort, mes se en cami per cercar lo, e per consolar lo. E cercaren se la un al altre per molts regnes e terres, e james nos pogueren trobar tro ben a cap de dos anys. E sdeuench que Amich pres per muller una filla de un gran caualler qui fo gran amich de son pare; e no podent atrobar la un al altre sdeuench se que Meliç caminant per son cami encontra a un pelegri e demana li si hauia vist Amich, e lo pelegri li dix que nol hauia vist. E ladonchs Meliç se despulla una gonella de aquelles que vestia e dona la al pelegri per tal que pregas nostre senyor Deus que li donas gracia quel pogues trobar. E en

aquell die matex a hora de completa ſdeuench ſe que Amich troba aquell pelegri que Meliç hauia trobat per lo mati, e demana li ſi hauia viſt Meliç; e lo pelegri li reſpos: E per quem vols enganar, car tu ja me trobeſt e demaneſt me ſi hauia viſt Amich? e ben te conech jaſſia que hages mudat de companyons e de armes. E Amich reſpos al pelegri e dix li: E en qual loch me vehiſt tu vuy altra veguada? E lo pelegri dix: En Paris en tal loch. Ladonchs Amich caualca lo pus iuerſoſament que poch, e vench a la ciutat de Paris, e a la entrada de la ciutat ell troba ſon amich, e abraçaren ſe la un al altre moltes veguades, e hagueren molt gran plaer con ſe trobaren. E apres vengueren a la cort del emperador Carles; e Lemperador feu Amich treſorer ſeu, e a Meliç dona un altre offici. Aqueſts dos donzells eren molt bels e graciosos, e ſauis e corteſos, e anauen ab dos veſtits de una color de drap, e ſemblauen ſe molt ben a marauella la un al altre en la cara e en totes lurs fayſons, e eren molt amats e volguts per tots los de la cort del Emparador. E apres ſdeuench ſe .j. die que Amich ſuplica Lemperador que li donas licencia que pogues anar veure ſa muller. E Lemparador la li atorga. E Meliç romas en la cort e enamoras de la filla del Emparador, e jague carnalment ab ella. E en la cort del Emparador hauia un comte qui hauia nom Alderich, e era gran amich de Meliç. E un die Meliç parlant ab lo comte de moltes coſes e ſecrets, dix li lar-

gament tot lo fet que era entre ell e la filla del Emparador; de la qual cosa lo dit comte acusa Meliç denant Lemparador; e Lemparador los assigna die que entrassen en camp clos. E abans quel die assignat a la batalla fos vengut, Amich vench a la cort del Emparador; e quant sabe que Meliç staua en tan gran perill fon lo veure a la preso, e repta lo molt fortment perque hauia feta tal cosa. E Amich dix a Meliç que li prestas les sues vestedures, car Amich en aquella hora no vestia vestedures de semblant drap que vestia Meliç, ans eren de altre color; e Amich despullas les sues vestedures e vesti se les de Meliç, e Meliç les de Amich. E ladonchs Amich trasch Meliç de la preso, e enuia lo a casa sua a sa muller, e Amich romas en la preso en loch de Meliç. E quant la muller de Amich vee Meliç pensas que fos Amich, e acosta se a ell quel volia abraçar, e ell dix li que estaua molt trist. E quant vench al vespre gitaren se abdosos en un lit, e Meliç trasch la spasa, e mes la en lo lit en mig dells abdos, e dix a la muller de Amich: En aquella hora que vos vos acostets a mi serets degollada. E ella molt spaordida no gosa pus parlar. E quant vench al die assignat a la batalla Amich se combate ab lo comte Alderich, e vençe en camp clos, e talla li lo cap. E decontinent partis de la cort del Emparador molt secretament, e lo pus iuerçosament que poch, e torna les vestedures que vestia a Meliç, e enuia lo a la cort del

Emparador, e vench molt ſecretament. E Lemparador li dona ſa filla per muller, e li dona lo comtat del comte Alderich penſant que ell fos aquell qui hauia mort lo comte. E apres algun temps ſdeuench ſe que Amich torna lebros, e ſa muller e los beritans gitaren lo de la terra. E ell axi con a deſemparat anaſſen a caſa de Meliç ſon companyo. E Amich quant fo a la porta toca unes tauletes que portaua en la ma, ſegons uſen los maſells. E quant lo comte Meliç oyi les tauletes, no ſabent que aquell fos Amich, enuia li pa, e vi, e carn, e un anap dargent, plen de vin, aquell quel Papa li hauia donat quant ſe tórna criſtia. E Amich reebe lo pan, e el vin, e la carn, e buyda lo vi en altre anap ſeu quel Papa li hauia donat. Ladonchs leſcuder del comte Meliç vench denant Meliç ſon ſenyor, e dix li: Senyor, aquell meſell te un anap aytal con lo voſtre. E decontinent lo comte Meliç enuia per Amich, e quant lo conech el vee meſell, hague molt gran dolor e pietat dell, e abraça lo e beſa lo moltes vegades. E començaren a plorar molt fortment, e la muller del comte ſemblantment; e faeren lo aſſeure a taula, e ſeruiren lo, e fahien li ten gran honor con podien. E apres langel Raphael aparegue a Amich, e mana li que digues a Meliç aytals paraules: O Meliç, remembret ço que jo fiu per tu, e ſi mon amich es, fe per mi coſa ſtranya que jo puſque prouar la tua amiſtança ſi es vertadera. E lo comte Meliç dix que

era apparellat de fer per ell encara que ſabes que hauia a morir. E ladonchs Amich dix al comte Meliç: Degolla aqueſts dos fills petits teus, e unta me ab la ſanch dells, e guarre decontinent de aqueſta malaltia. E quant lo comte Meliç oyi aytals paraules ſi fo molt triſt; pero remembrant ſe de la gran e bona amiſtança que era entre ells, e de ço que Amich hauia fet per ell quant entra en camp clos es combate per ell, e oucie lo comte Alderich, degolla abdos ſos fills qui eren de ędat de .iij. anys e de quatre, e unta tot lo cors de Amich ab la ſanch de ſos fills, dient axi: Senyor Jheſucriſt, qui maneſt als homens que guardaſſen e tengueſſen lealtat e fe, e tu, Senyor, qui gariſt e ſaneſt lo meſell ab la tua paraula, ſia la tua merce que vulles denejar e ſanar aqueſt meu companyo per la amor del qual jo no dupte de ſcampar la ſanch de mos fills. E untat Amich, e dites aqueſtes paraules, decontinent Amich fo guarit e ſan. E ladonchs lo comte Meliç pres ſos fills morts, e poſa los en un lit, e cobri los. E de continent que Amich fo guarit tots los ſenys e ſquelles de les ſgleyes de la vila ſonaren per ſi matexes. E tentoſt lo comte dona unes veſtedures a Amich, les quals eren del drap de unes altres veſtedures quel comte tenia. E lo comte e Amich iſqueren a veure la comteſſa, e la comteſſa e aquells qui ab ella eren no podien conexer qual era lo comte. E apres lo comte hauent gran triſtor en ſon cor entra veure ſos fills, e comença a

plorar molt agrament, e per miracle de noſtre ſenyor Deus troba los vius : e tenien en lo loch per hon foren degollats, ſengles ſenyals axi con a un fil vermell de ſeda, los quals ſenyals lurs paragueren ſempre. E lo comte Meliç compta tot ço que li era auengut a la comteſſa ſa muller, per la qual coſa en tota lur vida mantengueren caſtedat. E apres ſdeuench un die que per miracle de noſtre ſenyor Deus que leſperit maligne entra en lo cors de la muller de Amich e offega la. E ladonchs Amich ab grans companyes de homens darmes que li dona lo comte Meliç, ſubjuga ſots ſon poder e ſenyoria tots los beritans. E apres Amich ſenyoreja la terra dels beritans en molt bona vida e ſancta. E per temps quant moriren lo comte Meliç e Amich ſoterraren los, queſcun en la ciutat hon habitaua, e per miracle de noſtre ſenyor Deus trobaren los corſos del comte Meliç e de Amich juſtats en una ſepultura.

XXXXIX. — *Eximpli que negu per fauor de ſon amich no deu fer coſa deſoneſta, ſegons que recompte Valeria.*

¶ AMICI debent ſeruare honeſtatem.

UN hom pregaua un ſeu amich que faes per ell una coſa deſhoneſta, e laltre reſpos que no ho faria. E lom dix al ſeu amich : Donchs quem aprofita a mi la tua amiſtança, pus que no vols fer ço de que jot prech? E lamich reſpos al hom e dix li : Menys aprofita a mi la tua, ſi jo per

tu fas cofa defonefta per la qual men vengues defonor e dampnatge al cors e pena a la anima.

L.—*Eximpli de dos leals amichs que recompte Pere Alfonfo.*

¶ AMICUS debet probari.

DOs mercaders eren grans amichs e amauen fe molt per ço que hauien oyt dir la un del altre, ja fos que james nos eren vifts. E la .j. habitaua en la ciutat de Baldach, e laltre en la ciutat de Egipte. E fdeuench fe quel mercader qui habitaua en la ciutat de Baldach fon a veure lo mercader qui habitaua en Egipte; e quant fe veeren e hagueren conexença la .j. del altre hagueren molt gran pleer; e lo mercader de Egipte moftra totes les fues riquefes al mercader de Baldach; e apres vuyt dies vench gran malaltia al mercader de Baldach, e decontinent lo mercader de Egipte feu venir molts metges fifichs, e guardaren li lo pols e les aygues, e no conegueren en ell febre ne malaltia alguna. E quant los metges fen foren anats, lo mercader de Baldach dix al altre mercader con ell era enemorat de una molt bella donzella que ell tenia e nodria en cafa fua: per que ell lo pregaua molt affectuofament que la li donas per muller, car per altra cofa no ftaua malalt fino per les amors de aquella donzella e per hauer la per muller. E decontinent lo mercader de Egipte dona per muller la donzella al mercader de Baldach, e fon bon exouar; lo qual mer-

cader de Baldach apres alguns dies que la hague
presa per muller, ab sa muller ensemps sen torna
a la ciutat de Baldach. E apres sdeuench se que
la muller del mercader de Egipte mori, e tots sos
fills e filles, e perde tot quant hauia; e tot nuu, e
desemparat, e desconsolat vench sen de nits a la
ciutat de Baldach. E entrant en una sgleya sde-
uench que un hom hauia mort un altre, e lau-
gutzir e altres de la ciutat corrien tras ell per
pendre lo; e encontraren lo mercader de Egipte,
e demanaren li ell si hauia mort aquell hom; e
ell de gran paor que hague dix que ell lauia
mort; e prengueren lo decontinent e leuaren lo a
sentenciar, e quant vench lendema leuaren lo a
matar. E sdeuench se quel mercader qui habitaua
en la ciutat de Baldach, e altres molts homens,
anauen veure aquella justicia, e per veure quin
hom era. E quant lo mercader marit de la don-
zella vee son amich qui menauen a matar conech
lo decontinent, e per deliurar lo de la mort cor-
rech quant mes poch; e quant fo apres dell a
grans e altes veus comença a cridar e dix: No
mata aquest home lome mort, ans lo mate jo. E
decontinent prengueren lo e soltaren laltre. E
mentre quel anauen a matar sdeuench se que
aquell hom qui hauia mort lom anaua entre les
gents; e quant vee que volien matar aquell qui
no hauia la culpa, remorde la gran contriccio e
consiencia en son cor, e acostas alli on volien ma-
tar lom, e a grans e altes veus crida e dix: No

mata aqueft lom mort, ne tempoch lo mata aquell que hauets, ans verament lo mate jo. E decontinent los officials e los de la ciutat que alli ftauen foren molt marauellats, e prengueren lo decontinent, e tots enfemps manaren los denant lo Rey. E quant fabe lo Rey quel primer hauia atorgat que ell hauia mort lom, e aço per gran pahor que hague; e apres quel fegon, per deliurar fon amich de mort, que atorgua que ell hauia mort lom e no pas lo primer; e aximatex entes quel tercer quil hauia mort, per gran pahor e temor que hague de noftre fenyor Deus defenculpa los altres, e dix que vertaderament el mata lom e altre no, perdonals a tots tres. E apres lo mercader qui habitaua en la ciutat de Baldach parti mig totes les fues riquefes, e retench fe la una meytat, e laltra meytat dona la al mercader de Egipte, e tornafen en Egipte rich e benanant.

LI. — *Eximpli de tres amichs, fegons que recompte Damacenus.*

¶ AMICUS in neceffitate probatur.

UN hom fo demanat que donas compte denant lo Rey fon fenyor de la majordomia fua que hauia regida alcun temps, lo qual de gran paor que ach fon a un feu amich, e prega lo que anas ab ell denant lo Rey. Lo qual amich li refpos e dix: Jo no iria ab tu, mas donar te una veftedura de li que viftes. E apres ana a un altre feu amich que amaua menys quel primer, e prega

lo que anas ab ell, lo qual li respos: Jo ire ab tu tro al palau del Rey, mas noy entrare ab tu. E apres troba un altre seu amich lo qual poch hauie amat, e ab gran vergonya dix li que anas ab ell. Lo qual li respos: De un poch de plaer quem faist lot guardonare en cent tants, e jo posare la mia anima per la tua. Lo primer de aquests tres amichs son los bens terrenals qui en la mort donen ten solament al hom una vestedura o mortalla de li; lo segon amich son la muller e los fills e los parents e los altres amichs qui van ab lo mort tro a la fossa; lo terçer amich es Jesuchrist qui posa la sua anima per los seus amichs.

LII. — *Eximpli que tals cuyda hom hauer per amichs que no ho son, segons que recompte Pere Alfonso.*

¶ AMICUS in tempore necessitatis probatur.

UN bon hom hauia un fill qui era joue, e hauia despes e guastat tot quant lo pare hauia per guanyar amichs. E apres lo pare volent donar a entendre a son fill con hauia despes ço del seu debades, e que no tenia negun amich vertader, oucis un porch e mes lo en .j. sach, e feu un costal dell, axi com si fos alcuna roba o mercaderia, e mana li que fos a prouar tots sos amichs. E quant vench a casa del primer que era ja vespre, e son entrat en casa sua, apartadament e secreta dix li: Amich, sapiats que jo per mala

ventura mia oucis un hom e aport lo aci en una beſtia; prech vos que vos e jo quel ſoterrem en alcun loch prop daci on no apparegue, e deliurar mets de mort, e negu no haura ſuſpita de tu. Lo qual amich li reſpos e dix li: Tornaten, e porta lom mort on te vulles, car no vull carregar la tua culpa a mi; axi con faiſt lo mal, para te a la pena. E per ſemblant manera li reſpongueren tots los altres ſos amichs. E a la derreria vench a caſa de un gran amich que ten ſolament ſon pare hauia, e quant li ac dita la raho per que era vengut a ell, dix li: Entra callant e ſecretament, car aço no es coſa de dir en plaça. E pres lo coſtal e dix li: Tornaten, amich, car Deus volent jo dare bon recapte en aqueſt fet. E quant lo fill del bon hom ſen fo anat, laltre bon hom feu gitar en lurs lits a ſa muller e a ſos fills, e ell tot ſol feu una foça dins en caſa ſua en una ſtablia, e alli lo ſoterra. Quant vench laltre die, vench ſon amich a ell e gray li molt ço que per ell hauia fet; e dix li: Que ço que venia en aquell coſtal no era home mort, ans era un porch mort, per donar a entendre a ſon fill que no tenia altre amich tal con ell.

LIII. — *Eximpli de un mal amich, ſegons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ AMICI falſi multa promittunt
que non implent.

UN meſtre molt ſabidor e hom de gran entenimcnt tenia un dexeble entre los altres, lo

qual li deya moltes veguades: Meftre, fi noftre fenyor Deus me muntaua a gran eftament, fiats cert que jous faria molt gran honor, eus daria bona partida de ço del meu. E lo meftre volent lo prouar, per encantament feu li aparexer e donar femblant que era Emperador, e venien molts e befauen li les mans, e demanauen li grans terres. Entrels quals lo meftre vench denant ell e dix li: Senyor, remembre vos que vos ftant mon dexeble me prometes que fi Deus vos muntaua a gran eftament, quem fariets molta honor e molt de be; per queus fuplich per merce quem donets alfcuns lochs o loch axi con hauets fet a aquefts altres. E lo dexeble veent fe en gran ftament e fenyoria, refpos e dix al meftre: Nous conech ne fe quius fots. Ladonchs lo meftre pres lo dexeble per lo braç e dix li: Jo fon aquell quius pofe en aqueft ftament eus done totes les riquefes e fenyoria que tenits, per que ara, pus que axi me desconexets, jous ho tolre tot. E decontinent deffeu aquell encantament, e romas lo dexeble en lo primer eftament ab molt gran vergonya: axi fara Deus als richs e als poderofos que nol volen conexer en aqueft mon.

LIV. — *Eximpli e miracle de fent Bafili.*

¶ AMOR corporalis peruertit fenfum et fidem.

SEGONS ques recompte en la vida de fent Bafili, un hom rich lo qual hauia nom Effadio

tenia un ſcuder en caſa ſua, lo qual era molt enemorat de una donzella, la qual era filla del bon hom. E per conſell de un encantador feu un cercol diabolical, e apella e demana tots los diables; e el princep e majoral de tots ells dix li: Si vols que jo lat faça hauer per muller, ſcriu una carta de man tua, en la qual renechs la fe e la ley chreſtiana, e quet faſſes mon vaſſall. Lo qual ſcuder feu e cumpli tot ço quel diable li dix, e dona li decontinent la carta ſcrita. E de continent los diables meteren ten gran temptacio en lo cor de la donzella, que per amor del ſcuder donaua molts grans crits, e gitaues en terra, e deya: Pare ſenyor, maridats me ab naytal ſcuder voſtre per amor del qual jo ſuffir molt gran pena e turment. Lo pare de la donzella quant oy aytals paraules ſi hague molt gran deſplaer e triſtor en ſon cor, e dix: Ay meſqui! jot volguera ſpoſar ab Jheſuchriſt, per tal con la mia anima volguera mes per tu, e ames e vols mes hom terrenal. E ella reſpos e dix: Pare ſenyor, complex lo meu deſig abans que jo muyre. Lo pare enganat per conſell de ſos amichs dona la donzella ſa filla per muller al ſcuder, e dona li gran treſor. E apres quel ſcuder hague preſa muller, ell anaua poques veguades a la ſgleya, e james nos confeſſaua nes ſenyaua, de la qual coſa los veyins ſe marauellaren molt, e digueren ho a ſa muller. E ella molt ſecretament dix a ſon marit ço que los veyins li hauien dit, ço es que no anaua a la

ſgleya nės ſenyaua. E ell dix que ſi ſenyaua. E ella reſpos: Si tu vols que jot creegue, anem abdos a la ſglèya, e veure ſi dius veritat. E la donchs ell veent que no ho podia negar, compta e dix largament con ell ſera fet vaſſall del diable ab carta, per tal que pogues ella hauer per muller. E ladonchs ella ab grans ſuſpirs e plors mana lo denant ſent Baſili, e compta li tot lo fet. E ſent Baſili demana al marit de la dona ſis volia tornar e conuertir a noſtre ſenyor Deus, e ell dix que och, mas que no podia per tal con hauia renegat noſtre ſenyor Deus, e ſera fet vaſſall del diable, per la qual coſa ell hauia ſcrita una carta de man ſua e donada al diable. E ladonchs ſent Baſili li dix: Piadors es noſtre ſenyor Deus, e ſi tu te penets vertederament e ab bona contriccio, ell te perdonara. E decontinent ſent Baſili lo pres per la ma, e feu li lo ſenyal de la creu en lo front, e tench lo tencat quaranta dies en una caſa on faes penitencia. En los quals quaranta dies ſofferi moltes grans pahors de part dels diables que venien lo eſpahordir; mas ſent Baſili tots temps lo confortaua. E al quarante die trague lo per la ma de aquella caſa, e poſa lo denant tots los clergues e denant tot lo poble en la ſgleya, e confeſſa alli lo ſeu peccat. E lo diable viſiblement volia tolre lom a ſent Baſili de les mans. E lom a grans crits deya: O ſant Baſili, deliurem. E lo diable deya: O ſant Baſili, e per quem fas tort e perjudici, car ell me vench a cercar, e renega Jheſus

Deus, e feu fe mon vaffall, e vets açi la carta que fcriui de ma fua em dona fobre aquefta raho. E decontinent fent Bafili fe agenolla, e molt deuotament feu oracio e prega noftre fenyor Deus que la carta quel diable tenia que li caygues de les mans; e tentoft per miracle de noftre fenyor Deus volant vench e caygue la carta en les mans de fent Bafili. E fent Bafili moftra la carta al fcuder e dix li: Fill, conex tu aquefta carta? E lefcuder refpos: Senyor, och, car jo la fcriui de la mia ma. E decontinent fent Bafili fquinça la carta, e reconcilia lefcuder e fa muller.

LV. — *Eximpli que la perfona cafta deu mes noftre fenyor Deus creure quels parlaments de les gents, fegons ques recompta en la vida de fent Lop.*

¶ AMOR caftus in omnibus eft collaudandus.

SENT Lop amaua molt una donzella per tal con deuotament feruia noftre fenyor Deus, de la qual cofa molts hauien gran fufpita, penfant que jaya carnalment ab ella. E ell entenent les murmuracions dels mals parlers, pres la donzella denant tots e dix: No noguen les paraules dels mals parlers a aquel qui la confciencia propia no enfutzex ne accufa.

LVI.—*Eximpli e miracle de fent Andreu apoftol.*

¶ ANDREE apoftoli. Ex Legenda Lombardica.

UN hom qui hauia nom Nicholau, qui hauia ben vuytanta anys e en tota la fua vida fos

ben luxurios, jaſſos que per deuocio ell portaua ab ſi leuangeli ☞ ***In principio erat Uerbum,*** per tal que Deus li donas poder que pogues vençre aquell peccat, pero decontinent ſe tornaua a la ſua mala cuſtuma. E ſdeuench ſe un die que ell ana a caſa de una mala fembra per jaure carnalment ab ella, e oblida de lexar lauengeli. E quant entra en caſa de aquella fembra ella a grans veus e crits li dix: Amich, ix defora e not acoſts a mi, car tu angel es de Deu, e coſes marauelloſes veig ſobre tu. Lome veyll marauellant ſe molt de aquelles coſes, remembra li que portaua ab ſi lo ſant euangeli; e dexas de fer aquella vegada peccat. E de continent anaſſen al apoſtol ſent Andreu e confeſſa li aquell peccat, e dix li tot ço que li hauia ſdeuengut ab aquella fembra, e dix li: Prega noſtre ſenyor Deus per mi. E ladonchs ſent Andreu comença a plorar e dix: No menjare tro que ſapia ſi haura merce Deus de tu. E dejuna cinch dies, en la fi dels quals ſent Andreu oy una veu del cel qui li dix: Sant Andreu, per les tues pregaries perdona noſtre ſenyor Deus a aquex veyll Nicholau; pero es meſter que ell faça abſtinencia per ſi, axi con tu faiſt per ell. Lo qual veyll dejuna ſis meſes pan e aygua, e acaba en ſeruey de Deu. E apres vench una veu a ſent Andreu la qual li dix: Sant Andreu, per la tua oracio cobra Nicholau ço que hauia perdut.

LVII. — *Altre eximpli e miracle de ſent Andreu.*

UN fadri dix en ſecret a ſent Andreu : Senyor, la mia mare per conſell del diable demanam que jagues ab ella carnalment, e jo per no pecar nou volgui conſentir, per la qual raho es ara anada als jutges a clamar ſe de mi que la deſonre; e tu, ſenyor, prega a Deus per mi que no muyre injuſtament, car ſim accuſa per no diffamarla callare. E ſent Andreu dix li que li playa. E decontinent los jutges feren pendre lo dit fadri; e la mare acuſaua lo fortment que la hauia deſonrada, lo fill no reſponent a la accuſacio. E ſent Andreu dix a la mare : Fembra cruel ſobre totes, per que vols matar a ton fill per viltat de ton peccat de luxuria ? Ladonchs dix ella al jutge : Senyor, a aqueſt hom ſen ana mon fill puix ach feta aquella obra. E lo jutge ab molt gran fellonia feu metre lo fadri en un gran ſach calaffetat ab pegunta, e manal gitar en lo riu, e mana gitar en una preſo a ſent Andreu. On per ço lapoſtol feu oracio, e vench un tro molt gran qui eſpauenta a tots, e tremola la terra per tal manera que tots caygueren. E caech un raig del cel e mata la fembra. E apres per oracio del apoſtol ceſſaren les tempeſtats, e lo jutge e tots los altres creegueren lapoſtol e tornaren ſe chreſtians.

LVIII. — *Eximpli e miracle de ſent Andreu.*

UN biſbe era molt deuot a ſent Andreu, e lo diable volent lo enganar pres forma de don-

zella molt bella, e dix al dit bifbe ques volia ab ell comfeffar. E ell oynt les fues paraules figues per comfeffarla; e aquella li dix: Senyor, jo fon filla de Rey, e fiu a Deu vot de caftedat, e açо per tal con lo Rey mon pare me volia donar a un gran princep per muller. E jo oyi comptar la voftra fanctedat, e vench a la voftra merce, e vos deuets me confolar e confellar que faça. Ladonchs lo bifbe marauellas molt de les fues bellea e noblea, ni con parlaua ten be, dix li: Filla, no hajats paor, car jous confellare con feruifcats a Deus, e coue que vuy menjets ab mi. Dix ella: Pare fenyor, no feria honeft que jo menje ab vos per ço que no hagen fufpita de nos, car no volria que vos foffets diffamat. Refpos lo bifbe e dix: No ftarem fols, que de nos haguen tal fufpita. Ladonchs lo bifbe fegue la deuant ell a la fua taula, e guardaua la e miraua la fua bellea, e ella entenguel, e crexia mes en fa bellea, e a ell encengue li mes lo cor per a peccar, per manera quel bifbe propofa de dormir ab ella. E ladonchs vench un romeu a la porta, e a grans veus dix que li obriffen. E tentoft ella dix al bifbe: Senyor, fi aquell romeu refpon a una queftio que jo li fare, manatfli obrir, en altra manera no entre açi. Dix lo bifbe que li playa. E tentoft ella dix al miffatge: Vets demanar a aquell romeu qual es la cofa pus xicha en que Deus feu mes marauelles. El romeu refpos en la cara del hom; çar entre tants homens con fon nats o per nexer

no poden esser trobats dos homens que hagen la un tal cara con laltre, quant mes que en la cara posa Deus tots los .v. senys corporals. E quant ella oyi la resposta del romeu trames li a demanar on era la terra pus alta quel cel. E lo romeu respos: En lo cel empireo, on esta lo cors de Jhesuchrist. E tentost ella feu li altra questio pus greu, e mana que li demanassen quant hauia del cel a la terra. E respos lo romeu: Digats a aquex queus trames a mi que ell ho sap millor que jo, car ell ho medi a toms quant lo gitaren per mal cap del cel, e caygue en los abismes; e jatsessia esta en forma de fembra diable es del infern. E lo missatger quant ho oyi vench deuant lo bisbe, e guarda la donzella, e quaix smayas e no pogue parlar daquella gran stona, tro que despuys se fforça, e compta la resposta deuant tots; de ques marauellauen, e guardauen la donzella ab gran spauentament. E tentost con se senyaren desepareguels; e lo bisbe mana cercar lo romeu e nol pogueren trobar. E despuys lo bisbe ach per reuelacio con era sent Andreu quil vench deliurar del diable que nol enganas, per la qual cosa lo bisbe feu gran penitencia, e ach major deuocio en lo dit apostol.

LIX. — *Eximpli contra los ergullosos.*

¶ ANGELIS fetunt scelera hominum.

SEGONS ques recompta en la vida dels sants Pares, un angel pres forma de hom e anaua per un cami ab un hermita, e sdeuench se que

trobaren un hom mort, el hermita tapas lo nas, e dix li langel: Que has quet emboces? Dix lermita: No pufch fofferir la pudor de aqueft hom mort. E a poch inftant veeren venir un joue molt bell fobre un cauall ab fella daurada e ab bells apparellaments. E molt ans ques encontraffen, langel tapas lo nas, de ques marauella lermita, e dix al angel: Que has, per quet tapes lo nas? Refpos langel: Cent tants put mes aqueft joue ergullos e fuperbios denant Deus e dauant los angels, quel cors mort denant los homens.

LX. — *Eximpli e miracle de la germana de fancta Agnes, fegons recompte Cefarius.*

¶ ANGELUS a morte corporali liberat.

UNA fadrina, germana de fancta Agnes, pres veftedures de fadri; e fdeuench fe de anar per un cami ab un ladre qui aquell jorn hauia fet un furt: e paffant per un gran bofch oyi lo ladre brogit de companya qui venien derrera ell per lo furt que portaua, e tentoft ell dona lo furt a la fadrina, e mes fe en lo bofch; e ella penfas que fanaua deportar. E quant la dita companya aconfeguiren a ella, e li trobaren lo furt, donaren fentencia que la penjaffen, penfant que era hom. E defpuys de ço ella confeffas a un clergue, e fabuda la veritat tornaren al bofch e prengueren el ladre, e ell nega que no li hauia donat aquell furt, e allegaua per fi que lo que hauien trobat ab lo malefici hauien a matar. E lo

clergue ſabent la ſua malueſtat feu los pendre a amdoſos un ferre calent; e pres lo la fadrina e nos crema; e quant lo ladre lo pres cremas les mans, e perço penjaren lo ladre. Los parents del ladre eren poderoſos e leuaren lo ladre de la forca per força ja mort, e poſaren hi la fadrina; e tentoſt vench un angel e ſoſtench la que no moris. E aqui oy cançons molt dolçes del cel, e oy una veu que dolcement li dix: La tua germana Agnes fo portada al paradis, e tu daci a .ij. jorns finaras e ſeguiras a ta germana. E a cap de .ij. dies uns paſtors anauen prop de la forca, e cuydant ſe los paſtors que la fadrina era ja morta, tallaren la corda ab que ella ſtaua penjada; e tentoſt ella molt ſuaument vench de peus en terra per tal con langel la ſoſtenia. E ladonchs langel li dix: Amiga mia, ve on te vulles, pus que eſt deſliurada. Senyor, dix la fadrina, alli on es la Veronica vull anar, que axi ho promis. E en aquella hora ſoptoſament la fadrina fo menada per langel lla on era la Veronica, que era luny de aquell loch ſet jornades: e aço ſeſdeuench en la ciutat que ha nom Aguſta.

LXI. — ***Eximpli e miracle dun caualler qui hauia gran deuocio en la verge Maria.***

¶ ANNUNTIATIONIS feſtum dicitur cum magna deuotione celebrari, et illo die ſepulchrum Aue Maria dici. *Ex legenda lombardica.*

UN caualler molt rich e molt noble per deuocio entra en lorde de Ciſtell, e per tal

con no ſabia legir donaren li un maeſtre que li moſtras de letra. E james lo caualler no poch apendre ſino aqueſtes dues parts Aue Maria, les quals dues parts continuament lo caualler dehia ab molt gran deuocio. Sdeuench que tentoſt que aqueſt caualler fo mort e lagueren ſoterrat molt honradament, que de la ſua ſepultura iſque̅ .j. arbre ab moltes fulles, e en queſcuna fulla hauia ſcrites letres dor que deyen Aue Maria. Los frares de aquell moneſtir que veeren la marauella e miracle del arbre deſcobriren la ſepultura, e veeren quel arbre exia de la bocha del caualler mort; e conegueren que aquell miracle ſe feya per ço con lo caualler continuament e ab gran deuocio deyia Aue Maria.

LXII. — *Eximpli e miracle de hom que ach gran contriccio de ſos peccats al punt de la mort, ſegons recompte Ceſarius.*

¶ APOSTATE, aliquando etiam mali, pejores efficiuntur.

UN joue entra e pres labit de la orde de Ciſtell, e un biſbe ſon oncle conſellaua li que ſe iſques de la orde e lexas labit; e lo joue nou volch fer, ans feu profeſſio, e reebe ordens de preuere en lo dit orde, e feya millor vida e pus honeſta que negu dels altres monges del moneſtir; pero apres per temptacio del diable lexa labit, e del abit feu ſe gonelles e apres jupons curts, e anaſſen a ſeruir a un gran capita e princep de

ladres. E el joue qui era eſtat millor entre los bons, feu ſe pijor entre los mals. E ſdeuench ſe que aquel capita e princep aſſetia un ſeu enemich dins una torre forts, e feya combatre queſcun jorn la torre. E mentre la combatien lo joue deſſus dit fon ferit de un virato, per la qual ferida lo joue fo al punt de la mort. E quant los altres ſeus companyons veeren que ell ſtaua per morir, digueren li: Amich, confeſſet, car major es la pietat de Deu quel teu peccat. E appellat un preuere confeſſor, començas a confeſſar; e dona li Deus tanta de contriccio, que ten fortment ploraua e ſuſpiraūa, que no podia dir paraula; pero apres ab gran contriccio plorant dix: Senyor ver Deus, mes peccats he fets que no ha grans de arena en la mar; car ſtant frare lexe lorde e pres companyia ab aqueſts ladres; mate molts, car encara que ells perdonaſſen a alguns, jols ouceya deſpuys; deſonre carnalment moltes fembres maridades, e puncelles, e de orde; creme e robe moltes ſgleyes, e altres alberchs e lochs, e ſiu altres mols mals, ſenyor Deus! Jo not abſolria, li reſpos lo comfeſſor, car majors ſon los teus peccats que la miſericordia de noſtre ſenyor Deus. E lo joue li reſpos: Senyor, clergue ſon, e ſe que Jheſuchriſt dix que en qualſeuol hora quel peccador ſe penedis de bon cor ſeria ſaul, per queus prech per amor de Jheſuchriſt quem donets alcuna penitencia. Quina penitencia, ço dix lo comfeſſor, te dare, car tu ja eſt dampnat? E lo joue li

respos : Pus vos, confessor, nom volets donar alcuna penitencia, jo confiant de la misericordia e pietat de nostre senyor Deus prench per penitencia de tots mos peccats que stigue dos milia anys en purgatori; per que apres dels duy milia anys nostre senyor Deus hage misericordia e pietat de mi. Ara, senyer, prech vos quem donets lo cors de Deu, que puxa combregar. E lo comfessor, qui era home ab pocha deuocio e menys discrecio, dix que nol combregaria. Pus nom vols combregar, dix lo joue, prech te que com sere mort que dons aquesta letra que jo tramet scrita de la mia ma al bisbe mon auoncle. E lo clergue comfessor li promes queu faria. E tentost lo joue mori, e trames la anima a purgatori; e lo clergue dona la dita carta al bisbe. Con lo bisbe vee la letra de son nabot, e sabe que era mort, ach molt gran despler, e dix: Verament, james no ame tant hom en aquest mon con fiu a mon nebot, e jo loy dare a conexer. Tentost lo bisbe mana que per tot son bisbat fossen dites misses e altres oracions per la anima de son nebot. E en la fi del ayn al bisbe apparech son nebot flach e molt descolorit, e li dix: Graeschat Deu de tant de be que mas fet, car per les misses que per mi has fetes dir, me son perdonats mil ayns dels duy milia que jo hauia star en purgatori; e si altre ayn me fas dir tantes misses con has fet en aquest ayn, jo sere perdonat dels altres mil ayns. E lo bisbe li promes queu faria, e axi ho feu. Con

vench al cap del any, un jorn quel bifbe deya la miffa per lo nebot, lo nebot li apparech ab un abit ten blanch con la neu e ab la cara molt alegre, e dix li: Refponet Deu ab tant de be que mas fet; car per les miffes que has dites e fetes dir aquefts dos ayns, me fon ftats perdonats los duy milia que hauia ftar en purgatori; e are, loat fien Deu, vagmen a paradis. E dites aquelles paraules tentoft li defparech.

LXIII. — *Miracle de fent Pere e de fent Paul apoftols, fegons que recompte Cefarius.*

¶ APOSTOLORUM memoria et deuotio eft utilis.

EN la ciutat de Colonya fe pres gran foch per manera ques crema gran partida de la ciutat. E acoftant fe lo foch en una fgleya de fent .P. e de fent Pau, una fembra que acuftumaua de agranar la fgleya e de lauar los vafos de la fgleya, tenia fa cafa prop de la fgleya. E con ella vee la fgleya ques començaua ja a metres hi lo gran foch, vee quel foch fe acoftaua a la fua cafa, dix a una fua filla que treya les robes e cofes de la fgleya per paor del foch: Filla, torna, met dins la mia cafa ço que has tret de la fgleya e tanca la porta, que jo he fe en aquefts dos fancts apoftols que jo he tant de temps feruits en aquefta fgleya, que ells guardaran la mia cafa de aqueft foch e encara la lur fgleya. E ab aquella gran fe e fperança la fembra entra dins la dita fgleya, e ab gran de-

uocio agenollas denant laltar de ſent .P. e de ſent Pau, e dix : Apoſtols ſancts, ſi jous he ſeruit deuotament, guardats ma caſa, e les voſtres joyes e apparellaments que ſon de dins. E tentoſt ſe apaga lo foch que era ja ences en la ſgleya, e fon ſtaluiada la caſa de la fembra que nos crema, e cremaren ſe tots los alberchs que ſtauen prop de la ſgleya ſino la caſa de la fembra. E aqueſt miracle ſeſdeuench per la gran fe que la fembra ach en ſent .P. e en ſent Pau.

LXIV. — *Miracle de ſent Senon martir de Venecia, ſegons que recompta ſent Gregori.*

¶ AQUA, que non ſolida, non fluens.

EN la ciutat de Venecia creeſque molt lo riu, e vench lo riu a la porta de la ſgleya de ſent Senon martir. E ſtant les portes de la dita ſgleya ubertes no entra laygua dins ne per la porta ne per les fineſtres de la ſgleya, e les gents que ſtauen dins la ſgleya prenien de la aygua per la porta e per les fineſtres, mas no podien exir per laygua que era molt gran e tenia la dita ſgleya acercolada a la derredor; mas laygua no entra dins la dita ſgleya, ne feu dampnatge a negu que dins la dita ſgleya fos.

LXV. — *Eximpli e miracle de un archiaca qui occis a ſon biſbe, ſegons ques recompta en lo libre de Dono Timoris*

¶ ARCHIDIACONUS ad epiſcopatum

aspirans perpetravit homicidium.

EN la ciutat de Teuconita .j. arthiaca desijaua molt esser bisbe, per la qual raho ell procura la mort al bisbe qui ladonchs era, per aytal manera que ell feu metre una gran mola de pedra demunt la porta de una capella on lo bisbe acustumaua quescun jorn entrar per fer oracio a la verge Maria, en la qual hauia gran deuocio. Sdeuench se un jorn que lo bisbe entra en la dita capella per fer la oracio acustumada, e axi con lo bisbe obri la porta de la capella e volch entrar de dins, la mola li caygue demunt lo cap per manera que decontinent lo bisbe mori. E tentost lo dit archiaca fo fet bisbe, e feu un gran conuit dels majors homens de aquella ciutat; e axi con se dinauen, un dels pus honrats homens que alli menjaua fo arrapat e pujat al cel, e vee molta companya de sants e de angels que venien ab la verge Maria, e la verge Maria portaua en les sues mans lo cap del dessus dit bisbe. E quant fo denant Jhesuchrist dix li: Fill, encara esta fresca la sanch de aquest meu capella, e aquell cruel de archiaca ha pleer ab la sua dignitat. E dix Jhesuchrist: Mare, e qui hi trametre? Fill, ço dix la verge Maria, trameti aquest seruidor e amich seu que es açi. E tentost lo Saluador del mon dix al honrat hom: Sots pena de la mort te man que cites en presencia de tots a larchiaca ques fet bisbe nouellament que decontinent comparegue. E tentost lonrat hom en plorant dix al nouell

bifbe en prefencia de tots los qui alli eren ço que hauia vift, e cita al bifbe. E decontinent en prefencia de tots lo bifbe mori.

LXVI. — *Eximpli de con los fauis homens deuen effer continents.*

¶ ASPECTUS debet effe compofitus. *Tulius.*

EN la ciutat de Atenes ftants los pus fauis homens e majors letrats en confell, paffant per la porta on ells tenien lo confell una fadrina molt bella, dix la un dells als altres: Vejats con es bella infanta aquella que paffa per alli. E la un dels altres li refpos: No coue al jutge folament hauer les mans e la lengua continents, mas encara los huylls que no vegen totes cofes.

LXVII. — *Eximpli e miracle de aquells que per auaricia lexen de fer la almoyna.*

¶ AUARUS quanto plus congregat, tanto Deus aliquando ex occafione fubtrait. *Ex vitis Patrum.*

UN ortola tot quant guanyaua daua en almoyna fino ço que veftia e menjaua; e apres per temptacio del diable lexa de fer lalmoyna, e ajufta una olla plena de dobles daur dient en fi matex, que aquell trefor li feruiria en fa vellefa. Un jorn ell tallant arbres en un ort fe dona un colp de la deftral en lo peu; de la qual naffra no poch guarir, ans li enfiftola lo peu, e ach a donar totes les dobles que hauia eftojades a cirurgians, e nol pogren guarir. E vench un

cirurgia e talla li lo peu, e si no loy hagues tallat fora mort. Quant lortola se veu ab lo peu tallat, comença a plorar, e suspirar, e penedir se perque hauia lexat de fer les almoynes que solia fer. E stant lortola en aquell pensament e tristor, aparech li un angel qui li dix: Digues me, ques feren les dobles que guardaues per a la vellea, e on es lesperança que en elles hauies? E lortola li dix: Senyor, pequi, e daci auant ja mes nou fare. E tentost langel li torna lo peu que li hauien tallat, e fo del tot guarit. E lendema per lo mati lo cirurgia lo vench veure e troba lo que cauaua en un ort. Lo cirurgia sen marauella molt, e lortola li compta ço que li hauia sdeuengut. E dalli auant torna a fer les almoynes que hauia acustumades de fer.

LXVIII.—*Miracle del bisbe Bonifaci, segons que recompte sent Gregori.*

¶ AUARITIA temporalis promotionem impedit.

Constancia, nebot del bisbe Bonifaci, vene un seu cauall per una gran quirena de florins, los quals florins ell mes dins en una caxa sua per dubte que si pobres venien per demanar almoyna al bisbe, si el bisbe no hagues diners, que pendria aquells florins per donar als pobres. Sdeuench se que pobres vengueren demanar almoyna al bisbe, e ell no hauia quels donas. E venint a son nabot Constancia, desserra li la sua caxa e pres los florins quey troba, e donals als

pobres. Quant Conſtancia ſabe quel biſbe ſon auoncle li hauia trets los florins de la caxa, ach gran deſpleer, e ab grans crits e fellonia ell dix al biſbe: Dats me mos diners, car no vull que tant vos plauiſcats de ço del meu. E lo ſant biſbe ab gran triſtor entra en la ſgleya, e ab gran deuocio ab les mans juntes feu oracio; e axi con ell feya la oracio, ell vee denant ſi aytants florins con eren aquells que hauia preſos de ſon nebot. E tentoſt lo biſbe pres los florins e dona los a ſon nebot, e dix li: Jatſia que tro aci era ordonat de noſtre ſenyor Deus que apres mos dies tu foſſes biſbe, are ſapies que nou feras, car per la tua ſqueſſea ho has perdut.

LXIX. — *Miracle de ſanta Celina verge, ſegons que recompta Ceſarius.*

¶ AUARITIA eſt quandoque cauſa amiſſionis temporalium.

UN frare de la orde de Ciſtell temptat del peccat de auaricia reebe de una fembra vidua en guarda una quantia de moneda dor. E apres lo frare nega li la dita moneda, e lo Saluador tench per be que per allo enuia plagua en tot lo vi que era en lo moneſtir don aquell frare era monge, en manera que tot lo vi perde la color e la ſabor. Labat del moneſtir penſa que aquella perdua del vi era venguda per peccat de algu; e per tal ab gran deuocio labat feu oracio a aqueſta Celina verge que Deus volgues reuelar

per peccat de qui era venguda aquella plaga en lo vi. Al qual abat fo refpoft de part del Saluador e Senyor, que per peccat de un frare qui hauia fet engan a una dona vidua; e que encare haurien en lo moneftir altra plaga major aquell ayn. E axi fo fet, que dins aquell ayn un caualler molt poderos crema totes les cafes en que eftaua tot lo blat del dit moneftir, e femblant fo cremat tot lo blat. E axi ceffa la dita plaga.

LXX. — *Eximpli de la muller que per fcaffea e auaricia lexa de fer almoyna dels bens feus e de fon marit, fegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ AUARITIA retrahit ab eleemofinis faciendis.

UNA fembra era molt fcaça e auariciofa, e jaffos quel marit della li comanas tot ço que ell hauia, ella fon ten fcaça que james no dona almoyna als pobres. E apres que ella fon morta alguns parents e amichs della preguauen al marit que faes almoyna per la fua anima, e ell dix los: Con fare jo per ella ço que ella no volch fer con tot ço del meu tenia en fon poder?

LXXI. — *Eximpli de ço que un diable dix a un preycador mentre que preyicaua, fegons que recompte Uitriaco.*

¶ AUDIRE fermonem impedit demon.

UN hom de religio viu en un fermo un diable, e conjura li que li digues que feya alli.

E lo diable li dix : A mi dien tanca bosses: primerament tanch los coratges dels peccadors per que nos peneden; segonament tanch li la boca que nos confes; terçerament tanch li la bossa per que no do almoyna ne faça satissaccio de sos peccats.

LXXII. — ***Eximpli e miracle de un hōm qui no volia oyir sermons de la paraula de nostre senyor Deus, segons que recompte Jacme de Uitriaco.***

> ¶ AUDIENTES libenter verbum Dei Deus audiet, et nolentes audire non audiet.

UN hom que era pages aldea james no volia oyr sermons de la paraula de Deu, e quant fo mort meteren lo cors en la sgleya denant un altar en que hauia un crucifixi. Quant lo cors fo posat denant laltar, los clergues començaren a cantar loffici dels morts, e lo crucifixi que era de fust leua les mans dels claus e mes les a les orelles, de la qual cosa tots los que alli eren foren molt marauellats. E lo rector de aquella sgleya dix : Sapiats que aquest hom james no volia oyr la paraula de Deu, e per aquesta raho apar que la sua anima es en les mans del diable, e quel crucifixi se ha tancat les orelles per no oyr les oracions que nosaltres feyem per ell. E decontinent cessaren de fer les oracions que feyen.

LXXIII. — *Miracle de ſent Aguſti.*

¶ AUGUSTINUS. *Ex legenda Lombardica.*

UN hom hauia gran deuocio en ſent Aguſti, e dona gran treſor al frare que guardaua lo cors de ſent Aguſti per ço que li donas un dit de les mans de ſent Aguſti. E lo dit frare pres un dit de un altre hom mort, e embolcal en un bell tros de cendat, e donal al hom. Lom lo reebe ab gran deuocio cuydant ſe que fos de ſent Aguſti, e queſcun jorn lo adoraua, el beſaua, e los metia demunt los huylls ab gran deuocio. Lo Saluador del mon qui vee la deuocio del hom, feu per miracle quel hom ach un dels dits de ſent Aguſti; pero cuydant lom quel dit quel frare li hauia donat era aquell quell tenia, lome ſen torna en ſa terra, e ab lo dit de ſent Aguſti ell feya molts miracles. La fama de aquells miracles vench al loch on ſtaua ſent Aguſti, e lo prelat demana al dit frare que podia eſſer. El frare li dix que nos ſabia, quel cors de ſent Aguſti tots los dits tenia. Lo prelat e lo frare ab daltres anaren al cors de ſent Aguſti, e veeren que li fallia un dit de la una ma. Lo prelat eſtech molt marauellat, e ab turments ſabe la malicia quel frare hauia feta, e feu ſcriure aqueſt miracle.

LXXIV. — *Miracle de ſent Aguſti.*

¶ AUGUSTINUS adhuc in carne exiſtens.

UN die ſent Aguſti viu paſſar denant ſi un diable, e portaua en les ſpatles un gran libre.

Sent Agufti lo conjura que li digues que portaua en aquel libre, e el diable li dix quels peccats de tots los homens. E fent Agufti li dix e li mana que li moftras ell fi tenia alli algun peccat; e lo diable moftra li con un die ell fe hauia oblidat de dir completes. E fent Agufti mana li quel fperas alli tro que ell vengues, e tentoft entraffen en lefgleya e dix les dites completes ab gran deuocio, e altres oracions que ell hauia acuftumat de dir. E torna fen al diable, e dix li que li moftras aquell peccat que dabans li hauia moftrat. E lo diable gira totes les cartes del libre, e nol poch trobar: mas be troba que era ras dalli on era ftat fcrit lo dit peccat. Ladonchs lo diable dix a fent Agufti: Enganeft me, e defplau me perquet moftre lo libre, car per virtut de les tues oracions es eftat ras de aqueft libre lo teu peccat. E tentoft li defparech.

LXXV. — *Miracle de fent Agufti.*

¶ AUGUSTINUS.

UNA fembra vench demanar de confell a fent Agufti, e fdeuench fe quel troba ftudiant, e dix li: Deus te faul, pare e fenyor. E fent Agufti ne la guarda ne li refpos. Ella penfas que per la fua fanctedat no volgues guardar cara de fembra. Ella fe acofta a ell, e dix li tot ço que li hauia a dir; e fent Agufti no li dix paraula ne la guarda. La fembra ab gran triftor fen torna a cafa fua. Lendema la dita fembra oya la miffa que fent Agufti deyia; e quant fent Agufti alça

lo cors de Jhesuchrist, la fembra fo arrapada per Lespirit Sant, e fon mesa en los cels denant la cadira de la sancta Trinitat; e vee alli sent Agusti ab gran reuerencia disputar de la sancta Trinitat molt subtilment. E dix li un que era alli: Hir con fuist a sent Agusti e not respos, feu ho per tal con staua açi disputant axi con ara fa; per que vets a ell, quell te dara conseyl de ço que li demanaras. E tentost la dita fembra se troba en la sgleya e parla ab sant Agusti, lo qual la conseylla molt santament.

LXXVI. — *Miracle de sent Agusti.*

¶ AGUSTINUS.

UN hom fo arrapat per Lespirit Sant, e so leuat al paradis. E con vee tots los sants, e vee que noy era sent Agusti entre ells, demana sent Agusti on era, e fon li respost que sent Agusti staua en lo pus alt cel disputant de la Trinitat.

LXXVII. — *Eximpli e miracle de .j. hom que en lo mon era stat caçador docells, segons que recompta Petrus Clunacensis.*

¶ AUIUM vanitate multi puniuntur.

UN caualler de Bona fo molt deuot spitaler, e apres que fo mort, porgats en purgatori tots sos peccats, era detengut en purgatori solament perque era stat en lo mon caçador desparuers e daltres ocells, e per ço tenia en la ma un

aſtor qui continuament li picaua e li roya la ma, del qual turment ell paſſaua molt gran pena.

LXXVIII. — *Miracle de ſent Thomas, ſegons que recompta Ceſarius.*

¶ AUIS oratio eſt exaudita.

A un auçell hauien li moſtrat de parlar, e un die ſoltas de la gabia en que ſtaua, e vench un ſparuer detras ell que lo volia pendre. Loçell que vee quel ſparuer lo volia pendre dix: Valme ſent Thomas; e tentoſt leſparuer caygue mort en terra. E axi ſcapa loçell de mort.

☞ Aſſi ſe acaben los miracles e eximplis qui comenſen per A: e comenſen los eximplis e miracles qui comenſen per B.

B.

LXXIX. — ***Miracle de .j. bifbe qui no dix les paraules que deuia dir al batejar de .j. hom.***

¶ BAPTISMUS in forma debita debet celebrari. *Ex cronicis.*

EN la primitiua fgleya un bifbe arria batejaua a un hom qui hauia nom Farban ; e metent lo en la pila, dix axi : Jot bateig en lo nom del Pare, per lo Fill, en Lefpirit Sant, volent moftrar minoria en les perfones. E per ço con no dix be la forma del batifme tentoft defparech laygua que era en la pila, per manera que la pila romas exuta, e Farlan aquell ques batejaua fugi de la fgleya.

LXXX.—*Eximpli molt ſaui de Cipio Africa, ciutada de Roma.*

¶ BAJULUS non debet poni in officio pauper vel auarus.

RECOMPTE Valerianus que en lo Conſell de Roma hauia gran diſcordia ſobre la eleccio de un ſenador ; e acordaren tots que elegiſſen un de dos en los quals era romaſa la eleccio, e nos podien auenir qual de aquells dos fos. E meteren ho en la ma e jutjament de un ciutada de Roma qui hauia nom Cipio Africa, lo qual Cipio donant la ſentencia, dix que no volia que negu dels dos ho fos perço con ell ſabia que la un era molt pobre, e laltre era molt rich, mas era molt eſcas e auaricios, perque abdos ſerien corrumputs per cobdicia.

LXXXI.—*Eximpli molt ſaui de Tiberi Ceſar Emperador, ſegons que recompta Joſefus.*

¶ BAJULORUM frequens mutatio non eſt utilis.

DEMANAT fo a Tiberi Ceſar Emparador per que no mudaua los officials dels lochs de la ſua ſenyoria ; e ell reſpos : .Per profit del poble, car aquell qui ſap que li deuen tolre loffici roba e leuaſſen tot quant pot, e laltre qui ve apres dell deſtrouex ço que troba ; e poſa ho per eximpli dient : Un hom jau naffrat en lo cami, e jas fos que molts paſſaſſen negu no ſe acoſta a ell. Apres un hom paſſant per lo cami mogut de pietat

leua li les mosques que tenia en les naffres, e lom neffrat dix: Molt de mal mas fet, car aquestes mosques quem leueft de les naffres ja ftauen fadolles e nom turmentauen tant con feren al començament; are vendran altres mosques e menjarman altra tanta fanch con han fet les altres, em daran femblant turment: axi esdeue als pobles ab los officials nouells.

LXXXII.—*Eximpli molt faui de un filofof, fegons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ BAJULUS hic in jufto judicans alibi judicabitur.

UN jutge leuaua a penjar a un ladre; e un filofof fabent que aquell jutge era gran robador dix: Gran fens raho es aquefta que un ladre mate a altre ladre; perque es raho que aqueft que aci no es jutjat, denant lo Jutge celeftial fia condempnat.

LXXXIII. — *Eximpli de jutge qui pren fobornacions de dues parts.*

¶ BAJULI frequenter munera recipiunt et non faciunt quod promittunt.

UN jutge feya bodes de un fill feu, e dues perfones hauien queftio denant lo dit jutge. E perque en lo die feguent abdos hauien de comparer denant lo jutge per oyr fentencia, la un dells dona un bou al jutge per que donas la fentencia per ell. E laltre queu fabe dona una

vaça a la muller del jutge per que fes ab ſon marit que donas la ſentencia per ell. Ella prega tant ſon marit, que li promes que daria la ſentencia per aquell qui li hauia donada la vaca. Quant vench en laltre die quel jutge deuia donar la ſentencia, lome que hauia donat lo bou conech en les paraules del jutge que li deuia donar la ſentencia contra ell, e dix al jutge: Senyer, parle lo bou. Amich, dix lo jutge, nol lexa parlar la vaca. E abtant lo jutge dona la ſentencia contra aquell qui hauia donat lo bou primerament.

LXXXIV. —*Miracle de ſent Baſili, ſegons recompte Anſilochius.*

¶ BASILIUS oratione ſua prolongauit mortem ſuam.

VOLENT ſe morir ſent Baſili feu ſe venir un metge juheu molt ſabidor en lart de medicina, lo qual hauia nom Joſeb, del qual metge ſent Baſili hauia haut reuelacio que deuia eſſer chreſtia. E tentoſt quel metge ach guardat lo polç a ſent Baſili, conech que aquell die ſent Baſili deuia morir; e lo juheu li dix: Verament, vuy ſe pondra lo ſol en lo ſol. E ſent Baſili entes lo molt be, e dix li: Viure tro a dema que ſera a hora de nona. Senyer, dix lo juheu, no pot eſſer, car verament ſapies que la tua anima no pot ſtar en lo teu cors una hora complida, e ſi tu vuy en aqueſt die no es mort, jo vull que dema quem maten. E reſpos ſent Baſili: No muyres en pec-

cat, mas tornat chreſtia. Si tu, dix lo juheu, no mors vuy, dema jom tornare chreſtia. Partit lo juheu de denant ſent Baſili, lo ſant baro ſe gita deuotament en oracio pregant noſtre Senyor que li alongas la vida tro lendema per tal quel juheu ſe fes chreſtia. En laltre die quel juheu vee ſent Baſili viu, tentoſt ſe agenolla, e humilment adora al Saluador del mon e a la ſua beneyta Mare. E per virtut diuinal ſent Baſili ſe leua del lit e ana a la ſgleya, e alli batia lo juheu, e con lach batiat torna ſen a ſon lit: e a hora de nona lo ſant baro rete la anima a noſtre ſenyor Deus.

LXXXV. — *Miracle de ſent Baſili, ſegons ques recompta en la Ligenda Lombardica.*

¶ BASILIUS veniam cuidam mulieri impetrauit.

Una fembra ſcriui tots ſos peccats en una carta, entre los quals hi ſcriui un peccat molt greu, e dona la dita carta a ſent Baſili, e pregal que per les ſues oracions foſſen aquels peccats deſtrouits. E ſent Baſili prega a Deus per ella, e foren raſos de la dita carta tots aquells peccats exceptat lo peccat pus greu. E ladonchs la fembra dix a ſent Baſili: Senyor, axi con me guanyiſt perdo de tots los altres peccats, guanyam perdo de aqueſt. Reſpos ſent Baſili: Fembra, lexem, que peccador ſon axi con tu, e ten be he meſter perdo con tu. La fembra ainſtaua lo. Ladonchs ſent Baſili dix a la fembra: Ves a ſent Efeon, e pre-

gara Deus quet perdo aqueſt peccat. E quant ſent Efeon oyi la fembra enuia la a ſent Baſili, e dix: Ve, fembra, a ſent Baſili abans que muyra, que ſi molt tardes nol trobaras viu. Quant la fembra torna a ſent Baſili troba quel leuauen a ſoterrar. E la fembra cridant a altes veus dix: Jutge Deus entre tu e mi, que podent ho fer nom volguiſt guanyar perdo de aqueſt peccat; e mes la carta demunt del cors de ſent Baſili, e a poch deſpay pres e cobra la carta, e vee que aquell peccat era ras de la carta.

LXXXVI. — *Miracle que ſdeuench a Lemperador Anrich, ſegons recompte Helinando.*

¶ BELLA procurat diabolus frequenter.

UN Emperador qui hauia nom Anrich lo jorn de ſinquageſma feu un gran conuit; al qual conuit vengueren larcabiſbe de aquella ciutat e un abat molt poderos qui hauia ab ſi ſexanta milia homens darmes. E aqueſt abat hauia per priuilegi ques deuia ſeure prop Lemperador a la part dreta. Los homens del dit arcabiſbe volgueren metre la cadira del archabiſbe a la part dreta prop Lemperador, e ſobre ço molt gran brugit e baralla fo entre ells per tal manera que moriren molts de la una part e de laltra; e Lemperador ach prou que fer en lo partir. E feta la pau entre ells Lemperador ab totes les gents oyren la miſſa, e en la fi del euangeli oyren una

veu del diàble qui dix: Jo mefcli aquefta baralla. E Lemperador en confufio del diable feu dir altra vegada lauengeli ab grans lagremes e deuocio, e puys feu donar als pobres totes les viandes que eren apparellades per al conuit.

LXXXVII. — *Eximpli molt marauellos de un leo e de un drago, fegons recompte Damia.*

¶ BENEFICIA impenfa et bruta animalia recognofcunt.

UNs mercaders de Venecia paffant ribera de la mar veeren un drago que tenia pres un leo ab la coa, e metiel fen pres en una coua per que alli lo oucies, el menjas. Los mercaders entraren dins la coua, e oucieren lo drago, e liuraren de mort lo leo. E per aquella rao, tant con los mercaders ftigueren en aquella terra, lo dit leo aportaua los quefcun die un molto o una ouella.

LXXXVIII. — *Miracle que fdeuench a una monja perque no fenya una letuga abans que la menjas, fegons recompte fent Gregori.*

¶ BENEDICENDUS eft potus et cibus antequam fumatur.

UNA monja de un moneftir de dones vergens un die entra en lort, e pres una letuga, e menja la fens que no la fenya ne la beney. E en aquella hora la pres lo diable e li entra al cors; e tentoft un hom fant conjuraua lo diable que li

ifques del cors, e lo diable li refpos: Non exire, car jo no ani a ella, ans vench ella a mi, car jo meftaua en aquella letuga e ella morde; pero per virtut del dit fant hom, tentoft quel diable ac dites les dites paraules ifque del cors de la monja.

LXXXIX. — *Miracle de fent Benet, fegons recompta Gregori.*

¶ BENEDICTI abbatis.

UN clergue lo die de Pafcha de Refurreccio tenia molt be apparellat de menjar, e aparech li lo Creador del mon e dix li: Tu tens moltes viandes apparellades per a tu a menjar, e mon feruidor Benet foffer molt gran fam en lo defert. Lo qual clergue pres totes aquelles viandes, e aquel die cerca fent Benet per lo defert, e troba lo: e con lach trobat lo clergue li dix: Mengem, que Pafqua es vuy. Be fe jo, dix fent Benet, que Pafca es vuy, pus te merefqui veure. El clergue li refpos: Not coue vuy fer abftinencia, que cert fies que Pafca hauem vuy en los pobles, e a tu fon trames per que menjes. Car fapiats que fent Benet ftaua tant luny de poblat que no fabia qual die era. Tentoft abduy donaren laors e gracies a noftre fenyor Deus, e menjaren en fpirit de caritat.

XC. — *Miracle de ſent Benet, ſegons que recompte ſent Gregori en lo libre Dialogorum.*

¶ BENEDICTUS diabolum expulit a juuene.

UN monge no podia ſtar aſſoſſegat en dir les ores; e quant los altres monges deyen les ores en la ſgleya, tentoſt lo dit monge ſe exia de la ſgleya. E quant ſent Benet ho ſabe gitas en deuota oracio, e puys vee que quant les ores eren començades, que un diable molt negre venia en la ſgleya e prenia per la falda lo dit monge, el ne treyia de la ſgleya. E ſent Benet en laltre die troba lo dit monge fora de la ſgleya mentre les ores ſe deyen, e mana li ab paraules ſanctes e enfortides que tornas a la ſgleya a dir les ores ab los altres monges. E dalli auant lo monge dix les ores deuotament ab los altres en la ſgleya.

XCI. — *Miracle de ſent Benet, ſegons recompte ſent Gregori en lo libre Dialogorum.*

¶ BENEDICTUS ſpiritum elationis a juuene expulit.

UN monge de paratge ab gran erguyll comença a penſar en ſi mateix: Qui es aqueſt a qui jo ſerueſch e tench la candela en la ma, e qui ſon jo per a ſeruir a tal hom con aqueſt? E ſent Benet per ſpirit diuinal conech ço quel monge penſaua, e dix li: Frare, fes te lo ſenyal de la creu demunt lo teu cor qui mal penſa. E mana als altres monges que alli eren que prengueſſen

la candela, e gita el dit monge del moneſtir per la ſua ſuperbia.

XCII. — *Miracle de ſent Bernat.*

¶ BERNARDI abbatis.

SDEUENCH ſe que una veguada ſent Bernat preycaua, e totes les gents ſcoltauen lo ab gran deuocio; e tentoſt lo diable mes li temptacio en lo coratge e dix li: Molt preyques be ara, e totes les gents te eſcolten ab gran pleer et tenen per hom molt ſcient. E lo ſant hom ſent Bernat tentoſt lexa de preycar e dix li, callant entre ſi matex: Lexem, maleyt, que ſi començe a preycar per tu, nou lexare per tu. E puys ab gran esforç acaba ſon ſermo faent gracies a noſtre ſenyor Deus.

XCIII. — *Eximpli de ſent Bernat con oracio tart pot eſſer dita ſens ymaginar en altres coſes.*

¶ BERNARDUS.

UNA vegada un monge ſe clamaua a ſent Bernat que no podia fer oracio ſens penſar alguna coſa. Sdeuench ſe que anaua ab ells un hom qui era aldea de una aldea, e començа a rependre al dit monge, e dix li: James jo nom pens en altra coſa mentre fas oracio, e tots temps tench lo cor ſegur en una coſa qualſeuol que face. E ſent Bernat dix al aldea: Apartet fora del cami, e ſi dius un Pater noſter ſens penſar alguna coſa, jot dare aqueſta mula que caualch, e tu

quem digues veritat, ſi hauras penſat en altra coſa dient lo dit Pater noſter. E laldea ab gran alegria iſques del cami cuydant que guanyaria la mula. Comença a dir lo Pater noſter ab gran diligencia, e non ach dit la meytat que penſa ſi li daria la ſella ab la mula; e tentoſt penedis de ço que hauia dit a ſent Bernat, e demana li perdo humilment, e dix ço que li hauia auengut abans que hagues acabat lo dit Pater noſter.

XCIV.—*Miracle con ſent Bernat gita del lit e de la caſa duna fembra un diable.*

¶ BERNARDUS.

UNA vegada ſent Bernat anant per la terra del ducat de Guiana, confeſſa ſe a ell una fembra que un diable qui hauia nom Incubo hauia jagut ab ella carnalment axi con a hom ſis anys, e aquel diable li hauia manat que nos confeſſas a ſent Bernat. Ladonchs ſent Bernat dix a la fembra: Pren aqueſt meu bordo, e al veſpre met lo demunt lo teu lit: e la fembra ho feu axi. Lo diable vench a la cambra, mas nos goſa acoſtar al lit on ella jaya, e menaça la molt fortment dient que tentoſt que ſent Bernat ſen fos anat que ell ſe vengeria della. E lendema ſent Bernat ho ſabe, e mana juſtar tot lo poble de aquell loch, e manals tenir candeles de cera enceſes en les mans, e gita deſcomonio ſobre aquel diable, e mana li que dalli auant nos acoſtas a la dita fembra; per lo qual manament ella fo deliurada del poder del diable.

XCV. — ***Miracle e exempli con un infant de edat de ſis anys perque ſouin blaſmaua Jheſuchriſt e la ſua anima ne ana als inferns, ſegons recompte ſent Gregori.***

¶ BLASFEMUS in Deum grauiter punitur.

UN hom hauia un fill de ſinch anys, e de molt minyo apres de blaſſemar a Deu; e lo pare nol ne caſtigaua per tal con lo amaua molt e nodria lo molt delicadament. E lo Saluador e Senyor del mon enuia li peſtilencia de mort, e volent ſe morir ab grans crits deyia: Pare ſenyor, veus uns homens vermells que men volen leuar? E dient aquelles paraules, lo pare tenint lo en la falda, linfant de ſis anys mori, e los diables leuaren la ſua anima al infern.

XCVI. — *Miracle e eximpli con lome de la ſgleya no deu poſſeyir benefici de la ſgleya per guaſtament, e ſiu fa pert la anima e a veguades lo cors a mort cruel e ſoptoſa, ſegons recompte Damia.*

¶ BLASFEMUS a Deo viſibiliter punitur.

EN la ciutat de Borgonya era plet e queſtio entre los clergues ſobre un benefici, e la un della perque era poderos ab ſuperbia per poder poſſeya lo dit benefici. E un die oynt la miſſa oyi en lauengeli que deya: Qui ſe humilia ſera exalçat, e qui ſe exalça ſera humiliat. E ell dix en ſi matex: No es aço veritat que diu lauengeli,

car ſi jom fos humiliat a mos enemichs, jo no haguera ne tinguera tantes riqueſes de aqueſta ſgleya con fas. E tentoſt ſens tardança alguna vench lamp del cel que li entra per la boca e fene li tot lo cors axi con ab un coutell, e tentoſt mori.

XCVII. — *Miracle marauellos de ſent Pere que feu cantar e volar un gall que era ja cuyt, ſegons que recompte Damia.*

¶ BLASFEMUS aliquando corporaliter punitur.

DOs compares ſe conuidaren la un al altre; e con foren aſſeguts a la taula portaren los un gall cuyt, e la un dels talla lo, e gita li demunt ſalſa ab pebre. E laltre dix li: Per cert, compare, axi has tu pecejat aqueſt gall, que encare ſent Pere ho volgues nol poria tornar entegre. E laltre li reſpos: Compare, no dich ſent P., mas dich quencara que Jheſuchriſt ho manas nou poria tornar entegre. E tentoſt lo gall ab totes ſes plomes, batent les ales canta e ſalta de la taula, e veſſa la ſalſa demunt les robes dels dos compares. E tentoſt los pres malaltia de lebroſia de la qual moriren. E tots los decendents de aquells ſon ſtats e ſon tots meſells, e los bens de aquells ſon ſubjugats a la ſgleya de ſent Pere de la ciutat de Beronia, on aqueſt miracle feſdeuench.

XCVIII. — *Miracle e exempli con a Jheſuchriſt es molt deſplaſent coſa e pren cruel venjança*

de tots aquells qui desonren e menyspreen la verge Maria mare sua, segons recompta Cesarius.

¶ BLASFEMUS aliquando vita priuatur.

DOs mals homens jugauen als daus; e el perdent comença a blaffemar de Deu, e laltre li dix: Calla, no saps tu dir mal de Deu. E tentost ell renega a Deu, e apres desonra la verge gloriosa santa Maria. E tentost oyren una veu del cel que dix: La mia injuria volgui sofferir, mas la desonor de la mia Mare no la vull jo sofferir. E tentost demunt lo taulell en que jugauen vesiblement fon ferit de la ira del Saluador aquell qui hauia desonrat la verge Mare del Senyor, que donant molts cruels crits e veus e scumant per la boca ell mori.

☞ Aci se acaben los eximplis e miracles que comensen per B: e comensen los eximplis e miracles qui comensen per C.

C.

XCIX. — ***Eximpli de un clergue qui cuydaua be cantar e cantaua molt lejament, ſegons que recompta Jacme de Uitriaco.***

¶ CANTUS pompoſus multos decipit, quia credunt bene cantare et male cantant.

UN clergue cuydaua cantar molt be, e ell cantaua molt lejament. Un die el dit clergue deya miſſa cantada, e una fembra oya aquella miſſa, la qual lo die paſſat los lops li hauien menjat un ſeu aſe. E quant la fembra oy cantar lo dit clergue comença a plorar. Lo clergue ſe penſa que ella ſe ploras per deuocio que hauia en la plaſent veu quell creya hauer, e per tal lo clergue comença

alçar la veu mes que poch; quant ell mes alçaua la veu, la fembra mes ploraua. Acabada la missa lo clergue demana a la fembra per que hauia plorat. Ella li dix: Senyer, jo tenia un ase, e quant bramaua hauia tal veu con vos hauets; e con vos oya cantar erem viares que fos lo meu ase, car tal veu hauia con vos; per ço he plorat jo pensant en lase quels lops man mort. Lo clergue fo desonrat e menyspreat de ço que cuydaua hauer gloria.

C. — *Miracle contra fet a un monge ques daua vana gloria en lo seu cantar, segons recompte Cesarius.*

¶ CANTANDO multi habent vanam gloriam, et ideo a Deo puniuntur.

UN monge hauia la veu molt graciosa e clara; e en la vespra de Pasqua beneynt lo ciri pasqual totes les gents oyen lo seu cant, marauellant se de la sua veu, per la qual cosa ell pres en si molt gran vana gloria, e tentost lo ciri pasqual desparech. E entengueren tots los monges, e altres qui alli eren, que allo era sdeuengut per lo cant pompos e de vana gloria del monge.

CI. — *Miracle ques feu a uns clergues quis dauen vana gloria en lurs cantars, segons recompta Cesarius.*

¶ CANTUS...

UNs clergues cantant loffici en una sgleya prengueren lo cant molt alt mes per vana

gloria que per deuocio; entre los quals hauia un que era de honesta e bona vida, e vee demunt dells una coloma que tenia un sach obert en la ma squerra, e ab la ma dreta prenia totes les veus de una en una de aquells qui cantauen e metia les dins lo sach. Acabat lo cant, entre ells començaren se a glorificar con ten be hauien cantat, e lo dit clergue de honesta vida dix los: Jo no se si cantas be, mas be se quel sach ple esta de les vostres veus. E los altres clergues li digueren per que ho deya, e ell los dix ço que hauia vist.

CII. — *Miracle que sdeuench a un clergue ques daua vana gloria en lo seu cantar, segons recompte Cesarius.*

¶ CANTORIS speciem diabolus aliquando assumit.

UN clergue hauia la veu ten plasent e ten amorosa, que a tots los oynts semblaua veu dangel. E un die un religios oyint cantar aquell clergue dix: Aquella veu no sembla esser de hom, ans semble esser de diable. E tentost lo religios conjura ab deuocio al diable que isques del cors del clergue.

CIII. — *Miracle que sdeuench en una professo ques feya en la ciutat de Contastinoble, segons recompte Johan Damia.*

¶ CANTATA est letania contra tribulationes.

EN la ciutat de Contastinoble feyen professons per tribulacions que hauien, e den mig de la

professo son arrapat un fadri e fo pujat al cel per volentat de Deu, e los angels mostraren li la letania cantada. E tentost lo sadri son tornat a la professo, e a altes veus ell canta la letania quels angels li hauien mostrat; e acabada de cantar la dita letania, la pestilencia per ques feya la professo cessa de continent.

CIV. — ***Miracle que sdeuench en un monestir de la orde de Cistell, segons recompta Cesarius.***

> ¶ CANTUS humilis cum cordis deuotione plus placet Deo quam voces arroganter eleuate.

EN un monestir de la orde de Cistell començaren en lo cor a dir vespres; e a la una part del cor stauen tots los monges pus ancians, e començaren lo psalm ab una veu ne molt alta ne molt baxa. E daltra part del cor staua un monge joue molt pompos, e comença lo cant molt pus alt quels ancians: e jassos quels primers haguessen la veu primera, pero per tal con tots los monges jouens ajudaren al joue pompos, los ancians per scusar scandel seguiren ab assany lo cant dels jouens. E en aquella hora per tots los monges son vist exir de la bocha del monge joue pompos un diable tot flamejant, lo qual diable passa per deuant los monges jouens que li hauien ajudat a cantar.

CV. — ***Miracle que sdeuench a sant Elias monge, segons recompte Heraclides en lo libre de Paradisi.***

¶ CARNIS tentatione sancti aliquando fliguntur.

LO sant Helias monge era prior e gran guarda de tres monges, les quals ell mes en un monestir, e estech ab elles quaranta anys per lur confessor. E ell stant de edat de trenta en quaranta anys ach temptacio del peccat de la carn, e lexa lo monestir, e mes se en lo desert, e dejunaua continuament per que Deus li tiras aquella temptacio, e ab gran deuocio feu oracio a nostre senyor Deus que li tolgues aquella temptacio e laucies. E feta la dita oracio, adormis, e vee venir a ell tres angels qui li digueren: Per que lexets el monestir de aquelles monges? Ell respos que per dupte de peccar ab elles. E los tres angels li digueren: Sit liuram de aquesta temptacio tornaras al monestir? E ell dix que hoc, fent jurament de complir ho. La un dels angels li tench les mans, laltre los peus, lo tercer ab un raor tolch li los membres ab ques fa la luxuria. E tentost los angels li demanaren si per ço que li hauien feyt sentia leuiament de aquella temptacio? Ell dix los que hoc, e que sentia que li hauien leuada una molt gran carrega que demunt si portaua, e lauien liurat de molt gran tristor que hauia. E con lo sant Helias fo despertat trobas tant deliure de la temptacio carnal con si james no la hagues hauda. E complits cinch dies torna al monestir de les dones dorde, e estech ab elles altres quaranta anys. E jura als sants pares hermitans que james

despuys no hac neguna temptacio carnal; pero dix diuerses vegades que molt era perillosa cosa a lome dorde estar ab fembres, car la sua conuersacio es perillosa.

CVI. — *Eximpli e miracle con es plasent al diable con lome de religio cau en lo peccat de luxuria, segons recompte senex Tebeus.*

¶ CARNALE peccatum committere sanctos procurat demon.

UN religios tenia pare que era sacerdot de les idoles. E una nit que son pare faya sacrifici a les idoles demunt dites, ell vee venir alli Sathanas ab tots los seus, e vee que quescun daua compte al Sathanas de les obres que quescun hauia fetes. E dix la un dels diables a Sethanas: Senyor, dins .xxx. dies jo fiu fer una baralla de la qual son morts molts homens. E altre diable dix: Senyor, jo fiu partir un sposat de la sua sposada, per la qual son morts molts homens. E altre diable dix: E jo, senyor, en .xx. dies he fetes morir en la mar moltes gents. E tentost lo dit Sathanas feu los turmentar molt fortment, dient los que hauien mesos molts dies en fer pocha obra. E apres un diable dix a Sathanas: Senyor, quaranta anys he fet ton mon poder que a un monge fes peccar carnalment ab una fembra, que nou pogui fer tro esta nit que enuides ho he pogut acabar, quel he fet caure en lo peccat de la luxuria. E tentost Sathanas ab gran alegria besa aquel dia-

ble en la boca, e mes li en lo cap una corona, e dix: Verament tu acabeſt gran fet ab aquell monge, per que es gran raho que jot vulla molt gran be et faça gran honor.

CVII.—*Eximpli e miracle de aquells qui caen en peccat de preſumpcio, ſegons recompte Johan Anacorita.*

¶ CARNEM commovens diabolus per formam mulieris, ducit ſanctos in deſperationem.

UN monge hermita ſtaua en unes muntanyes en una coua, e feya molt gran abſtinencia per que uench a gran perfeccio. E un die penſa e preſumi en ſi mateix que aquelles gracies que Deus li feya que les merexia molt be per que feya vida molt ſancta. E tentoſt en aquell die vench un diable qui pres forma de fembra, e vench a ell a la coua on ſtaua; e quant li fo denant agenollas deuant lo dit monge hermita, e dix li: Senyor, perduda vaig per aqueſtes muntanyes, e ſegons pots conexer ſo molt canſada e hujada, per quet prech quem lexes ſtar a un raco de aqueſta coua tua, perço que ſi defora dormia menjar mien les beſties feres e ſaluatges, e tu hauries ne gran peccat. El hermita mogut a pietat dix que li playia. E tentoſt ella comença a comptar e a dir con ella era anada per lerm, e dix li altres paraules molt enganoſes per les quals mogue al hermita a voler peccar ab ella carnalment. E con ella conech la volentat del dit hermita,

mes li la ma als pits, e comença a burlar e a riure ab ell, per tal manera que ja leuaua catiu e presoner a aquell caualler de Jhesuchrist, al qual feu oblidar tots los treballs que hauia sofferts per la amor de Jhesuchrist. E lermita alonga los braços per abraçar la fembra, e axi con ell la tenia abraçada ella gita un gran crit espauentable e desparech. E lermita guarda vers lo cel, e vee gran companya de diables qui stauen mirant aquella mala obra, e digueren: O tu que te exalçaues tro al cel, con es abaxat tro als inferns! e sapies que aquell qui se humilia sera exalçat, e aquell qui se exalça sera abaxat. E tentost los diables despare-gueren. Lermita qui no poch sofferir la confusio de aquell engan, desespera, e desempara lermitatge, e torna al mon, e feu tals obres que perde la anima.

CVIII. — *Bell eximpli e miracle de un hermita ques crema los dits de les mans per no complir lo peccat de la carn, segons ques recompta en lo libre de vitis Patrum.*

¶ CARNALES motus sunt per afflictionem corporis reprimendi.

UN hermita de molt bona vida seruia a Deu deuotament; e una fembra en lo peccat de la carn vanas deuant molts homens de aquells que usauen peccar publicament ab ella, que ella faria per manera quel dit hermita peccaria ab ella carnalment. E tentost vench a la cella del

hermita, e pregal que la acullis alli aquella nit per la amor de Jhesuchrist. E lermita mogut de pietat aculli la de dins la casa, e con ella fo entrada dins, sens gran tardança lermita comença hauer molt fort temptacio de la carn. E tentost quel hermita se senti la temptacio ences foch dins la cella, e cremas tots los dits de les mans un apres daltre, per que per dolor del foch de les mans perdes lo foch de la temptacio de la carn. E con vench lendema per lo mati alguns de aquells desonests homens vengueren a la cella cuydant trobar desonestament lo dit hermita ab la dita fembra. E con lermita los vee dix los: Vejats con me crem los meus dits per aquella filla del diable que alli dorm. Los dits homens se acostaren a ella per la despertar, e trobaren que era morta. Quant ells veeren que era morta, ab gran deuocio gitaren se als peus del hermita pregant lo que pregas Deus per ella. E lo sant hermita ab molt gran deuocio feu oracio; e tentost la fembra resuscita e torna viua, e axi rete be per mal.

CIX. — *Eximpli e miracle de temptacio de la carn, segons recompta Heraclides.*

¶ CARNIS tentatio est in senibus reprimenda.

Aquest Heraclides era hermita, e hauia molt souent gran temptacio del peccat de la luxuria; e ab gran vergonya de descobrir ho vench

ſen a ſent Panton, qui ſtaua ſol en hermitatge en lerm, e dix li la ſua temptacio. E ſent Panton li reſpos: Not marauells de ço ſi ja no has aqueſta temptacio per deſig reprouat de la volentat, o ſolament que la hages per deſig de la caſtedat, car ſapies que jo he ſetanta anys, e ha quaranta anys que eſtich en aqueſta cella, e encare ſom turmentat de aqueſta temptacio. E dich te quem dura dotze anys continuament que james la temptacio de la carn de mi nos parti; e cuydant me quem hauia Deus deſemparat, iſqui de aqueſta cella, e tot nuu gitem dauant una coua on ſtaua una leona qui nodria ſos fills, per ço que con la leona vengues me menjas e me aucies, que mes amaua morir que conſentir al peccat de la carn. La leona vench e lapam tota la perſona del cap tro als peus, e puys entraſſen en la coua on tenia ſos fills, e jo tornemen en aqueſta cella penſant e imaginant que noſtre ſenyor Deus me hauria perdonat. E tentoſt vench lo diable en forma de una bella fembra que jo hauia ja viſta, e aſſigues en la mia falda, e mes me tanta de temptacio de la carn, que cuydi hauer jagut ab ella; e per gran ira e deſplaér que hagui donì li un gran buffet; e ella tentoſt deſparech e lexam molt gran pudor en la ma ab la qual li hauia donat lo buffet, la qual pudor me dura continuament dos anys. E tentoſt iſqui de aqueſta cella, e animen per lo deſert, e prengui una vibra que trobi, e metilem en lo cap del membre per quem mordes

e que jo moris; mas la vibre nom volch mordre. E en aquella hora jo oy una veu del cel quem dix: Panton, not dons ira, car per ço ta Deus lexat temptar per que coneguesses la tua malaltia, et tornasses a la ajuda sua que es senyor de totes coses.

CX.—*Eximpli contra temptacio de la carn, segons se recompta en les vides dels sancts Pares.*

¶ CARNIS tentationem reprimunt
fetor et horror mulieris mortue.

UN monge hauia gran temptacio de una bella fembra que hauia vista. E quant lo monge sabe que la fembra era morta, de nit ana lla on la hauien soterrada, e pres un gran troç del seu abit e fregan lo cors, que pudia fortment; lo qual troç de abit pudia molt terriblement e penjal dins la sua cella axi pudent, e quescun die ell deya: Vet açi la que tu desijaues; ara fartat della. Axi fo castigat de la dita temptacio.

CXI.—*Miracle e eximpli contra lo peccat de la carn, segons ques recompte en lo libre de les collacions dels sancts Pares.*

¶ CARNALES motus in se corporaliter
entinxisse nemo debet gloriari.

LABAT Pafnuci feya vida ten destreta que en totes les temptacions quel diable li feya se trobaua vencedor; per la qual cosa ell entenia

que era liurat del tot de la temptacio de la carn. Sdeuench se un die quel vengueren veure alscuns monges, e apparellant los ell de menjar cremas un poch la ma, de la qual cosa ell fo molt trist perque el foch hauia haut poder en ell, al qual los diables eren subjugats; en qual tristea ell se adormi. E tentost un angel li aparech, qui li dix: Pafnuci, per que stas trist? car lo foch del delit de la carn encare no es en tu apagat per que lo foch material te lexas de cremar. E per a prouar aço pren una fadrina verge, e despullada abraça la; e si lo teu cor nos mou al delit de la carn, ladonchs conexeras que es segur de la tempetacio, e lo foch material not cremara.

CXII. — *Miracle e eximpli de virtut de castedat.*

¶ CASTITATEM mittit Deus diligentibus illam. *Gregorius Natzarenus.*

AQUEST Gregori Netzaren era molt gran sabidor e amaua molt la castedat; e stant joue staua en la ciutat de Athenes studiant en philosophia. E un die stant assegut legint aparegueren li dues fembres fort belles, la una a la ma dreta, e laltra a la esquerra; e ell guardant les ab uyll temeros de la castedat demanals qui eren e que volien. E elles abraçaren lo, e digueren li: Not desplacia ab nosaltres, car tes amigues e tes conexens som: e som enuiades a estar ab tu, car nosaltres som la Sciencia e la Castedat, e volem star en la

habitacio del teu coratge, la qual nedeament nos has aparellada.

CXIII. — *Eximpli de gran e perfecta caftedat de una fembra maridada, fegons que recompte fent Geronim.*

¶ CASTITAS in uxore eft multum laudanda.

UN fcuder era vell e tremolaua li tot lo cors; e hauia per muller una molt bella fembra joue. Ell hauent paraules de felonia ab un altre hom, lom li retrague que li pudia la boca, per la qual cofa lo dit fcuder vell fo molt trift, e ach baralla ab la muller perque no li hauia dit que la boca li pudia, per que ell pogues hauer pres algun remey. E ella, que era cafta de cors e de volentat, li refpos que creya que a tots los homens olgues axi la boca con a ell, e per ço no loy hauia dit.

CXIV. — *Eximpli de molt gran virtut e perfeccio que ach una dona dorde per obferuar virginitat, fegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ CASTITATIS amore membra corporis contemnuntur.

UN princep molt poderos feu un moneftir en lo qual mes moltes monges; entre les quals ni hauia una fort bella de la qual lo dit princep era molt enamorat. E con fe volgues que ell li hagues tramefes moltes joyes pregant la que

volgues fer la ſua volentat, ella no ho volch fer; e perço lo dit princep trames homens al moneſtir que ley menaſſen per força. E axi con los dits homens la trayen del moneſtir, ella los dix per que lo princep ſe era mes enamorat della que de les altres monges? E ells li digueren que per la gran belleſa que ella hauia en los uylls. E ella tentoſt ab gran pleer pres un gauinet que portaua en la cinta e tragues los huylls, e dix los: Amichs, prenets los huylls pus que per ells ſes enemorat de mi, e lexats mi que meyns am los meus huylls que la mia anima.

CXV.—*Miracle e eximpli de gran virtut e perfeccio de una verge, ſegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ CASTITAS exponi periculo corpus facit.

ENtrada la ciutat de Leadienſe per los enemichs, moltes fembres vergens per guardar e ſeruar caſtedat ſe gitaren en lo riu per morir. E una delles anant per lo riu, vengueren dos dels enemichs en una barcha, e meteren la en la dita barcha, e carnalment e fortiuol volgueren ſe gitar ab ella. E ella abans que ho volgues ſofferir gitas de la barcha en lo riu, e al ſaltar que ella feu de la barca en laygua, la barca ſe treſtorna en laygua, e moriren tots los qui eren en la barcha; e ella ſcapa ſana e ſalua, e iſque a terra.

CXVI. — ***Eximpli molt virtuos e marauellos de un joue qui volch guardar caſtedat, ſegons recompte ſent Jeronim en la legenda de ſent Paul primer hermita.***

¶ CASTITATEM viri in periculo ponunt tempus, locus et mulier.

LEMPERADOR Dacia feu pendre a un joue creſtia, e no podent lo vençre per turments que negas la fe de Jheſuchriſt, mana fer un lit molt rich e molt delicat en un bell verger on hauia una bella font, en lo qual verger daua layre molt tempradament; e los arbres de aquell verger tenien totes ſes fulles e ſes flors molt odorants, en los quals arbres ſtauen diuerſes natures daucells que cantauen cants molt dolçes e plaents. E lo dit Emparador feu gitar lo dit creſtia en lo dit lit, ligat de peus e de mans, e mana a una fadrina verge ques gitas en lo lit prop dell, e que fes ab acabament que ell peccas carnalment ab ella. E ella quant ſe fo gitada en lo lit començal de abraçar e de beſar, e fer ab ell altres deſoneſtats. E lo ſant joue chreſtia ſenti en ſi ja los mouiments de la carn; e duptant ſe que no fos venſut, e veent que nos podia ajudar dels peus e de les mans, ab les dents tallas gran troç de la lengua, lo qual troç ſcupi en la cara de la fadrina verge que de prop li jaya, axi que ab la ajuda de Deu ell de tot fo vençedor, car ab la dolor de la lengua lo lexa la temptacio de la carn.

CXVII. — *Eximpli de ſaui conſell de bon aduocat, ſegons que recompte Ualeria.*

¶ CAUTELA bona frequenter eſt neceſſaria.

DOs homens donaren a una fembra a guardar un ſach de moneda dor, ab tal condicio que no donas la dita moneda a un ſens altre. A cap de temps vench la un a la dita fembra, e dix li con ſon companyo era mort; e ab paraules enganoſes la dita fembra li dona la dita moneda. E paſſat algun temps vench laltre home, e con ſabe que la fembra hauia donat la moneda a ſon companyo, feu la citar denant lo jutge. E un joue molt ſaui qui hauia nom Daniel, reſpos e atorgua per ella e en ſon nom que ella tenia la dita moneda dor, mas que no era tenguda de dar la a ell ſens que no hi foſſen ell ab ſon companyo, que axi era condicio de la comanda. E lo jutge ladonchs mana a la fembra que no donas la dita moneda ſino abdoſos enſemps.

CXVIII. — *Eximpli que hom deu cubrir les errades e deffalliments dels clergues homens de religio, e no diffamar, ſegons que recompta Rufinus.*

¶ CELARI debet defectus aliorum.

LEMPERADOR Contaſti entrant una veguada en un ajuſtament que uns ſants pares hermitans e monges fayen, trobals que ſtauen en contraſt e debat entre ells, lo qual Emperador pres les querelles dels uns e dels altres per ſcrit e mes

les en son si, e puys feu les cremar per que no fos sabut per negu que entre los sacerdots e seruidors de Deu hagues discordia. E en altre loch dix aquest matex Emperador, que si ell trobas algun clergue o religios peccant carnalment ab sa mare, que ell los cobriria ab son mantell per que no fossen vists daltres.

CXIX. — *Eximpli con una vianda quescun jorn, e no diuerses viandes, fa viure pus sana e pus bella la persona, segons recompte Elinandus.*

¶ CIBUS moderatus uniformis causat sanitatem et pulcritudinem corporalem.

LO bisbe de Beuuays demana a un frare per que era pus bell e pus sa depuys que entra en lorde, que no era quant staua en lo mon? El frare li respos: Senyor, aço fa perque los frares totstemps menjen una vianda continuament, e per aquesta raho son pus sans e pus bells; car en lo mon menge jo e no a hora ordenada, perço no era ten sa con ara. Digues me, frare, ço dix lo bisbe, que has menjat vuy? Senyer, assats; ço dix lo frare. E ir que mengist? Senyer, assats. Not deman jo, dix lo bisbe, quanta vianda mengest, mas quina vianda mengist? Vuy, respos lo frare, faues e cols. E ir que mengist? Cols e faues, e axi meng quescun dia; per que apar quel ventrell se conforma mils ab una vianda que ab moltes.

CXX. — ***Eximpli de gran abſtinencia, ſegons recompte Jacme de Uitriaco.***

¶ CIBO ſpirituali ſuſtentatur corpus aliquando ſine corporali.

SANTA Maria de Origen axi hauia perdut lapetit del menjar que a vegades ſtaua .viij. dies e encare onze que no menjaua, e ab aqueſta abſtinencia james no era malalta, nes lexaua de treballar en aquells dies. E encare que en aquels dies volgues menjar, no podia tro hagues cobrat lapetit del menjar, lo qual apetit li era tolt per lo ſant Spirit. E una vegada ſtech .xxxv. dies que no menja ne parla, ſino que ten ſolament queſcun die demanaua lo cors de Jheſuchriſt; e rebut aquell, tornaues a ſon ſcilenci e a ſa contemplacio. E acabats los dits trenta e ſinch dies parla e demana de menjar.

CXXI. — ***Miracle e eximpli de un hom qui menyſprea la cendra que la ſanta Sgleya dona al primer dimecres de quareſma, ſegons recompte Ceſarius.***

¶ CINERES ſacri deuote ſunt recipiendi.

EN una ciutat ſtauen dos homens lo dimarts de carnes toltes en una tauerna, e ſtigueren ſopant tro a la mija nit. E lo dimecres per lo mati anaren a la tauerna en la qual ſtigueren beuent tro que tocaren a miſſa, e dix la un: Be hauem vuy dejunat; e axi anem a la ſgleya pendre cendra. E laltre ſcarnint de la cendra, dix:

Affeute, e jo dar te cendra. E tentoft pres de la cendra del fogo, e mes fen fobre lo feu cap. E tentoft per fon peccat vench tant de pols a la derredor de fon cap e de fa cara, que obrint la boca per cridar que li acorreguelfen, li entra tant de pols e de cendra en la boca, que decontinent laucis, que no li pogueren donar algun remey.

CXXII.—*Miracle e eximpli de fent .P. apoftol e de fent Climent, fegons ques recompte en la vida de fent Climent.*

¶ CLEMENTIS...

UNA dona qui hauia nom Macidiana era molt bella; per ço un feu cunyat germa de fon marit fe enamora della. E jaffos que moltes vegades ell la requeris que li liuras fon cors, ella nou volch fer, que mes ama guardar caftedat a fon marit. E ella veent quel cunyat axi la perfeguia, per lunyar fe dell dix a fon marit que en fompnis li era auengut ques ne anas de aquella ciutat ab Fauftino e Faufto fos fills, e que noy tornas tro fos apellada per langel; e que fi nou feya, tentoft morrien ella e los dos dits fills feus. La qual cofa lo marit creegue; e tentoft feu metre a una nau a ella e als dits dos fills, e enuials a la ciutat de Athenes; e ell tench ab fi un altre fill feu qui hauia nom Climent. Quant la nau fo en la mar, per fortuna de temps la nau trenca, e moriren los dos fills e tots quants eren en la nau, fino ten folament la mare e un altra fembra que

ſcaparen en una taula, e per volentat de Deu arribaren en terra. La fembra torna paralitica, e Macidiana per dolor dels dos fills que hauia perduts mordes ab les dents les mans per manera quen romas afollada, e abdues ſtauen tan mal aparellades que mes ſtauen mortes que viues. E a cap de un any lo marit enuia a la ciutat de Athenes per ſaber nouelles certes de ſa muller e de ſos fills. E quant ell vee que no ſabia negunes nouelles dells, comana ſon fill Clement a amichs ſeus quel guardaſſen el nodriſſen, e mes ſe en una nau, e ana vint ayns cerquant a la muller e els fills. E apres Climent dins aquell temps vench denant ſent .P. apoſtol, e dix li tot ço que li era ſdeuengut de ſon pare e de ſa mare e de ſos germans. E anant ſent Pere e ſent Climent per una ciutat, en la poſada on ells poſauen vench la deſſus dita Macidiana mare de ſent Climent, e demana almoyna a ſent .P.; el qual li demanaua per que no treballaua? E ella li dix con era afollada de les mans; e compta li con era partida de ſa terra e hauia perduts ſos dos fills en la mar. E ſent Pere entes tentoſt que aquella era la mare de ſent Climent, e dix li: Jo te moſtrare ton fill Climent. E ella queu oy caygue ſmortida en terra. E ſent .P. la leua per la ma e moſtra li ſent Climent ſon fill. E ella que vee ſon fill comenſal plorant a beſar e abraçar. E ſent Climent no conexent la per mare, ans penſant ſe que fos fembra orada lunyaues della e enfellonies ab ſent .P.

perque lay feya acoftar. E fent .P. li dix: Not lunyes della, que fapies per cert que ta mare es. Quant fent Climent conech que ella era fa mare, agenollas als feus peus plorant molt agrement e befa li los peus. E en aquella hora Aquilla e Dicete eren ja dexebles de fent .P., e eren alli ab ell, ab fent Climent enfemps, e els dits dexebles demanaren a fent Climent quina fembra era aquella? E ell lurs dix que era lur mare. E fent .P. los compta per quina manera ella hauia perduts los dos feus fills en la mar. E los dos dexebles tentoft agenollaren fe molt humilment deuant ella e digueren li: Nos fom tos fills Fauftino e Faufto, aquells que tu dius que perdift en la mar, e tu es noftra mare, e Climent noftre germa. Ladonchs hagueren entre ells gran pleer, e defpuys plach a noftre fenyor Deus que trobaren fon pare; e reeberen tots confolacio per virtut de Deu.

CXXIII. — *Miracle e eximpli con es al diable molt plafent con los clergues no dien lo offici en la fgleya axi con deuen, fegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ CLERICI in ecclefia deuote debent dicere officium diuinum.

UN religios e fant hom eftant en lo cor de la fgleya viu un diable que leuaua a la efquena un gran fach. E lo fant religios li demana que portaua en lo fach? E lo diable refpos quey portaua les fillabes e les diccions fincopades e les letres quels clergues menten en les ores. Lo fant

hom li dix: Con has nom? E lo diable li refpos: A mi dien Titelino. E tentoft lo dit fant hom feu aqueft vers: *Fragmenta pfalmorum Titulinus colligit horum.*

CXXIV. — *Miracle e eximpli con los ftudiants de logica pequen quant defpenen fon temps en fofifmes e queftions fens profit, fegons recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ CLERICI non debent ftudere in vanis.

EN la ciutat de Paris mori un fcola, e apres aparech a fon meftre de logica veftit de una capa de pergami tot fcrit de letra menuda. E demana li lo meftre quina capa era aquella? e aquelles letres quines letres eren? E lefcola dix: Mes pes me donen quefcuna de aqueftes letres que no faria fi tingues demunt la torre de Sent German. E fapies que aqueftes letres fon los foffifmes e les queftions fens profit en que jo defpengui mon temps. E not poria fer entendre quant foch quim crema foffir dejus aquefta capa de pergami, pero fi volies acoftar la tua ma a mi e que una gota de aquefta fuor que jo pas te tocas en la ma, ladonchs pories conexer lo gran turment de foch que jo foffir. E tentoft lo maeftre acofta la ma en la qual li caech fola una gota de la fuor, la qual gota li paffa la ma de laltra part axi con fi fos una fageta o virato. E tentoft lefcola defparech. E lo meftre lexa de legir logica, e defempara lo mon, e mes fe en lorde de Ciftell;

e feu aqueſt vers: *Linquo reucare ranis, cras coruis, vanaque vanis, ad logicam perago que mortis non timet ergo.* Qui vol dir: Jo lex lo roncar a les granotes, e cras cras als corps, les coſes vanes als vans; vag a la logica que no tem per raho de la mort, la qual es la teulegia. E aytant con viſque tench la ma foradada.

CXXV. — *Miracle e eximpli de .j. monge qui era temptat molt fortment de la temptacio de la carn, ſegons ſe recompte en lo libre de vitis Patrum.*

¶ COGITATIONIBUS malis impeditur homo ne orationes pro eo facte a Deo exaudiantur.

UN monge hauia temptacio de la carn, e prega un ſant hom que pregas a Deu que li tolgues aquella temptacio. Lo qual ſant hom feu la dita oracio molts dies, mas no fo oyt; de la qual coſa marauellant ſe ell vee en viſio una nit lo dit monge aſſegut, e los diables en ſemblança de fembres qui li ballauen deuant, e lo dit monge ques delitaua en veure les: e vee un que ſtaua reprenent e blaſmant al dit monge con nos leuaua e nos gitaua a fer oracio al Senyor creador del mon. E tentoſt lo ſant hom dix al monge: Amich, per ta culpa no ſon jo oyit de la oracio que per tu feyia, e aço per tal con te delites en tos mals penſaments; e no pot eſſer que tu hages remey de la temptacio de la carn per oracio daltre ſi tu noy treballes, car lo malalt no pot garir ne

li aprofita ço quel metge li fa si nos guarda de les contraries cofes.

CXXVI. — *Virtuos eximpli de aquells qui han temptacions de diuerses pensaments desonests, segons se recompta en lo libre de vitis Patrum.*

¶ COGITATIONES ex toto nemo fugere poteft.

UN monge vench al abat Paftor e clamas a ell quel turmentauen molt los penfaments que hauia. E labat manal defpullar e dix: Obri la boca e pren lo vent fi pots. E lo monge defpullat dix: No pufch. E labat li refpos: Ten poch pots tu fer que no hages diuerfes penfaments, pero pots los contreftar ab que not delites en ells.

CXXVII. — *Virtuos eximpli de aquells qui han temptacio de desonests pensaments, segons se recompte en lo libre dels dits dels sants Pares.*

¶ COGITATIO mortis multum eft utilis.

UN joue dix a un hom fant: Que fare? que maten me penfaments futzes. E lo fant hom li refpos: La fembra con vol defmamar fa criatura unta fe la mamella ab amargues cofes; e quant la criatura ve a mamar fug de la mamella per la amargor que en ella fent. E tu entre tots los penfaments que has met hi lo penfament de la mort amarga, e los turments que hauran los peccadors en infern, e ladonchs fugiran de tu tots los altres penfaments.

CXXVIII. — *Eximpli con un hom per imaginar en les penes infernals lexa lo mon e feu vida ſanta, per que aconſegui la gloria de paradis, ſegons recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ COGITATIO perpetuitatis penarum inferni aliquando conuertit hominem.

ERA un hom molt mundanal e delicat, e un die comença a penſar les animes qui ſtauen en infern ſin exirien tro a mil anys: reſpos li la conſciencia que no. Apres penſa ſin exirien a cent milia anys: reſpos li la conſciencia que no. E penſant ſe en aqueſtes coſes torbaſſe molt en ſi matex, e comença a imaginar ab gran pahor e ſpant con ſon cechs e meſquins los amadors daqueſt mon que per poch temps quey viuien anauen a les penes perpetuals. E per aquell penſament apres lom feu vida ſanta, per que aconſegui la gloria celeſtial.

CXXIX. — *Eximpli de molt ſaui conſell donat per .j. hom veyll a un joue, ſegons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ COGITATIO finis in omnibus operibus eſt neceſſaria.

UN joue anant per una fira ana per totes les tendes e botigues a mirar les joyes que en elles venien; e en una botigua troba un hom vell que no tenia neguna mercaderia, e demana li que venia? Lo vell li reſpos que ſabiduria. Dix lo joue: Donchs vinlem. E auenguts lo vell li

vene per cent marchs dargent, e pagats los dits cent marchs lo vell li dix: En totes les cofes que faras primer guarda a quina fi vendran. E lo joue tenent fe per enganat murmura; e lo vell li dix: Ve e nou oblits, e feu ho fcriure en les portes de la tua cambra, e en fineftres, e en tot loch, e en lo manech del rahor ab quet folen raure: e lo joue ho feu axi. E aquel die enuia per lo barber que li raes la barba, al qual barber los enemichs del dit joue hauien donat e promes gran trefor que con li raes la barba quel degollas ab lo raor. E quant lo dit barber entra per la porta de la cafa del joue vee fcrit letres que deyen: Quant faras la cofa guarda a qual fi vendra. E femblants letres troba efcrites en la porta de la cambra on lo dit joue ftaua, e femblants letres eren efcrites en lo manech del raor, car lo dit joue les hi hauia fetes efcriure. E quant lo barber tench lo rahor en la ma per raure li la barba, lo barber comença tremolar e mudar fe de color; e lo joue li demana que hauia? E apres que lach affegurat, dix li con hauia propofat quel oucies, e ho haguera fet fino per les letres que hauia viftes fcrites en tots los portals e en lo manech del rahor. Lauors lo joue conech que li hauia molt aprofitat la fabidoria que hauia comprada al mercader vell.

CXXX.—*Miracle e eximpli de un caualler qui en fa cafa nudria molts coloms, fegons recompte Cefarius.*

¶ COLUMBARUM nutritio non placet Deo.

UN caualler folia nudrir molts coloms, e digueren li que peccaua perquels nudria, per tal con menjauen los fembrats de fos proifmes. Sdeuench fe un die que ell los daua a menjar, dix los a altes veus: Vofaltres coloms, fi volentat es de Deu que jous crie e que fiats meus prenets ço que jous do a menjar. E fi no, man vos de part fua e en fon nom queus ne anets tots, e james açi no tornets. E tentoft tots los coloms fe leuaren, e tots enfemps volant fen anaren, e james no tornaren a la cafa del dit caualler.

CXXXI. — *Miracle e eximpli dun clergue quis acomana al diable, fegons recompte Helinandus.*

¶ COMMENDARE vel committere fe diabolo eft nimis periculofum.

UN archiaca de una fgleya volia anar a Roma, e prega a un canonge fon amich que li preftas un clergue feu quel acompanyas, lo qual clergue hauia nom Natural, a lo qual era molt leal home, e era fon difpenfer; e perço loy demana larxiaca per que fos fon difpenfer en aquel viatge. E lo dit arciaca era molt fcas hom; e ftant ja prop Roma lo dit arciaca pres compte al deffus dit Natural de tot ço que hauia defpes. E lo dit clergue recordant con largament fiaua dell fon fenyor lo canonge, e vee que ten ftretement li demanaua de compte larchiaca, e que ell no loy podia donar axi con loy demanaua, ab

gran desplaer acomanas al diable. E aquell die lo dit clergue Natural mori offegat en un riu. E entre lo dit clergue e lo dit canonge son senyor hauien feta composicio entre ells que aquell qui abans moris que dins trenta dies aparegues al altre per manera que no li metes spant ni paor, e que li digues tot son stament: perque aquella nit quel dit clergue mori offegat en lo riu apparech al dit canonge, lo qual staua vetlant, e tenia denant una lanta en la qual cremaua lum; e apparech li vestit ab una capa blanca plujosa, e no hauent paor dell, lo dit canonge li dix: Be sies uengut, Natural, e larciaca es vengut? No, senyor, dix Natural, mas jo son vengut per complir la composicio que entre vos e jo fem: sapiats que son mort, per que us prech quem acorregats, que grans turments soffir. E per que? dix lo canonge, que verament molt honesta vida fes ab mi. Veritat es, senyor, dix Natural, que jo fora en paradis sino per tal con vuy ab gran fellonia me comani als diables: e prech vos, senyor, que amonestets a tots ques guarden de fer semblant cosa, car aquell quis comana al diable dona li poder sobre si axi con jo fiu, e perço me offegaren vuy en un riu: ara vag en gran pena. El canonge li dix: Si en penes vets, con vestits tan bella capa? Senyor, dix Natural, mes pes me fa aquesta capa que si tingues demunt mi una gran torre; e la bellesa de la capa es senyal que jo he hauer perdo si vos leyalment e be e viaçosa me acorrets

ab miſſes e almoynes. Jous promet, dix lo canonge, que jous fare lo acorriment que vos demanats. E axi ho feu, e tentoſt lo dit clergue deſparech.

CXXXII. — *Miracle e eximpli marauellos de la hoſtia ſagrada que es cors de Jheſuchriſt, ſegons que recompte Ceſarius.*

¶ COMMUNICARE volentes non ſunt prohibendi.

EN la terra de Leudonia, en un loch que ha nom Corembar, una fembra ab gran deuocio combregaua molt ſouen; e un die lo clergue no la volch combregar, dient li que les fembres per antuyll volien combregar. E aquella nit ſtant la dita fembra gitada en ſon lit faent oracio, aparech li Jheſuchriſt, e portaua en la ma la caxeta en que ſtaua lo cors de Jheſuchriſt en la ſgleya: e venien ab lo Senyor molts angels cantant aquell vers qui diu: *Specioſus forma.* E lo Senyor del mon, con fo apres della dix li: Per ço con lo meu clergue te nega de dar lo meu cors, jot combregare ab les mies mans. E trague de la dita caxeta una hoſtia e combrega la, e tentoſt lo Senyor deſparech. E ab la dita fembra ſtaua una fembra religioſa qui tot aço vee; e laltre die per lo mati la dita religioſa dix al clergue quantes hoſties tenia ſagrades? Ell li dix que be ſabia quantes. E tentoſt obri la caxeta e troba una hoſtia de les ſagrades menys. E lo clergue ab gran pahor gitas en terra plorant, marauellant ſe que la caxeta hauia trobada tancada e quen fallis la

hoſtia. E la dita religioſa lo aconſola ab paraules honeſtes e deuotes, e dix li con ella hauia viſt que Jheſuchriſt hauia combregada la fembra de una de les hoſties de la caxeta. E la dita religioſa caſtiga e repres lo dit clergue que james no digues de no de combregar a negu.

CXXXIII. — *Miracle e eximpli de la hoſtia ſagrada ques vertader cors de Jheſuchriſt, ſegons que recompte Ceſarius.*

¶ COMMUNICANTI non eſt administranda hoſtia non conſecrata.

LO biſbe Maurici, biſbe de Paris, a la hora de la ſua mort ten fort ach la febre que li tolgue lenteniment, pero demana quel combregaſſen. Los quel ſeruien veeren que ell era fora denteniment, e digueren al clergue que per complaure al dit biſbe que aportas una hoſtia, mas que no fos ſagrada. E entrant lo clergue per la cambra on jahia lo dit biſbe ab la hoſtia no ſagrada, dix lo biſbe a altes veus: No aportats lo meu Senyor. E tots los que alli eren marauellaren ſen. E tentoſt lo clergue torna a la ſgleya e porta lo ver cor de Jheſuchriſt ſagrat. El dit biſbe lo reebe deuotament; e tentoſt cobra lenteniment, e ple de fe e de caritat dona la anima a Deu.

CXXXIV. — *Miracle del cors de Jheſuchriſt ques hoſtia ſagrada, ſegons que recompte Ceſarius.*

¶ COMMUNIO famem corporale fugat.

UNA fembra acuſtumaua de combregar queſcun digmenge, e aquel digmenge no menjaua vianda neguna, ne hauia apetit algu de menjar. Lo clergue qui acuſtumaua de combregar la dita fembra dix ho al biſbe, e lo biſbe mana al clergue que combregas la dita fembra e que li donas una hoſtia qui no fos ſagrada. E lo dit clergue feu lo manament del biſbe; e con ach combregat la dita fembra de la hoſtia no ſagrada, la fembra ach tanta de fam e ten gran apetit de menjar que no ſabia ques faes. E plorant agrement vench al dit clergue e dix li que per ſos peccats Deus li hauia tolta la gracia que ſolia hauer de no hauer fam lo dia que combregaua, e que ladonchs la hauia ten gran que no ſabia ques fees. E lo clergue quiu oyi alegras, e dona laors a Deu, e ab la hoſtia ſagrada dona lo ver cor de Deu a la dita fembra, per virtut del qual ella no hague neguna fam e cobra la gracia que hauia perduda. El biſbe con ho ſabe ab gran deuocio feu fer gracies al Saluador, e feu ſcriure aqueſt miracle.

CXXXV.—*Eximpli e miracle con lo cors de Jheſuchriſt en la hoſtia ſagrada dona virtut e fforç contrals enemichs, ſegons recompte Ceſarius.*

¶ COMMUNIO fortitudinem corporalem confert.

UN caualler faya moltes injuries a Loys comte Delonze en ſos homens, e en ço del ſeu. E lo dit comte clamas a ſos parents de aquell caualler, e la un dells dix li: Senyor, jo pendre lo

caualler el metre en voſtre poder, ſim aſſegurats que no li farets mal ne dampnatge en ſa perſona. El comte li jura laſſegurament. Quant lo caualler fo vengut denant lo comte, lo comte, no contreſtant la jura que hauia feta, feu metre lo dit caualler en una foſſa, la qual foſſa feu cobrir ab una gran pedra, el caualler romas de dins, e alli mori de fam. Los parents del dit caualler reptaren de traycio denant Lemperador al caualler quil hauia menat denant lo comte, dient que hauia preſos diners per quel metes en poder del comte. Lemperador ſe feu venir denant lo caualler reptat, lo qual ſe eſcuſa lo mills que poch; mas per tota ſa eſcuſa Lemparador no eſtech que nol metes en camp clos de batalla, per combatre contra un caualler molt fort qui era parent del caualler quel dit comte hauia mort. Lo caualler reptat confeſſa e combregua molt deuotament e ab gran contriccio; e quant fo en lo camp comença la batalla molt fort contra ſon enemich. Lenemich que axi fortment lo combatia dix li a altes veus: Prech te quem digues ſi has vuy menjat alcuna coſa, que ten gran ardiment e força conech e veig que has. E ell li dix que hauia menjat e reebut lo cors del Saluador. E laltre li reſpos: Encara que hagueſſes menjat un diable jo ſit matare vuy. E tentoſt lo Senyor del cel e de la terra tolgue li tota la força e lardiment, e dona fforç al ſeu caualler. E aço ſdeuench per virtut e gracia del Senyor que hauia menjat e reebut.

CXXXVI. — *Miracle de la hostia sagrada que es cors de Jhesuchrist.*

¶ COMMUNICATIONEM impedit aliquando pollutio nocturna.

UN frare era temptat en son menjar e beure, pero era cast e guardaua lo seu cor de mals pensaments; e tantes veguades que volgues combregar hauia la nit passada polucio, per la qual cosa staua molt temeros e no gosaua pendre lo cor de Jhesuchrist: pero comfessant se a un abbat sant dix loy. E labat conech que no li venia la dita polucio de molt beure ne de molt menjar, ne per desonests pensaments, e mana li que reebes lo cors de Deu ab bona sperança. Lo qual frare reebent aquell james no ach la dita temptacio de polucio.

CXXXVII. — *Eximpli de marauellosa caritat de filla a mare.*

¶ COMPASSIO naturalis inest mulieribus.

UN gran senyor feu pendre una fembra e mana la offegar. Lalgutzir mogut de pietat pensant ques morria de fam no donant li a menjar, no la volch ofeguar. E dona licencia a una sua filla que la entras veure en la preso una veguada ell dia: e quant la entraua veure la dita sa filla, lo canceller la guardaua que noy metes vianda alcuna per que moris pus tost. E tota veguada que la filla era ab la mare daua li a mamar de la let de les sues mamelles, e de aquesta let una veguada

quiſcun dia ella ſe ſadollaua; e de aquella let e no dals ach vida un gran temps. Lo canceller marauellant ſe con tant viuia, entra la veure, e viu la molt graſſa e bella; e ſabe de que hauia tant viſcut, e feu ne relacio a ſon ſenyor que la manaua matar. E quant lo ſenyor ho ſabe, perdona li la mort e feu la exir de la preſo.

CXXXVIII. — *Miracle e eximpli de una dona maridada que hauia gran pietat e compaſſio dels meſells, ſegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ COMPATIENDUM eſt leproſis.

UNA dona hauia gran compaſſio dels homens malalts, e majorment dels meſells; e ſon marit era caualler molt poderos, e volia ten gran mal als meſells que mana e ordona que en ſa caſa no entras negun meſell. E un die lo caualler ana a caça, e un meſell vench a ſa muller e demana li almoyna. E la dona li dix ſi volia menjar o boure, que lin daria volenteroſament. E lo meſell li dix que no poria menjar al ſol, mas quel metes dins caſa. E be ſaps tu, dix ella, que mon marit vol gran mal als meſells, e deu venir ara de caça, e ſit trobaua de dins mataria a tu e a mi. E lo meſell ladonchs pres ſe a plorar. La dona ach gran compaſſio del meſell, e oblidant tota paor del marit pres lo dit meſell en braços, e mes lo en la cambra ſua e de ſon marit, e volch li donar a menjar. Lo meſell li dix que no menjaria ſi abans

no dormia un poch en lo feu lit. La dona penfant que fon marit no vendria tan iuaçofament, ab gran deuocio pres lo mefell e gital en lo lit de fon marit e della, e cobri lo molt be de un cubertor de penauayre. E tentoft lo marit fo vengut de caça, e toca a la porta. La dona tarda de obrir la porta, dubtant quel marit no matas lo mafell e a ella. Quant lo marit fo entrat en la cambra fenti les pus preciofes odors que effer poguessen, e dix: Dona, don hauets haudes tan preciofes e ten bones fufumadures, que femblant mes que eftigue en paradis? E la dona ab gran paor acoftas al lit e vee quel mefell noy era, mas fenti les millors odors e fufumadures que james hagues vift. E quant ella vee aquefta marauella, ab gran plaer dix a fon marit ço que li hauia contengut del mefell, de la qual cofa ell ach gran pleer. E aquell qui primerament era brau e cruel contra los mefells, dalli auant fou fuau e mans, e ama molt noftre fenyor Deus, e los mefells.

CXXXIX. — *Eximpli de gran paciencia e caritat, fegons recompta fent Gregori.*

¶ COMPATIENDUM eft amplius peccatis hominum quam rebus temporalibus.

FO un feruidor de Deu qui hauia nom Steue, lo qual hauia fembrada una terra fua de blat; e en lo mes dagoft fega lo dit blat e porta lo a la era per a trillar; e no tenia altre blat per a prouefio fua fino aquell blat. E una nit un mal e

indeuot hom crema li tot lo dit blat; e tentost per lo mati vench un hom qui dix al dit seruidor de Deu: Pare, be es mesqui! que sapies que tot lo blat que tenies en la era te han cremat. E lo sant hom respos: Pus mesquina es la anima daquell qui la cremat. Per que apar que mes li desplach lo peccat de aquell quel dit blat hauia cremat, que no de la sua perdua.

CXL.—*Eximpli de comparacio de gran simplea e caritat, segons ques recompte en vitis Patrum.*

¶ CONCORDIA multum est necessaria habitantibus pariter.

DOs monges stigueren e habitaren un lonch temps emsemps en .j. hermitatge, e dins lo dit temps james la un no ach mouiment de fellonia contra laltre. E un die la un dix al altre: Barallem tu e jo axi con fan los homens del mon? E laltre li respos: Nou sabria fer. E laltre li respos: Metam entre tu e mi una rajoleta, tu diras que es tua, jo dire que es mia, e sobre allo barallar nosem. E mesa la rajoleta entre ells, dix la un: Mia es aquesta rajoleta. Dix laltre: Abans es mia. E laltre enfellonint se dix altra veguada: Mia es. Respos laltre: Pus dius que tua es, pren la en bona hora; e axi nos barallaren.

CXLI. — *Eximpli con les fembres belles son diables qui enganen los homens, segons ques recompte en la historia de Barlam.*

¶ CONCUPISCENTIA carnalis ad mulierem naturaliter inclinatur.

UN Rey ach un fill en ſa muller, al qual Rey digueren los grans ſtrolochs e ſabidors que ſi el dit fill ſeu dins deu anys veya lo ſol e la luna que tentoſt ſeria orp dels uylls; per la qual coſa lo Rey lo feu metre dins en una coua ben clos e tancat ab ſeruidors quil ſeruien de ço que hauia neceſſari. Complits los deu anys lo Rey feu traure ſon fill de la dita coua, e mana que al dit fill portaſſen totes les coſes, per tal que les conegues e ſabes lo nom de queſcuna; e axi ho feren. E ſdeuench ſe que li portaren dauant dues donzelles molt belles, e ſemblaren li belles coſes, e demana que eren aquelles dues coſes? E un hom per burla e truffa dix li: Aqueles ſon los diables qui enganen los homens. E tentoſt feren les exir de la cambra on lo Rey ſtaua; e james lo dit fill del Rey no leua los uylls de mirar elles tro les hageren tretes de la cambra. E aquell dia lo Rey ſon pare lo vench veure, e demana li de totes les coſes que hauia viſtes qual li ſemblaua pus bella? Senyor, dix lo fill, los diables que enganen los homens. E lo Rey fon marauellat per queu deyia; e con ach ſabut ço qui li era ſdeuengut quant les dites dues donzelles li eren vengudes dauant, reſpos que verament era lo propi nom de les fembres aquell.

CXLII. — *Miracle e eximpli de gran virtut que*

es en la confessio, segons ques recompte en los miracles de sent Costanç.

¶ CONFESSIO delet peccata hominum de scientia diaboli.

UN arquebisbe deya missa, e un monge estant en peccat dix lauangeli. E tentost que ach acabat lauangeli pres lo lo diable, lo qual diable staua dins lo ventre del dit monge ladrant axi con si fos un can petit. E a tots quants li venien dauant deya los peccats que hauien fets si ja nols haguessen comfessats. E con eren confessats e li venien deuant deya que nols conexia.

CXLIII. — *Miracle e eximpli de ço que un diable dix a sent Thomas de Aquino, doctor dels preyicadors, segons que recompte Cesari.*

¶ CONFESSIO nocet demoni.

SENT Thomas, lo gran doctor del orde dels preyicadors, a la hora de la mort vee un diable qui staua als peus del lit on ell jayia. Sent Thomas quil vee conjura li que li digues qual era la cosa en que los diables hauien major despleer. E lo diable li respos, que neguna cosa a ells tant nols noyia, nels destroyia les lurs obres con feyia la vera penitencia; que quant la persona staua en peccat mortal tots los membres tenia ligats, e no esta apparellat a fer negun be; e tentost ques comfessat ab vera contriccio e penitencia esta alegre e liurat, e apparellat per a fer tot be. E dites aquestes paraules lo diable desparech; e lo sant Doctor rete la anima als sants angels.

CXLIV.—*Miracle e eximpli de gran virtut que es en la confeſſio, ſegons recompte Ceſarius.*

¶ CONFESSIO pura delet peccatum...

UN hom peſcador era molt luxurios, la qual coſa era manifeſta a tot lo poble, e tement de eſſer acuſat perque hauia jagut carnalment ab algunes fembres vedades e maridades, confeſſas a un preuere; lo qual preuere li dix que ſi de aquells peccats ques era comfeſſat era acuſat, queu negas, encara quen prengues lo ferre calent, axi con era coſtum en aquella terra en aquell temps de aquells qui eren acuſats de ſemblant peccat. E ſdeuench que el ſo acuſat de ſemblant peccat, e pres lo dit ferre en les mans, e nos crema, e ſon abſolt e deſliure. Un die lo dit peſcador anaua peſcant ab un altre hom en una barca, lo qual hom ſabent ſon peccat li dix ques marauellaua con no ſera cremat con tenia lo ferre en les mans. E lo peſcador reſpos: A la mia fe, moltes vegades jagui carnalment ab la fembra maridada de que fuy acuſat, mas aytempoch me mogue lo ferre calt que pres con ara fa aqueſta aygua de la mar. E mes la ma en laygua, e traſch la ma de la aygua axi cremada e ſcorxada tota con ſi la hagues meſa dins un gran foch.

CXLV. — *Miracle e eximpli de la gran virtut que es en la comfeſſio ques fa ab vera contricio, ſegons que recompte Ceſarius.*

¶ CONFESSIO pura delet peccata a memoria confefforis.

ANANT per la mar en un vexell molts pelegrins hagueren molt gran fortuna, per tal manera quels mariners ftauen ja defefperats. E ladonchs un dels pelegrins dix a altes veus: Verament per mos peccats que fon grans nos ve aquefta fortuna, mas prech vos que ojats tots la mia comfeffio. E callant tots, ell a altes veus dix tots fos peccats, que eren ten leigs e ten fpauentables de oyir. E tentoft noftre fenyor Deu feu ceffar la fortuna; de la qual cofa foren tots marauellats. E quant foren arribats al port, axi rahe Deus dels coratges de tots los que oyiren la dita comfeffio, que negun peccat que hagueffen oyit del dit comfeffant james nols vench a memoria.

CXLVI. — *Miracle e eximpli de la gran virtut que es en la vertadera confeffio, fegons recompta Cefarius.*

¶ CONFESSIO a morte corporali liberat.

EN la ciutat de Tribacen un clergue joue era pobre, e vench fen a cafa de un argenter, e dix li que a cafa fua era vengut un mercader molt rich qui volia comprar copes e vexella dor e altra vexella dargent, e que aportas de tota aquella vexella, e que anas ab ell a fa cafa, e quel dit mercader lay compraria. Lo argenter tentoft fiant fe en les paraules del clergue anaffen ab ell. E tentoft quel argenter entra en la cafa

del clergue, lo dit clergue loucis, e pres li tota la vexella daur e dargent. E con lach mort, ell e una ſa germana feren troços del cors del argenter, e gitaren lo en una priuada. Quant vench al veſpre homens del argenter vengueren a caſa del clergue e demanaren del argenter. Lo clergue negua que no era vengut a caſa ſua. E tentoſt la muller del dit argenter dona clams, e feu pendre lo dit clergue, e ſa germana. E ells no podent ho neguar foren condempnats que foſſen cremats abdos. E la germana dix al clergue: Germa, jo muyr per tu, pero pus no podem ſcapar de aqueſta pena preſent, confeſſem noſtres peccats per que ſcapem de la pena perdurable. E lo dit clergue, endureit en peccat, nos volch confeſſar. La germana ab gran contricio confeſſas ab un clergue. E apres ligaren los les mans a abdos, e lançaren los abdos en un gran foch. Lo clergue deſeſperat tantoſt fo cremat. E la germana per virtut de la ſanta confeſſio nos crema poch ne molt coſa de la ſua perſona, ſino ten ſolament les cordes ab que tenia liguades les mans; ans romas viua e ſana.

CXLVII. — *Miracle e eximpli con confeſſio fenta no aproſita, e con la confeſſio vertadera aproſita, ſegons que recompte Ceſarius.*

¶ CONFESSIO ſimulata non delet peccata de ſcientia diaboli, ſed tantum vera.

EN la ciutat de Barbaut un diable qui ſtaua en lo cors dun home deyia a tots los qui de-

uant li venien tots los peccats de que no feren comfeſſats. E un mal hom deſijauel oyir, mas duptauas que li diria ſos peccats. E perço ſe confeſſa de un clergue, pero no ab entencio ques partis dels peccats en que ſtaua: e feta la confeſſio vench dauant lendemoniat. E tentoſt lendemoniat li dix: Amich, vine e acoſtat a mi. E tentoſt alli mateix en preſencia de tots los qui hi eren retrague li tots los peccats de que ſe era comfeſſat, los quals eren tals, e ten leigs, e ten deſoneſts, quel dit peccador romas molt confus e enuergonyit; e ab gran triſtor tornaſſen al preuere quil hauia confeſſat, e dix li ço que era ſdeuengut ab lo dit endemoniat. E lo preuere li dix ques confeſſas altra veguada ab vera entencio de no tornar en los dits peccats. E lo dit peccador ho feu axi. E acabada la confeſſio lo clergue li dix: Veten ara deuant lendemoniat, e tu veuras que ell romandra confus. E tentoſt ell ſen vench deuant lendemoniat; e un hom qui alli ſtaua dix al endemoniat: Vet açi ton amich, aquell a qui tu diguiſt los peccats hir. E lendemoniat guardal e miral tot, e dix li: Qui es tu? Digueren los qui alli ſtauen: Aqueſt es aquell a qui tu diguiſt los peccats ten leigs. Lo diable reſpos: Verament no es aqueſt aquell a qui jo digui los peccats, car aqueſt james no pecca ni feu mal. E tots los qui alli eren marauellaren ſe, e cregueren certament quel diable hauia dit mentida de tots los peccats que hauia retrets al peccador:

e axi per virtut de la vertadera confessio fon scupida la confusio de la infamia de ço que primer li hauia dit.

CXLVIII. — *Miracle e eximpli de gran virtut que ha la vertadera comfessio, segons que recompta Cesarius.*

¶ CONFESSIO ex corde facta celat diabolo peccata.

UN clergue peccaua carnalment ab una muller de un caualler; e jassos que al dit caualler ho haguessen dit, ell no ho cregue axi tost; mas ho romas sens suspita, e no ho dona a conexer a sa muller ne al dit clergue. E un dia lo dit caualler pregua al dit clergue que anas ab ell a una vila en la qual staua un endemoniat qui deya a tots los peccats que no hauien confessats. E quant foren venguts a la dita vila descaualcaren a un hostal. E lo dit clergue conech quel dit caualler lo hauia menat alli per tal quel endemoniat li digues lo peccat que fayia ab sa muller. E lo dit clergue entra en lestable, e agenollat gitas als peus de un hom de peu del dit caualler, per tal con noy hauia clergue a quis pogues confessar, e ab gran contricio comfessa li lo peccat que hauia fet ab la muller del caualler: e en la fi de la confessio demana li penitencia. E lo dit hom de peu no sabent quina penitencia li degues donar, dix li: Aquella penitencia que vos dariets a altre clergue per semblant peccat, aquella prenets per vos. E quant los dits caualler e cler-

gue foren venguts dauant lendemoniat, lo caualler li demana : Digues, ſaps tu algun peccat de mi ? No verament, dix lo diable. E lo caualler ſenyalant al clergue li dix : E de aqueſt clergue ſaps algun peccat ? No cert, dix lo diable, car james no feu peccat, que molt es honeſt hom. E apres que ach reſpoſt aço al dit caualler, dix en lati al dit clergue, per tal que el caualler ni els altres nou entengueſſen : ¶ Traditor, in ſtabulo te judicaſti, et ſic a manibus meis euaſiſti ; que vol dir : Traydor, en leſtable te jutgeſt, e ſcapeſt de les mies mans. E aqueſtes paraules entes lo clergue ten ſolament, e no nengun altre. E veent lo dit clergue la virtut de la ſanta confeſſio, e conexent lo be que Deus li hauia fet, lexa lo mon e entra en lorde de Ciſtell.

CXLIX. — *Miracle e eximpli de gran virtut que es en la confeſſio, ſegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ CONFESSIO facta diabolo loco ſacerdotis aliquid prodeſt.

UN hom molt peccador james nos confeſſa; e ſtant a la mort, un diable pres forma de un clergue ; e tement ſe ques confeſſaria a altre clergue vench al dit hom, e dix li : Jo ſon lo rector de la tua parroquia ; per ço vench a tu que confeſſes de mi. El dit hom penſant que fos ſon rector, comfeſſas a ell de tots ſos peccats ab gran contricio. Con ſe fo comfeſſat, lo diable li dix :

Guarda, amich, los peccats teus ſon molt leigs, per ço per penitencia te do que james nols digues a altre confeſſor per que nol ſcandalitzes. E tentoſt lo dit hom mori; e los angels, e los diables foren tentoſt alli queſcuns per hauer la anima del dit hom. Los diables deyen que la dita anima deuia eſſer lur per tal con james nos era confeſſat a preuere. Los angels deyen que abans deuia eſſer lur, car baſtaua li que la intencio del hom fos ques era confeſſat a clergue, e que hauia haut contricio. E lo Senyor del cel e de la terra mana que la anima tornas al cos del dit hom: e tornada la anima al cors confeſſas de clergue, e axi fo ſaul ſens tot mija.

CL. — *Eximpli con lo comfeſſor no deu celar lome que no haja ordens de que digua miſſa, ſegons que recompta Ceſarius.*

¶ CONFESSIONEM in aliquo caſu non tenetur celare confeſſor.

UN monge de la orde de Ciſtell confeſſa ſe a ſon abat que no hauent ordens deya miſſa. E jaſſos que labat li hagues dit e vedat que no digues miſſa ne celebras, ell no ſen ſtaua. E per ço lo dit abbat, no nomenant la perſona del dit monge, dix ho a ſon capitol. El capitol enuiau a dir al Papa. El Papa reſpos que aquel acte aytal no era confeſſio, ans era blaſſemia, e quel confeſſor no era tengut de cobrir tal blaſſemia, de la qual venia gran deſonor a la Sgleya.

CLI. — ***Eximpli de un maluat e desonest confessor, segons recompte Cesarius.***

¶ CONFESSOR incontinens multum est occasio dampnationis.

UNA molt rica dona hauia fets peccats molt legs, e per vergonya nols gosaua confessar, jassos que hauia gran dolor en si dels peccats demunt dits. E apres no hauent tan gran vergonya de un clergue que ella se hauia nodrit en casa sua, confessa li tots sos peccats. Lo qual clergue mogut a intencio mala, dix li que pus que ab altres hauia fets ten leigs peccats, ques gitas ab ell carnalment. E ella, stant ja penedida ab gran deuocio dels peccats que fets hauia, no ho volch fer; per la qual cosa lo dit clergue descobri a tots los peccats della: mas no loy volgueren creure, per tal con era dona de bona fama. E lo dit clergue, diffamat per mal clergue, fon bandejat de tota aquella terra.

CLII. — ***Eximpli que algunes veguades per interrogacions del confessor es occasio de caure la persona en leigs peccats, segons que recompta Cesarius.***

¶ CONFESSOR, interrogando, multis est occasio peccandi.

UNA dona dorde, joue, confessant se a un preuere, ell la interrogaua de alguns peccats encuberts, los quals ella james no hauia fets, ne ymaginats. E apres ach dels dits peccats ten gran

temptacio, que ſegons que ella deſpuys dix a altre ſon confeſſor, enuides ſen poch guardar de caure en los dits peccats.

CLIII.— *Eximpli con penitencia, per pocha que ſia, reebuda ab deuocio aproſita molt a la anima, ſegons recompte Ceſarius.*

¶ CONFESSOR diſcretus nolentes inducit ad penitentiam faciendam.

UN hom molt peccador confeſſas a un clergue que hauia fets peccats molt leigs, lo qual no podia complir la penitencia quel clergue li donas. E lo clergue veent ſe en gran anſia ab ell dix li que per penitencia de tots los peccats que hauia fets, que digues ſolament un pater noſter; lo qual de bon grat reebe la dita penitencia. E Deus dona li tanta de gracia, quen aquell dia torna al dit clergue confeſſor que li donas qualſeuol penitencia, que ell la compliria de bona volentat per gran que fos.

CLIV. — *Eximpli con lo confeſſor no deu eſſer aſpre de paraules contra los confeſſants, mas deu eſſer benigne e ſuau, ſegons ques recompta en lo libre de Dono Timoris.*

¶ CONFESSOR dure loquens aliquando peccatores contra ipſum prouocat.

UNs robadors qui anauen per la mar en un vexell robant, per paor de gran fortuna que hagueren prometeren de confeſſar ſe. E apres que

foren fcapats de la dita fortuna, lo capita dels dits robadors confeffaua fe a un hermita, lo qual hermita lo repres molt afprement, e dix que nol podia abfolre; e mana li que anas al Papa quel abfolues. Lo dit capita mogut de ira diabolical oucis lo dit hermita; e apres confeffas daltre confeffor hermita, e per femblant manera oucis lo. Apres confeffas al tercer hermita, lo qual benignament e fuau lo reebe, e dona li de penitencia de tots fos peccats que tots temps que fer ho pogues ajudas a foterrar los morts, e que penfas continuament en la mort. Lo dit capita reebe aquefta penitencia ab deuocio; e apres apoch apoch comença auorrir lo mon, per tal manera que fo hermita deuot en lo defert, e mori en gran penitencia.

CLV. — *Eximpli con en lo peccat de la carn axi cau lo vell con lo joue, fegons fe recompta en lo libre de vitis Patrum.*

¶ CONFIDENDUM non eft in feneɑute ut propter hoc aliquis periculis fe exponat.

UN frare vell fo malalt en Egipte, e per no ajudar als altres frares dix que volia anar a loch poblat a guarir. E labat Moyfes li dix: Noy vages, fino cauras en peccat de fornicacio. De la qual cofa lo frare veyll ach gran defpleer e triftor, e refpos al abat: Stant jo ten vell e ten flach me dius axo, pare abbat? Lo dit frare vell fen ana al poblat, e alli una monja verge feruia

lo per deuocio. E con fo guarit gitas carnalment ab la dita monja, e emprenya la de un fill. E a pochs dies quel dit fill fo nat tengren tots los monges de aquella terra, e de altres terres, capitol general. Quant lo frare vell ſabe que el capitol general era ajuſtat, e quey hauia molts frares de lur orde, pres lo dit fill ſeu al bras e entraſſen en lo capitol on tots los frares ſtauen ajuſtats, e plorant dix los: Los meus germans e pares; veets aqueſt infant que jo port? fill es de deſobediencia, e jo en la mia vellea lo engendre; per que guardats vos nous confiets de la edat, car a totes es meneſter la ajuda de Deu, e en tota edat es perill. Tots los frares ladonchs per deuocio e compaſſio ab lo veyll enſemps molt fortment ploraren. E lo vell los dix: Pregats Deus per mi. E torna ſen al hermitatge hon ſolia ſtar, e alli fina ſos dies en ſeruey de Deu molt ſantament.

CLVI. — *Eximpli con lom con ha fet lo peccat deu hauer contriccio, e deu tornar al ſeruey de Deu, ſegons recompte Ceſarius.*

¶ CONFUSIO aliquando ad penitentiam inducit.

UN hom joue pecca carnalment ab una monja a la qual emprenya. E con lo joue ſabe que ſon peccat per tota la ciutat era publicat, per gran vergonya e temor de Deu ell ſe mes en orde, e alli deuotament fina ſos dies.

CLVII. — *Eximpli con la perſona pot morir*

per gran vergonya e desplaer que ha, segons que recompte Helinandus.

¶ CONFUSIO est aliquando causa mortis.

HOMENS mariners faeren una questio a Honorio que era un gran sabidor; e perque nols poch absolre la questio, de gran vergonya que ach de les coses que li deyen mori sobtosament.

CLVIIII. — *Eximpli molt saui del philosof Demostenes de Atenes, segons que recompte Exidorus.*

¶ CONGREGATIO una dirigitur aliquando per aliquem bonum.

LO Rey Felip de Grecia vench assetiar la ciutat de Athenes, e dix que li donassen deu sabidors e grans philosops, e que desassetiaria la ciutat. E un sabidor e philosoff qui era dins la ciutat, lo qual hauia nom Demostenes, feu aytal semblança: Los lops hagren e feren amistança ab los pastors, e digueren: pus que som amichs, per que siam pus segurs de vosaltres donats nos los cans que tenits, car per lo ladrar dells se poria moure e tornar la baralla. E tentost quels lops tingueren los cans en lur poder començaren sens tota pahor a ferir en lo bestiar, e oucieren tot aquel que volgueren. E axi vol fer lo Rey Felip, que con li haurem donats los deu philosofs que ell demana pendra pus iuerçosament e haura la ciutat per a destrouir la. E per ço que aquest sabidor Demostenes dix nols hi volgueren donar.

CLIX. — *Eximpli molt ſaui del philoſoff Demoſtenes de Athenes, ſegons ques recompte en la vida del abat Paſtor.*

¶ CONSANGUINEI non ſunt a viris ſanctis ſuſtinendi niſi in jure ſuo.

UN official e jutge de una ciutat hauia gran deſig que pogues veure e parlar ab labat Paſtor, e per a quel dit abbat hagues occaſio de venir parlar ab ell lo dit jutge feu pendre un joue nebot del dit abat, e dix: Si labat Paſtor me prega per ſon nebot jol liurare. E tentoſt la mare del dit joue, qui era germana del abat, vench denant labat plorant molt fortment quel degues parlar e preguar lo dit jutge per ſon fill. E lo dit abat Paſtor no reſpos a ſa germana. La germana qui vee que no li reſponia, ab fellonia dix li: Encara que haguеſſets lo cor de ferre ſi deuriets hauer pietat de mon fill qui es de la tua ſanch. E ladonchs labat Paſtor li reſpos e li dix: Labat Paſtor james no engendra fills. E quant lo dit jutge ſabe la intencio del dit abat, dix ſolament: Enuiy men pregar labat Paſtor, e jo ſoltar lo he. E labat Paſtor ladonchs enuia a dir al jutge que examinas be en ſi matex lo dit fill de ſa germana; e ſi merexia mort que ley donas, ſino que fes dell ço que li plagues.

CLX.—*Eximpli de catholichs creſtians, ſegons ſe recompta en la hiſtoria Triptica.*

¶ CONSCIENTIA bona frequenter timet ubi non eſt timendum.

JULIA apoftata, Emperador, feu una gran fefta, e feu metre denant fi ençens axi con era cof-tum dels altres Emperadors; e feu metre prop dalli fecretament ydoles, e feu encenfar fi matex a chreftians. E quant lagren encenfat fcarni dells, e dix los: Con haueu pogut ne volgut vofaltres encenfar les ydoles? E los chreftians qui eren catholichs digueren, e a grans veus demanaren, quels foffen tallades les mans dretes ab que ha-uien encenfat, jaffos que no hagueffen encenfat a honor de les ydoles.

CLXI.—*Eximpli de la veu de la conciencia, fe-gons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ CONSCIENTIA peccati non poteft quiefcere.

UN hom molt rich amaua folaços e pleers; e quant ftaua apartadament, fens altra com-panyia, la confciencia prefentaua li tots fos pec-cats, per la qual ell fofferia molt gran turment e affayn. E perço con penfaua tals cofes apelaua algu que eftigues ab ell.

CLXII.—*Eximpli quels homens no deuen creure ço que no pot effer, ne dar fe triftor e defpler de ço que perden pus cobrar nou poden, ne feguir la cofa que nos pot hauer, fegons fe recompta en la hiftoria de Barlam.*

¶ CONSILIO bono eft adquiefcendum.

UN balefter pres en la ma un roffinyol, e trafch lo coutell, e volch lo degollar. Lo roffinyol

li dix: Que guanyaras en la mia mort? car tu no poras sadollar ton ventre de mi; mas sim lexes anar donar te tres bons consells quet feran profitosos si los guardes be. E dix lo balester que li playa. E lo rossinyol li dix: James no vages detras la cosa que no pots hauer: e james no prengues tristor per ço que hauras perdut e cobrar nou poras: e no creegues ço que no podia esser. E tentost lo balester lexa lo rossinyol. E quant lo rossinyol se senti solt, volch prouar lo balester si hauria creegut los .iij. consells que li hauia donats, e dix li: O foll, per quem soltist? car dins lo meu ventre tinch una pedra molt preciosa que es major que un bou. E quant lo balester oy ço quel rossinyol li ach dit tench se per pech, e prometent li molt anaua li detras per pendre lo en qual manera que fos. E lo rossinyol li dix: O foll, e con has be guardats los tres consells que jot doni! Jot digui que no anasses detras aço que no podies hauer; e que no prenguesses despler de ço que hauries perdut que cobrar no poguesses; e que no creeguesses ço que no poria esser; e tu ara vas detras mi que nom pots hauer ne cobrar, e creguist que en lo meu cors hauia una pedra ten gran con un bou, que es molt major que jo; e axi es foll en tot.

CLXIIII. — *Eximpli molt sant e deuot de una santa e deuota fembra, segons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ CONSOLATIO diuina debet precibus impetrari.

UNA fembra molt deuota perque alguns temps no li venia la confolacio diuinal, tement fe que li tardaria de venir e que fi li venia que tentoft fen partiria, rahonaua e parlaua ab les fues virtuts, e deya axi: O la mia fe, ve al Senyor e conjural per tots los articles de la fe, los quals jo fermament crech, quem vingue confolar! O la mia fperança, apparella li la pofada, per tal que vulle alli repofar! O la mia caritat, retin lo per tal manera que no fen vage iuerfofament! E defpertant a fi e a les fues virtuts per aytal manera, vench de continent la confolacio diuinal, e alegra la complidament.

CLXIV. — *Eximpli de gran deuocio que un monge hauia en ftar a les matines, fegons recompte Cefarius.*

¶ CONSOLATIO diuina allicit hominem ad manendum in ecclefia.

UN monge de la orde de Ciftell ftaua molt flach; e jaffos que ell hagues licencia que no anas a les matines, pero ell no podia repofar fino con ftaua en lefgleya, axi que quefcun die anaua a matines ab los altres monges. E los altres monges lo reprenien dient li que millor era, pus ftaua flach, eftar en fa cambra que no venir a matines, majorment pus hauia licencia de fon major. E ell refponia los: Quant oig les matines e no ftich ab vofaltres en lo cor de la fgleya, foffir

e pas molt grant turment com me recort de la gran confolacio que Deus enuia a aquells qui deuotament dien les matines, axi con jo he vift moltes veguades volent fe a mi moftrar.

CLXV. — *Miracle e eximpli de un monge que ere metge, fegons recompte Cefarius.*

¶ CONSOLATIO diuina non conceditur admittentibus confolationem vanam.

EN un moneftir hauia un monge qui era metge; e fino en les pafques no aturaua en lo moneftir. E en una fefta de fanta Maria fdeuench fe que ftant lo dit monge metge en lo moneftir a les matines ab los altres monges, vee que fanta Maria aparech, e porta una capça plena de confits, dels quals confits la Verge fenyora dona ab una cuberta dargent a quefcun dels monges qui cantauen. E quant la Verge fo deuant lo dit monge, dix li: A tu no dare confits, car metge eft, e moltes veguades te vas confolar al mon. E tentoft la Senyora defparech. E lo monge romas molt trift, e james no volch exir del moneftir ne hauer confolacions mundanals, ans molt fanctament e deuota eftech en aquell. Sdeuench fe que a laltra fefta feguent de fanta Maria lo dit monge ftaua en lo cor a les matines ab los altres monges, e aparech li la verge Maria en femblant manera que era apareguda a la fefta paffada, e dix li: Perque auorrift les confolacions del mon jot confolare. Ladonchs la Verge fenyora dona li dels confits, e

desparech. E tentost lo dit monge senti tanta de dolçor e de plaer en si matex, que james despuys no isque del monestir, ans molt santament fina sos dies aqui.

CLXVI. — *Eximpli de perfeccio que un monge hauia en totes les coses que Deus li donas en aquest mon, axi de pler con de tribulacions, segons que recompte Cesarius.*

¶ CONSTANS debet esse bonus religiosus in omnibus tam prosperis quam aduersis.

UN monge de la orde de Cistell feya molts miracles, e son abat demana li don hauia tanta gràcia per que fees miracles. El monge li dix: Pare, nom se, car no dejun, ni vetle, ne treball mes quels altres monges; mas se una cosa, que nom alegre per lo be quen hage en vosaltres, nim desplau per lo mal queus veja; mas de tot ço que Deus fa me plau entegrament. E labat li respos: E con, not desplague con lo caualler nostre veyi nos crema la nostra granja? No verament, dix lo monge, car ten be don gracies a Deu per lo be con per lo mal.

CLXVII. — *Miracle e eximpli de un hom que la vespra de Pascha pecca carnalment ab una verge, segons recompta sent Gregori.*

¶ CONSUETUDO peccandi minuit timorem Dei.

UN hom pecca ab una verge la vespra de Pascha; e lo jorn de Pascha per lo mati per

dubte e temor del dit peccat que hauia fet temia de entrar en la ſgleya, pero ab gran vergonya e paor entra dins la ſgleya; en lo ſegon die ach menys paor, e en lo tercer molt menys. E apres complits ſet dies, ſtant ſegurat en ſi matex caygue mort ſobtoſament: e axi con lagueren ſoterrat, decontinent ſe pres foch al cors per tal manera que ſobtoſament lo cors e lo vas en que fo ſoterrat ſe crema.

CLXVIII. — *Eximpli de molt ſtranya imaginacio e contemplacio de un monge, ſegons que recompte Heraclides.*

¶ CONTEMPLATIONI modus adhibendus eſt.

UN monge qui hauia nom Alexandrino hague deſig de penſament va que gitas de ſi lo ſeu enteniment per contemplacio de Deu. E tencades les portes de la ſua cambra per que negu noy entras, nel demanas, ne hagues reſpondre a negu, en lo començament de la ſetmana mete ſon enteniment en contemplar en les coſes celeſtials, e rahonaues e deya a ſon propi enteniment: guardet no deuals del cel a la terra, car alli ſtan los angels e los ſants, e lo Creador de totes les coſes, ab los quals deus conuerſar. E perſeuerant en aqueſta ymaginacio dos dies e dues nits, ſenti quel diable lo agullonaua, e que li volia cremar la cambra. E ten gran fo la paor que ach e la terror, que hague a lexar la dita contemplacio e a tornar als penſaments humanals.

CLXIX. — *Eximpli que la obra ajuda e es neceſſaria a la contemplacio, ſegons ques recompte en lo libre de vitis Patrum.*

¶ **CONTEMPLATIONI non ita inſiſtendum eſt, ut opus negligatur.**

UN monge pelegri vench viſitar a un abbat en lo munt de Sinay, e vee con treballaua ab ſos monges, e dix los: Per que treballats per lo menjar? que clara coſa es que ſanta Maria Magdalena la millor part tria per a ſi, ço es a ſaber la contemplacio. E labat dix a un monge: Ves, met lo en la cambra, e da li un libre en que lige. E a hora de nona lo dit monge pelegri enujaues de legir, e marauellaues con nol venien a cridar ques anas dinar. E quant fo paſſada la dita hora vench al abat e dix li: No menjats vuy, o per que nom demanats a dinar? E labat li reſpos: Tu es hom ſpiritual, per que no has meſter de menjar; noſaltres ſom homens carnals e hauem ops a menjar, e perço treballam. E lo dit pelegri ach vergonya per ço que hauia dit al dit abat e monges, e dix: Meſter ha ſanta Maria Magdalena a ſanta Martra. E aço vol dir que la obra ajuda a la contemplacio.

CLXX. — *Eximpli de lo que feu Heraclides a qui volien fer biſbe.*

¶ **CONTEMNI debent dignitates.**

AQUEST Heraclides era hom de ſanta vida, e los homens de la ciutat elegiren lo per biſbe;

e ell no ho volch esser. E ells congoxaren molt que fos lur bisbe. E ell vee que nos podia defendre dels, pres un ganiuet e tallas la orella squerra en presencia de molts, e dix: Are ja no pot esser bisbe sens orella. E respos lo bisbe Dometeo que alli present era: Aquesta ley se guarda entre los juheus, mas verament jo faria bisbe un hom que fos desnangat e sens orelles, ab que fos de bones custumes e de bona vida. E altra veguada tots ab gran instancia tornaren pregar molt stretament al dit Heraclides que fos lur bisbe, e ell los respos: Prech vos quem lexets, si no jom tallare la lengua, e ladonchs, pus sie mut, no pore ser bisbe. E ladonchs nol pregaren mes auant, nel volgueren mes torbar.

CLXXI. — *Eximpli de sauies paraules que dix Socrates lo gran filosoff, segons que recompte Erasianus.*

¶ CONTINENS homo debet motus sue complexionis naturalis reprimere.

SOCRATES que era gran philosoff anaua un die per una carrera de una ciutat ab sos scolans; e encontraren un hom lo qual guarda e mira lo dit Socrates. E con lach ben mirat e guardat dix a Socrates: Segons que la tua compleccio demostra tu deuries esser luxurios, e cobdicios, e superbios, e traydor. Los dits scolans ladonchs volgueren matar lo dit hom per la desonria que hauia dita a lur maestre Socrates. E Socrates lus dix: Le-

xats lo ſtar, fills, car veritat diu que la mia compleccio es apparellada a tots aquells peccats quell ha dit; mas jo fas continença de tots aquells.

CLXXII. — *Miracle e eximpli de molt gran fe e de gran penitencia que feu una fembra concupina de un clergue, ſegons recompte Ceſarius.*

¶ CONTRITIO perfecta nullam penam corporalem formidat.

UN ſacerdot molt gran ſabidor preycaua una veguada en un loch de les penes del infern. E lamiga concupina del clergue daquell loch leuas de peus e dix al ſacerdot: Senyor, e que fera de les amigues dels clergues? E lo ſacerdot veent que aquella era fembra no molt aguda en ſaber, dix li per burla: James elles no ſeran ſalues ſi nos meten en un forn cremant. E la dita fembra guarda be en ſi aqueſta paraula; e un die ſtant en ſa caſa, e tancada ſa porta, ences gran foch dins un forn que en caſa hauia; e con lo foch fo gran, ella ſe mes dins lo foch, e tentoſt fon cremada e morta. E la anima li iſque del cors, e ſen puja al cel en forma de una coloma blancha. E moltes de gents de aquell loch veeren con la coloma era exida de aquella caſa, e ſen era pujada al cel, de la qual coſa foren molt marauellats. E trencant obriren les portes de la dita caſa, e trobaren dins lo forn morta la dita fembra: la qual axi con a vedada ſoterraren en un camp fora de ſagrat. E perço con ella reebe

aquella mort en penitencia, moltes nits veeren a la derredor de la sua sepultura moltes lums e gran claredat.

CLXXIII. — *Miracle e eximpli con gran contricio sens confessio delex los peccats, segons recompta Cesarius.*

¶ CONTRITIO perfecta sine confessione delet peccata.

EN la ciutat de Paris un scola hauia vergonya de confessar sos peccats perço con eren molt legs; e per la contricio, vençuda la vergonya, anas comfessar al prior de sent Victor. E quant se fo agenollat deuant lo dit prior per comfessar, ten gran hague la contriccio, que per los grans plors que feya e per los grans suspirs e gemechs no poch dir paraula alguna. E lo dit prior li dix: Veten e scriu tos peccats, e donals me per scrit, e jo donar te penitencia. E lescola ho feu axi. E con fo tornat denant lo prior volch se confessar altra vegada, e per semblant raho de la dessus dita no poch dir paraula alguna. E ladonchs dona al prior lescrit en que eren scrits tots sos peccats. E quant lo prior los ach legits vee que eren tan leigs, que de licencia del scola ach los a mostrar al abat del dit monestir de sent Victor, per tal que ab conseyll del dit abbat ell donas penitencia al dit scola. E quant labat obri lo dit scrit noy vee neguna cosa scrita; e dix al prior: No veig aci scrit negun peccat. E lo prior marauellant

ſe dix al abat : Sapiats per cert que aquell ſcola me dona ſos peccats ſcrits en aquella carta , e jo los legi ; e ara enten que per la gran contriccio que ach, que el miſericordios Saluador del mon los ha perdonats tots. E los dits abat e prior ab paraules ſantes e deuotes digueren al ſcola que dalli auant ſe guardas de peccar. E leſcola ſe parti dells molt conſolat en Jheſuchriſt.

CLXXIV. — *Miracle e eximpli de gran contriccio e publica confeſſio, e de ſtranya penitencia, ſegons recompte Ceſarius.*

¶ CONTRITIO perfecta peccata confeſtim remittit.

UNA fembra pecca carnalment ab ſon fill, del qual ach una criatura, la qual criatura ab ſos braços leua tro a Roma. E ab gran contriccio e ab moltes lagremes publicament denant lo Papa e los cardenals comfeſſa ſon peccat. E lo Papa mana li en penitencia que en lo die ſeguent vengues denant ells, e que aportas veſtida la veſtedura que aportaua quant feya lo peccat ab ſon fill. En laltre die ella vench tota nua deuant lo Papa aparellada de reebre tota penitencia que li fos dada. E quant lo Papa la vee per aytal manera , abſolue la, e dix li : Deus ta perdonat ton peccat. E un cardenal comença a murmurar contra lo Papa , e dient que no li hauia donada penitencia ſuficient. E lo Papa dix al cardenal : Si jo jutge be aqueſta fembra , lo diable te entre en lo teu cors ; ſi no, a mi. E tentoſt pres lo dia-

ble al dit cardenal en presencia de tots. E quant lo diable fo entrat dins lo cors del dit cardenal, lo diable dix que noftre fenyor Deus hauia perdonat lo peccat a la dita fembra.

CLXXV. — *Miracle e eximpli de un canonge qui jach carnalment ab una juhia lo diuendres fant, fegons recompte Cefarius.*

¶ CONTRITIO perfecta liberat hominem a confufione temporali.

EN Anglaterra un canonge nebot del Bifbe amaua defoneftament a una fadrina filla de un juheu. E el dit canonge continuaua la de paraula. E ella dix li que no podia hauer ço que volia della per tal con fon pare la guardaua, que james nos partia della ne de dia ne de nit, fino ten folament lo vefpre del diuendres fant, perço con juheus aquella nit han flux de fanch, e no los recorda fino de fon mal. E lo dit canonge fpera tro que vench lo dit vefpre; e aquell vefpre ell jach carnalment ab la juhia. E ftech ab ella lo diuendres fant tro al diffapte per lo mati, vefpre de Pafcha. E lo dit diffapte per lo mati que lo juheu entraua per veure fa filla, troba quel dit canonge jaye ab ella. Lo juheu haguera mort lo dit canonge fino per ço con lo conech que era nebot del bifbe; e a grans crits dix li: O traydor, e que fas tu aci? O mal chriftia, hon es la tua fe, car en tal die con hir fon en noftres mans liurat lom juft? E fi jo no dubtas lo bifbe, jot auciera:

e ab gran confusio gital de casa. E aquell die que era dissabte sant lo bisbe deuia dir la missa. E lo dit canonge, qui era sepmaner, deuia dir la epistola; e dubtas que en ten assenyalat die la comanas a dir a altre: e axi matex dubtaua que ab ten gran peccat seruis a la missa. Lo qual peccat perque era frescament fet hauia vergonya de confessar; pero volch mes reuestir se per dir la epistola que no comanar a altre ne comfessar. E axi con fo reuestit e stech en laltar denant lo bisbe, entra per la sgleya lo dit juheu ab altres juheus per clamar se al bisbe del dit canonge. E lo dit canonge quels vee entrar torna tot descolorit, e ab gran deuocio alça los huylls a un crucifix que hauia en laltar, e en si matex dix ab gran contricio: Senyor Jhesuchrist, liurem are de ten gran confusio, e jo, Senyor, te promet de fer satisfaccio daquest peccat, e que james not fasse ofensa. E marauellant se lo bisbe que en aytal die mentre feyen loffici los juheus entrassen en la sgleya feu cessar loffici. E los juheus venguts al cor per fer clams al bisbe del canonge, obriren tots les boques per parlar, e no pogueren. E lo bisbe que vee que obrien les boques e les tancauen, e no deyen alguna paraula, pensa quey fossen venguts per scarnir; e ab gran fellonia mena los gitar de la sgleya. E lo canonge conexent son peccat e la merce que Deu li hauia feta, comfessa son peccat al bisbe ab gran contriccio. E apres mes se en la orde de Cistell, e feu batejar la dita juhya, e feu la metre monja.

CLXXVI. — *Miracle e eximpli de un canonge ques comfeſſa e reebe los ſagraments abans que moris, e fo dampnat perque no hac contriccio, ſegons recompta Ceſarius.*

¶ CONTRITIONE ſola defficiente, confeſſione alia bona non ſufficiunt ad peccatorum remiſſionem.

UN canonge en la ciutat de Paris era molt luxurios, e embolcat en altres peccats molt greus. E ſtant malalt ques volia morir, comfeſſa ſe, e reebe lo cors de Jheſuchriſt, e fo perhuliat. E con fo mort ſoterraren lo molt honradament: e a pochs dies aparech a un ſon parent, e dix li con era condempnat al infern. E lo parent li reſpos: E con not aprofitaren los ſagraments que reebiſt? E lo canonge finat li reſpos: Encare que comfeſſi e combregui, e fuy perhuliat, e prometi de fer penitencia, en tant con no hagui contriccio ſon condempnat a les penes infernals, car no hagui volentat de tolrem dels peccats, ans de tornar en aquells; e per ço nom aprofita la comfeſſio, ans ſon dampnat.

CLXXVII. — *Miracle e eximpli de una filla que feu adulteri ab ſon pare, e apres oucis ſa mare e ſon pare, ſegons recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ CONTRITIO perfecta in judicio Dei peccatum dimittit quoad culpam et quoad penam.

UN hom hauia filla molt bella, ab la qual peccaua carnalment. E la mare della de-

puys queu ſabe començalan a caſtigar aſprement, per lo qual caſtich la filla oucis la mare; per la qual coſa lo pare la auorri. E ella que vee quel pare la hauia auorrida, un die axi con lo pare dormia ella laucis. E apres que aço ach fet fo fembra publica que donaua ſon cors publicament a tots quants la volien, e anaua en companyia de les altres fembres publiques de bordell. E un die ella oyi un ſermo de un frare qui preycaua de la miſericordia de Deu; e acabat lo dit ſermo vench la dita fembra al dit frare, e dix li: Senyor, vos preycas vuy de la miſericordia de Deu que era molt gran. E puys que axi es vull me a vos comfeſſar, que ſperança he en la miſericordia de Deu quem perdonara tots mos peccats. El frare ab gran conſolacio dix que la oyria; e ella agenollada als ſeus peus dix li los quatre peccats, e altres molts. E lo frare no ſabent quina penitencia li daria per ten legs peccats, dix li: Amiga, ſperat tro apres dinar, que preyicare altra vegada, e ſtudiare quina penitencia te dare. E ella li reſpos: Jo ben conech que vos deſeſperats de la ſalut de la mia anima, e que jo no puſque eſſer perdonada. Jo, dix lo frare, vos man per penitencia que vos me ſperets aci tro que jous man la penitencia que deurets fer per voſtres peccats, donant vos la penitencia que ſie conuenible. E partit della lo frare, ella comença a penſar en ſos peccats con eren ten legs e ten greus; e tanta fo la dolor e contriccio que ach, quel cor lis parti

en .ij., e alli tentoſt mori. E quant lo dit frare torna a ella, troba la que era ja morta: e ab gran deuocio mana e amoneſta a tots que deuotament pregaſſen Deus per ella. E axi con ells tots feyen la oracio quel frare los hauia manat, oyren una veu del cel que dix: No vullats pregar per ella, que pot preguar Deus per voſaltres; que ſapiats per la ſua gran contriccio es ja la ſua anima en la gloria de paradis.

CLXXVIII. — *Eximpli de un biſbe de Toloſa qui lexa lo biſbat es mes en orde per paor de les penes infernals, ſegons que recompte Fulco.*

¶ CONSIDERATIO penarum inferni conuerti facit aliquando peccatorem.

UN biſbe de Tholoſa era hom ques delitaua molt en eſturments; e era hom molt pompos en vana gloria e molt delicat. E un die comença a penſar en les penes dinfern, e dix a ſi matex: Sit manaren quet gits en un lit rich e molt delicadament fet, e que james dali not leuaſſes, nou pories ſofferir: e donchs con poras ſofferir les penes del infern ſi alla jaus? E penſant en tot aço, per gran deuocio e contriccio lexa lo biſbat, e mes ſe en orde, e pres abit de religio, en lo qual abit rete la anima al ſant parays.

CLXXIX. — *Eximpli de un hom joue que per deuocio e paor de les penes infernals ſe mes en orde dels preycadors, ſegons ſe recompta en lo libre de Dono Timoris.*

¶ CONVERSI ſunt aliqui pauore attribulorum pene.

UN hom joue molt delicat entra en la orde dels preycadors; e ſos parents e amichs los del mon deyen li que ſe iſques de la dita orde, per tal çon ell era ten delicat que no poria ſofferir les aſprees del orde. El dit joue los reſpos: Per tal con jo era ten delicat no poguera ſofferir les grans penes del infern; e per ço am mes ſofferir les del orde per ſtaluiar les infernals.

CLXXX.—***Eximpli molt ſaui e deuot de un fill de un noble hom ques mes en lorde dels preycadors, ſegons ques recompta en lo libre de Dono Timoris.***

¶ CONVERSI ſunt homines aliquando conſideratione mortis ſubite.

UN fill de un noble hom entra en la orde dels preycadors. E quant lo pare ho ſabe ach ne molt gran deſplaer; e perço ymagina que deſtrouis lo moneſtir, e que gitas los frares de tota ſa terra; e que per aytal manera poria cobrar ſon fill. E quant los dits frares ho ſaberen hagueren gran dubte, e molt humilment vengueren dauant lo dit noble, e digueren li: Senyor, nous penſets que noſaltres conſellaſſem a voſtre fill que entras en noſtra orde, nel tingam per força: e aço podets vos conexer ſi ab ell parlats. E tentoſt lo noble ana al moneſtir parlar ab ſon fill, e dix li: Fill car molt amat, per que mas

torbat axi, ne feta tan gran desonor? pero si ten vols tornar ab mi jot perdonare volenterosament. E dient semblants coses e altres moltes feu conclusio a ses paraules. E lo fill li respos humilment: Pare senyor, jo no vull anar ab vos si no gitats un mal custum que ha en vostra terra. Fill, dix lo pare, a mi plau: digues me quala es aquella mala custuma? Pare, dix lo fill, jous ho dire: A mi par molt mal custum que ten iuaçosament mor lo joue con lo vell. E si aquest custum vos leuats de vostra terra, jo men ire ab vos. Quant lo pare ach oyit aço que li ach dit lo fill, ab pleer e ab deuocio lexal star e aturar en lorde.

CLXXXI. — *Miracle dels corporals que sent Gregori trametia a .j. gran princep, segons se recompte en les gestes de sent Gregori.*

¶ CORPORALE altaris sanguinem emisit.

UN gran princep amich de sent Gregori papa enuia lo a suplicar que li trametes e li donas de les reliquies dels sants martirs. Sent Gregori reebe graciosament los missatgers del dit princep, e tench los ab si alcuns dies, dins los quals ell ab ells ensemps vesita tots lochs dels sants martris dels quals ells demanauen les reliquies. E apres lo dit sant pres un troç petit de quescun dels corporals de quescuna sgleya on eren los dits martrirs, los quals troços ell feu metre en caxetes poques dargent, e segellales ab

fegell, e dona les als dits miffatgers; los quals con fen tornauen per lo cami a lur fenyor, digueren los uns als altres: En va e debades hauem anat ten lonch cami, pus no fabem que leuam a noftre fenyor. E trencaren los fegells, e obriren les dites caxes dargent, e veeren en quefcuna un troç dels corporals. Ells ab gran defpleer e meynfpreu dels dits draps tornaren fen a Roma, e digueren a un arciaca que era gran lur amich tot ço que hauien fet. Lo qual arciaca los repres molt ftranyament, e mena los denant fent Gregori, e feu li relacio de ço que els dits miffatgers hauien fet. E tentoft lo Papa e fant feu dir moltes miffes ab gran deuocio, e pres un troç dels draps que eren dins les dites caxetes, e talla lo. E del tall tentoft ifque fanch, de la qual fanch fo lo troç del dit drap tornat vermell. Los miffatgers queu veeren, plorant ab gran deuocio agenollaren fe e adoraren los dits troços de corporals. E lo Papa fent Gregori torna fegellar les dites caxetes, e ab los dits troços de corporals de dins torna les als dits miffatgers; los quals ab gran pleer e deuocio les portaren al dit princep lur fenyor.

CLXXXII. — ***Miracle de corporals que una monge lauaua, fegons recompte Cefarius.***

¶ CORPORALES inmundiciam fpiritualem non fuftinent.

UNA monge que era fagriftana de un moneftir lauaua los corporals, e donals a una

fadrina quels exugas. E tentoſt que la fadrina los pres en les mans aparech en ells una taxa de ſanch. E la ſacriſtana los torna a lauar. E tentoſt quels pres la dita fadrina per exugar la dita plaxa e taxa de ſanch, hi ſon tornada; de la qual coſa ſe marauellaren molt les monges de aquell moneſtir, e ab gran deuocio feren oracio quels fos moſtrat per que venia aquella taxa en los corporals con la fadrina los tenia. E per reuelacio diuinal fou los reuelat que aquella fadrina era prenyada.

CLXXXIII.—***Miracle que ſdeuench a la ſgleya de ſent Mames a homens e fembres que ballant deſtorbauen la miſſa, ſegons que recompte Tulius.***

¶ CORISANTES aliquando viſibiliter puniuntur.

UN preuere de la ſgleya de ſent Mames deyint ell miſſa la veſpra de Nadal, alſguns homens ballauen per lo cimenteri de la dita ſgleya, e torbauen la miſſa e lo diuinal offici. E con ſe vol quel dit clergue los trames a dir que lexaſſen les dances e que no li torbaſſen la miſſa, no ſen volgueren eſtar. E lo clergue ladonchs dix: Jo prech noſtre ſenyor Deus, e a ſent Mames que de tot aqueſt ayn voſaltres no façats ſino dançar e ballar. E Deus moſtra tal miracle que de tot aquel ayn james no plogue ne neva demunt ells, ne hagueren fam ne ſet, ne les lurs veſtedures no ſeſquinſaren; ans con a folls tot

aquell ayn de nit ne de die james no cessaren de ballar e de dançar. Sdeuench se que un die un hom que hauia una germana sua en aquella dança, la pres per lo braç per leuar e traure la de la dança e ball; e tentost li trague e li leua tot lo braç del cors, e non isque sanch; e romas en la dança sens braç ab los altres qui dançauen. A lany complit lo bisbe de Colonia vench los absolre, e reconsilials denant laltar de sent Mames. E tentost alli caygueren morts de aquells qui dançauen dos homens e una fembra: los altres dormiren sens despertar tres dies e .iij. nits. E alguns dells romangueren per tots temps ab tremolo de tots lurs membres. E aço sesdeuench en una vila que ha nom Sent Saenna, en lany de nostre Senyor .M.X. anys.

CLXXXIV. — *Miracle e eximpli de un hom conuers qui era molt sant hom, segons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ CORRIGUNTUR aliqui per monitiones sibi factas a bonis.

UN conuers era hom molt religios e contemplatiu, e fo arrapat als cels; e vee acusar denant lo senyor a un arquebisbe, e a un comte, los quals encara eren vius en lo mon. E jassos quel Senyor aparegues fello contra ells, pero per pregaries de alscuns sants alargua la sentencia, e dix al conuers quels digues que se smenassen en lurs obres. E lo conuerç tornat al mon dix

aquefta vifio als dits arquebifbe, e comte. Lo comte creech lo conuerç, e fmena les fues obres; mas larcabifbe nol volch creure nes volch fmenar; e perço dins pochs dies ell mori de mort foptana, e trames la anima als inferns.

CLXXXV.— *Eximpli quant de mal fen feguex al fill con lo pare nol caftiga en la fadrinefa, fegons ques recompta en lo libre de Dono Timoris.*

¶ CORRIGERE debet pater filium, prelatus fubditos.

UN hom hauia un fill, e nodria lo molt delicadament, e nol caftigaua, per que fauea a furtar algunes cofes poques. E no caftigantlo lo pare aueas a furtar grans cofes; per la qual cofa fe fdeuench quel fill fon pres e fentenciat a penjar. E axi con lo leuauen a la mort demana que li feeffen venir fon pare. Quant lo pare li fo denant, lo fill li demana perdo molt humilment; e lo pare li perdona. Pare, dix lo fill, placieus que en fenyal de comiat quem befets. E lo pare acoftant la fua bocha a la del fill, lo fill ab les dents leua li lo nas. Les gents que alli eren tengueren ho a cruel cofa; e tots a una començaren a mal dir e a defonrar lo fill. E lo fill los refpos: Verament encara volguera hauer fet mes de mon pare que no li he fet, car ell es occafio de aquefta mia mort, que nom caftiga ftant infant quant jo començaua a furtar les cofes poques.

CLXXXVI.—*Miracle e eximpli de ſent Coſme e de ſent Damia de .j. hom qui hauia la cama perduda per malaltia de cancer, ſegons ſe recompta en la Ligenda lombardica.*

¶ COSME et Damiani.

UN hom hauia gran deuocio en ſent Coſme e en ſent Damia, al qual hom ſdeuench malaltia de cancer en la cama, per la qual malaltia ell cuydaua perdre la cama. E ſtant lom en aquell perill, una nit los dits ſants li aparegueren, e li guardaren la cama; e dix la un al altre: Don poriem hauer alcuna carn per omplir lo forat de aqueſta cama quel cancer ha menjat? Reſpos laltre ſant: Vuy ſoterraren un moro; prengam de aquella carn del moro, e umplirem lo forat de la cama. E tentoſt fo alli aportada la cuxa del moro, e tallaren della un troç de carn, e meteren la demunt la plaga de la cama del dit hom; e tentoſt lom ſe deſperta guarit del tot. E con ſe ſenti guarit feu gracies a Deu, e ana li lo cor en la viſio que hauia viſta dels dits ſants: e tentoſt dix ho a ſos amichs, e anaren la hon lo moro jaya ſoterrat, e trobaren quel moro tenia en la ſua cama la malaltia quel deuot hom tenia en la ſua, la qual plaga era axi freſca en la cama del moro con ſil moro fos viu, e hagues lonch temps que aquella plagua tengues.

CLXXXVII. — *Eximpli de la gran malueſtat de la muller del Emperador Octouia, ſegons ſe recompte en les Croniques.*

¶ CREDERE cito periculosum est.

OCTOUIA Lemperador hauia una muller que era molt luxuriosa, la qual parla ab un comte ques gitas ab ella carnalment. E perque el comte nou volgue fer, ella lo malmescla ab Lemperador son marit, per tal manera quel Emperador feu scapsar lo dit comte, e no fou oyt de son dret. E abans que moris lo comte dix a sa muller que con ell fos mort, que per saluar de ço que la Emperadriu lauia acusat, que ella prengues un ferre calt en les mans segons que era ladonchs la custuma de aquells ques volien saluar de la acusacio quels era feta. Mort lo dit comte, la comtessa sa muller vench denant lo dit Emperador aquell dia quel Emperador acustumaua de oyir los plets e questions de les dones vidues e dels orffens; e quant la comtessa li fo denant, dix li a altes veus: Emperador senyor, que merex lo jutge que mata alguna persona sens raho? E Lemperador li dix: Verament aytal jutge merex morir. Donchs ço, dix la comtessa, tu est aquell que matist lo comte mon marit per lo fals consell de ta muller. E per que creegues que jo dich veritat, jo vull pendre lo ferre calent per saluar mon marit. E Lemperador marauellantse, tentost feu pendre inquisicio per saber la veritat; la qual inquisicio segons la custuma que era ladonchs se ach a fer e acabar primerament en deu dies, e apres en vuyt, e apres en sis dies. E dins los dessus dits sis dies Lemperador, tro-

bada la veritat de la culpa de sa muller, feu cremar sa muller; e dona a la dita comtessa en esmena de la mort de son marit deu castells, los quals castells son en lo bisbat de Lunell, e per aquella raho son nomenats aquells castells los castells de les tregues dels .x., huyt e sis dies.

CLXXXVIII.—*Eximpli con lom no deu jutjar ne dir los peccats de son proysme, mas que solament cur de sos peccats propis, segons se recompte en lo libre dels Dits dels Pares.*

¶ CREDENDUM non est de facili referentibus facta aliorum.

UN monge dix al abat Pastor que staua turbat e scandelitzat per ço que hauia oyt dir de un monge, e que per allo volia lexar aquell loch on staua, e anar en altre loch. E labat li respos: No creegues tals coses, car no es veritat. E lo monge li dix: Verament, pare, veres son, car un monge molt feel les me dix. Verament, dix labat, si bo e feell fos, no les te haguera dites. Verament, pare, jo viu ço que del monge mes estat dit. Ladonchs lo dit abbat Pastor mostra al dit monge una gran bigua que staua de una paret a altra, e dix li que era allo? E lo monge li dix que era bigua. Apres li mostra una petita palla que staua en terra, e dix li que era allo? E lo monge li respos que era palla. Ara, dix labat al monge, sapies quels teus peccats son ten grans vers Deu con aquesta biga; e los del monge son

ten pochs a esguardament dels teus, con es aquesta palla a esguardement de la biga: e axi veges e hages cura de tos peccats, e lexa los altres.

CLXXXIX. — *Eximpli con un diable pres forma dangel e feu que un hermita mata son pare, segons se recompte en lo libre de vitis Patrum.*

¶ CREDENDUM non est omni spiritui.

UN diable pres forma de angel, e vench a un hermita qui staua sol sens companyia, al qual hermita moltes veguades lo venia vesitar son pare. E lo dit diable en forma dangel dix al dit hermita: Guardet quel diable no tengan, car sapies que dema te vendra veure, e pendra la forma de ton pare; perque tu, con ell volra entrar dins aquesta tua cella, dona li gran colp ab una destral, que sera castigat que noy tornara. Lendema lo pare vench veure son fill lermita, segons que hauia acustumat. Lermita creent lo diable de ço que li hauia dit, cuydantse que fos angell, mata son pare ab la destral.

CXC. — *Eximpli per que ne a qui feu morir Lemperador Nero, segons se recompte en la historia de Nero Lemparador.*

¶ CRUDELITAS est malum pro bono reddere.

SENECHA fo maestre del dit Nero. E un die Seneca demana li que li faes gracia per los serueys que fets li hauia. E Nero respos li: Maestre, vull que muyres, que quant te veg, axim

torb en mi con feya con era fadri quant me mostraues de letra; e he gran paor. E Seneca li respos: Si la mia mort nos pot scusar, almenys donam que puxe triar a qual mort morre. E Nero li respos: Tria iuerçosament, ab que no tardes de morir. Ladonchs Seneca entra dins un bayn, e feu se sagnar de abduy los braços. E con fo desancnat mori sens pena. E axi ab raho ach nom Senecha.

CXCI.—*Eximpli per quina manera Nero Lemparador se feu emprenyar, segons ques recompta en la historia del Emparador Nero.*

¶ CRUDELITAS circa matrem est detestanda.

AQUEST Emparador Nero feu ouciure sa mare; e apres feu la obrir per lo ventre per que ell pogues veure en quin loch del ventre sera nodrit. E los philosops reprenent lo, que hauia fet mala cosa en ouciure sa mare quel hauia parit ab tanta de dolor, ell respos los: Jo vull que vosaltres me façats emprenyar de fill, per que puxa saber con jol infantare les dolors que vosaltres deyits que ma mare ach de mi. E los philosops li digueren que no podia esser perque era contra natura. Ell los dix que si nol feyen emprenyar, quels ouciuria. E ells per no morir donaren li a beure una granota, e dauen li viandes ab ques nodris dins lo cors, en manera que en pochs dies li creesque tant lo ventre ques cuydaua esser emprenyat. E feyen li tenir dieta ab viandes ab les

quals ells ſabien que la granota deuia mils viure e nodrir. E enapres ell ſofferint grans dolors dix los : Fets me parir, que no vull ſtar pus auant prenyat. E donaren li ten fort beuratge, que li feren gitar la granota tota embolicada de ſanch. Quant Nero vee ten leja coſa, demana la ſi naſque ell ten leig. Ells digueren li que no. E ell mana criar la granota, e metela dins en una volta de pedra.

CXCII. — ***Eximpli con Lemperador Nero mes foch a Roma, e a la cruel mort quell mori, ſegons ques recompte en la hiſtoria del Emparador Nero.***

¶ CRUDELITAS damnum inferens reipublice non eſt toleranda.

AQUEST Emperador penſant un die con grans deuien ſtar les flames del foch quant Troya ſon cremada, feu metre foch a Roma; lo qual foch dura ſet dies e ſet nits. E ell miraua lo foch dalt de una torre, e delitaues en veure les grans flames del foch; e ſtaua cantant de gran pleer que hauia. Los romans no podent ſofferir les ſues oradures moguerenſe tots contra ell. Ell per paor dells fugent per unes muntanyes ab les dents agua un baſto, ab lo qual baſto ſe oucis : pero alſcuns dien que els lops laucieren el menjaren.

CXCIII. — ***Miracle e eximpli de una ymatge de Jheſuchriſt crucificat que juheus tenien, ſegons ques recompta en les Canoniques.***

¶ CRUCIFIXI ymago a judeis vulneratur.

EN Siria en la ciutat de Berico un chreftia vench pofar en cafa de un juheu fon amich, lo qual chreftia continuament per deuocio portaua ab fi la ymatge de Jhefuchrift crucificat. E quant fe parti de cafa del juheu, per oblit lexa li la dita ymatge. Quant lo juheu vee la dita ymatge dix ho a tots los juheus de la finagoga. E tots vengueren a la cafa del dit juheu; e quant veeren la dita ymatge fcupien li en la cara, e dauen li buffets; e apres donaren li a boure fel e vinagre, e feren li totes les defonors que Jhefuchrift hauia fuffert en Jherufalem. En la fi donaren li de una lança per lo coftat; e tentoft de la ymatge ifque fanch e aygua. Ells marauellarenfen, pero meteren daquella fanch e de aquella aygua en ampolletes de vidre. E tots quants malalts ells tocauen de aquella fanch e aygua, de continent eren guarits. Los juheus que veeren aquell miracle, vengueren denant lo bifbe, e donaren li la dita ymatge; e tornarénfe chreftians tots. E de aquella fanch e aygua fe feeren de grans e marauellofos miracles.

CXCIV. — ***Miracle e eximpli de un bifbe qui carnalment volia peccar ab una monge, fegons que recompta fent Gregori.***

¶ CRUCIS fignum magnam habet virtutem etiam in infidelibus.

N ANDREU, bifbe de Funtana, era hom de fanta vida, e tenia en cafa una monge leja per

caritat que hauia ab ella; e per temptacio del diable ell pensa que jagues ab ella carnalment. E aquell die quel bisbe ach aquell pensament, vench un juheu de fora part aquella ciutat: e per tal con la nit pres lo juheu en lo cami, metes en lo temple de Apollo. E a la mija nit lo juheu veu entrar gran companya de diables en lo dit temple: e lo princep de ells, lo qual hauia nom Belzebuch, staua assegut, e tots dauen li compte de les obres que quescu hauia fet. E con tots li hagueren dat compte, un diable li dix: Senyor, jo he mese temptacio en lo bisbe de aquesta ciutat, que conegue carnalment una monge que te en casa sua; e vuy en manera de affalegarla lo bisbe li dona una palmada en les spatles, axi que dintre breus dies jo fare que ell haura peccat ab ella. E lo princep loa li molt ço que hauia fet; e mana li que treballas tant tro quel bisbe peccas carnalment ab la monge. E lo princep Belzebuch mana a tots los diables que cercassen si hauia negun hom en lo temple; e tots los diables justats anauen al dit juheu qui staua prop del dit pilar; e quan los veu prop si, per gran spauentament que ach senyas e feu se lo senyal de la creu. E quan los diables foren a ell venguts, el trobaren senyat, ab altes veus començaren a dir: Ay, ay! Aci ha un vexell buyt, mas esta senyat del senyal de la creu; e tentost desparegueren. E lo juheu sen vench al bisbe, e tornas chrestia; e dix al bisbe ço que hauia vist e oyt dels diables.

E tentoſt lo biſbe penedis ab gran deuocio e con-
contriccio del peccat que volia fer ab la monge,
e gità la monge de caſa ſua.

CXCV. — *Eximpli de un hom que per deuocio de reebre la croada contra los enemichs de la fe ſe gita per una fineſtra, ſegons que recompta Jacme de Uitriaco.*

¶ CRUCE ſignari debent homines propter indulgentias.

AQUEST Jacme preycaua una veguada de la croada. E un hom que ſtaua prop la ſgleya, per gran paor que hauia de ſa muller no vench oyir lo ſermo; mas ſcoltaualo de una fineſtra de la ſua caſa. E con ell oy los perdons que hauien tots aquells qui reebien la croada, no goſant exir per la porta de dubte de ſa muller, per gran deuocio gitas de la fineſtra deuant tot lo poble, e ab gran deuocio reebe la croada.

CXCVI. — *Miracle e eximpli con es pleſent coſa a Deu e a la verge Maria de aquells qui ab deuocio reeben la croada contra los enemichs de la fe chreſtiana, ſegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ CRUCE ſignatis datur Filius beate Virginis.

PREYCAUA una veguada de la croada aqueſt Jacme. E un hom dorde qui hauia nom frare Simo, lo qual frare era eſtat conuerç e era hom deuot, oyint lo deſſus dit ſermo tornaſſen a

la ſua caſa, e deuotament feu oracio al Saluador que li demoſtras quin guardo hauien aquells que prenien la croada ; e en aquella hora fo arrapat en leſperit e leuat al cel, e vee que la verge Maria a tots aquells qui prenien la croada daua ſon fill Jheſus en los braços.

CXCVII. — *Miracle e eximpli de un hom qui enganoſament pres la croada, e con es coſa pleſent a Deu dels pelegrins qui van en Jheruſalem, ſegons que recompte Ceſarius.*

¶ CRUCE ſignati puniuntur etiam corporaliter.

EN lo biſbat Naçenſe un hom uſurer pres la croada enganoſament ; e jaſſos que ell pogues donar quaranta marchs dargent, dix que era pobre, e que no podia donar ſino cinch marchs dargent. E apres ſtant ell un jorn en una tauerna ſcarnia dels romeus qui anauen al ſant Sepulcre, e deyals : O meſquins, e con lexats voſtres mullers e voſtres fills, e voſtres amichs e voſtres riqueſes, e anats a perill e afayn de voſtres corſos ! e jo per cinch marchs dargent que he donats ſon ten abſolt con tots voſaltres qui anats en Jheruſalem; e jo romanch ab ma muller e mos fills en ço del meu. E noſtre ſenyor Deus ques dreturer, volent moſtrar con li es plaſent e exceptable de aquells qui treballen e deſpenen de ço del lur en lo peregrinatge en Jheruſalem, e quant li deſplau dels engans e de les paraules mal dites, con vench a hora de mige nit un diable aparech al dit mal

hom lo ufurer, e aparech li en femblança de un feu catiu, e mena ab fi dos cavalls negres molt grans; e dix lo diable al dit hom: Leuat, e defpullat aquexa gonella. E lo dit ufurer no refpos al diable; mas ab gran affayn defpullas la dita gonella en la qual ftaua cufida la creu de la croada, e caualca en un dels dits caualls, los quals caualls eren diables: e lo diable caualca en laltre, e moftra li totes les penes del infern, e moftra li la cadira on la fua anima deuia ftar en linfern, e dix li: Sapies que dequefts .iij. dies morras, e la tua anima vendra aci ab nofaltres a eftar per tots temps. E con lo diable li ach dites aqueftes paraules torna lo a fa cafa. Lom logrer tornat en fa cafa gitas al lit, e no volch comfeffar per molt quel ne amoneftaffen, ans al tercer die mori. E per defefperacio la fua anima ana als inferns.

☞ Aci fe acaben los eximplis e miracles que comenfen per C: e comenfen los eximplis e miracles qui comenfen per D.

D.

CXCVIII.—*Eximpli de un geperut qui no volent pagar un diner hach a pagar ne cinch, ſegons que recompte Pere Alfonſo.*

¶ DEBITUM cito debet ſolui, alioquin debitor damnum incurrit.

UN porter que guardaua la porta de una ciutat demana per merce al Rey de aquella ciutat, que tot hom que per aquella porta entras que fos tort, o geperut, o tinyos, o ronyos, o rancalos, o potros, que queſcun die li donas un diner. E el Rey atorga loy. Sdeuench ſe un die que un geperut ſe cuyda cobrir lo mils que poch, e volch entrar per la porta de aquella ciutat. E lo porter dix que li pagas un diner per la giba. E lo geperut

contreſtant ab ell que nol deuia pagar, lo porter li alça lo capero que tenia demunt los ulls, e vee con era tort. E ladonchs li dix: Arem deus dos diners. E per pendre li penyora per los dos diners leua li lo capero del cap, e vee que era tinyos. Are, dix lo porter, me deus tres diners. E lo porter vee que era ronyos. Are, dix lo porter, me deus .iiij. diners. Sobre allo hagueren contraſt, per tal manera que luytaren, e lo geperut caygue dejus lo porter. E lo porter vee que era potros; e ladonchs lo porter li dix: Arem deus cinch diners. E axi no volent pagar un diner, pagan cinch mal ſon grat.

CXCIX.—*Eximpli per quina manera Mahomet comença a conuertir les gents que tornaren moros, ſegons ſe recompta en les croniques.*

¶ DECEPTIONE decipiuntur aliqui ſub ſimulatione boni.

UN hom qui hauia nom Nicholau era molt gran ſabidor en ſciencia; e ſtant en la cort de Roma vençe per ſaber a tots los altres ſabidors que en la cort ſtauen. E perque el Papa nol volch proueir iuaçoſament de biſbat, per fellonia que ach anaſſen a Etiopia, e mes ſe en un hermitatge on feya vida molt ſanta al ſemblant de la gent; mas ell era un gran ypocrita, per la qual ypocreſia ell engana tota aquella terra, e preycauels queſcun die per los portar e metre en gran error. E quant ell conech que totes les gents

eren enclinades a creure tot ço que ell deya, parla ab un hom qui hauia nom Mahomet, e dix li e li mes en lenteniment quel faria lo major de tots aquells pobles. E tentost ell nodri una coloma en aytal manera: metia forment en les orelles del dit Mahomet, e quescun die daua a menjar a la coloma en les orelles del dit Mahomet. Depuys que la coloma fo axi aueada, hon se vol que vees a Mahomet, tentost se posaua en lo muscle, e li metia lo bech dins la orella, segons hauia acustumat. E apres un die aquell Nicholau ajusta tot lo poble, e dix los quels volia donar profeta quels mostras la carrera de Deu; e que seria la un dells aquell a qui Lesperit sant deuallas en forma de coloma, e que parlas ab ell a la orella. E tentost ell feu venir la dita coloma; e ella volant mes se en lo muscle de Mahomet, e mete li lo bech en la orella, segons hauia acustumat. Quant lo poble ho viu cregueren que aquell era Lesperit sant que parlaua ab Mahomet. E apres lo dit Mahomet per informacio del dit Nicholau en poch de temps torna les dues parts del mon moros.

CC.— *Miracle e eximpli de sent Macari, de un encantador que per encantament feu retornar egua una fembra, segons que recompta Eraclides.*

¶ DECIPIUNTUR aliqui per artem magicam.

EN la terra de Egipte un hom se enemora de una fembra maridada, e no podent la hauer

a la sua volentat pregua a un encantador que fes ab sos encantaments que la fembra lo amas de cor, o que auorris son marit per que hagues pus iuerçosament ço que volia de la dita fembra. E lo dit encantador ab les sues males arts feu que la dita fembra a semblança dels qui la veyen era tornada egua. Quant lo marit ho vee era molt trist e ploros; parlaua li e no li responia. Ladonchs lo marit encabestrala con egua, e leua la a sent Machari. E quant los monges veeren quel hom metia la egua en la sgleya, digueren li de aspres paraules; e lo dit marit los dix: Sapiats que aquesta egua que veets son fembra, e ma muller, e ha tres dies que no ha menjat ne begut. E tentost los monges digueren ho a sent Macari qui staua en una cella. E sent Machari vench a la sgleya, e dix a tots los que alli eren: Vosaltres sots homens, e hauets uylls de caualls, car ella fembra es, e no sembla egua sino a aquells qui han creença en los encantaments. E tentost sent Machari gita aygua beneyta demunt la egua, e feu oracio, e torna e sembla a tots fembra axi con era; e mana li donar a menjar. E puys mana li que sen anas ab son marit, e que oyssen missa quescun die, e feessen oracio continua; car sabessen certement que perque hauia .iij. sepmanes que la dita fembra no hauia oyda missa, per ço ach poder en ella la mala art e sciencia del dit encantador.

CCI. — *Eximpli de dos ciutadans qui volien enganar un aldea, e laldea engana los ciutadans, fegons que recompte Pere Alfons.*

¶ DECEPTOR aliquando decipitur quibus decipere volebat.

DOs ciutadans anauen en romiatge, e un aldea feu companya ab ells, axi en lo menjar con en les viandes. E fdeuench fe que totes les viandes los foren fallides, fino que trobaren farina de que faeren un pa, lo qual pa meteren a coure demunt les brafes. E axi con lo dit pa fe cohia, la un ciutada dix al altre: Aqueft aldea menja molt, e axi no haurem affats tots tres de aqueft pa. E per enganar lo dit aldea ells li digueren: Amich, en aqueft pa noy ha prou per a nofaltres tots tres; e axi gitem nos a dormir, e aquell qui fomiara fompni pus marauellos meng fe lo pa. E allo li digueren ells cuydantlo enganar. Laldea dix los que li playia. E exorenfe a dormir tots tres. Quant laldea los vee adormits, conexent quel volien enganar, menjas lo pa mig cuyt; e apres tornas a dormir. E a cap de una peça los ciutadans fe defpertaren. E dix la .j.: Jo he fomiat que dos angels me pujauen al cel em menauen deuant Jhefuchrift. Dix laltre: E jo he fompniat que dos angels me moftrauen linfern. E laldea oyi ço que digueren, mas feu femblant que dormia. E los dos ciutadans defpertaren laldea. Ell los dix: E con, ja fots tornats dalla on anas? E con, digueren ells, e on anam?

Sapiats, dix laldea, que jo he somiat que dos angels prenien la un de vosaltres el pujauen al cel denant Jhesuchrist, e laltre prenien altres dos angels el deuallauen al infern; e jo quem menjaua lo pa pensant que james no tornariets.

CCIII. — *Eximpli de home foll qui menja lastor de son senyor, segons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ DECIPIUNTUR aliqui credentes inuenire quod nesciunt.

UN hom foll oy loar molt lastor de son senyor; e cuydant se quel astor hagues carn molt saborosa, mata lastor, e coguel, e puys menjal. E apres son senyor dolent se con hauia perdut lestor, loauel molt denant molts homens. E lo foll ladonchs respos e dix a son senyor: Dich vos, senyor, que no valia res, que james no mengi carn ten amargua con la sua; car jol mengi.

CCIIII. — *Eximpli e miracle de·un caualler qui pagaua be e lealment lo delme a la sgleya, segons que recompta Cesarius.*

¶ DECIMAS bene soluere est utile.

UN caualler pagaua be e lealment lo delme a la sgleya; lo qual caualler hauia una vinya que li daua quescun any .xx. carretades de vin. Sdeuench se que un any foren per gel totes les vinyes cremades; axi que en la dita

vinya no ach aquell any fino una carretada de vin. Quant lo caualler ho fabe, ab paciencia dix al majoral que li tenia la vinya : Lo vin que era meu a Deu ha plagut que jol perde enguany, mas jo no vull ques perde lo feu. E mana que tota la dita carretada del vin fos donada al delme. E quant totes les vinyes foren acabades de venemar, un clergue que era germa del dit caualler paffa prop la vinya del dit caualler, e vee la vinya plena de rayms axi con fi no hagueffen venemat. E lo clergue vench a fon germa lo dit caualler, e dix li : Per que fots hom de ten poch recapte, que no fets venemar aquella voftra vinya? E lo caualler li refpos : Ben ha deu dies que la fiu venemar. Verament, dix lo clergue, no pot effer, car jo la he vifta fus are que tots los ceps fon carregats de molta venema. E tentoft lo caualler e fon germa lo clergue anaren veure la vinya : e con lo caualler vee tants rayms en la vinya, ab deuocio feu ne gracies a Deu. E conegueren tots que aquell miracle hauia fet noftre fenyor Deus perque el caualler hauia tots temps paguat leyalment lo delme. Apres lo caualler feu venemar la vinya, e ach ne mes que no hauia haut en dos anys paffats.

CCIV.—***Eximpli e miracle de un degua de una fgleya qui hauia perdut un feu pelaffre, fegons que recompte Cefarius.***

¶ DECANUS ad inferni curiam inuitatur.

EN lo temps del Emperador Enrich un degua de una ſgleya cathedral perde un palaffre; e con lach cercat per molts lochs aparech li un diable en forma de un hom veyll, e dix al eſclau: Que cerques? Ell li reſpos: Cerque un pelaffre del dega mon ſenyor. E lo diable li dix: Ves a tal muntanya en la qual eſta mon ſenyor lo rey Artus, e aquella muntanya lança de ſi flames de foch, e alli lo trobaras. Leſclau fon molt marauellat; e lo diable li dix: Ves a ton ſenyor lo degua, e digues li que de aci a .xiv. dies vage a la cort del dit Rey mon ſenyor, e ſi no loy dius feras greument turmentat. Quant leſclau vench denant ſon ſenyor, lo degua dix li ço que lo vell li hauia dit. E quant lo degua oy con lo citaua per a la cort del rey Artus, tragueſſen eſcarn e burla; pero al quatorzen die lo degua mori.

CCV. — *Eximpli e miracle de una comteſſa qui era molt delicada, ſegons recompte Petrus Damianus.*

¶ DELICIAS corporales ſequuntur miſerie et calamitates.

UN comte tenia muller molt delicada, la qual deſdenyaua de lauarſe les mans en totes aygues, ans enuiaua queſcun die ſos homens a cullir laygua del ros del mati ab ques lauas les mans e la cara; e a la ſua vianda no ſi goſaua acoſtar neguna perſona ſino ab culleres dor en la ma, ab les quals culleres la pexien e li

metien la vianda en la bocha; e per aytal manera menjaua: apres saffumauen li la sua cambra ab molts persums molt preciosos. E nostre senyor Deus a qui no playen semblants delicaments, enuia li malaltia per la qual se podri tota, e tots sos seruidors la desemparauen de seruir per la pudor que della exia, sino una fadrina qui la serui tro a la mort.

CCVI. — *Eximpli de un scola molt delicat qui pres labit de la orde dels preycadors, segons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ DELICATE viuentes in hoc seculo cogitare debent de penis eternis.

UN escola en la ciutat de Botonia era tan delicat que nos volia comfessar per no hauer despleer, ne volia oyr sermons ne paraules de Deu. Sdeuench se un die que un frare preycador lo vench vesitar; e tentost quel scola vee lo dit frare dix li: Nom digats neguna paraula de Deu, que nou vull oyir: si de les coses mundanals me volets parlar, vos siats lo ben vengut. E lo dit frare li respos: Jous parlare de coses mundanals; mas apres solament vos dire una paraula de nostre senyor Deus. Axom plau, ço dix lescola. E con lo frare e lescola hagueren parlat ensemps de moltes coses del mon, lo frare dix a lescola: Prech te que al vespre quant te seras gitat en aquest lit ten delicat, quet record et penses en ço que diu lo profeta Isayas que esta aparellat als condempnats

a linfern, e a aquells qui ab delicaments grans hauran viscut en aquest mon mal astruch. E tentost lo frare partis del escola; e lescola pensa e imagina en les paraules quel dit frare li hauia dites, e pensa en les grans penes que son en linfern; e tant hi pensa, que ab gran deuocio en lendema ell son frare e pres labit dels preycadors.

CCVII. — *Eximpli de comparacio con perden lo regne celestial tots aquells qui desmesuradament se adeliten en los delits e coses mundanals, segons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ DELICIE corporales presentes impediunt spirituales et futuras.

UN aldea ab daltres anaua a les bodes de un Rey, a les quals bodes eren apellats; e en lo cami pres lo gran set, e en unes basses en que hauia aygua pudent ell begue de aquella aygua. E abans que begues sos companyons li digueren que no begues daquella aygua que pudia, e que lesperas a boure, car en les bodes li darien vin ben olent. E lo dit aldea nou volch fer, ans umpli lo seu ventre de aquella aygua pudent. Quant tots foren venguts alli on les dites bodes se feyen, foren molt ben reebuts, exceptat aquell qui hauia begut laygua pudent, que per la qual pudor que de la bocha li exia per laygua que hauia begut, lo gitaren de fora e noi aculliren dins lo palau del Rey: axi faran en los regnes dels cels a

aquells qui en aquest mon no volran fer abstinencia per amor de Deu, es deliten en les riquesses e coses mundanals.

CCVIII. — *Miracle e eximpli de un preuere qui tenia amiga, segons recompte sent Gregori.*

¶ DEMON non est in carne dominandus.

UN preuere qui hauia nom Steue un jorn que fo vengut en sa casa dix a una amigua que tenia: Vine, diable, descalsem. E tentost vengueren diables quel destrebugararen les calces, el començaren a descalçar. E ell veent que no veya quil descalçaua conech que eren diables; e a grans crits dix: Lexats me, reynes, que a ma amigua ho digui jo quem descalças, que no a vosaltres. E tentost los diables sen partiren e lexaren lo mig descalçat.

CCIX. — *Miracle e eximpli de santa Maria Dorigen, segons recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ DEMONES infesti sunt morientibus.

UNA fembra germana de uns frares stant al punt de la mort, que la anima li deuia exir del cors, una santa dona que es nomenada santa Maria Dorigen staua en la sua cambra faent oracio, e entes per spirit diuinal que molts diables stauen a la derredor del lit de la dita fembra, e los clergues que ja la absoluien cuydantse que fos morta. Vench alli la dita santa Maria Origen, e gita dentorn lo lit tots los diables quey eren. E

los diables porfiauen que ſtarien en la cambra, e que la anima de aquella fembra deuia eſſer lur. E ladonchs ſanta Maria Origenen a grans crits dix: Senyor Jheſuchriſt, ſuplich te que per la tua ſanta ſanch e paſſio tu liura aqueſta anima de aqueſta fembra del poder dels diables, e del perill en que eſta. E los diables porfiant per pendre la dita anima, ſanta Maria Origen ab gran fe e deuocio dix: Senyor Jheſuchriſt, jo ſon fermança de aqueſta fembra que ſi algun peccat lexa de comfeſſar, jaſſia que no pugue parlar, pero, Senyor, encara te leſpirit en lo cors, e pots li donar contriccio ſi a tu plau. E tentoſt los diables deſparegueren de alli.

CCX. — *Miracle e eximpli de la mort de .j. comte, e del arquebiſbe de Rems, ſegons que recompte Elinandus.*

¶ DEMONES percutiunt mentes malorum.

UN arquebiſbe enuia en miſſatgeria a un ſeu cambrer a Rems. E con lo dit cambrer e un ſeu hom anaſſen per lur cami per un boſcatge, oyiren molts brogits e relinxos de caualls, e brogit darmes, e oyren diables qui deyen: Ja tenim lo comte de tal loch en noſtre poder; e daci a pochs dies morra larquebiſbe de Rems e ira aci ab noſaltres. E los caualls dels dits cambrer el ſeu home no podien paſſar per gran terror que hauien dels diables tro que ells ſe ſenyaren. E quant foren venguts a Rems trobaren mort lo

comte que els diables hauien nomenat; e larquebifbe que ftaua al punt de la mort, que no vifque defpuys fino .iij. dies.

CCXI. — *Eximpli de un comte quel diable fen mena per layre e per los nuuols caualcant, fegons que recompte Elinandus.*

¶ DEMON etiam viuos in equo pofitus ad infernum perducit.

UN die un comte eftaua be acompanyat de molts cauallers, e en aquella hora entra en lo palau on ells ftauen un hom no conegut caualcant en un cauall; e quant fo denant lo comte dix li en prefencia de tots: Leuet, e feguex me. E lo comte a allo no poch contradir, ans tentoft lo fegui que ifque del palau ab ell. E quant fo fora del palau aquell hom quel comte feguia era diable, lo qual diable feu caualcar lo comte en un cauall que li dona. E con fo caualcat, lo diable qui hauie prefe forma dom, pres lo comte per la regne, e alçalo tro al cel. E veerenho tota la gent con anaua corrent per layre ab lo diable enfemps; e lo comte cridaua grans crits dient: Senyors, ajudats me, que gran turment foffir; e puys defparech.* E per aytal manera lo comte fon companyo dels diables.

CCXII. — *Miracle e eximpli con es mala cofa al home de religio defobediençia, fegons que recompta Cefarius.*

¶ DEMON fub fpecie boni aliquos ad mortem temporalem et eternam inducit.

EN lo bifbat de Colonia un conuerç metes monge, e moftrant li de legir ell ajufta molts libres, e apres les fciencies deffefes e vedades; e jaffos que loy deffeneffen, pero ell no fen volch eftar. E lo diable aparech li e dix li en forma dangel: Apren fortment, que bifbe has eftar. E a cap de pochs dies aparegue li altra veguada, e dix li: Vuy mori tal bifbe de tal ciutat, per que iuaçofament ves alla, que ordenat es de Deu que tu eligen per bifbe de aquella ciutat. E lo dit monge ifque del moneftir fecretament, e aquella nit dormi en cafa de un clergue molt honrat. E en laltre die abans dalba ifque de cafa del dit clergue; e per que femblas pus honrat hom als de la dita ciutat furta un cauall e un manto al dit clergue, e caualcant en lo dit cauall tench fon cami vers la ciutat. Quant fo de die, la companya del clergue troba meyns lo cauall: feguiren lo dit monge apoftata, e prengueren lo, e los officials donaren fentencia que fos penjat. E fo axi que aquell cuydaua muntar en la cadira de effer bifbe, e munta en la forca, e acaba mal per defobediencia.

CCXIII. — *Eximpli de les paraules que dix un diable ftant dins lo cors de un hom, fegons que recompte Cefarius.*

¶ DEMON obftinatus etiam in malo.

UN diable parlaua en lo cors de un hom, al qual diable fo interrogat per aytal manera:

Diable, ſi tu poguesſes tornar a la gloria celeſtial, hauries gran pler? Mes amaria, dix lo diable, e major pler hauria de enganar una anima e de aportar la al infern, que de tornar al cel. E tots merauellaren ſe molt de allo que oyren dir al diable. E lo diable dix los: Nous marauellets, car ſapiats que tanta es la malueſtat mia, e axi ſon endureyt en aquella, que no volria hauer negun be.

CCXIV. — *Eximpli de dos diables que ſtauen dins los corſos de dues fembres, ſegons que recompte Ceſarius.*

¶ DEMONIBUS penitentia nulla eſt.

EN la ciutat de Colunya a una fembra entra lo diable dins lo cors, e altra fembra ſemblantment endemoniada vench la veure. E tentoſt lo diable qui ſtaua dins lo cors de la una dix al diable que ſtaua dins lo cors de la altra: Digues, meſqui, per que conſentin a la malueſtat de Luciffer cayguem e perdem la gloria perdurable? Reſpos laltre diable: Donchs tu per queu fayſt? E laltre li dix: Calla, que tart fem penitencia perque no poriem tornar alla. Encara dix mes: Si meteſſen un pilar de ferre que tingues del cel a la terra, e tot entorn tingues dents molt agudes ſemblant de ſerra, e jo tingues carn que pogues ſofferir pena, tro al die del judici ſofferria quem fregaſſen ſens algun repos per aquella ſerra de ferre pujant e deuallant; volenteroſament ho ſofferria per tornar a la gloria celeſtial que perdi.

CCXV. — *Miracle e eximpli con es desplaent cosa als diables lo psalm de* DOMINE QUID MULTIPLICATI SUNT, *segons recompte Cesarius.*

¶ DEMONES psallentes in coro impediunt.

EN un die que era festa molt solempne frares de un monestir deyen matines, e dient aquell psalm *Domine quid multiplicati sunt*, tants diables entraren en aquell cor on se deyen les matines, que torbauen los frares qui cantauen a la una part del cor: los de la altra part volien los corregir, e la una partida dels diables vengueren als frares que volien corregir los altres, e semblantment los torbaren tots per tal manera que nos podien acordar uns ab altres. E acabat lo dit psalm ab gran treball e affayn, lo prior que era hom de honesta vida vee exir del dit cor los dits diables.

CCXVI. — *Eximpli con es desplaent cosa al diable la confessio del crestia, segons recompte Cesarius.*

¶ DEMONIUS incubus impedit confessionem quantum potest.

EN la ciutat de Culunya un clergue penja simatex e mori. E la amiga del dit clergue spauentada de aquella mort mes se en orde e pres abit de monge, a la qual vench lo diable per enganar la ab paraules plesents e amoroses; e ella no volent consentir a les sues paraules, venia a ella souen, e deya li axi: Obeys, amiga mia, con-

ſentme, e fer te gran ſenyora. E tenent la aprop de die e de nit, quant ella ſe ſenyaua os gitaua aygua beneyta, tentoſt ſe partia della; mas tentoſt tornaua a ella. E un religios honeſt conſella a la dita fembra que ſouen digues la Aue Maria. E con la deya, lo diable fugia axi della con ſi li donaſſen ab una ſageta, e nos goſaua acoſtar a ella. E apres conſellaren li ques comfeſſas de ſon major de ſos peccats generalment, e axi ſeria liurada del diable. E con ella anaua comfeſſar, lo diable la ſeguia, e deyiali: On vas la mia amiga? E ella reſpoſſi: Vag a confondre a tu e a mi. El diable li dix: Nou vulles fer, tornaten. E ella li reſpos: Moltes veguades mas comfuſa, e are yo confondre a tu. E lo diable veent que no podia ab ella per falachs ni per menaſſes, en forma de mila volaua li demunt lo cap, ſeguint la tro que fa ſigue al comfeſſar. E quant obri la boca per començar la comfeſſio, lo diable ab grans crits deſeſparech, e james no torna a ella.

CCXVII.—*Eximpli de un clergue que cuydant jaure carnalment ab una fembra jague ab .j. diable, ſegons que recompte Ceſar.*

¶ DEMON ſucubus decipit viros.

UN ſots cabiſcol parla ab una fembra que vengues una nit a jaure ab ell carnalment. E en la nit ella noy poch venir; mas aquella nit lo diable li vench en ſemblança e forma della. E lo ſots cabiſcol cuydant ſe que fos fembra pres

lo pler de la carn ab ella. E per lo mati lo diable li dix ab qui cuydaua hauer jagut? E lo fots cabifcol refpos: Ab tu aytal qui es amigua mia. Verament, dix lo diable, nou has; car fapies que jo no fon ta amiga, ans fon Belzebuth, e ab mi tes gitat efta nit. E ladonchs lo fots cabifcol dix li una paraula que es molt vergonyofa de dir per la fua defoneftat. E axi fcarni al diable, e cura poch de la obra que hauia feta.

CCXVIII. — *Eximpli de la fpauentable figura que ha lo diable, fegons ques recompte en lo libre del Do de Temor.*

¶ DEMONIS forma eft terribilis.

UN hom religios dorment en lo dormidor comença a cridar grans crits molt fpauentables, e los altres frares qui oyren los crits vengueren a ell e trobaren lo que guardaua a la paret e nols podia dir neguna paraula. Con vench per lo mati lo prior li demana que hauia vift? E ell li dix que hauia vift lo diable, e que hauia haut molt gran paor. E lo prior li demana quina figura hauia? E ell li dix que no loy podia ne fabia dir, mas que mes amara entrar en un forn ple de foch cremant que no quel vees altra vegada.

CCXIX. — *Eximpli de un ufurer qui mes fon trefor en guarda de un moneftir, fegons que recompte Cefar.*

¶ DEPOSITUM usurarii non est seruandum.

Un hom usurer mes gran quantia de moneda en guarda de un religios tresorer de un monestir, lo qual religios mes la dita moneda dins una arca prop del tresor del monestir. Apres lo usurer demana lo dit tresor al dit religios, e quant lo religios obri la caxa per tornar lo dit tresor al usurer no troba lo dit tresor, ne aytenpoch hi troba lo tresor del monestir; e troba que la tencadura era sencera e no uberta, e perço conech que per lo tresor mal guanyat del usurer sera perdut lo tresor del monestir.

CCXX.—*Eximpli de gran falsia que un monge feu a una fembra que li hauia comanat moneda cautelosament, segons recompte Johan Ballem.*

¶ DEPOSITUM non debet dari seruandum nisi videatur.

Una fembra acomana en guarda a un monge qui hauia nom Julia tres olles plenes de dobles, e mes demunt les dobles cendra a la boca de les olles. E apres lo monge un jorn regonexent la cendra de les olles trobay les dobles, les quals dobles ell furta, e les trague de les olles, e umpli les olles de cendra. E quant la dita fembra vench a demanar les dites olles, lo monge les hi dona. E ella no troban les dobles, comença hauer en si molt gran tristor; pero no poch demanar les dobles, car los testimonis que veeren con ella acomana les olles, no veeren sino cendra en les olles.

CCXXI.—*Eximpli de algunes fembres deuotes que per contemplacio de desig de veure Deu en lo cel enmalaltien, segons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ DESIDERIUM celestis patrie lacrimas corporales excitat.

AQUEST Jacme diu que ell vee algunes fembres ten deuotes e de ten gran contemplacio, que per desig de veure al Senyor poderos en lo cel stauen malaltes molts anys sens altra malaltia alcuna; e quant mes aflaquien en los corsos, tant mes se fforçauen en les animes contemplant en la gloria de Deu.

CCXXII. —*Eximpli de un hom dorde qui era conuerç ques desespera. de la vida perdurable per tal con no deya la oracio ab deuocio, segons recompte Cesar.*

¶ DESESPERATIONEM inducunt tristicia et accidia.

UN hom conuerç entra infant poch en orde; fins en la sua vellea tots temps feu vida santa per tal manera que en tot lo monestir no hauia hom de pus honesta vida. E apres pensant en sos peccats pres en si tanta de tristor, que desespera de la vida perdurable. E per auctoritats de sants, ne de scriptures, ne eximplis bons no podia reebre consolacio, ne creure que pogues hauer perdo de sos peccats, jassos que segons fama en poques coses hagues peccat; e los frares del

dit moneſtir quant lo veyen triſt, deyen li: Que hauets? de que hauets paor? per que deſeſperats? E ell dix los: Perque no puſch fer deuotament la mia oracio axi con ſolia, e he dupte de anar al infern. E ſtant axi triſt e flach, un dia vench ſen al prior e dix li: Verament no poria pus auant contreſtar a Deu. E lo prior no li entes ço que li dix. E tentoſt lo frare conuers ſe departi de ſon prior, e anaſſen á una font molt fonda que hauia en lo moneſtir, e alli ell ſe offegua e perde la anima.

CCXXIII. — *Eximpli e miracle con un clergue perde la anima e el cors per tal con vota dentrar en orde e no volch complir lo vot, ſegons recompte Pere Clunenç.*

¶ DESESPERANTI ante mortem quam pena infernalis oſtenditur.

EN una ciutat de Picardia un preuere feya vida molt deſoneſta, aplicant aſſi molts peccats. E apres per conſell de un religios promes de entrar en la orde de Ciſtell, mas nou compli, ne ho feu per obra. E apres algun temps vench a eſſer malalt; e eſtant en lo lit malalt aparegueren li en viſio dos grans dragons quel volien deuorar; mas per oracio del prior del moneſtir don era aquell religios quel hauia induyt que entras en la orde de Ciſtell, quel liuraua Deus de aquells dragons. E encara per tota aquella viſio ell tardaua de entrar en la orde de Ciſtell. E eſdeuench

li altra visio: que venia gran foch quel volia cremar, e cobries ab un cubertor que tenia en lo lit; pero que per semblant manera per les oracions del dit prior era desliurat de aquell foch: pero no volch entrar en lo dit orde de Cistell segons que hauia promes. E tentost fo arrapada la anima del cors, e fo menada al jutjament, e fo li donada sentencia que fos dampnat. E tentost la anima torna al cors. E tentost ell dix con hauia haut sentencia que era condempnat; e encara dix: Are veig jo dos diables qui porten una paella e una segeta aguda en la ma, en la qual jo he a esser ficat per tots temps: e tentost de la paella sorti una purna bullent que li passa la ma tro al os. E ladonchs los diables li digueren: Are almenys creuras. E apres los diables lo prengueren el meteren en la paella, e aqui ell mori perdent lo cors e la anima.

CCXXIV.—*Eximpli con lome de religio o hermita no deu mudar manera onesta de vida, que ha acustumada de fer, per bon acculliment que vulla fer als hostes que li vendran, segons ques recompte en los dits dels sants Pares.*

¶ DETRACTIO etiam fugienda.

DOs frares isqueren de un monestir, e lassos e cançats vengueren a un hermita lo qual los reebe benignement, e donals a menjar de ço que ell tenia. E apres lermita oy quells deyen la un al altre: Mills menjen los hermitans que no

fan los religiosos qui estan en los monestirs. E lermita nols respos. Quant vench per lo mati, los dos frares prengueren comiat del hermita, e digueren li que anauen a veure a altre hermita. E lermita dix los: Prech vos quel me saludets, e deyts li que no vulla gitar oli demunt les cols o spinachs. E los frares se partiren del hermita; e quant foren al altre hermita digueren li ço quel hermita los hauia dit, lo qual entes molt be per que loy enuiaua a dir. E tentost lermita dona los palmes de que feessen esportes e cabaços, e ell ab ells ensemps semblantment; e obraren tot lo die tro a hora de completes, e puys feulos fer oracio, e dix los: Nosaltres hermitans no acustumam a menjar quescun die, mas per amor de vosaltres menjarem vuy; e mes los denant pan sech e dur, e sal, e dix los: Per vosaltres haure a millorar lo menjar acustumat; e donals un poch de vinagre e doli tot mesclat, e de allo menjaren; e apres que hagueren menjat feu los fer oracio ab ell ensemps tota la nit tro que fon die. E ladonchs lermita lurs dix: Per vosaltres no he pogut acabar de dir les oracions acustumades de dir. E los dits dos frares volgueren pendre comiat del hermita, e ell los dix: Per amor de caritat vosaltres starets ab mi tres dies. E ells ab gran despleer de cor aturaren ab ell aquell die. Quant vench al vespre, molt suaument quel hermita nou vees, neu sentis, sens comiat partiren se de alli; car deyen que no porien sofferir ten aspra vida: e axi questiga los dos frares mal dients.

CCXXV.—***Miracle e eximpli de un joue paſtor qui hauia ſingular deuocio en ſent Nicholau, ſegons recompte Ceſar.***

¶ DEUOTOS et ſancti remunerant in hoc mundo.

UN joue paſtor guardaua ouelles de una dona, e per gran deuocio que hauia en ſent Nicholau ell daua queſcun die la meytat del ſeu pa a pobres en reuerencia e per amor de ſent Nicholau. E un die anant ab les ouelles aparech li ſent Nicholau, e dix li: Leua aqueſt beſtiar a caſa de ton ſenyor, car ſapies quey es meſter. E lo paſtor e joue li reſpos: Mal me diria ma ſenyora ſi lo leuaua tro al temps ques acuſtumat. E ſent Nicholau li reſpos: Leualoy, car ſapies per cert que tu has vuy a morir, per que es meſter que tentoſt prengues e reebes tots los ſagraments de ſanta Eſgleya; car ſapies que jo ſon ſent Nicholau en lo qual tu hauies ſingular deuocio, e vinch te a donar guardo del ben que per la mia amor tu has fet. E tentoſt lo paſtor leua les ouelles a caſa de ſa ſenyora; e ella li demana per que les hauie leuades abans del temps. E lo paſtor li dix que per tal con ell deuia morir aquell die. E tentoſt comfeſſa e reebe tots los ſagraments, e tentoſt en aquell die mori, e en la comfeſſio dix al comfeſſor ço que ſent Nicholau li hauia dit.

CCXXVI.—***Miracle que ſent Nicholau feu a un abat qui no lexaua dir lo offici de ſent Nicholau als frares del ſeu moneſtir, ſegons ſe recompte en los miracles de ſent Nicholau.***

¶ DEUOTIO ad fanctos non debet impediri.

EN una fgleya appellada Santa Creu, achnexa de Santa Maria de Caritat, los monges de la dita fgleya pregaren a lur abat quels lexas cantar la iftoria de fent Nicholau que era ladonchs affats nouella; e labat nols ho volch atorgar. E una nit ell dorment en lo dormidor fent Nicholau aparech li molt fpauentable, e pres labat per los cabells, e gital del lit en terra. E fent Nicholau comença a cantar: *O Paftor eterne.* E a quefcuna paraula de la dita antiffena daua de grans cops al abat ab una verga que tenia en la ma, tro que ach acabat de cantar la dita antiffena. E als grans crits quel abat daua leuaren fe tots los frares, e leuaren de terra a lur abat, e gitaren lo jaure en fon lit; e recordant li del cant que hauien oyt cantar a fent Nicholau, mana als monges que cantaffen loffici de fent Nicholau.

CCXXVII. — *Miracle quel Senyor faluador del mon feu a .j. barber qui hauia furtat una truja, fegons recompte Damia.*

¶ DEUS omnia videt.

UN barber furta una truge a un feu vehi; e aqueft barber hauia acuftumat de albergar pobres. E tentoft aquell die lo fenyor Jhefus en femblança de pobre, ab los cabells lonchs, vench a la porta de la cafa del barber, e demana li quel albergas e que li tolgues los cabells; e lo barber ab deuocio atorgaloy graciofament. E con lo

barber li alça los cabells del cap per tolre los hi, e vee que en lo tos hauia dos hulls, lo barber quant ho vee eſtech molt marauellat, e dix tot ſpaordit: E con tens tu uylls en lo toç? E lo beneyt Senyor de totes coſes li dix: Sapies que jo ſon aquell qui veg totes coſes, e ab aqueſts hulls viu la truge que tu furtiſt vuy a ton veyi; e tentoſt que allo ach dit desſparech. E lo barber torna la truge, e ab gran contricio ſmena en be la ſua vida.

CCXXVIII. — *Miracle con un biſbe dient miſſa per qual manera ſabe la mort dels .iij. martirs ſent Ruſtich, e ſent Dionis, e ſent Leuteri.*

¶ DIONISIUS, ex Ligenda lombardica.

UN biſbe, dient miſſa, con dix la oracio dels apoſtols e dels martirs anady demes a ſent Dionis, e ſent Ruſtich, e a ſent Leuteri. E quant ach nomenat los dits tres ſants, marauellas que hauia dit, car ell ſabia be que encare eren vius los dits tres ſants. E axi con eſtaua marauellat en ſimatex, aparegueren li en laltar, demunt la creu, tres colomes que tenien eſcrits en los pits ab ſanch queſcuna lo nom dels dits tres ſants martrits. E ladonchs conech lo dit ſant biſbe que els dits tres ſants hauien ja reebut martiri.

CCXXIX. — *Eximpli de la gran conexença e lealtat que lo can ha vers ſon ſenyor, ſegons que recompte Soli.*

¶ DILIGIT canis dominum fuum et eft ei fidelis ufque ad mortem.

UN hom fo condempnat a mort; e quant lo meteren en la prefo no pogueren partir dell .j. feu ca. E quant lo dit hom hagueren degollat en la plaça, lo dit ca adulaua molt continuament, e anaua per la vila, e lo pa que podia hauer portaua lo en la bocha e metia lo en la boca de fon fenyor mort, cuydantfe lo ca que fon fenyor ftigues per aytal manera de fam. E en laltre die feguent lo cors del dit hom mort fon gitat en un riu; e lo ca tentoft gitas en lo riu foftenent ab les fpatles e ab la bocha lo cors de fon fenyor per manera que no anas als fons.

CCXXX. — *Eximpli con lom per faui que fia nos deu enujar de apendre mentre ques viu, fegons recompte Valeria.*

¶ DISCENDUM etiam in omni etate.

UN fabidor deya que james no fe enujara de apendre. E ftant malalt en lo lit los que li ftauen de prop començaren a departir, e ell alça lo cap per fcoltar ço que deyen. E ells enterrogauen lo per que alçaua lo cap? e ell dix los: Per tal con volria apendre ço que deyts abans que moris.

CCXXXI. — *Eximpli qui vol apendre fciencia ha mefter que haja .iij. cofes en fi, ço es temor, vergonya, amor, fegons que recompte Jaeme de Uitriaco.*

¶ DISCENDI multiplex est cura.

A un hom fabidor fo interrogat con hauia apres tanta fciencia; e ell refpos: Jo hagui tres maeftres, lo primer fo la temor, lo fegon fo la vergonya, lo tercer fo la amor. Jo veya a mon meftre tenir la difciplina en la ma, e tement de effer affotat no ceffaua de apendre; la fegona, viu altres efcolans menors de edat de mi aprofitar, e treuallaua perque hauia vergonya que ells fabeffen mes que jo; lo terç, que apres la vergonya e la temor tornaren fen en amor, car no aprenia per temor ne per vergonya, mas per la amor que hauia a la fciencia, e la mia honor e profit.

CCXXXII. — *Eximpli de paraula fauia que dix Anaxogaras philofoff, fegons que recompte Valeria.*

¶ DIUITIE fpirituales preponende funt corporalibus.

ANAXOGORAS philofoff fo un gran fabidor de fciencia, e anant per moltes terres apres les fciencies. Quant torna en la fua terra troba totes fes poffeffions e heretats perdudes; e dix: No poguera jo effer fabidor ne hauer pres les fciencies, fi aqueftes mies poffeffions e heretats no foffen perdudes. Allo deya ell amant mes la fciencia e la faluacio de la anima que la heretat.

CCXXXIII. — *Eximpli de paraula molt fauia e vertadera que dix Maefpenteo qui era un dels .vij. fauis, fegons recompte Valeria.*

¶ DIUITIE ſpirituales, homine inuito, perdi non poſſunt.

MAESPENTEO era un dels .vij. ſauis, e vengueren enemichs e robaren la terra on ell habitaua; e totes les gents per dupte dels enemichs fugien, e portauen ab ſi les millors coſes que hauien. E Maeſpenteo no leua neguna coſa; e los altres demanaren li per que no leuaua alguna coſa de ço del ſeu? e ell los reſpos: Ab mi leu tota la mia riqueſa, car negun nom pot robar tota la ſciencia que jo he, e porien me tolre les riqueſes ſi ab mi les portas.

CCXXXIV. — *Eximpli con majors penſaments e meyns pleer han los homens qui ſon richs de moneda, que no han los qui ſon minues e pobres, ſegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ DIUITIIS preponende ſunt conditiones bone.

UN hom era ten pobre que no hauia altra coſa ſino ço que guanyaua queſcun die a cauar; e quant venia al veſpre, de ço que hauia guanyat al jornal ell e ſa muller e ſos fills menjauen; e apres con hauien ſopat ell ballaua, e cantaua ab ſa muller e ab ſos fills, e apres ab gran pleer gitaues a dormir; de la qual coſa ſe marauellauen alſcuns de ſos veyins con ell ſtant ten pobre prenia en ſi ten gran pleer. E un della dix: Jo fare que ell no ballara ne cantara. E un die per lo mati aquell gita a la porta del hom pobre e cauador un percint de dobles dor. E con

lo cauador exia de casa sua per anar cauar troba lo dit percint, e ab gran pleer pres aquell, e stojalo en casa sua en loch secret; e estech tres dies que no ana a cauar, ne isque de casa, e staua penssos que faria delles, o sin compraria possessions, o les metria en mercaderia, o si les hi furtarien ladres, o si lo acusarien que les hagues furtades. E stant en aquests pensaments ni cantaua, ni ballaua, ne encare se podie alegrar. Ladonchs los veyns demanaren li per que staua trist? E ell negauals la veritat. E un dels seus veyns, del qual eren les dobles, dix: Jo se per que estas trist; per lo percint de dobles mies que jot lexi denant la tua porta, e les te viu stojar. E lo dit pobre cauador li respos: Maleytes sien aquelles dobles qui tant man turmentat, que james despuys les trobi no he haut pleer en lo meu cor, ans he haut major treball que si cauas; e axi, amich, pren tes dobles, e jo tornare a ballar, e a cantar, e a pendre mon pleer axi con me acustumat.

CCXXXV. — ***Eximpli con hauer riqueses e honors e no amar aquelles los qui les han es molt plesent cosa a nostre senyor Deu, segons ques recompte en la ligenda de sent Gregori.***

¶ **DIUITIAS habere et non amare virtus est.**

UN hermita per santedat hauia lexades totes les sues riqueses per amor de Deu sino una gata que tenia ab si en lermitatge; e prega a Deu molt deuotament que li mostras qui deuia esser

ſon companyo en la gloria de paradis, lo qual ach reſpoſta del Senyor de totes coſes, que ſent Gregori ſeria ſon companyo. De la qual reſpoſta lermita ach gran triſtor, dient a ſi matex: que poch li hauia aprofitat que hauia lexat tantes riqueſes en lo mon, pus que ſent Gregori que era Papa, e hauia tantes riqueſes e tantes honors, hauia eſſer egual dell en parays. E tentoſt lo Saluador li aparech, e dix li: Con goſes tu agollar la tua pobrea ab la riqueſa de Gregori, que mes prees tu la gata que tu tens en la tua cella, que no fa ell totes les honors que ha ne poſſeex?

CCXXXVI. — *Eximpli de deuot e ſaui conſell quel abat Johan dona als ſeus monges con ell ſe deuia morir, ſegons ques recompte en los dits dels ſants Pares.*

¶ DOCTOR debet docere facto que docet verbo.

VOLENTSE morir labat Johan, demanaren li los ſeus monges quin heretament los lexaua, ne quin eximpli ab quells pogueſſen ſaluar les lurs animes. E lo ſant abat los reſpos en plorant: Fills, james no fiu ma propia volentat, ne enſenye, ne moſtre alguna coſa que jo abans no la hagues feta.

CCXXXVII. — *Miracle e eximpli per qual manera ſe veeren es conegueren primerament ſent Domingo e ſent Franceſch, ſegons ſe recompte en la Ligenda lombardica.*

¶ DOMINICUS ordinem predicatorum per beatam Virginem impetrauit.

STANT fent Domingo lo preycador en Roma fuplicant al Papa que li comfermas lo feu orde, vee en vifio a Jhefuchrift en layre que tenia en la ma tres lances que brandejaua en femblança que volia deftrouir lo mon; e la Verge fanta Maria deya li piadofament que volia fer? Jhefuchrift li dix que volia deftrouir lo mon per tres peccats, que eren fuperbia, cobdicia, auaricia. E ladonchs la Verge gloriofa dix li: Fill e fenyor molt amat, tempra la tua jufticia ab mifericordia, car jo tinch .ij. feruidors mol feels, los quals prouocaran tot lo mon a tu, e rependran tots los peccats. Ladonchs Jhefuchrift amanfa la fua fellonia, e dix que volia veure aquells feruidors per enuiar los al mon. Ladonchs la verge Maria prefenta li fent Domingo e fent Francefch. E lendema que fent Domingo ach hauda aquefta vifio, encontra fent Francefch en lefgleya. E fent Domingo, jaffos que james nol hagues vift fino en la vifio, conech lo, e befa lo, e dix li: Tu es mon companyo, e ftiam enfemps, car james negun contrari no haura poder en nofaltres.

CCXXXVIII. — *Dos miracles del fant comfeffor fent Domingo, con les portes del moneftir fe obriren per fi matexes per que ell hi entras.*

¶ DOMINICUS, ex ligenda eius.

UNA veguada ſent Domingo venia de cami, e fon a la porta del ſeu moneſtir, e troba les portes tancades, e no vol tocar a la porta per no fer deſpler als frares que ſtauen dins honeſtament prenent conſolacio e pleer. E ell agenollas a la porta del dit moneſtir per fer oracio; e con ach feta ſa oracio ell e ſon companyo per miracle de Deu entraren dins lo moneſtir ſens que les portes nos obriren. Sdeuench ſe altra vegada que ſent Domingo tenia ab ſi un conuers de la orde de Ciſtell, e volent entrar en una ſgleya trobaren les portes tencades; e tentoſt que ſent Domingo fo a la porta e ach feta oracio, les portes ſe obriren per ſi matexes, e ſent Domingo entra en la eſgleya.

CCXXXIX.—*Miracle con la verge Maria dona labit dels preycadors a maeſtre Renaldo, dega de la eſgleya de la ciutat Aureliana, ſegons ques recompte en la ligenda de ſent Domingo.*

¶ DOMINICI precibus habitum ordinis Virgo Maria abtulit.

MAESTRE Renaldo, degua en la ciutat e eſgleya Aureliana, e doctor en Decrets, promete a ſent Domingo que entraria en lo ſeu orde; e enmalalti per manera quel deſempararen los metges; e ſent Domingo prega a Deu per ell. E tentoſt la verge Maria aparech li veſiblement ab moltes vergens, e la Verge pres enguent de una capça que portaua una de les vergens, e unta

tot lo cors del dit maeſtre Renaldo; e guari del cors e de la anima, que james dalli auant no ſenti en ſi ſcalfament nengun de la carn. E la verge Maria apres quel ach untat pres un abit de preycador que portaua en lo bras una de les vergens, e dona lo al dit maeſtre Renaldo.

CCXL. — *Miracle que ſent Domingo feu per prechs de .j. ſeu deuot amich qui era prior del orde de Ciſtell, ſegons ques recompte en la ligenda de ſent Domingo.*

¶ DOMINICI oratio ſemper exauditur.

SENT Domingo hauia un gran amich que era prior de un moneſtir de la orde de Ciſtell, lo qual prior era molt deuot; e un die demana a ſent Domingo que li digues alcuna de les gracies que Deus li hauia fetes. E ſent Domingo li reſpos: James nous digui ço que areus dire, ne vos james nou digats en la mia vida. Sapiats que james no demani coſa a noſtre ſenyor Deus quell no lam atorgas. E el prior per prouar ſi ſent Domingo deya veritat, dix li: Prech vos donchs que vos preguets noſtre ſenyor Deus que mete en volentat a maeſtre Teuronico, ques hom molt letrat e gracios en totes coſes, ques mete en lo noſtre orde, car los monges ho deſigen molt. E ſent Domingo li reſpos: Fort coſa demanes, pero fets eſta nit ab mi enſemps oracio, e lo Saluador fara la ſua volentat. E en laltre die hora de la alba lo dit maeſtre Teuronico vench al mo-

neſtir, e ab gran cuyta de deuocio pres labit de la orde de Ciſtell, e ab gran feruor ſerui a Deu tro a la ſua fi.

CCXLI.—*Miracle e eximpli dels ſants .vij. infants martirs durments, ſegons ques recompte en la geſta dels .vij. infants dorments.*

¶ DORMIENTIUM ſeptem.

EN lo temps del Emparador Decio, en la primitiua ſgleya, aqueſt dit Emparador perſeguia molt als chreſtians oucient los on quels trobas. E ſtant en la ciutat de Efeſo, ſet jouens naturals de la dita ciutat eren creſtians, e per paor del dit Emparador fugiren a una muntanya que ha nom Celion, qui eſta prop la dita ciutat; e alli ells ſe amagaren en una coua. E quant Lemparador ho ſabe mana tancar la porta de la coua de groſſa paret de argamaſſa, per tal que tots ſe moriſſen dins la coua. E los maeſtres ſcriueren en una pedra ab letres entallades lo die, e lo mes, e lany que la porta de la coua ſe tenca. E per volentat de Deu de continent los .vij. jouens ſe adormiren. E apres mort Lemparador Decio e tota aquella generacio, apres de treſcents e ſetanta e dos ayns feeren ſe a la derredor de aquella coua grans ſpeſſures de arbres. E apres dels dits anys en lo temps del Emparador Teudoſio que era ja creſtia, leuas una heretgia entre los creſtians que negauen la reſureccio; la qual heretgia tenia lo dit Emparador Teudoſio. Sdeuench

ſe que un hom molt rich de la dita ciutat de Effeſſo anant cerquant loch on eſtigues lo ſeu beſtiar, e los paſtors, ſdeuench a la dita coua e feu la obrir. E tentoſt ſe leuaren los dits .vij. jouens e martirs, e ſaludaren ſe la un al altre, cuydant ſe que no hagueſſen dormit ſino una nit. E los .vj. pregaren a la un qui hauia nom Malco, que anas a la ciutat e quels portas que menjar; e que demanas Lemparador Decio ſils manaua encare cercar, e ſi ſabia que ſtauen ells alli. E tentoſt lo dit Malco pres diners, los quells tenien quant ſe dormiren, e ſe parti de la coua. E con fo vengut a la ciutat de Effeſſo ell vee demunt la porta de la ciutat una creu de fuſt. E con ell la vee cuydas que ſomias, pero cobris la cara, e entra dins la ciutat ab gran temor, e viu nomenar dins la ciutat a les gents en moltes paraules lo nom de Jheſuchriſt; e guardaua los alberchs, e veya ho tot mudat de con ell ho hauia lexat. Marauellas molt, majorment con no conexia negun daquells quell encontraua; e axi con hom marauellat e quax torbat demana ſi era aquella Effeſſo. Digueren li que och. E Malco ana a les panederes, e compra pa per a ell e a ſos companyons, e trague de aquells diners que hauia portats per pagar lo pa; e la panedera no volch pendre de aquella moneda perque era daltre antich temps, e ella no la conexia. E tentoſt los que eren elli prenguerên Malco dients que hauia trobat treſor; e pres leuauen lo denant lo biſbe de la ciutat. E

Malco cuydaues quel leuassen denant Lemperador Decio. E quant lagueren menat denant lo bisbe, lofficial major de la çiutat que en aquella hora staua parlant ab lo bisbe, demana a Malco si hauia trobat tresor? Ell dix que no, mas que son pare li hauia donats aquells diners. E demana li qui era son pare? E Malco los dix los noms de son pare e de sa mare, e en quals cases e carrers stauen. Empero dix Malco: Aço dich si aquesta es la ciutat de Effesso. E tots los que alli eren digueren que james no hauien conegut ne oyt nomenar tals persones, e que aquella moneda mes hauia de .ccclxxx. anys que era feta, car en les letres de la moneda se conexia ja quel temps del Emparador Decio era stada feta, lo qual Emparador hauia trescents setanta ayns que era mort. E Malco los respos que verament Lemparador Decio era viu. E ladonchs lofficial li dix: Fill, no ha Emparador al mon qui haja nom Decio, car aquell que tu dius molts ayns ha que fo. E con, dix Malco, me podets vosaltres dir ço quem deyts si encara ir viu jo en aquesta ciutat Lemparador Decio? e per tal quem cregats venits ab mi, e mostrar vos he .vj. jouens companyons meus queus diran ço que jous dich. Verament, dix lo bisbe, algun miracle es que Deus nos vol mostrar. E tentost lo bisbe ab molts daltres seguiren Malco quils mena a la coua on stauen los .vj. jouens. E quant foren a la porta de la coua lo bisbe vee les letres quels maestres hauien en-

tallades en una gran pedra, fegons que hauets oyt, les quals letres lo bifbe legi denant tot lo poble que alli era vengut; e troba fegons les letres quels .vij. infants hauien eftat en la coua tancats, e durments trefcents fetanta e dos ayns. E quant Malco fon ab los altres .vj. infants, ladonchs lo bifbe e tots los altres veeren que de les cares de quefcun dels .vij. gloriofos infants martirs exia ten gran claredat, que fembla lo raig del fol, e la coua fe umpli de tanta bona olor que era gran pleer e marauella. E ladonchs lo bifbe e tot lo poble ab gran deuocio agenollaren fe denant los beneyurats fet infants martirs, e feeren moltes gracies a Deu de aquell ten virtuos miracle. E Lemparador Teudofio qui duptaua en la refurreccio del Fill de Deu, con ho fabe molt cuytadament vench de la ciutat Defeffo on era, a la dita coua. E quant vee los .vij. fants martrirs axi refplandir, ab gran deuocio e reuerencia agenollas denant ells, e plorant abraçals. E un dels .vij. infants martis qui hauia nom Mafmiano dix al Emparador: Emparador Teudofio, fapies que per que tu creegueffes vertaderament la refureccio del Fill de Deu, a noftre Senyor ha plagut que nofaltres fiam ftats refufcitats. E fapies per cert que nofaltres fom ftats dins aquefta coua axi con linfant efta dins lo ventre de la fua mare, e hauem vifcut tot aqueft temps durment fenfe fentir altra cofa. E dites Mafmiano aqueftes fantes paraules, tots los .vij. fants martirs enclinant

lurs caps reteren lurs animes al Saluador del mon.

CCXLII. — *Miracle e eximpli con no es plesent cosa a Deu ne a la verge Maria de aquells qui dormen en lesgleya, segons que recompte Cesar.*

¶ DORMIENDUM non est in ecclesia.

UN monge de bona vida e santa per la gran abstinencia que feya staua ten flach que viure li era mort. E una nit dites les matines en la sgleya gitas de pits sobre un fust denant laltar, e alli se adormi. E tentost la verge Maria vench a ell, e dona li ab-lo cap del mantell quella portaua, e dix li: Chrestia, no es aquex loch de dormir, mas per fer oracio. E tentost lo monge se desperta, e vee les spatles de la dita Verge e senyora, e oy ço que dit li hauia; e dalli auant james lo monge no gosa dormir en lesgleya.

CCXLIII.—*Miracle e eximpli con no es plasent cosa a Deu de aquells homens de religio ques adormen quant dien les hores en la sgleya, segons recompte Cesar.*

¶ DORMIENDUM non est in choro.

UN monge vell era molt gran dormidor; e una nit stant en les matines adormisse, e vee en visio denant si un home molt gran e molt negre, lo qual hom tenia en la ma un açot plen de nuus, e vee quel hom lo guardaua molt spauentosament, e dix li: Que fas açi tota la nit dur-

ment? puts fembra; e dona li en la cara un colp ab lo dit açot. Ell volent fugir dona del cap gran colp en la paret, e defpertas molt fpauento-fament.

☞ Affi fe acaben tots los miracles e eximplis qui comenfen per D: e comenfen los eximplis e miracles qui comenfen per E.

E.

CCXLIV.—*Miracle de un hom pelegri qui ſembriaga, e mes penyora en la tauerna per lo vi la ſua eſclauina, ſegons recompte Ceſar.*

¶ EBRIUS grauiter punitur.

UN pelegri mes en penyora en una tauerna la ſua ſclauina per vi, e begue tant que ſembriaga en manera que iſque de tot enteniment, que ſemblaua que fos mort. E en aquella hora fon li arrapada la anima, e leuada a diuerſes lochs de penes, e meſa en linfern: la qual anima vee lo princep dels diables aſſegut demunt un pou cubert de fuſta; e vee con denant lo dit princep los diables li portaren un clergue; e lo dit princep ſaluda

lo, e dona li a boure ab un caliç quel clergue portaua foch e soffre; e apres leuas de peus, e descobri lo pou, e gita dins al preuere. Quant lo pelegri ho ach vist, comença a tremolar de gran paor que ach. Ladonchs lo diable princep a grans crits dix: Amenats me aquell senyor quen penyora per vi en la tauerna la sua sclauina, e sembriaga. E lo pelegri plorant dix al angel qui de prop li staua: Senyor, liuram de les mans de aquell Satanas, e jo promet te que james nom embriagare. E tentost la anima del pelegri torna al cors; e tentost lo pelegri tornassen en sa terra. E con hi fon tornat, sabe quel preuere que hauia vist gitar en lo pou, era mort aquell die quel hauia vist en linfern.

CCXLV. — *Miracle e eximpli con de bens guanyats de mal just, de peccat, no aprofita a la anima fer esgleyes ne altres almoynes, segons ques recompte en la Ligenda lombardica.*

¶ ECCLESIA de usuris et rapinis constitui non debet.

UN hom logrer feu una sgleya de ço que hauia guanyat a logre. E quant lach feta acabar conuida al bisbe per que la consegras; e axi con lo bisbe ab los clergues feyen e deyen lo offici de la consecracio, lo bisbe vee detras laltar un diable vestit en abit de bisbe assegut en una cadira, e dix al bisbe: Per que consagres tu la mia esgleya? ix de fora, car la jurisdiccio de aquella

ſgleya a mi pertayn, e no a tu, per tal con fon feta de diners de logre e de roberia. E lo biſbe e los clergues iſqueren tentoſt de la ſgleya; e lo diable gita un gran crit, e derroca tota la dita ſgleya.

CCXLVI. — *Miracle e eximpli de la pena que en infern ſofferia la anima de .j. comte per raho de una heretat que poſſeya e tenia, la qual era de la ſgleya, ſegons recompte Pere Damia.*

¶ ECCLESIIS non ſunt bona temporalia auferenda.

EN la terra de Teutonia un comte feya bona vida ſegons opinio de les gents. E apres quel comte deſſus dit fo mort, un religios fon arrapat en leſpirit e menat al infern, e vee con los diables metien lo dit comte en lo primer grao de una ſcala de foch. E lo dit religios demana per que turmentauen lo dit comte qui hauia feta tanta honeſta vida en lo mon? E los diables li reſpongueren que per una heretat que hauia poſſeyda que era de una ſgleya, la qual heretat lo deen aui del comte hauia tolta fortiuolment a una ſgleya; e axi con morien los de aquella generacio axils metien per hauer pena en aquella ſcala que ſtaua plena de foch; e aytal pena haurien queſcuns de aquells qui poſſeyrien la heretat tro la hagueſſen tornada a la dita eſgleya.

CCXLVII. — *Eximpli de ſauia reſpoſta que un ſant hom feu a un cardenal ſobre la eleccio de*

un bisbe, segons que recompte Pere de Claresvalls.

¶ ELIGI semper debet melior ad officium.

EN una sgleya cathedral, mort lo bisbe, era gran contrast entre los de la dita sgleya per raho de la eleccio de bisbe; pero auengueren se que triassen e elegissen de dos la un, e meteren ho en poder e mans de un cardenal que manas e digues qual de aquells dos volia que fos bisbe. E lo cardenal demanan de consell a un hom sant qui hauia nom Pere Clareualense. E aquell sant hom respos al cardenal: En dos diners auols noy ha que triar; mostrant per aquella resposta que negun de aquells dos no era digne de esser bisbe.

CCXLVIII. — *Miracle de un bisbe qui dona a boure a un pobre, segons recompte Pere Damia.*

¶ ELEMOSINA temporalia auget.

UN bisbe hauent gran set demana del vin per boure, e lo coper mes tot lo vi que troba en lo barril per tal con ni hauia poch en la taça quel bisbe deuia boure. E axi con lo dit bisbe volia pendre la copa per boure, un pobre li vench deuant qui li dix: Senyor, dam a boure aquex vi de aquexa copa, car gran set he. Lo bisbe per gran caritat dona li a beure tot lo vi. Apres lo bisbe hauent molt major set, dix al coper: Dam a boure, que verament jo he molt gran set. Senyor, dix lo coper, noy hauia mes vi sino lo quel pobre ha begut. Ves, dix lo bisbe, guarda sin

romas en los barrils. Lo coper guarda los barrils, e vee que eren del tot buyts, e dix ho al bisbe. E lo bisbe li dix: Ves, tornay, e regonex ho be siy hauria mes vin. E lo coper tornay, e troba los dos barrills plens de vi. E ladonchs lo bisbe e los altres feeren ab deuocio laors e gracies a Deu.

CCXLIX. — *Miracle con Deus dona guardo a les vint doblaries de ço que hom dona en almoyna als pobres, segons que recompte Pere Damia.*

¶ ELEEMOSINA reddit plus quam datur.

UN hom de bona e honesta vida tenia dotze diners, e anaua comprar a la plaça de ques dinas; e era ten pobre que no hauia sino aquells .xij. diners ab que pogues comprar que dinar. E anant ell a la plaça vench li un pobre, e demana li almoyna; e lo bon hom veent que no tenia de que li pogues fer almoyna sino de aquells .xij. diners, donals hi tots per caritat, e apres tornassen a casa sua, e assigues a taula per menjar pa e aygua, car no hauia de que pogues comprar altra cosa per son dinar. E axi con ell fo assegut a taula, un pobre li vench denant, e dona li .xx. sols, e dix li: Lo senyor meu te tramet aquests .xx. sols., per los .xij. diners que donist al seu pobrelet. E tentost lo pobre desparech.

CCL. — *Miracle con es gran peccat a aquell quis rete lalmoyna que son senyor li mana do-*

nar, segons ques recompte en les gestes de Johan Almoyner.

¶ ELEEMOSINA remuneratur in present.

UN caualler pobre mostra a aquest bisbe Johan Almoyner la sua pobrea, lo qual Johan mana a son dispenser que li donas quinze liures dor; mas lo dispenser no lin volch donar sino sinch. E tornantsen aquest bisbe Johan Almoyner a son palau, vench li denant una dona vidua, e offerili sinchcentes liures dor. El bisbe manales pendre a son dispenser, e dix li: Quantes liures dor donest a aquell caualler? Senyor, dix lo dispenser, quinze, segons vos manas. No es veritat, dix lo bisbe, car si vos quinze lin haguessets donades, mil e sinchcentes men haguera offert vuy aquesta vidua. E tentost lo bisbe en presencia de tots los que alli eren demana li que li digues si hauia hauda volentat de offerir li mes o menys quantitat de aquelles sinchcentes liures? E la vidua dix: Senyor, verament la mia volentat era de offerir vos mil .D. liures dor, e axi ho tenia escrit en aquest paper que portaua en la mia ma. E quant obri lescrit denant vos noy trobi scrites mes auant de .D. liures, e conegui que no era volentat de Deu que jous offeris mes auant de aquestes .D. liures. E tentost alli en aquella hora publicament lo dispenser ab gran contricio comfessa al sant bisbe lo peccat, demanant li perdo, e quel absolues.

CCLI. — ***Eximpli de un ſabater qui queſcun diſſabte daua en almoyna als pobres tot ço que guanyaua en los altres dies de la ſepmana, ſegons recompte ſent Gregori.***

¶ ELEEMOSINA remuneratur in futuro.

UN ſabater hauia per cuſtum que tot quant guanyaua la ſepmana, retinent per ſos ops ço que hauia meſter per a ſa prouesio neceſſariament, daua queſcun diſſabte en leſgleya als pobres en almoyna per caritat. E un religios de ſanta vida en viſio vee con en lo cel feyen un gran palau e molt richos per al dit ſabater; pero veu quels obrers no obrauen en lo dit palau ſino lo diſſabte; e lo ſant religios conech que allo ſe feya per la almoyna quel dit ſabater feya en lo diſſabte, e no en altres dies de la ſepmana.

CCLII. — ***Miracle e eximpli con almoyna feta de diners e de coſes guanyades ab peccat no aprofita a la anima, ſegons que recompte Pere Damia.***

¶ ELEEMOSINA facta de rapinis et de male adquiſitis non valet.

UN biſbe de la ciutat de Capra, apres que papa Benet fon mort, ell lo veu ſtar caualcant corporalment en un cauall negre; e lo dit biſbe li dix: Eſt tu papa Benet? El Papa li reſpos: Jo ſon aquell mal auenturat que tu dius. E lo biſbe li dix: Con te va, pare e ſenyor? El Papa li reſpos: Molt greument ſon turmentat,

mas nom defefper de la mifericordia de Deu; e prech te que vages al meu fucceffor, e dili que face fer almoyna de la moneda que fta en tal caxa ques en aytal loch, car les almoynes que per mi tro are han fetes nom aprofiten, per tal con fon fetes de diners guanyats ab peccat.

CCLIII.—*Eximpli con lalmoyna deu effer feta molt fecretament e fens vana gloria, fegons que recompte Heraclides.*

¶ ELEEMOSINA non debet fieri caufa vane glorie.

SANTA Meliana de Roma dona docentes liures dor al abat Paulo, e labat dix li: Deus te do lo teu guardo; e mana que aquelles docentes liures foffen donades e partides als pobres frares del moneftir. Santa Meliana fperaua quel abat li donas benediccio, e la loas de ço que hauia fet; e vee que no li deya paraula. Ella dix al abat: Pare, vet que en aquefta caxeta ftan trecentes liures dor. E labat curant poch de allo, dix li: Filla, fi tu a mi ho dones, donar te jo lo guardo, mas pus ho doneft a Deu, dell lefpera; car fapies que mes honor fa a Deu aquell que dona dos diners callant e fecretament, que no aquell qui dona grans trefors per vana gloria; car aquell qui mefura les muntanyes e pefa tot lo mon, no es neceffari que fapia de tu ne daltre quantes liures dor doneft en almoyna.

CCLIV.—*Miracle e eximpli con lom deu effer*

piadors en almoynes als pobres, e con almoyna per poca que ſie aproſita a la anima, ſegons ques recompte en la ligenda del biſbe Johan Almoyner.

¶ ELEEMOSINA etiam ſine deuotione data valet.

UN cambiador qui hauia nom Pere era molt rich, e era molt dur e aſpre vers los pobres, que quant los pobres venien a caſa ſua, deſonrauels e enuiauels ne ſens almoyna. Un die ſtant juſtats molts pobres enſemps, feren paraules entre ells con no podien hauer almoyna de la caſa de Pere lo cambiador, e un dels pobres dix: Verament jo ire a caſa de .P. e fare que ell me dara almoyna. E tentoſt lo dit pobre anaſſen a caſa del dit .P. cambiador, e axi con lo pobre demanaua almoyna a la porta lo dit cambiador vench de fora; e axi con vee lo pobre cerqua una pedra ab que li pogues donar, e axi con ell cercaua la pedra e trobar no la podia, una fembra venia del forn e portaua pa de centeno; e lo cambiador ab gran fellonia que hauia del pobre, e perque no podia trobar pedra ab quel feris, pres un pa de aquells de centeno e tiral al pobre ab fellonia. Lo pobre pres lo pa, e tornaſſen als altres pobres, dient los quel cambiador loy hauia donat. Apres alſcuns dies lo dit Pere cambiador fon malalt, e aparech li lo Saluador ſenyor del mon, e vee con los diables peſauen lo be e lo mal quell hauia fet, e quels diables metien en la una balança tots los ſeus peccats, e los angels no meteren en lal-

tra balança ſino lo pa de centeno quell ab fellonia hauia donat al pobre, e peſa poch menys que tots los peccats. E los angels digueren al dit .P.: Sino ja veus en que ſta ton fet. E quant lo dit cambiador fon tornat en ſi matex, anant li lo cor en la viſio que hauia viſta, dix: E ſi un pa de centeno que ab fellonia e no per almoyna doni me ha tant profitat, quant mes me aprofitaria ſi daua tot quant he? E tentoſt lo dit cambiador Pere dona tot quant hauia als pobres, e feu vida ſanta.

CCLV. — *Miracle e eximpli con la almoyna qui es feta als pobres ab vera e deuota caritat, noſtre Senyor la pren axi con ſi a ell propiament fos feta, ſegons ſe recompte en la ligenda de ſent Johan Almoyner.*

¶ ELEEMOSINA data, ſibi datam aliquando oſtendit Deus.

LO deſſus dit Pere cambiador apres que ach viſta la deſſus dita viſio es fo donat a feruir de Deu per almoyna a fer, e per hauer gran caritat, ſtaua .j. die a la plaça, e un pobre demana li almoyna, e tentoſt lo dit Pere deſpullas un bon manto que tenia, e donalo al pobre. E tentoſt que loy ach donat, lo pobre lo vene. E quant lo dit Pere ho viu, fon molt torbat, e dix en ſi matex: Verament jo creu be que jo no ſon digne quel pobre de Jheſuchriſt viſta la mia roba. E tornaſſen a caſa plorant, e donaſſen del tot a Deu

ab gran deuocio; e mentre ploraua e feya fa oracio deuota adormis; e en vifio aparech li lo Senyor creador e fenyor de totes cofes pus refplandent quel fol, e portaua veftit lo manto quel dit Pere cambiador hauia donat aquell die al pobre en la plaça, e dix li lo Senyor: Pere, per que plores? conexes aqueft manto que tinch veftit? E Pere li refpos: Senyor, bel conech. Sapies, Pere, dix lo Senyor, que defpuys quel me doneft, tota veguada le veftit. E tentoft dites aqueftes paraules lo Senyor defparech.

CCLVI. — *Miracle e eximpli con almoynes e oracions aprofiten molt a deliurar los prefoners de les prefons en que fon, fegons recompte Johan Almoyner.*

¶ ELEEMOSINA etiam viuis prodeft.

UN hom fon prefoner dels perfians, e eftant pres en un carçre ab daltres prefoners fdeuench fe quels altres prefoners fcaparen e fugiren. E quant foren tornats en lur terra digueren als parents del prefoner que romania pres quell era mort; e allo digueren ells con ells hauien vift un hom foterrat femblant daquell, e per ço fe cuydaren quell fos mort. Los parents de aquell prefoner tres anys continuus feren fer e dir quefcun any per la anima de aquell moltes almoynes e oracions; e acabats los tres anys ell fugi de la prefo, e vench a la fua terra ab gran pleer. E quant fabe les oracions e almoynes que per ell feren

fetes, e en quin temps, dix a ſos parents que queſcun die dins los tres anys li venia un hom en lo carçre veſtit de veſtedures blanques quel ſoltaua de les preſons tant cõn durauen les oracions e almoynes que per ell feyen, e puys quel tornaua a les dites preſons, e ſtaua pres tro en la hora que les oracions e almoynes ſe feyen. E que en aquella hora lo dit hom veſtit de les robes blanques lauia ſoltat de la preſo.

CCLVII. — ***Miracle de un clergue al qual un pelegri en la ſua mort hauia lexat la ſua ſclauina per que pregas Deu per la ſua anima, ſegons que recompte Ceſar.***

¶ ELEEMOSINAM recipiens et non orans pro dante punitur.

UN hom pelegri en la hora de la ſua mort lexa la ſua ſclauina a un preuere per que digues miſſes e preguas Deus per la ſua anima; mas lo clergue nou cura axi a fer. Apres lo dit clergue metes en lorde de Ciſtell, e un die dorment ell en lo dormidor dels monges fon arrapat en leſpirit, e fon menat al loch de les penes infernals, e vee con los diables hi portauen moltes animes e les turmentauen; e ell de paor amagas detras la porta per gran paor que ach con entre los diables vee leſclauina quel pelegri li hauia lexat: e un diable vee leſclauina e demana de qui era aquella ſclauina? Los altres diables li digueren: De aquell clergue qui eſta detras la porta,

que laydona un pelegri, e no ha pregat Deu per la ſua anima. E ladonchs los diables prengueren la ſclauina, e mullaren la tota en aygua molt pudent que bullia tant con fer ſe podia, e prengueren lo clergue monge, e enbolcaren li la cara e lo coll ab aquella ſclauina bullent. Ladonchs lo dit clergue e monge deſpertas cridant molt fortment: Senyors, acorrets me, car jom muyr cremant. Ladonchs los monges que en lo dormidor dormien deſpertaren ſe, e vengueren al dit monge, e trobaren li lo cap tot cremat, e leuaren lo a la enfermeria mig mort: e allo fo per tal con lo dit monge no hauia feta penitencia de ſon peccat.

CCLVIII. —*Miracle e eximpli con almoyna quis fa ab vana gloria e no ab caritat no aproſita a la anima, ſegons recompte Ceſar.*

¶ ELEEMOSINA propter vanam gloriam facta non valet.

EN la ciutat de Baldaria un caualler molt rich apres que fon mort aparech a ſa muller. Ella li demana que era dell? E ell li reſpos: Dampnat ſon. E ella li dix: E con, e nous han aprofitat les grans almoynes que jo ſe que hauets fetes, e con aculliets volenteroſament los pobres en voſtra caſa? Verament, dona, dix ell, neguna de aquexes coſes nom han aprofitat, perque les fiu ab vana gloria e no ab caritat. Ella demanant de altres coſes, ell li dix: No puſch açi mes atu-

rar, car un diable me fta fperant, ques mon guiador; mas dich te que fi totes les fulles dels arbres que fon en lo mon fe tornaffen lengues, no porien dir ne comptar les grans penes e turments que jo foffir. E dites aquelles paraules defefparech.

CCLIX.—*Eximpli con almoyna ques fa de bens guanyats ab peccat no aprofita, ans es molt defpleent a Deu, fegons recompte Cefar.*

¶ ELEEMOSINA que facta eft de rapinis non valet.

UN hom rich feu un gran conuit en nom de almoyna; entre los conuidats hauia ni un que era endiablat, e lo diable turmentaual molt fortment per manera que nol lexaua menjar. Los altres pobres conuidats digueren al diable: Maluat e fill de peccat, per que no lexes menjar aqueft creftia? Per tal, dix lo diable, con no vull que peque, car aquefta almoyna que aci fe fa, de roberia e de mal juft fon los diners de ques fa. E los pobres li digueren: Mintes, car aqueft hom qui la fa bon hom es. No mint, dix lo diable, car fapiats que aquefta vedella queus dona açi a menjar per almoyna, en la quinta generacio deualla de una vaca que fon robada. De la qual cofa tots fe marauellaren molt.

CCLX.—*Miracle e eximpli de un hom rich qui hauia fills e dona tots fos bens en almoyna als pobres, fegons que recompta Jacme de Uitriaco.*

¶ ELEEMOSINA in centum plus redditur a Deo.

UN bifbe preycaua una veguada, e deyia que aquells qui donauen ço del lur als pobres, que Deus los ho tornaua en cent dobleries. E lom rich quant ach oyit lo dit fermo del bifbe, dona e mes en poder del dit bifbe tots fos bens; e lo bifbe donals tots als pobres. E apres quel hom rich fon mort, fos fills mogueren plet e demanda contra lo bifbe per los bens de lur pare; e lo bifbe deffenies per dret. E dins lo temps quel dit plet fe menaua, los dits fills oyren en reuelacio que anaffen a la fepultura de lur pare, e que la defcobriffen, e que de dins trobarien recapte de ço que demanauen al bifbe. E tentoft los fills defcobriren la dita fepultura, e trobaren que lur pare tenia una carta en que hauien fcrites letres que deyen que no ten folament hauia haut guardo en laltre mon dels bens feus que hauia donats al bifbe per donar als pobres, ans a les cent doblaries ne hauia haut guardo e gloria celeftial. E viftes les dites letres, los dits fills lexaren lo plet que hauien contra lo bifbe.

CCLXI. — ***Miracle e eximpli con es defpleent cofa a Deu qui pren almoyna del hom ufurer, fegons fe recompte en la hiftoria de fent Frofey.***

¶ ELEEMOSINAM recipientes ab ufurariis puniuntur.

MORT fent Frofey los diables lo acufaren denant lo Saluador, e no trobauen de quel

accufaffen fino de una vegada que reebe una capa de un hom logrer, e que no fen era comfeffat. E axi con lo Saluador del mon volia donar la fentencia contra fent Frofey, los angels fuplicaren lo Senyor que ufas de mifericordia. E ladonchs lo Senyor dona de fentencia que la anima de fent Frofey tornas al cors, e que faes penitencia de aquell peccat. E lo diable quant ach oyt la dita fentencia, per gran ira quen ach pres la anima del dit logrer, e dona per la cara a fent Frofey. E apres que fent Frofey fon reffufcitat, aparech li tots temps la cremada de la cara, la qual li hauia feta la anima del logrer; pero james lo fant hom fent Frofey no hauia fabut que aquell hom qui la capa li hauia donada fos logrer; empero deuia ho faber.

CCLXII. — *Miracle e eximpli de un bifbe qui regi malament fon bifbat, fegons ques recompte en lo libre del Do de pahor.*

¶ EPISCOPUS a demone citatur.

UN bifbe ftant al punt de la mort fon li viares quel diable lo citaua que comparegues denant lo Senyor del cel e de la terra per que retes compte e raho con hauia regit fon bifbat, e quel leuauen denant lo Senyor per oyr fentencia, e que el diable quel accufaua molt fortment que no hauia fabut ben regir fon bifbat. E el bifbe no fabia ques refpongues, e que affignauen die per oyr fentencia diffinitiua. E lo dit bifbe comp-

ta aquella visio a tota sa companya. E en laltre die fon li viares quel diable lo citaua per a oyr sentencia ; e lo bisbe veent lo diable hauia molt gran spaordiment, per manera que nol gosaua guardar en la cara. E per aquella pahor leuas del lit on jaya malalt molt spaordit, e axi con fugia per la cambra dona de la cara e del cap un ten gran colp en un pilar que hauia en la cambra, que tentost mori.

CCLXIII. — *Miracle e eximpli con sent Marti e altres sants acusauen denant nostre Senyor Deu larquebisbe de Tors perque no regia segons que deuia larquebisbat.*

¶ EPISCOPUS a sanctis accusatur.
Libro de Dono Timoris.

EN la ciutat de sent Marti de Tors un ciutada de honesta vida hauia acustumat de venir quescuna nit a matines a la sgleya cathedral. E una nit vench ten mati que encara no hauien tocat a matines, e troba la porta de la sgleya uberta, e ana dins, e vee dins lesgleya gran claredat, e vee en una cadira assegut a nostre Senyor Deu, e denant ell sent Marti e molts sants altres qui accusauen larquebisbe de aquella ciutat; e vee con lo dit arquebisbe vench citat denant lo Senyor, lo qual bisbe se assigue en la sua cadira vestit pontificalment; e los dits sants acusauenlo, e ell no responia, ans callaua. E tentost lo Senyor dona del peu en la cadira on larquebisbe seya, e

tentost enderroca la ab larquebisbe ensemps, e la visio desparech. E lo dit ciutada anassen a la casa del dit arquebisbe, lo qual arquebisbe ell no poch veure per tal con staua dins de sa cambra, mas dix la visio que hauia vist a les companyes del dit bisbe. E apres entraren dins la cambra per dir la dita visio al dit arquebisbe, e trobaren quel arquebisbe era mort.

CCLXIV.— *Miracle e eximpli con lestament de bisbe es molt perillos a la anima de aquell quil ha, segons recompte Cesar.*

¶ EPISCOPALIS status nimis est periculosus.

UN monge fo elet per bisbe, e ell no volent ho esser, son abat en virtut de obediencia mana li queu reebes; e ell no ho volch fer. Apres alsguns dies lo dit monge mori, e mort aparech a un seu companyo, lo qual li demana si li nohia a la anima con era stat inobedient a son abat en pendre lo bisbat. Ell dix que no, ans si hagues pres lo bisbat fora dampnat.

CCLXV. — *Miracle de la Eucaristia presa per un infel, segons recompte sent Marçal.*

¶ EUCARISTIA sumpta ab infideli
a combustione eum preseruat.

UN fill de un juheu anant en companyia de chrestians en duyren lo que entras en la sgleya de Santa Maria; e con foren dins entrats

prengueren de les hosties sagrades qui stauen en la custodia, e combregaren tots los dits sadrins axi lo juyeto com los chrestians. Quant lo juheu pare del juheto ho sabe, per gran fellonia e despler que ach pres son fill, e mes lo dins un forn cremant que tenia dins casa sua. Quant la mare ve son fill en lo forn crida grans crits, per los quals crists vengueren molts chrestians, e tragueren lo juheto del forn sa e sens negun cremament, e lançaren lo pare del juheto dins lo forn, lo qual de continent son cremat e mort. E apres lo dit juheto deyia a les gents que una fembra que hauia vist en la sgleya que tenia en la falda un infant poch staua ab ell dins lo forn, e quel hauia cubert ab lo mantell que ella tenia, e que ell no hauia sentit lo foch poch ne molt. E per aquell miracle lo dit juheto, e sa mare, e molts altres juheus se batejaren, es tornaren per deuocio chrestians.

CCLXVI. — *Miracle de una fembra qui quescun die acustumaua de offerir a la missa, segons ques recompte en les gestes de sent Gregori.*

¶ EUCARISTIA propter fidei roborationem versa etiam in carne.

UNa dona hauia en Roma que quescun die offeria grans offertes a la missa, e lo dicmenge ella offeria al Papa grans offertes a la missa. E un die lo Papa combregant moltes gents combregaua a ella; e axi con li volch do-

nar a reebre una part de una hostia sagrada, lo Papa li dix: Aquest cors de Jhesuchrist que tu reebs te leu a la vida perdurable. Quant la dona oiy les paraules quel Papa li hauia dites comensa se a sonriure. E lo Papa tentost que ho vee mes aquella part de la santa hostia sagrada demunt laltar, e dix a la dona per que se hauia ris quant deuia reebre lo cor de Deu? Ella li respos: Pare sant, viares me fo que aquella hostia ab quem voliets combregar que era del pa que jo vos offeri a la missa; e quant vos oy dir que era lo cors de Jhesuchrist me pris a riure. E ladonchs tentost lo Papa alli feu un gran sermo del cors de Jhesuchrist a tot lo poble, e manals que ab ell ensemps feessen oracio per aquella raho. E tentost aquella part dostia sagrada ab que volia combregar la dita dona tornas en forma de un troç de dit corrent sanch. E quant tot lo poble vee aquell miracle foren confermats en la fe e en deuocio.

CCLXVII.—*Miracle de la hostia sagrada ques cors de Jhesuchrist, que sdeuench a la mort del gran doctor Hugo de sent Victor, segons ques recompte en la Ligenda lombardica.*

¶ EUCARISTIA loco nulla alia hostia debet administrari.

UN doctor molt excellent qui hauia nom Uch de sent Victor era molt deuot en santedat, e stant malalt al punt de la mort demana per reebre lo cors de Jhesuchrist. E per tal con lo

dit doctor no podia reebre neguna cosa en lo ventrell, e per dubte que no hagues vomit los germans seus digueren a un capella que portas una hostia, mas que no fos sagrada. E quant lo clergue entra per la cambra ab la hostia en una custodia, Ugo tentost dix a altes veus a sos germans: Germans, perdon vos Deu per quem volgues enganar, car verament no porta lo çapella lo meu Senyor e saluador. Ells marauellant se con axiu hauia conegut, feren li portar lo vertader cors de Deu. E quant loy hagueren portat ell vee que nol podia reebre sens perill de vomit, alça les mans juntes vers lo cel, e ab gran deuocio e contriccio dix: Axi torn se lo Fill al Pare e al Spirit Sant, e la mia anima torn se al Senyor qui la feu. E dites aquestes paraules ell mori, e la ostia sagrada quell hauia adorada desesparech de la custodia en que estaua.

CCLXVIII.—*Eximpli molt marauellos de Eustacio Placido, e de Teospita sa muller, e de Agaspito, e de Teospito sos fills, segons ques recompte en les gestes de Eustacio Placido.*

¶ EX gestis eius.

Aquest Eustacio era un honrat hom, e no crestia, ans era gentil, e anant un die a caça troba molts ceruos justats, e entre tots los ceruos ell ne vee un qui era molt pus bell que negun dels altres; e lexant tots los altres segui aquell. E axi con lo seguia vee entre les banyes

16

del ceruo una creu en que ftaua la ymatge de Jhefuchrift crucificada, la qual ymatge parla ab lo dit caualler gentil Placido. Altres dien quel ceruo li parla, e dix li tota la fe de Jhefuchrift enformant lo en aquella, e dix li queu digues a fa muller. E per aquell miracle lo dit Stacio Placido, e fa muller, e fos fills fe batejaren es tornaren chreftians en Roma. E al caualler qui primerament hauia nom Placido meteren li nom al batejar Euftacio, e a fa muller Teofpita, e la un de fos fills Agafpito, e al altre Teofpito. E en laltre die feguent lo fenyor Jhefuchrift li aparech en femblant manera crucificat, e dix li con per ell hauia a fofferir moltes tribulacions, e que fi hauria paciencia per a fofferirles. A poch de temps vench gran mortaldat en fa cafa, axi que li ocis tota fa companya, fino ten folament ell, e fa muller, e fos fills: e apres vengueren ladres e robadors, e prengueren li tot quant hauia, e ell e fa muller e fos fills mal veftits fugiren a la mar. No hauent diners de que poguessen pagar lo nolit de una nau en que feren mefes, lo patro de la nau per lo dret del nolit, e perque la muller de Euftacio era bella, pres la per a fi. E apres Euftacio e fos dos fills ifqueren de la nau, e vinent a un riu molt gran Euftacio paffa en les fpatles la un de fos fills lo riu. E com tornaua per paffar laltre fill e fo en mig del riu, ell vee que un leo fe leua en la boca la un fill, e un lop laltre, mas nols ocieren, mas vius lofen

leuaren. Quant Eustacio qui staua en lo riu vee que per aytal manera hauia perduts sos dos fills, plorant cuydaua exir del seyn. Apres que Eustacio fo exit del riu vench a casa de un aldea ab lo qual stech quinze anys; e Deus guarda en aquell temps que Teospita muller del dit Eustacio no fon desonrada. E sdeuench se que uns lauradors prengueren la un fill al lop, e altres lauradors prengueren laltre fill al leo, e menaren los a la ciutat, e nodrien los en un carrer no sabent la un del altre. E apres sdeuench se quel Emperador ajustaua ses gents per fer una gran batalla ab sos enemichs, e anant li lo cor que Eustacio era molt bon caualler, e ardit, e saui, enuialo a cercar a dos cauallers per totes les parts del mon. E un die quels dos cauallers passaren per lo mas de aquell aldea on Eustacio staua; e en aquella hora Eustacio guardaua uns sembrats, e los dos cauallers del Emparador li demanaren si hauia vist ne sabria alguna cosa de un caualler qui hauia nom Eustacio, ne de sa muller, ne de sos fills; e ell respos los que no: pero leuals a casa del aldea son senyor, e parlant de moltes coses conegueren certament que aquell era Eustacio. La donchs los dos cauallers del Emparador ab gran pleer besaren e abraçaren a Eustacio, al qual los dos cauallers demanaren de sa muller e de sos fills: e menaren a Eustacio denant Lemparador. Lemparador li feu gran honor, e ach gran pleer con era vengut, e tentost lo feu cones-

table, e májor de tota la ſua caualleria. E Euſtacio axi com a coneſtable del Emparador féu fer crida que tots los homens jouens vengueſſen a ell, e que los daria caualls e armes per que foſſen a la batalla. Entre los quals homens jouens hi vengueren ſos dos fills, los quals ell ama molt perquel ſeruiren molt be, mas no que los cregues per fills. E apres que la batalla ach venſuda Euſtacio, axi con ſen tornauen ſos dos fills poſaren en caſa de Teoſpita lur mare. Alli comptant la un germa a laltre con eren ſtats preſes de poder de un leo, e laltre de poder de un lop, conegueren ſe per germans, e hagueren molt gran pleer entre ells, e axi con los dos germans parlauen entre ells e ſtauen dins caſa lur mare no conexentla, Euſtacio lur pare paſſa per dauant la porta ab gran companya de cauallers. Ella lo conech per ſon marit, e ell conech a ella per ſa muller; e tentoſt ella li demana per ſos dos fills, e Euſtacio li compta per quina manera lo leo, e lop los ſen hauien aportats. E ella li dix totes les raons que hauia oydes dir als dos jouens que poſauen en caſa ſua del leo e del lop. Euſtacio feu venir denant ſi ſos fills, e contaren li lur fet. E la donchs ell conech que eren lurs fills; e tots enſemps hagueren entre ells gran pleer, e feeren laors e gracies a Deu. E apres Euſtacio e Teoſpita ſa muller, e Agaſpito e Teoſpito ſos fills prengueren martiri per la amor de Jheſuchriſt, e foren tots quatre martirs.

CCLXIX. — *Eximpli e miracle que encara la beſtia qui no ha raho auorreg lome qui ſta en ſentencia de eſcomunio, ſegons recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ ESCOMMUNICATUS ab omnibus debet euitari.

UN ferrer ſtaua vedat per la ſgleya, e meynſpreant la ſentencia del vet, menjant ab ell en caſa ſua altres homens, mentre ſtauen en la taula menjant vench un porch en la caſa on menjauen. E lo ferrer dix: Verament yo prouare aqueſt porch ſi volra menjar del meu pa pus que ſtich vedat; e lançali denant del pa. Lo porch lo olgue, mas nol volch menjar. E los altres homens qui alli menjauen prengueren lo dit pa, e dauenlo al porch; mas aytenpoch lo porch lo volch menjar. E hagueren altre pa que era de un lur vehi, e donarenne al porch, e tentoſt lo porch ne menja.

CCLXX. — *Miracle e eximpli con a la anima del hom qui mor ſcomunicat li es molt profitos la abſolucio que apres de la mort del mon li es feta, ſegons ques recompte en la ligenda de ſent Benet.*

¶ ESCOMMUNICATIO lata in viuum etiam poſt mortem durat.

DOs monges de gran linatge ab lurs paraules moltes veguades feyen enfellonir lur abat. Sent Benet con ho ſabe enuials a dir que refrenaſſen lurs lengues, ſino quels gitaria en ſenten-

cia de efcomunio. E los dits dos monges no volent creure lo manament de fent Benet, fent Benet los veda. E a pochs de temps los dits dos monges moriren, e foterrarenlos dins lefgleya; e cafcun die fegons que era cuftuma lo diaca deya al començament de la miffa: Ifquen de la efgleya tots los vedats, e diran les ores e la miffa. E una fembra qui portaua quefcun die la oferta per a la miffa per a la anima dels dits dos monges, veya quefcun dia quant lo dit diacha deyia les dites paraules, que los monges exien de lurs fepultures, e exien de la fgleya. E aquella fembra dix ho a fent Benet, e fent Benet abfolue los, e feu dir miffes e altres oracions per lurs animes; e dalli auant encara quel dit diacha digues les dites paraules, la dita fembra no vee exir los monges de lurs fepultures.

CCLXXI. — *Miracle e eximpli con perden lanima aquells qui dels bens dels morts fe retenen, e no fan les almoynes quels morts manan fer a la lur fi, fegons que recompte Turpi archabifbe de Rems.*

¶ EXECUTORUM negligentia detinet animam in purgatorio.

EN la cort de Carles Magnes volent fe morir un caualler mana a un feu nebot que apres que fos mort que venes un feu cauall, e que del preu que dell hauria queu donas per la fua anima a clergues, e a pobres. E apres quel caualler fo

mort, lo nebot vene lo cauall, e lo preu quen ach despes lo tot en sos fets propis; e complits trenta dies aparech li lauoncle, e dix li: Sapies que per tal con trenta dies te has retengut de fer lalmoyna que jot mane fer per la mia anima, jo son stat aquells trenta dies en purgatori; mas tots mos peccats me son perdonats per nostre Senyor Deu: mas sapies certament que tu morras dema a mala mort, e la tua anima ira als inferns, e jo ire a parays. E lo dit nebot lendema comptant aquesta visio a altres sos companyons, oyren en layre grans brams e adulaments de leons e de altres spauentables veus. E tentost en presencia de aquells ell fo arrapat en cors e en anima per los diables, e sos companyons cerquaren lo cors per diuerses parts, e trobarenlo a deu jornades de aquell loch tot esmenuat e fet peçes.

CCLXXII. — *Eximpli que a cònuertir poble a la santa fe catholica mes hi aprofiten homens sabidors de vides de sants e de bons eximplis, que no fan homens molt subtils en sciencia, segons que recompte Beda en la Historia dels angels.*

¶ EXEMPLA plus mouent quam predicatio subtilis.

UN bisbe molt subtil e gran letrat son trames en Anglaterra per que la conuertis a la santa fe chrestiana. El dit bisbe preycant molt subtilment noy poch conuertir negu. E apres son hi trames altre meyns letrat, e comptantlos bons

eximplis e molts miracles e vides de sants converti tota Englaterra.

CCLXXIII. — *Miracle e eximpli de un hom qui feya santa vida e hauia mala ventura en totes les coses temporals, e la muller feya vida desonesta e hauia bona ventura en totes les coses temporals, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ EXEMPLUM a meliori sumendum.

UN hom feya santa vida, mas hauia mala ventura en totes les coses temporals, per tal manera que encara quant son mort tantes foren les plagues e lo mal temps, que stech molts dies que nol pogueren soterrar. E la muller de aquell hom feya molt mala vida vers Deu, mas en tots los fets del mon era benauenturada, que tots sos fets li venien a son pleer. E morts los dits hom e muller, una filla que dells romas comença à ymaginar a qual vida resemblaria de fer, a la vida que feya son pare, o a la vida que feya sa mare. E stant ymaginant so arrapada per Lesperit Sant, e son leuada al sant paradis, e vee alli son pare molt alegre; e ella dix li: Pare, prech te que romanga açi ab tu. Filla, dix ell, nos pot fer quant ara, mas si fas la vida que yo siu en lo mon tu staras açi en aquests pleers. E langel menala al infern, e vee alli sa mare que sofferia molts turments e cruels. E quant la vee dix li: Filla, guarda que soffir per la vida des-

onesta que siu en lo mon. E la donchs langel tornala en lo mon, e ella feu laors e gracies a nostre Senyor Deu perque li volch mostrar lo guardo que son pare e sa mare hauien segons la vida que cascun hauia fet en lo mon; e apres segui la vida del pare, e fo sembra molt santa.

☞ Assi se acaben los miracles e eximplis qui comensen per E: e comensen los eximplis e miracles qui comensen per F.

F.

CCLXXIV. — *Eximpli de gran virtut de caſtedat de Eugenia donzella, filla de Phelip ſenyor de Alexandria, ſegons ques recompte en la vida de Proti et Jacinti martis.*

¶ FALSUM impoſitum debet denudari.

FELIP, ſenyor de la ciutat de Alexandria, hauia una filla qui hauia nom Eugenia, e volent la lo pare maridar ab un gran ſenyor, ella no ho volch fer perque hauia fet a Deu vot de caſtedat. E ella no podent ſe deffendre del pare pres veſtedures e abit de hom, e anaſſen de nit a un moneſtir de homens de religio, e pres labit de aquell moneſtir, e nomenaues frare Eugeni; que james Felip

ſon pare ne ſa mare nou ſaberen. E feu ten ſanta vida, que mort lo prior de aquell moneſtir elegiren lo per prior de aquell moneſtir. E una gran dona de aquella ciutat enemoras dell cuydant ſe que fos hom, e feuſe malalta, e envia per lo prior frare Eugeni que la vengues comfeſſar. E ell ab honeſta entencio ana a ella per la comfeſſar, e ſtant ſol ab ella, ella li deſcobri la ſua malueſtat, e leuas a ell, y penſant que era hom beſaua lo e abraſſaualo. E quant ell ſe vee en aquella tribulacio caſtigauela e repreniala, dient li que temes e hagues dubte de Deu, e que guardas ſa propia honor. E la mala fembra que vee que nol podia vençre, dubtant ſe que no la deſcobris crida grans crits, e als crits que ella crida la ſua companya entraren en la cambra on ella e frare Eugeni ſtauen, e dix los: Sapiats que frare Eugeni, que jo hauia fet venir quem comfeſſas, ſes volgut gitar ab mi, e ma volguda deſonrar. E tentoſt aquella companya lo prengueren, e leuarenlo denant Felip lo ſenyor de aquella ciutat. E quant lagueren menat denant Felip, la dita mala fembra lo accuſaua molt fortment. E Felip comença a viltenir de paraula al dit prior, e ſemblantment feyien tots los que alli eren. E axi con lo volien cremar, lo ſant prior dona e dix en ſimatex: No es temps de callar, e no vull que aqueſta mala fembra luxurioſa gite lo ſeu peccat vil demunt los ſeruidors de Deu; e dire la veritat, no per vana gloria mia; mas per donar laor a Deu.

E en prefencia de tot lo poble rompes los abits que veftia, e romas tota nuha, e dix a Felip: Sapies, fenyor, que tu es mon pare, e Claudina ta muller es ma mare, e jo fon Eugenia voftra filla. E tentoft lo pare e la mare cobriren ab un mantell la lur fanta-filla Eugenia, e plorant befaren la, e abraçaren ab gran pler. E alli en aquella hora vench foch del cel que crema la dita mala fembra qui hauia nom Melancia: e Felip e fa muller e tota lur companya tornarenfe chreftians.

CCLXXV. — *Eximpli de la gran fam e mortandat de gents que fon dins la ciutat de Jherufalem con Titus Vefpafia la tenia affetiada, e la deftroui, fegons ques recompte en les croniques de la deftruccio de Jherufalem.*

¶ FAMES multa mala cogit facere.

QUANT Titus Vefpefia ana a Jherufalem per fer la venjança de la mort de Jhefuchrift tench la affetiada dos ayns; e fon tanta la fam que fo de dins Jherufalem, quels pares e les mares als fills, e els fills als pares e a les mares, e los marits a les mullers, e les mullers als marits fe tolien per gran fam la vianda de les mans los uns als altres; e tants eren los que morien de fam, que els vius no podien fofferir la pudor dels corfos morts; per que los hagueren de foterrar dels bens del comu. E con falliren los dits bens gitauen los corfos morts del mur en lo vall. E ladonchs con Titus ho vee dix: Plens eftan les

valls de pudor, e la terra es corrupta, per que apar que la ira de Deu es ab ells. E per gran fam que ladonchs fo en Jherusalem se menjauen les çabates, e les cintes, e tota altra manera de cuyro; e anauen per les carreres, e alli on olien que hauia alcuna vianda entrauen dins la casa, e per força robauenla. Sdeuench se que una dona de Jherusalem per sobres de gran fam que ach, e no tenent als que menjar oucis un seu fill poch que hauia, e un die meten a coure la un quarter; e axi con lo cohia homens robadors passaren per dauant la porta de la casa, e olgueren la carn que cuynaua, e entraren dins la casa, e demanaren quels donas la carn que cuynaua. E ella dix los: Sapiats que jo he menjat ja un quarter de un fill meu per fam, e axi vosaltres menjats aquest altre quarter. Quant ells veeren lo quarter del infant cuyt, molt spauentats isqueren sobtosament del alberch. E al tercer ayn la ciutat de Jherusalem sentra per força; e venien trenta juheus per un diner, axi con Jhesuchrist fo venut per trenta diners. E segons que diu Josephus, noranta set vegades mill *iudios fueron vendidos*, e .xj. veguades cent milia de juheus hi moriren per fam e per armes.

CCLXXVI. — ***Miracle e eximpli de la gran virtut e fortalea que ha la vertadera comfessio ab deuota contriccio sobre lo diable, segons ques recompte en los miracles de la verge Maria.***

¶ FAMILIARITAS matris ad filium est multum periculosa.

UN caualler de la ciutat de Roma ana en romeria, e james no torna, e lexa ſa muller, e lexa li un ſeu fill, lo qual ella per gran amor que li hauia lo nodria molt delicadament; e tant lo amaua quel gitaua ab ella en un lit, el beſaua, el abraçaua. E apres quel fill ach edat de hom, encare ella lo gitaua ab ſi en un lit, e la amor natural tornas en amor corrupta e deſoneſta, per tal manera que carnalment lo fill jach ab la mare, la qual concebe del fill un fill, lo qual fill e net ella tentoſt quel ach parit lo oucis, el lança en una priuada per que no fos deſcuberta. Pero ella ſtaua en ſperança de hauer perdo daquell peccat, e no ceſſaua queſcun jorn de fer oracio, e de ſouen dejunar e de fer almoynes. E lo diable veent que li hauia fet perdre la anima, volieli fer perdre lo cors; e per tal lo diable pres abit de gran doctor e de clergue, e vench denant Lemparador, e dixli dènant lo poble: Senyor, oges paraula molt ſpauentoſa de creure, e molt leja de dir, e molt cruel de fer: ſapies que tal dona de aqueſta tua ciutat de Roma, que tu e tot lo poble tenits per dona honrada, e molt bona e ſanta, es molt cruel e mala peccadora, e traydora, per tal con carnalment ſe gita ab ſon fill, del qual concebe un fill; e con ach parit ſon fill e ſon net oucis lo, e gital en una priuada. E Lemparador e tots los qui alli eren

marauellarenſe molt, e nou cregueren; ans dien molt gran laor de la bondat de la dita dona per moltes almoynes, oracions e dejunis que li veyen fer. E lo diable dix: Emparador ſenyor, fets vos venir deuant la dita dona, e entretant que ella ve fets fer un gran fòch, que ſi yo puſch prouar ço que dich que decontinent la cremets, e ſi prouar nou puſch que cremets a mi. E tentoſt Lemperador mana venir denant ell la dona. E quant la dona vench denant Lemparador tots ſe leuaren, e li feeren gran honor, e ella ſe aſigue en una cadira deuant Lemparador. E Lemparador dixli: Dona, ſapiats que aqueſt gran doctor e ſabidor, lo qual Roma te per profeta, vos accuſa de peccat molt leg, de que a nos es molt greu. E feuli relacio de tot ço que la accuſaua lo doctor diable, per que es meſter, dona, que reſponats a la dita accuſacio. Ella reſpos: Senyor e gran Emparador, jo axi con a fembra de poch enteniment vos deman que vos quem donets temps que jo puxa reſpondre a ten gran malueſtat que aqueſt traydor ma aleuada. E Lemperador donali eſpay de tres dies, e dins aquells tres dies la dona ſe comfeſſa molt deuotament e ab vera contriccio e ab moltes lagrimes. Lo comfeſſor que vee la gran contriccio que la dona hauia del peccat que hauia fet, aconſolala ab paraules deuotes, e fforçala que hagues deuocio ſingular en la verge Maria, e donali de penitencia un pater noſter ten ſolament; e la dona dona e mes tota ſa penſa en hauer ſin-

gular deuocio en la verge Maria. Al tercer die la dona vench denant Lemparador, e lo diable doctor era alli prefent. E con la dona fo denant Lemparador tots callaren, e negu no parla; e Lemparador dix al diable doctor: Amich, vet aci la dona per tu accufada. E lo diable guarda e mira la dita dona, e puys dix: Verament no es aquefta la dona que jo accufe vuy ha .iij. dies que era omicida, e luxuriofa, e molt cruel peccadora; car aquefta es fembra molt fanta, e honefta, e de bona vida; e la verge Maria que veg que la guarda e li fta de prop continuament. E quant Lemparador e los altres qui alli eren fe començaren a fenyar de la marauella que oyiren dir al diable doctor, tentoft defefparech. E la dita dona romas fens infamia, e quitia denant lo poble.

CCLXXVII. — *Eximpli con es molt dampnofa e perillofa cofa al prelat e a home qui vol feruir a Deu hauer familiaritat ab neguna fembra, fegons ques recompte en la iftoria de fent Remigi.*

¶ FAMILIARITAS mulieris etiam fanctis nocet.

UN baro molt faui pres per muller la neboda de fent Remigi, e per feruir noftre Senyor Deu entraren quefcu en fon orde; e apres a veguades venienfe vefitar la un al altre. E fent Remigi apres feu al dit baro bifbe de una ciutat; e ftant bifbe, la dona de religio fa muller venielo vefitar fegons que hauia acuftumat. E efdeuench

ſe quel dit biſbe conech ſa muller carnalment, e emprenya la de un fill, al qual apres que fon nat mes nom Ladre perque fo engendrat a furt. E per que no ſoſpitaſſen dells lo biſbe ſofferia quella lo viſitas, e emprenya la altra vegada, e ach en ella una filla a la qual mes nom Guineu o roboſa. Apres veent lo dit biſbe que hauia fet ten grans peccats, ab gran deuocio e contriccio comfeſſas de ſent Remigi. E ſent Remigi lo aconſola, e li mana en penitencia que fos reclus en una caſa .vij. ayns: e ſent Remigi regi lo biſbat aqueſts .vij. ayns. Complits e acabats los dits .vij. anys langel de Deu obri la porta de la dita caſa, e dix al biſbe que Deus li hauia perdonat ſon peccat, e que iſques de la caſa. E lo dit biſbe gitas en creu en mig de la porta dient: Encara que lo meu ſenyor Jheſuchriſt vengues, yo no exire de açi ſi Remigi qui en aqueſta caſa menclogue no men trau. E tentoſt ſent Remigi per manament del angel vench a la dita caſa, e traguen lo dit biſbe, el torna en ſon biſbat, e feu vida molt ſanta. E apres que fon mort fon biſbe de aquella ciutat ſon fill nomenat Ladre.

CCLXXVIII.—*Eximpli de una ſanta dona dorde qui per la amor de Jheſuchriſt ſe retia folla e fora de tot enteniment.*

¶ FATUITATEM cauſa humilitatis ſancti ſimulant aliquando.

EN un moneſtir de monges una monge ſe feya folla per amor de Jheſuchriſt, e humiliaues a totes; e neguna no volia menjar ab ella, abans la ferien, e la deſonrauen, e la manauen ſtar continuament en la cuyna lauant les ſcudelles, e talladors, e olles del conuent; e feya tots los officis vils del moneſtir. E james no ſeya a taula per menjar, ſino que menjaua les miques del pa e ço que caya en terra de les taules con los altres hauien menjat. Continuament anaua deſcalça, e portaua al cap per vel un drap de ſtopa ſquinçat e molt ſutze, e axi ſeruia a totes, e james no feya enug a negu, ne la oyia negu murmurar per mal que li feeſſen. E per tal langel de Deu mana a un ſant hom qui ſtaua ſol en la muntanya en lermitatge, que vengues a viſitar les dites monges. E con lo dit ſant hom fon vengut al dit moneſtir, feu venir denant ell les dites monges; e con li foren denant dix: No ſtats aqui totes. E elles li digueren: Pare, totes ſtam açi ſino una qui es folla e orada. E lo ſant hom dix: Aquexa me fets venir denant. E tentoſt que lo ſant hom la veu, agenollas denant ella molt deuotament, e ab gran deuocio dix li: Mare ſpiritual, beneex me. E la ſanta dona quis feya folla agenollas denant lo ſant hom, e reſpos li humilment: Mas tu, pare e ſenyor, beneex a mi. E totes les altres monges digueren al ſant hermita: Pare, no vulles reebre aqueſta injuria daqueſta folla e orada. Voſaltres, dix lo ſant hom, ſots les

folles e orades; car aquesta pus acostada es a la amor del Saluador del mon que no sots vosaltres, ne encare yo. E ladonchs totes les monges molt humilment agenollaren se denant ella demanant li perdo de les injuries que fetes li hauien. E la santa monge ab gran caritat les perdona.

CCLXXIX. — *Eximpli con a les veguades hom pert per gran cuyta cosa de que ha proffit, segons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ FESTINATIO nimia non etiam bona.

UN hom hauia una oca qui quescun die li ponia un ou, e pensant lom demunt dit que la oca tenia tots los ous justats dins lo ventre, ell obri la oca perque tots los ous cuydaua hauer en una hora. E quant lach uberta noy troba sino un hou; e tingues per pech con per la sua gran cuyta e peguesa hauia perduda la ocha; e per conseguent perde los ous que hauia de renda quiscun die.

CCLXXX. — *Eximpli que a les vegades per massa cuytar sos affers los pert hom, segons que recompte Jacme de Uitriach.*

¶ FESTINATIO nimia hominem retardat.

UNs homens anauen a la ciutat de Paris ab una carreta, e prop de Paris encontraren en lo cami a sent Marti: demanaren li si serien de die a la ciutat. E sent Marti respos los: Sius cuytats noy serets esta nit, e si anats a spau serets

hi. E los dits homens menyſpreant ço que ſent Marti los hauia dit cuytaren la carreteta per manera ques trenca la una roda, e no pogueren eſſer aquella nit a Paris. E ſent Marti qui anaua caualcant en un aſe fo a Paris abans que fos de nit.

CCLXXXI. — *Miracle de una pedra precioſa qui fon encaſtada en una creu dor, ſegons ques recompte en la hiſtoria lombardica.*

¶ FIDES confirmatur miraculis.

UN biſbe de una ciutat mentre deya miſſa vee demunt laltar tres gotes de ſanch molt clares e eguals en granea, les quals ſe ajuſtaren enſemps e feeren ſe una pedra precioſa molt clara e bella; e meten lo dit biſbe la dita pedra en una creu daur, tentoſt que la dita pedra fon meſa en la creu caygueren de la creu totes les altres pedres quey ſtauen encaſtades.

CCLXXXII. — *Eximpli de molt gran lealtat feta per ſeruidor a ſenyor, ſegons recompte Ualeria.*

¶ FIDELIS ſeruus corpus pro domino exponit.

UN caualler tenia un ſeruidor molt bo e leal, e lo dit caualler los enemichs que hauia vengueren lo de nit a ouciure en ſa caſa. E lo dit ſeruidor veent que no podia ſcapar ſon ſenyor de mort, dona les ſues veſtedures a ſon ſenyor e gital fora del caſtell; e apres ell gitas en

lo lit de fon fenyor. Los dits enemichs be veeren quant lo caualler fugia, mas per les veftedures que veftia cuydaren fe que fos lefcuder que fugis, e no hagueren cura de feguir lo. E entraren dins la cafa del caualler, e cuydant fe quel fcuder qui jaya en lo lit fos lo caualler enemich degollaren lo.

CCLXXXIII. — ***Eximpli e miracle de un maeftre de fer torres e cafes, e de un hermita, fegons ques recompte en la vida dels fants Pares.***

¶ **FIDEIUSSOR pro alio nullus debet effe.**

UN hermita vench albergar una nit en cafa de un hom qui era maeftre de fer torres, e fabe con lo dit maeftre de tot quant guanyaua quefcun die daua les dues parts als pobres; e de la tercera part ell fe mantenia. E con lermita fon tornat al defert e fo en fa cella, feu oracio a Deu que al dit maeftre creegues e milloras los bens temporals pus que ten be los partia ab los pobres; e ach per refpofta diuinal que nol calia effer pus rich, car fiu era feria pijor per a la fua anima. E lermita refpos que li era fermança que no feria pijor ne menys caritatiu. E tentoft lendema lo dit maeftre derrocant una tapia vella troba una gran olla plena de moneda dor, ab la qual moneda ell ach conexença del Emparador, en tant que fon molt priuat; e no feya lalmoyna que fer folia, ans era molt cruel e afpre als pobres de Jhefuchrift. E lermita fo arrapat en vifio per

volentat de Deu, e fo leuat denant lo juy de Deu, e vee quel angel del dit maeſtre ſe clamaua al Saluador dient quel hermità era ſtat occaſio quel dit maeſtre perdes la anima. E lo dit hermita no ſabe ques reſpongues. E veent ſe en preſſa de reſpondre, humilias a la verge Maria que era alli. E la ſenyora Verge guanya li del ſeu precios Fill quel hermita tornas a parlar ab lo dit maeſtre que eſmenas là ſua vida. E tentoſt lermita torna en ſi matex, e anaſſen al dit maeſtre per dir li la viſio que hauia viſta. E lo dit maeſtre era ja en ten gran ſtament per la priuadea que hauia ab Lemparador, quel hermita no poch parlar ab ell, ans ſen tornaua a ſon hermitatge. E fo arrapat altra veguada, e accuſat per langel en la manera deſus dita. E la verge Maria per ſemblant manera li ajuda. Apres mori Lemparador; e Lemparador qui apres ach Lemperi ſeu metre en preſo lo dit maeſtre, e tolgue li tot quant hauia. E ladonchs torna a eſſer maeſtre de torres e caſes, e a fer la almoyna que hauia acuſtumat de fer.

CCLXXXIV.—*Miracle de una fembra qui reſſuſcita per merit de ſent Franceſch, ſegons ques recompte en la hiſtoria lombardica.*

¶ FRANCISCI.

UNA fembra qui era molt deuota a ſent Franceſch, con ſon morta ſtauen en derredor del lit molts religioſos qui feyen loffici; e mentre feyen loffici ella reſuſcita, e aſſech ſe en lo lit, e

dix a un frare que pus prop li ſtaua quels altres: Pare, vull me comfeſſar de vos, car jo era ja morta, e per un peccat que no hauia comfeſſat era condempnada la mia anima a linfern, ſino per prechs que ſent Franceſch feu a noſtre Senyor Deu que ha plagut que jo ſia tornada en vida per tal quem comfes a vos del dit peccat, e que mereſque hauer perdo e eſſer liurada del infern. E tentoſt ques fo comfeſſada e abſolta, la anima li iſque del cors.

CCLXXXV. — *Eximpli de la paraula que un philoſof dix a un ladre qui li furtaua lo cubertor del lit en que jayia, ſegons ques recompte en lo libre de Dono Timoris.*

¶ FURIS audacia magna eſt frequenter.

Un hom entra una nit en caſa de un philoſof per furtar, e acoſtas al lit on jaya lo philoſop, e molt ſuaument comença li a tirar lo cubertor que tenia demunt; e lo philoſop tira lo cubertor a ſi. E lo ladre altra veguada tira lo cubertor, e lo philoſof lo torna tirar. E lo ladre lo tira altra veguada. E en aquella pena ſtigueren gran part de la nit. E ladonchs lo philoſof dix al ladre: Home meſqui, pren lo pus que axil vols, e veten, e lexem repoſar.

CCLXXXVI. — *Eximpli de dos ladres, e de un hom rancallos, ſegons que recompte Narrator.*

¶ FURES aliquando ſociant ſe in furtis ſuis.

EN Normandia en una aldea ſtaua la eſgleya fora de la aldea, alt en una muntanya, e dos ladres feren companyia, e emprengueren entre ells que la un anas furtar un ſach de nous, elaltre un cordero; e que aquell primer qui vengues ab lo furt que ſperas laltre en la dita ſgleya. E aquell qui ana per les nous vench primer, e entra en leſgleya, e comença a trencar de les nous. Lo ſacriſta vench a la ſgleya per tocar matines, e quant ſenti trencar les nous cuydas que fos alcun diable, e ſpauentat e fugent tornaſſen a la aldea dient que un diable ſtaua en leſgleya. E un hom qui era rancallos comença ſcarnir al dit ſacriſta, e dix a un hom molt fort que alli hauia: Prech te quem ports en les tues eſpatles tro a la ſgleya, e jo entrar hie, e veure lo diable. E lom fort pres lo rancalos a les ſpatles, e menal a la ſgleya; e axi con lom entraua per leſgleya ab lo rancalos a la ſquena, lo ladre qui trencaua les nous cuydas fos ſon companyo que portas lo corderon, e dix li: Es gras? Lome que portaua lo rancalos ach gran paor cuydant ſe que fos diable, e lança lo rancallos en leſgleya, e dix: Gras o magre, vel te açi; e fugi vers laldea. Lo rancalos ſe vee en gran paor, e tanta fo la paor que ſeſforça per tal manera que ab ſon rancall fo a la aldea tentoſt con lom quil hauia portat.

CCLXXXVII. — *Eximpli de les paraules quel Rey Alexandre dix a un coſſari, e la reſpoſta*

quel coſſari li feu, ſegons que recompte ſent Auguſti.

¶ FURES poſſunt dici multi principes et prelati.

LO Rey Alexandre anant per la mar pres un coſſari robador, e comença lo a deſonrar e a viltenir dient li ladre. E lo coſſari li reſpos : Tu es major ladre que jo, car jo vag ab aqueſt petit vaxell per guanyar de que ſolament puſque viure, e tu qui eſt rich e Rey, ab gran poder de gents darmes vas per mar e per terra prenent regnes e terres ſens negun dret que noy has; te nomenas Emparador, a mi nomenas ladre: verament pus digna coſa ſeria dir a tu ladre e capita de ladres que no a mi.

CCLXXXVIII. — *Miracle de ſent Patrici qui feu belar una ouella en lo ventre de un hom qui la hauia furtada, ſegons ques recompte en la ligenda de ſent Patrici.*

¶ FURTUM non poteſt celari.

UN hom furta una ouella a un ſeu vehi, e menja las; e moltes vegades ſent Patrici amoneſta en la ſgleya que quiſuol que hagues menjada la ouella que la tornas a aquell de qui era. E el qui la hauia furtada callaua. E un die ſent Patrici dix : Jo man de part de Deu que la ouella ſus ara bele en lo ventre de aquella perſona qui la menja. E tentoſt comença a belar en lo ventre de aquell qui la hauia furtada e menjada; per la qual coſa ell vench a gran comfuſio, pero comfeſſa e ſmena ſon peccat; e dalli auant tots ſe guardaren de furtar.

CCLXXXIX. — *Eximpli de una loba saluatge qui venia menjar del pa ab un hermita, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ FURTUM committendo bruta se peccare cognoscunt.

UN hermita tots temps que menjaua, una loba venia de la muntanyá a star ab ell; e tentost quel hermita li hauia donat del pa, ella sen tornaua. Un die lermita estant occupat en negocis no vench menjar a la hora acustumada; e la loba vench a la cella, e noy troba lermita, pres un pa, e menjál, e puys anassen. Quant lermita vench a la cella no troba lo pa, e vee les miques del pa en terra, conech que la loba hi era stada que hauia menjat lo pa. E despuys la loba no venia a menjar ab lermita, de la qual cosa lermita se tenia per molt desconsolat. E passats .vij. dies que la loba noy era venguda, lermita feu oracio a nostre Senyor Deu que ley fes venir. E tentost en aquell die la loba entra per la cella, mas nos gosaua acostar a lermita, e baxaua los uylls en terra con qui demana perdo. E lermita acosta las, e affalagaua la, e dona li quescun die la racio del pa acustumada.

CCXC.—*Miracle que encara lo fadri no hauent edat pecca si furta, segons que recompte Cesar.*

¶ FURTUM etiam nimium in purgatorio pugnitur.

VOLENT se morir un fadri, un angel aparech a aquelles gents qui stauen alli, e dix los: Mal hauets fet con aquest infant mor no perhu-

liat. E mort lo dit fadri, langel pres lanima, e presenta la denant lo Saluador; e lo diable acusaua la anima del fadri qui hauia furtat una amenla a un seu germa, e que nou comfessa ne la torna. E lo Senyor respos al diable: Vols que jo dampnas aquesta anima del infant per ten poch? e tu be saps que la mia justicia tots temps es ab misericordia. E la anima del fadri guarda al Senyor axi con per una tela de sedaç, e tentost vingueren vint e quatre sants qui suplicaren per lanima del fadri. E lo Senyor e saluador mana metre lanima del fadri en un poch de foch, en lo qual la anima sofferi molt gran turment. E quant la dita anima fo exida del foch vee al Senyor molt clarament, e ab gran alegria e pler, e lo Senyor saluador dona de sentencia que la anima del fadri tornas al cors, e que ressuscitas. E quant lo fadri fon ressuscitat comta aquesta visio a aquells qui stauen en torn del lit on ell jaya.

☞ Aci se acaben los miracles e eximplis qui comensen per F: e comensen los miracles e eximplis qui comensen per G.

G.

CCXCI. — *Eximpli con Titus fill de Vefpefia torna paralitich per gran goig e pleer que ach con fabe que fon pare era fet Emparador de Roma, e con Jofeffus guari a Titus paralatich.*

¶ GAUDIUM quandoque nocet corpori.

SEGONS ques recompte en la hiftoria de Titus fill de Uefpefia, quant fabe que fon pare era Emparador de Roma ten gran fo lo plaer que ach de la honor e dignitat del pare, que li vench fpafme, e los neruis del feu cors fe afluxaren per manera que torna paralitich. E un gran fabidor qui hauia nom Jofephus volent lo guarir, e fabent que tota ma-

laltia guaria per fon contrari, dix li: Senyor, fi vos volets guarir es obs que perdonets a tots aquells qui ab mi vendran. E Titus dix que li playa. E Jofephus fabe que Titus volia molt gran mal a un caualler, lo qual caualler Jofephus feu feure prop de Titus. E quant Titus vee de prop fi lome que en lo mon fos a qui ell major mal volia, fcalfas ten fortment per gran fellonia que ach, que per la gran calor que li vench fe encene tant, que la fredor ab que feren afluxats los neruis fe torna en calor, e axi fon guarit de la paralitiquia que hauia. E Titus ladonchs pres e reebe de cafa fua lo dit caualler, e ach per familiar Jofephus.

CCXCII.—*Eximpli de la fanta e afpra vida de fent Germa, fegons ques recompte en la fua hiftoria.*

¶ GERMANI.

Sent Germa fo comte de Borguonya, e pres fa muller en loch de germana. E apres fon bifbe, e donades totes les fues riquefes als pobres eftech trenta anys que no menja pan de forment, ni begue vi, ni menjaua fal per tal que no donas fabor a la vianda. E en lo die de Nadal e de la Refurreccio beuia vin molt ayguat, e tota la quarema menjaua pa dordi, e continuament deftiu e diuern veftia lo fcilici; e la gonella e la cugulla james no les fe defpullaua tro que del tot eren fquinçades, fi ja no fos per donar ho als pobres;

e lo ſeu lit era en la cendra en celici, e no tenia cuxi ne trauerſer, ne neguna coſa que li alças lo cap. Continuament portaua ab ſi reliquies de ſants; poques veguades anaua calçat ne ſenyit; ço que feu fo ſobre tota obra humanal: tal fo la ſua vida que ſi no fos per los miracles que feu no ſeria de creure; e tants foren los miracles ſeus que ſino per los merits ſemblarien eſſer fantaſmes.

CCXCIII.—*Eximpli con Soffoſtes philoſof mori ſoptoſament per gran goig e pleer que ach, ſegons que recompte Ualeri.*

¶ GLORIANDUM non etiam de dictis nec de ſcriptis.

SOFFOSTES philoſof ſtant vell no poch anar a un ajuſtament gran que feyen molts filoſops, mas trames hi la ſua queſtio. E quant li dix lo miſſatger ſeu que tots los philoſops hauien loat molt la ſua queſtio, ten gran fo lo pler quen ach que de gog li iſque dē continent la anima del cors e mori.

CCXCIV. — *Eximpli de un cauall e de un aſe, e de les paraules que foren entre ells, ſegons que recompte Iſop.*

¶ GLORIA mundi parum durat.

UN cauall molt bell portaua un fre tot daur, e encontra en la carrera un aſe carregat de fems, e perque laſe nos volch aturar tro quel cauall fos paſſat, dix li lo cauall ab gran ergull: Si

nom tinguessen per orat e per foll, jot donare un parell de cosses per tal manera que jot auciera. E qui es tu qui nom lexes la carrera? E lase calla, e fon a gitar lo fem al loch que hauia acustumat. E apres un die lo senyor del cauall corria aquell per un camp, e tant lo correch quel cauall se trenca la cama. E lo senyor mana quel leuassen a un aldea, e que con fos guarit que pogues anar, quen tirassen fems ab los asens ensemps. E un die lase a qui lo cauall hauia menaçat, vee quel cauall portaua una carrega de fems, dix li: Que tan valgut los teus ornaments ten ricosos que portaues ab ten gran superbia e ultra cuydament? ara iras faent aquest vil offici que fas ab nosaltres.

CCXCV. — ***Eximpli de virtuoses, e honestes e sauies paraules que un monge dix a un altre, segons recompta Elinan.***

¶ GRATIE agende sunt Deo de omnibus que videntur.

UN monge dix a un altre: James no viu neguna cosa en lo mon que no don gracies a Deu decontinent. Laltre monge li respos: E con veus lo calapet o çapo dones gracies a Deu? Och verament, dix lo monge, per tal li don gracies con jo no he merescut que ell me fes home, e nom feu calapet; e tota veguada que jo lo calapet o çapo veig, me recorda de ten gran benifet que Deus ma fet, que sens jo merexer ho nom dona ten spauentable forma, ans me ha donat cara bella, e forma e persona con a un Emparador.

CCXCVI — *Miracle con noſtre Senyor Deu aparech en forma de pelegri a ſent Gregori papa dues vegades en un die, ſegons ſe recompte en la ligenda de ſent Gregori.*

¶ GREGORIUS.

UNA veguada a ſent Gregori noſtre Senyor Deu aparech en forma de pelegri, e demana li per almoyna .vj. diners dargent: e ſent Gregori los hi dona. E aquell die mateix li aparech altra vegada demanant li almoyna. E ſent Gregori no hauent als que li donas, dona li una ſcudella dargent; en la qual ſcudella ell acuſtumaua denuiar vianda queſcun die a ſa mare. E apres noſtre Senyor Deus reuela a ſent Gregori con ell era lo pelegri a qui ell hauia donat los .vj. diners dargent, e leſcudella dargent.

CCXCVII. — *Miracle con a una miſſa que ſent Gregori papa deya lo die de Paſqua quant dix:* PAX DOMINI SIT SEMPER VOBISCUM, *langel li reſpos:* ET CUM SPIRITU TUO, *ſegons ſe recompte en la vida de ſent Gregori papa.*

¶ GREGORIO celebranti angeli reſponderunt.

UN die de Paſque ſent Gregori deya miſſa; e quant vench a dir: *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, reſpos li un angel: *Et cum ſpiritu tuo*, per la qual reſpoſta lo dit Papa dona grans perdons en aquella ſgleya on ell dix aquella miſſa. E per aquell miracle deſpuys quant lo Papa diu la miſſa lo die de Paſqua, e diu *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, no li reſpon negu.

CCXCVIII. — *Miracle e eximpli de un monge qui furtadement menja un bunyol, ſegons que recompte Pere Damia.*

¶ GULA aliquando in peccatum carnis hominem inducit.

UN monge una vegada portaua bunyols al moneſtir, e hauent temptacio del peccat de gola menja un bunyol furtadement. E tentoſt quel ach menjat ach ten gran temptacio de la luxuria, e entengues ten fortment en aquell peccat, que feu polucio molt deſordenada; car tentoſt que ach menjat lo bunyol li entra Satanas en lo ventre.

CCXCIX. — *Miracle e eximpli de un caualler qui menjaua carn en quareſma, encara en lo diuendres ſant, ſens que no hauia neceſſitat, ſegons que recompte Ceſar.*

¶ GOLOSI cibarii ſunt.

UN caualler molt honrat, ſens neceſſitat que no hauia, menjaua carn tota la quarema; e encara per complir major peccat volia quel ſeu cuyner ne menjas. E ſemblantment menja carn lo diuendres ſant. Lo die de Paſque que ell ſe fo aſſegut a taula per dinar, e tenia dauant moltes diuerſes carns per menjar, axi con ell volch començar a menjar, ſoptoſament lanima li iſque del cors, e mori.

CCC. — *Eximpli e miracle de un monge e de alſcuns clergues qui volien menjar una galina*

lo dimarts a vespre de carnestoltes que era ja passada la mige nit, segons que recompte Cesar.

¶ GULA peccatum tristabile sit, visibiliter Deus ostendit.

UN monge e uns clergues ajustaren se en casa de un clergue lo dimarts de carnes toltes, e menjaren e begueren tro a la mija nit. E quant canta lo gall de la mige nit digueren al un macip: Ves, portens la gallina que sta prop del gall, que aquella es tots temps la pus grossa, e ouciu la, e met la a coure, e menjar lem. Lo macip ho feu axi. E quant ach morta la gallina e la volgue traure los budells ab la ma, traguen un gran çapo o calapet. Quant lo macip ho vee crida molts grans crits. Spauentats los monges e los clergues queu veeren, conegueren que era allo sdeuengut per lo lur peccat de gola, e ab gran comfusio e vergonya quescu sen torna a lur case.

CCCI. — *Eximpli de un traydor que liura a mort en poder de lurs enemichs, segons que recompte Cesar.*

¶ GULA impedit hominem ne penitentiam sibi inuitam faciat.

EN lo bisbat de Colonia uns cauallers hauien per enemichs altres cauallers poderosos, los quals con una nit fossen albergats dins un castell comanaren les claus dell a un lur seruidor, lo qual oblidant tota lealtat e bondat, e ço que fer deuia, obri les portes del castell quant vee fos

senyors adormits ; e ubertes aquelles , feu entrar los enemichs de sos senyors, e mostra los on dormien ; e alli los enemichs los degollaren. Apres algun temps aquell traydor se penedi del peccat e traycio que hauia fet ; e vench a Roma, e comfessas al comfessor del Papa, pero james no podia complir la penitencia que li donaua ; e quescuna vegada tornaua al comfessor, tant quel comfessor sen enuja, e dix : Tu saps que pusques fer alcuna penitencia ? E aquell li respos que en tota la sua vida no hauia pogut menjar alls. Donchs , dix lo comfessor , jot do en penitencia que james no menges alls. E lo dit traydor passant per un ort en que hauia alls ach temptacio quen menjas ; e tentost arrencan e menjan. Axi que ço que james no hauia pogut menjar , menja quant li fon vedat en penitencia.

CCCII. — ***Eximpli de molt sauies paraules e honestes que un monge del orde de Cistell dix a un Cadernal qui era stat del dit orde, segons que recompte Cesar.***

¶ GULA aliquando religiosos decipit.

UN monge de la orde del Cistell fon bisbe, e apres Cardenal. E un die caualcant per un cami dix a un monge simple qui caminaua ab ell que li digues alcuna bona paraula ab que prengues pleer e passas lenug del cami. E ja se fos que lo dit monge sescusas per tal con no era home sabidor en sciencia, pero lo Cadernal lo sobta tant

quell comença a parlar, e dix: Quant ferem morts leuar nofan a parays, e exira a nofaltres noftre pare fent Benet, e als quens trobara en lo feu abit reebrans ab plaer, e a tu bifbe e Cadernal demanar ta qui eft tu? e tu diras: Yo, pare, fon voftre monge de la orde de Ciftell. E ell dira: No eft, car lo monge no porta penes vayres ne cendats. E tu allegaras moltes rahons en la tua ajuda. E fent Benet ladonchs dira als porters: Obrits li; e fi trobats en lo ventre cols, e faues, e lentilles, e ciurons, entre ab aquefts altres monges; e fi li trobats truytes, e efturio, e altres viandes delicades, lexats lo defora. Mefqui de Cadernal, que diras tu ladonchs? E lo Cadernal ries molt, e loha molt les fues paraules.

CCCIII. — *Miracle e eximpli con lo peccat de la gola es molt defplaent a Deu, fegons que recompte Gregori.*

¶ GOLOSI in morte a demone glutiuntur.

UN monge qui hauia nom Tehodoro publicament feya gran abftinencia de menjar, e fecretament fadollaues de moltes viandes, abundant en ell lo peccat de gola. E con vench quel dit Teodoro fe deuia morir e ftaua al punt de la mort, cridaua grans crits, e deya que lo diable en forma de drago li aparia quel menjaua tot, e que ja li hauia menjat los peus e les mans, e que

li metia la ſua boca dins la ſua, e quel ſorbia tot. E dient aqueſtes paraules lo deſſus dit monge Teodoro mori.

☞ Aſſi ſe acaben los miracles e eximplis qui comenſen per G: e comenſen los miracles e eximplis qui comenſen per H.

H.

CCCIV. — *Miracle e eximpli con es ſanta e virtuoſa coſa la comfeſſio feta ab vera contriccio e deuocio, ſegons que recompte Ceſar.*

¶ HERETICUS confeſſus a combuſtione liberatur.

EN una ciutat foren preſos molts heretges; e alſcuns dells per por de la mort negauen la heretgia. Feyen los pendre en les mans un ferre cremant; e los que de coratge vertader no lexauen e negauen la heretgia, cremauen ſe les mans en una gran foguera de foch. Entrels quals heretges hi hauia un caualler molt noble e de gran eſtament; e un clergue volent lo reduyr a penitencia, lo caualler li dix: Veritat que erre, mas la mia penitencia

molt tart vendria, e no me profitaria. E lo clergue e comfeſſor li reſpos que la vertadera penitencia james no venia tart, ne era tarda. E tentoſt lo dit caualler comença ſe a comfeſſar del dit clergue ab gran contriccio, e axi con ſe comfeſſaua, axi garia de la cremadura quel ferre calent e cremant li hauia feta en les mans; per manera que con ell ach acabada la comfeſſio, ell fon del tot guarit de la dita cremadura, e les mans tornades en lur propia color e ſanitat. E ladonchs lo dit caualler moſtra les mans al poble; e lo official e lenqueridor quant veren aquell miracle, ab gran caritat e deuocio abſolgueren lo dit caualler que no fon cremat.

CCCV. — *Miracle de foch qui per ſi mateix ſences e crema les mans de dos germans, ſegons que recompte Ceſar.*

¶ HERETICI per contritionem liberantur et recedunt in penam realiter.

EN la ciutat de Argentina un heretge penedent ſe de la heretgia, jaſſos ques hagues cremades les mans del ferre calt, fon liurat de eſſer cremat: e tentoſt ques penedi, fo ſan del foch de les mans. E ſa muller dix li: O meſqui, e que has fet, que abans degueres ſofferir de cremar lo teu cors cent veguades, que no partir te de la fe tan aprouada? E tentoſt ell oblidant la merce que Deus li hauia feta hauent lo liurat de ten gran pena, tornaſſe a la heretgia primera. E tentoſt lo

foch si li torna en les mans, e semblantment se pres foch a les mans de la muller per lo consell que li hauia donat. E ten gran era lo foch que cremar no cessaua en les mans dels dits heretges, quels passaua les mans de la una ma a laltrà; e per tal quels crits que dauen no fossen oyts en la ciutat anaren sen en la muntanya, e cridant adulauen con a lops: e apres foren descuberts; e foren presos e manats a la ciutat, e alli foren cremats.

CCCVI — *Eximpli con papa Leo heretge mori en la priuada a mala mort soptosa, e con sent Ylari bisbe conferma en la fe los Cadernals e altres prelats, segons ques recompte en les gestes de sent Ylari.*

¶ EX gestis eius.

PApa Leo era heretge, e feu un consistori molt general, al qual consistori vench sent Ylari, bisbe de una ciutat de França. E quant lo papa Leo sabe que sent Ylari volia entrar en lo dit consistori, lo qual sent Ylari era contrari de la sua heretgia, lo Papa mana que con sent Ylari entras en lo dit consistori, que negun nos leuas per ell, ni li donas loch en ques pogues seure. E quant sent Ylari entra en lo consistori, e ach feta la reuerencia al Papa, lo Papa li dix: E est tu Ylari lo franç? E sent Ylari respos: No son jo frances, mas son bisbe en França. Axi son jo, dix lo papa Leo, papa de Roma e jutge. Si tu, dix

fent Ylari, eft Leo, no eft lo leo del Trip de Juda; e fi tu eft jutge, no jutjaras en la cadira de la mageftat. E lo Papa ab fellonia leuas de peus, e dix: Sperem un poch tro que vengua, e fer te la refpofta que mereys. E fi no vens, dix fent Ylari, quim refpondra per tu? E lo Papa li refpos: Jo vendre, e abaxare la tua fuperbia. Donchs, dix fent Ylari, ves que james no torns. E lo Papa ana a la priuada, e affigues per tolre aygua, e alli de continent gita·los budells, e mori foptofament a mort vil e cruel. E con lo Papa fo anat a la priuada, fent Ylari vee que negun nos leuaua per fer li loch on fe affigues, e ab gran e vertadera humilitat de cor affigues en terra·dient: La terra es del Senyor. E tentoft la terra on ell fer'a affegut, fe alça per volentat de Deu en egual dels fitis dels Cardenals. E con faberen quel Papa era mort dins la priuada, lo dit fent Ylari confirma en la fe los Cadernals, e los prelats, e altres gents que alli ftauen. E puys tornaffen en França en fon bifbat.

CCCVII. — *Eximpli de un hom qui liga un albera en la cama de una oroneta, fegons recompte Cefar.*

¶ HIRUNDO fingulis annis eadem loca repetit.

UN hom nodria moltes horonetes, e pres una delles, e liga li en la cama un poch de paper en que hauia fcrit: Digues me, oroneta, on habites en liuern? e folta la. La qual oroneta ana

en Afia, e feya niu en cafa de un hom qui hauia nom Pere, lo qual Pere pres lefcrit que vee que la oroneta tenia en la cama, e mes lin un altre en que hauia fcrites aytals paraules: En Afia eftich liuern en cafa de un hom qui ha nom Pere. E con vench en leftiu la horoneta fen torna a cafa del hom qui primerament li hauia fcrit lalbara, el liga en la cama: lo qual hom vee lalbara de refpofta que Pere hauia feta, e dix ho a moltes gents, de que foren molt marauellats.

CCCVIII — *Eximpli con lo rey Felip de França promes que james no daria veftedures de fon cors a juglars ne albardans, fegons ques recompte en les croniques dels reys de França.*

¶ HISTRIONIBUS nitxil eft dandum.

LO rey Felip de França veent quels albardans e juglars veftien robes de drap e de feda, e altres molt riques, vota e promes que james en tota la fua vida no daria veftedures fues a juglars ne albardans; car mes amaua honrar de les dites veftedures les fgleyes per fer facriffici a Deu, que no als albardans e jutglars per fer facriffici als demonis.

CCCIX. — *Eximpli de un jutglar que vench albergar a un moneftir de la orde de Ciftell, del qual moneftir era abat un monge molt efcas e cobeu, fegons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ HISTRIONES aliquando malitiofe fe vindicant.

UN abat del orde de Ciſtell era molt eſcas e cobeu ; e en tots los officis del moneſtir tenia officials homens molt aſpres, e durs, e ſcaços, axi con ell era. Sdeuench ſe que un jutglar vench al dit moneſtir ; e aquell monge qui tenia loffici de reebre los hoſtes dona li pan dordi, e lentilles ab ſal e aygua cuytes ten ſolament, e lo lit molt dur e pobre. Quant lo dit jutglar ſe fon leuat per lo mati es parti del dit moneſtir, comença a penſar en quina manera ſe poria venjar daquell que tan mal lo hauia albergat aquella nit. E axi con lo jutglar fo fora del moneſtir encontra labat qui venia de fora. E quant lo jutglar lo vee, dix li : E don ve mon ſenyor labat molt bo e molt cortes ? moſenyer, fas vos moltes gracies a vos e al voſtre moneſtir, car eſta nit molt be me alberga em reebe lo voſtre monge ſpitaler, em dona de molt nobles viandes a menjar, e de molt bon vin a beure ; e donam al partir un parell de çabates e una cinta ab un punyal. E labat creent que ço quel jutglar li hauia dit fos veritat, quant fon entrat dins lo moneſtir feu be baſtonejar leſpitaler, e li tolgue loffici. E per aytal manera ſe venja lo jutglar del monge quil hauia mal acullit.

CCCX. — ***Eximpli e marauellos miracle que ſdeuench a un hom qui era molt cruel e ſens tota pietat contra ſa mare, ſegons que recompte Ceſar.***

¶ HONOREM parentibus non exibentes puniuntur.

UN joue qui habia nom Heretico engana a sa mare ab paraules falagueres, dient li: Mare, fets me donacio, e donats me tot ço que vos hauets, per tal que jo tropia pus honrada muller per a mi, car depuys tot es vostre. E la mare feu ho axi. E apres quell ach presa muller, ell se enuja de tenir sa mare en casa sua, e gitala de casa. E ella per gran pobresa que passaua gitaua grans crits demanant almoyna a ell, e ad altres, als quals crits ell tancaua ses orelles, e son voler que deguera hauer ordonat, contra sa mare. E un die ell menjaua ab sa muller, e tenia denant una galina; e axi con ells stauen a la taula e menjauen, sa mare toca a la porta de la casa demanant almoyna. E lo dit impiadors fill con la oy dix: Are ve lo diable. E tentost mana que la galina que la leuassen de la taula, per que sa mare no la vees, nen menjas; la qual galina feu estojar en una cistella: e puys feu obrir la porta a sa mare. Quant la mare li fon denant, ella plorant molt fortment, molt piadosament dix que per amor de Jhesuchrist, e perque lauia portat en son ventre .ix. meses, el hauia nodrit, e li hauia donat quant hauia, que li fes alcuna ajuda ab que pusques viure e passar la vida. E lo fill ple de crueltat, e gitada de si per son peccat tota caritat e amor maternal, ab grans desonries e viltats de paraules gita la sua mare molt vilanament de sa casa. E quant la mare fo fora de casa, ell dix a un seu macip: Ves, porta la galina quet

fiu ſtojar en la ciſtella. Lo qual macip decontinent ana a la ciſtella per pendre la·galina, e en loch de gallina trobay una ſerpent tota plegada con una fogaça de pa. Quant lo macip vee la ſerpent, ab gran ſpauentament dix ho a ſon ſenyor, lo qual nou creègue; mas trames hi una fembra que li portas la galina. La qual fembra per ſpauentament per ſemblant manera dix ho a ſon ſenyor; lo qual ab gran fellonia e no creent leuas de la taula, e dix: Encare que ſie diable jou portare aci a la taula. E quant ell ſe baxa per guardar dintre en la ciſtella, la ſerpent li ſalta en la cara, e retortalis entorn del coll. E fo la volentat de noſtre ſenyor Deus que quatorze ayns continuament de nit e de die la ſerpent eſtech en lo coll del dit hom retortallada, e dormia ab ell, e menjaua e beuia. E con alſcuns metges li feyen alcunes medicines per que la ſerpent li caygues del coll, la ſerpent leſtrenyia tant fort que li feya inflar lo coll e la cara per manera quel cuydaua offegar. E la mare del dit hom, moguda de pietat e de amor maternal, tots aquells .xiiij. ayns nos parti del fill. E complits los dits .xiiij. ayns lo dit hom mori.

CCCXI. — *Eximpli e miracle con un corp per volentat de Deu porta un pa denant ſent Pau primer hermita e a ſent Antoni, ſegons ques recompte en la vida de ſent Pau primer hermita.*

¶ HONORANDI ſunt hoſpites.

QUANT fent Anthoni ana a vifitar a fent Pau primer hermita, fent Pau lo reebe ab gran reuerencia; e a la hora del menjar, un corp per volentat de Deu portals un pa e mes lo demunt abdos; e tentoft lo corp fen parti. E marauellant fe fent Anthoni, fent Pau li dix: Quefcun die noftre fenyor Deus per aqueft corp menuia mig pa, e are per los teus merits ans en trames un entregue. E ladonchs entre los dos beneyts fo gran contraft honeft qual trencaria lo pa, car quefcun daua honor al altre que trencas lo pa. E auengueren fe que quefcun enfemps prengueren lo pa, e tirauen; e lo pa fe parti per mig tant a la una part con a laltra, axi con fi ab un coutell lagues hom partit per mig; per la qual cofa los dos fants beneuyrats donaren gracies e laors a Deu.

CCCXII. — ***Miracle e eximpli con fent Germa volgue donar de fer miracles la honor a fent Marti, fegons recompte Guillem.***

¶ HONORANT mortuos fancti.

EN lo temps quels romans deftrouiren França, lo cors de fent Marti fo portat a una ciutat on ftaua lo cors de fent Germa, e meteren lo prop de la fepultura de fent Germa. E decontinent feeren en aquella efgleya tants miracles, que era gran marauella. E los de la ciutat deyen que aquells miracles feya fent Germa; y aquells quiy portaren lo cors de fent Marti deyen que fent

Marti los feya. E per aquella rao era entre ells gran difcordia, e per tal prengueren un hom mefell, e meteren lo en mig de les fepultures dels dos fants; e la part del cors mefell que ftaua deuers fent Marti tentoft fon fanat de la mefellaria, e la part queftaua deuers fent Germa romas mefella. E laltre die feren gitar a la fepultura de fent Marti al mefell la part del cors que encara era mefella. E tentoft lo mefell fo del tot guarit: axi que apar que fent Germa volgues donar la honor a fent Marti.

CCCXIII. — *Miracle e eximpli de una monge del orde de Ciftell de edat de deu ayns, qui parlaua mentre fe deyen les hores en la fgleya, fegons que recompte Cefar.*

¶ HORAS canonicas neglectione dicentes puniuntur.

EN un moneftir de dones religiofes de la orde de Ciftell mori una monge de edat de deu anys. E apres que fo morta, quefcun die aparia en lo cor ab les altres monges, e afseyes en la cadira on hauia acuftumat de feure a totes les hores. E con hauien acabat de dir completa e la Salue Regina, ella defparia. En aquefta vifio neguna monge negu no veya fino una monge xica de edat que era companyona de la morta, la qual ho dix a labadeffa. E la abadeffa dix li que con venria que li demanas per que venia pus era morta. E en altre die la mongeta loy demana. Ella li refpos quey venia a fatiffer les hores que

hauia dites no be, car tot quant jo parlaua ab tu en lo cor mentre les hores fe deyen, de tot he haut a donar compte, e tro queu hage fatiffet aci en aqueft cor penare. E fi tu not guardes de parlar mentre fe dien les hores en lefgleya, aquella matexa pena que jo foffir fofferras. E a cap de .iij. dies dix li: Germana, jo he ja complida la pena quem era donada, e fet fatiffaccio, per que daci auant nom veuras james. E tentoft defparech, e no aparech pus auant.

CCCXIV. — *Miracle e eximpli de una monge de la orde de Ciftell qui hauia fingular e gran deuocio en la Verge gloriofa fanta Maria, fegons que recompte Cefar.*

> ¶ HORAS beate Virginis Marie deuote dicentibus, eifdem Virgo Maria apparet in hora mortis.

EN Spanya en un moneftir de la orde de Ciftell hauia un monge qui era molt deuot a la Verge Maria, e deya quefcun die les ores de la Verge Maria ten fuaument e ab tanta deuocio, que no en quefcun vers hauia memoria de la Verge Maria, ans encara en quefcuna paraula. E axi ab gran treball de la fua perfona defpenia lo die dient les dites hores. E allo li dura fetze ayns. E en la fi dels dits .xvj. ayns lo monge fon malalt, e aparech li la gloriofa Verge Maria, e dix li: De vuy en .vij. dies morras; mas perque mas feruit ab major deuocio que altre hom, fer te ço que james no fiu a negun altre hom. E ladonchs la

Verge mare de pietat eftes li los braços demunt lo coll, e befa lo en la boca. E tentoft la Senyora defefparech, e al feten die que al monge dech exir la anima del cors, la Senyora e Verge li aparech ab gran companya dangels.

CCCXV.—*Miracle con noftre fenyor Deus aparech en femblança de pobre a un deuot hom qui daua volenters almoyna e albergaua los pobres per la amor de Jhefuchrift, fegons que recompte fent Gregori.*

¶ HOSPITALITAS libenter exhibenda, quia quandoque Chriftus in ea recipitur.

UN hom de bona e honefta vida acuftuma de menar pobres a cafa fua, e per lamor de Deu dauals a menjar, e albergauelos. E un die mena pobres per menjar e albergar en cafa fua; e axi con hauia acuftumat pres un pitxer, e dona aygua a mans a tots los pobres. E quant volch donar aygua a mans a un pobre qui ftaua affegut derrera de tots los altres, lo pobre defefparech; de la qual cofa lome deuot fo molt marauellat. E al vefpre con lo dit hom fo en fon lit per dormir, lo Senyor faluador del mon li aparech, e dix li: Amich, los altres dies me feruift en los meus amats, e vuy has feruit a mi en la tua cafa.

CCCXVI.—*Eximpli de les paraules que un hom hermita de bona e honefta vida dix a Caffia, lo qual Caffia reprenia al dit hermita perque no*

dejunaua, segons ques recompte en Vitis Patrum.

¶ HOSPITALITATIS gracia soluendum est in ieiunium.

AQUEST Cassia ab daltres anaua vesitar los hermitans de terra de Egipte, e quescu on venien menjaua ab ells. Demanaren a un vell e deuot hermita per que stant die de dejuni, e hauent ell ja menjat una vegada, menjaua ab ells. E lo vell los respos: Quescun die pusch dejunar quant me vull, e a vosaltres no pore hauer quescun die; e axi per caritat que he ab vosaltres meng vuy dues veguades.

CCCXVII. — *Eximpli con los abats e couents dels monestirs dels ordens de sent Benet mes de be fan a lurs monestirs con son franchs e ben accullents que no con son scaços, segons que recompte Cesar.*

¶ HOSPITALITATEM negantibus Deus substrayt bona temporalia.

UN abat de un monestir de la orde de sent Benet era hom molt larch e franch en acullir pobres en lo seu monestir; e quants mes pobres li venien e mes almoynes los donaua, tant mes Deus li crexia e li multiplicaua los bens temporals del monestir. Apres mort lo dessus dit abat, fo abat del dit monestir un monge qui era molt escas, e croy, e mesqui, lo qual tentost que fo abat gita dels officis aquells quels tenien, queren monges bons e liberals semblants que era lo des-

ſus dit abat mort, e mes en los officis monges croys, e meſquins, e ſcaços axi con ell era; per la qual coſa los tolgue Deus tots los bens del dit moneſtir, per tal manera quel moneſtir vench a tanta de pobrea que no hauien de ques pogueſſen ſoſtenir. E un die vench al moneſtir un pelegri, e lo porter acullilo amagadament e ſecreta per paor de ſon abat, e donali a menjar de poch quell tenia, e dix li: Amich, pren ço poch quet do de bona volentat, car jo viu que ſi en aqueſt moneſtir vengues albergar un Rey, aci li donare hom tot ço que hagues neceſſari per a ell e a ſes companyes. Amich, dix lo pelegri, ſapies que dos monges ſon gitats de aqueſt moneſtir, que james tant con ells ne ſien fora, aqueſt moneſtir no fara de ſon prou. E con han nom aquels monges? dix lo porter. Yo to dire, dix lo pelegri, ſapies que la un ha nom *donats*, e laltre ha nom *donar voſem*. E tentoſt lo pelegri deſeſparech, e lo porter marauellat compta ho al abat denant tots los monges. E ladonchs labat e tot lo couent conegueren que per lurs peccats los venia aquella pobrea en lo dit moneſtir; e tornaren a fer los franchs e bons acullimențs als hoſtes ſegons que hauien acuſtumat. E noſtre ſenyor Deus ladonchs tornals en poch de temps los bens temporals del dit moneſtir axi con hauien en temps del abat mort.

CCCXVIII. — *Miracle e eximpli con ſon deſtrouida la meytat de la ciutat Dentiocha, ſegons que recompte Sigilbert.*

¶ HOSPITALITAS etiam bona temporalia seruat.

LA ciutat Dentiocha son destrouida per aytal manera: en la dita ciutat hauia un hom qui hauia aytal custuma que no menjaua negun die en casa sua, que noy menjassen ab ell pobres o altres hostes. E un die no trobant qui menjas ab ell, anaua per la dita ciutat si trobaria algun qui ab ell se pogues dinar; e cerca tot lo die; e al vespre troba en plaça un hom vell vestit de blanch, e ab dos altres homens questauen ab ell. E lom almoyner saeosta al home vell per conuidarlo. Lome vell li dix: O hom de Deu, no pogueres tu saluar aquesta ciutat que no fos destrouida? E tentost estes un suari que tenia en la ma per demunt la meytat de la ciutat. E tentost aquella meytat de la ciutat, ab totes les gents que en ella habitauen, se somi en los abismes. E volent encara estendre lo suari sobre laltra meytat de la ciutat, pregaren lo los dos homens questauen ab ell que nou fees, e que sen stigues per honor de aquell bon hom que ten be acullia los pobres. E lom veyl feu ho axi. E apres consolaren lo dit bon hom qui staua molt spauentat de ço que hauia vist. E tentost lom veyl e los dos homens qui ab ell eren desparegueren.

CCCXIX. — *Eximpli con los sants hermitans encara que dejunassen menjauen moltes vegua-des lo die per fer bon aculliment als hostes quils venien vesitar, segons que recompte Cesar.*

¶ HOSPITALITATIS gratia in die pluris comedendum.

UN home de bona vida conuida a un altre a menjar, e quant vee que lexaua lo menjar dix li que menjas, e laltre dix que no podia. E laltre respos li: .vij. vegades he haut vuy hostes, que ab tots he menjat; e encara are he fam: e tu no mengist vuy sino are aquesta vegada, e dius que no pots menjar. Custuma es entre los amichs de Deu que quant alsguns los venen vesitar, encara que dejunen menjen ab ells; e apres que dells se son partits tornen a fer lur dejuni.

CCCXX. — *Eximpli con sent Germa per volentat de Deu feu un vacariç Rey de Bretanya, segons ques recompte en sa ligenda.*

¶ HOSPITALITAS etiam bonum temporale procurat.

SENT Germa vench en Bretanya, e demana al Rey que li fes donar posades a ell e als que ab ell venien. E lo Rey no ley volch manar donar. E un hom qui gardaua les vaques del Rey, vinent al palau troba en la carrera a sent Germa ab sa companya. E lo vaqueriç menals a sa casa per albergar. E tentost oucis un vedell, que non hauia mes que seu fos, e feu lo apparellar molt be, del qual menjaren sent Germa e sa companya. E apres quel vedell hagueren menjat, sent Germa feu ajustar tots los ossos del dit vedell, e feu los metre dins lo cuyro del dit vadell. E tentost per manament del dit sant lo vedell torna viu e ressuscita. E en laltre die seguent sent Germa fo al

dit Rey, e repres lo perque no li hauia donat posada, e dix li: Ix de fora, e lexa lo regne a altre millor que tu. E lo Rey per gran spauentament que ach no li respos. E lo dit sent Germa per manament de Deu feu venir lo dit vacariç e a sa muller, e feu los rey e reyna de Bretanya, que negun no loy poch contrestar. E del linatge del dit vacariç venen los Reys de Bretanya. E axi en aquesta vida a les veguades dona Deus per una cosa cent.

CCCXXI. —*Eximpli con sent Macari ab la gran humilitat sua vence lo diable, segons ques recompte en la vida dels sants Pares.*

¶ HUMILITAS sola diabolum confundit.

SENT Macari una veguada encontra lo diable que portaua una falç molt tallant, e menaçauel ab ella, mas no li podia donar. E sent Macari sofferiaho ab gran humilitat e paciencia. E ladonchs lo diable a grans crits dix: Diablari, si dejunes, jo james no mengi; si tu vetles, jo james no dormi; mas la tua humilitat me venç.

CCCXXII. —*Eximpli de gran caritat e humilitat quel Emparador Contasti mostra hauer en si contra un aldea, segons que recompte sent Gregori.*

¶ HUMILIS patienter tollerat.

L'EMPARADOR Contasti era molt poch de persona, e una veguada un aldea de luny terra

vench per veurel. E quant lo vee ten poch de persona, no creegue quell fos Lemparador, jaffos quels altres li digueren que aquell era Lemparador. E quant lo dit aldea lach vist, comença a menys prear en son cor, e dix: Jom cuydaua quel Emparador fos gran hom de persona, mas en aquest no veg que haja cosa de hom. E tentost quel Emperador ach oyt laldea, abraça lo, e dix: Si Deus me ajut, tu mas vist ab los uylls uberts. Per la qual cosa lo dit Emperador mostra en si gran caritat en amar aquell qui lauia menyspreat e burlaua ab ell.

☞ Aci se acaben los miracles e eximplis qui comensen per H: e comensen los eximplis e miracles qui comensen per I.

I.

CCCXXIII. — ***Miracle que ſent Jacme ſeu a un pelegri qui mori en lo pelegrinatge.***

¶ IACOBI maioris. *Ex miraculis eius.*

TRenta homens de Lombardia anauen en romeria a Sent Jacme, e los .xxix. meteren entre ells tal promeſſio que ſi algun dells fos malalt, que tots los altres quel ſperaſſen tro quell fos garit. E la un dels trenta no feu ne conſenti en la dita promeſſio. E apres la un dels .xxix. fo malalt, e los altres ſos companyons ſtigueren ab ell, faent li companyia quinze dies. E paſſats los .xv. dies al peu

del munt de sent Miquel desempararen lo tots; e lo companyo que no hauia fet la dita promessio romas ab lo malalt per fer li companyia. E lo die quels .xxviij. companyons se partiren del malalt, lo malalt mori; de la qual mort lo companyo fon torbat e trist. E aquella nit aparech li sent Jacme caualcant en un cauall, e dix li: Mit aquex mort ton companyo denant mi en aquest cauall, e tu caualca en les anques de aquest cauall. E aquella nit anaren quinze jornades. E sent Jacme mes los en la muntanya del Goig ques a mige leuga de la ciutat de Compostella on esta lo cors de sent Jacme. E ladonchs sent Jacme dix al hom viu: Amich, ves als canonges que son en lesgleya de Sent Jacme, e digues los que venguen per soterrar aquest pelegri ton companyo; e digues los de part mia que son sent Jacme, quel soterren honradement. E encára digues de part mia als altres pelegrins tos companyons, que el pelegrinatge que han fet nols aprofita neguna cosa, pusque no tingueren ço que hauien promes a lur companyo. E tantost sent Jacme desesparech. E lo pelegri feu e dix tot ço que sent Jacme li hauia manat. E quant los altres sos companyons foren venguts a Sent Jacme, foren marauellats con hi trobaren lur companyo, car lauien lexat quinze jornades atras. E lo companyo lurs dix ço que sent Jacme li hauia dit con li aparech.

CCCXXIV. — *Miracle con sent Jacme ressus-*

cita un pelegri qui anaua a Sent Jacme, lo qual injustament fo penjat a la ciutat de Tolosa, segons ques recompte en los miracles de sent Jacme.

¶ IACOBUS.

UN hom de Teutonia anaua en romeria a Sent Jacme, e menaua un fill seu joue e bell. E allo fo en lany de nostre Senyor Mill e .xx. ayns. E quant foren venguts a la ciutat de Tolosa, un hoste lur maliciosament amaga e mes una taça dargent en la maleta del dit pelegri. E en laltre die quant los pelegrins foren partits de la ciutat, loste dona clams denant los officials de la dita ciutat de Tolosa, dient quels dits pelegrins li hauien furtada una taça dargent: per los quals clams los pelegrins foren seguits con a mals pelegrins e a ladres, e presos tornaren los a Tolosa, e trobaren dins la lur maleta la dita taça dargent. E tentost los officials donaren per sentencia que tots bens que alli tenien los dits pelegrins fossen del hoste, e que el pare o el fill la un dells fos penjat. E tentost lo pare pregals molt afectuosament què matassen a ell, quel fill scapas. E lo fill semblantment pregaua que aucièssen a ell, quel pare scapas. E sobre allo hagueren entre ells gran debat. A la fi lo fill volch morir per scapar lo pare. E tentost quel fill fon penjat, lo pare parti de Tolosa, e compli lo romiatge de Sent Jacme. E de aquell die quel fill fon penjat, en trenta e sis dies lo pare ana a Sent Jacme, e fon

tornat a Tolosa. Pensar podets ab quanta tristor, e dolor, e plant que esser pogues lo pare seu aquell romiatge. E quant vee la forca on son fill staua penjat, comença a fer lo major dol e plant que esser pogues: e axi plorant acostas a la forca. E ladonchs lo fill li parla, e li dix: Pare e senyor, no plorets, car viu son; e james nom ana ten be que despuys que fuy mes en aquesta forca, car continuament sent Jacme ma fet companyia, em ha gouernat ab vianda celestial. E tentost lo pare ab molt gran pleer entrassen dins Tolosa, e dix ho als officials e a les altres gents. E tentost tots anaren al loch on staua la forca, e ab gran deuocio e pler despenjaren lo joue, e tornaren los bens quels hauien pres, e penjaren loste maluat.

CCCXXV. — *Miracle con sent Jacme ressuscita un pelegri qui oucis simatex per consell del diable, segons que recompte Uch de sent Victor.*

¶ IACOBUS.

UN pelegri anaua en hermitatge a Sent Jacme; e lo diable aparech li en forma de sent Jacme, e dix li que se oucies per amor dell. E lo dit pelegri cuydant se que fos sent Jacme oucie simatex. E loste quant vee lo pelegri que sera mort, ach dubte que no diguessen les gents quell lo hauia mort. E tentost lo dit pelegri ressuscita, e dix lengan quel diable li hauia fet, e con lo diable sen leuaua la sua anima sino que sent Jacme ley tolch forciuolment: e que per prechs

de ſent Jacme noſtre ſenyor Deus hauia volgut quell fos reſſuſcitat.

CCCXXVI.— ***Miracle con ſent Jacme reſſuſcita un pelegri qui per conſell del diable ſe tolch los genitius, e oucis ſimatex, ſegons que recompte Uch de Clunicent.***

¶ IACOBI.

UN pelegri anaua en romeria a Sent Jacme, e en lo cami jac carnalment ab una fembra. E apres lo diable aparech li en forma de ſent Jacme, e dix li que per lo peccat que hauia fet de la luxuria, quel romiatge no li valia alguna coſa; mas ques tolgues los genitius, e apres que faucies a ſimatex, e que faent aço que feria perdonat de tots los ſeus peccats. E lo pelegri creent quel diable fos ſent Jacme, feu e compli les dites dues coſes quel diable li hauia manat fer. Axi con los diables ſen portauen la anima del dit pelegri, ſent Jacme lals tolch, e per merits ſeus noſtre ſenyor Deus volch que la anima tornas al cors del dit pelegri, e reſſuſcita, e lils tornaren los genetius. E apres feu vida ſanta, e ſalua la anima.

CCCXXVII. — *Eximpli quel hom no deu moſtrar ne publicar miracle que Deus façe per ell, ſegons que recompte Seuer.*

¶ IACTANTIA in bonum comprimenda eſt.

DOs religioſos jouens de edat de .xv. anys e de .xij. anys anants per un deſert trobaren

una ferpent molt gran, e lo religios pus joue pres la, e pleguada mes la en la falda del feu abit, e portaren la al lur moneftir. Quant los altres frares veeren que la ferpent nols hauia mordut ne fet algun dampnatge, començaren a loar molt la fe e la virtut dels dits dos frares jouens, perque hauien moftrat la virtut que Deus los hauia feta als altres, dient los que degeren donar laors e gracies a Deu e feruir lo humilment, que no pendre vana gloria en fi.

CCCXXVIII. — *Miracle e eximpli con per ferueys que un caualler feu a la fanta Sgleya de Roma, la anima del pare de dit caualler quera mort gran temps hauia, aconfegui la gloria celeftial per merits dels dits ferueys, fegons ques recompte en la Ligenda lombardica.*

¶ INDULGENTIE valent defunctis.

UN legat del Papa prega a un caualler poderos que anas ftar en la frontera contra los enemichs de la Sgleya, e queu faes per feruici de Deu e de la Sgleya, e guanyaria indulgencia complida per a la anima de fon pare. E lo dit caualler ftech en la dita frontera tota una quarefma; e en la fi de la quarefma lo pare li aparech ten clar con lo fol, e dix li: Fill, moltes gracies te fas, car fapies que per lo feruey que tu has fet a la fanta Sgleya de Roma jo fon fora de les penes en que ftaua, e vagmen fens altra tardança a la gloria celeftial.

CCCXXIX. — ***Miracle e eximpli de una filla de un clergue, que semprenya de un hom, e per no descobrir lom dix que era prenyada de un lector, segons que recompte Heraclides.***

¶ INFAMATUR aliquis sine culpa.

UNA fadrina filla de un clergue gitas carnalment ab un hom, del qual hom ella concebe. E apres dix a son pare que un legidor del bisbe la hauia emprenyada. E tentost lo pare clamassen al bisbe; e lo bisbe feu se venir denant lo dit lector, e demanali ell si hauia fet aquell peccat? E lo lector dix que no. E lo bisbe ab gran fellonia dix que mentia. E lo lector respos: Senyor, jous he dit ço que en ma consciencia es ab veritat, pero si volets oyr ço que no fo, jo dich que jo emprenyi aquella fadrina. E tentost lo bisbe priua lo del offici de la lectoria, e feren li pendre per muller la dita fembra. E lo lector tentost mete la dita sa muller en un monestir de dones dorde; e ell mes se dins una cella continuament plorant, e ab gran deuocio pregant a Deu que descobris la veritat de aquell prenyat. Quant la dita fembra fo al temps del parir stech .vij. dies de part que no podia menjar, ne beure, ne dormir, sino hauer continuament dolors molt forts. E quant ella se veu en perill de mort, a altes veus dix: Ay mesquina, que per dos peccats jo muyr ab aquesta ten gran dolor: lo primer perque perdi la mia virginitat, lo segon perque enculpe aquest peccat a aquell qui nol hauia fet. E con se vol

que les dones de aqueſt moneſtir, e altres perſones deuotes, pregaren Deu que viaçoſament paris, les dites oracions no li aprofitaren. E lo dit biſbe trames a dir al dit lector que pregas per ella. E lo lector no reſpos al miſſatge del biſbe; e lo biſbe ladonchs ana al lector, e dix li: Deſliga ço que per la tua ignonencia e merits has ligat. E ladonchs lo lector feu oracio al noſtre ſenyor Jheſuchriſt. E tentoſt la fembra mentiroſa pari, e dix la veritat de ſon prenyat, e demana perdo plorant al dit lector de la falſia que li hauia poſat. E lo dit lector deſenculpat ab veritat de la infamia, acaba en lo ſeruey del Saluador.

CCCXXX. — *Miracle e eximpli molt bell con Lemparador de Contaſtinoble Teudoſi feu tallar la man dreta a ſen Johan Damaceno, e con la verge Maria li torna la man en lo braç, ſegons ques recompte en les iſtories de Johan Damia.*

¶ INFAMATO aliquando fama reſtituitur.

SENT Johan Damaceno fon verge, e molt deuot a la verge Maria: lo qual ſauia ſcriure letra grega, e era be inſtruyt en totes les arts, e ſabia molt ben ſcriure e dictar, e era molt gracios en cantar. Sdeuench ſe quel catiuaren moros ab molts daltres creſtians, e fon preſoner e catiu de un caualler moro. Quant lo caualler ſabe que ſent Johan era hom letrat, e que no ſabia fer altre offici, mana li que a un fill que tenia que li

mostras totes les sciencies e arts que sabia. E sent Johan enforma per aytal manera lo fill del caualler moro, que en poch de temps li ach mostrat, que la letra e lo dictat era semblant, sens neguna differencia, a la letra e dictat de sent Johan. E apres Lemparador Teudosio tragne de catiu al dit sent Johan Damaceno. E stant sent Johan ab lo dit Emparador, lo fill del moro qui era stat scola e dexeble del dit sent Johan, per gran mal e enueja que hauia al dit sent Johan trames una letra scrita de la sua man, en la qual letra se contenia mort e perdicio del dit Emparador Teudosio; la qual era en nom del dit sent Johan. E la qual letra lo dit moro trames en Contastinoble, e feu la gitar secretament dins lo palau del Emparador; e aquell qui primerament troba la dita letra tentost la dona al Emparador. E Lemparador conech que la letra e lo nom e lo dictat era de sent Johan, jassos que nou era. E tentost lemparador Teudosio feu venir sent Johan denant si, e dix li moltes cruels e males paraules, dient li traydor, que li hauia feta molt gran traycio. E sent Johan quant vee la letra dix: Verament, senyor, la letra es de la mia, mas nostre senyor Deus qui sap la veritat, sap que jo james no la scriui, ne la fiu scriure. E totes quantes gents hauia en lo palau començaren lo a desonrar dient li que era traydor, e que meresquera quel cremassen. E Lemperador no volch que moris, mas feu li tolre la man dreta ab queu hauia

ſcrit, la qual ma feu penjar a la porta del moneſtir del dit ſent Johan. Quant ſent Johan ſe veu ſens ma entraſſen en lo ſeu moneſtir, e plorant molt fortment agenollas ab gran humilitat e deuocio denant la imatge de la verge Maria, e moſtrant li a la dita imatge lo braç ſens ma, dix li aytals paraules : Senyora, e aqueſts ſon los guardons que han los voſtres ſeruidors? e aqueſta es la voſtra benauenturança ? per que conſentis quem tolgueſſen la ma ab la qual jot ſcriuia? car be ſabets, Senyora, que ab aqueſta ma ſcriuia jo les voſtres laors e cançons, e ab aqueſta ma conſegraua jo lo cors e la ſanch del voſtre Fill precios e glorios. E con les ach dites aqueſtes paraules iſques de la ſgleya, e entraſſen en la ſua cambra, e gitas en ſon lit. E ſtant durment, pero no que del tot dormis, aparech li la glorioſa Senyora mare dels peccadors ab molt gran claredat, e dix li: Que fas lo meu ſeruidor feel e leyal? E ſent Johan li reſpos: Senyora, e quem demânes, que a deſhonor tua e menyſpreu eſta la mia ma penjada en la porta daqueſt moneſtir? Ella li reſpos: Fill, hages fforç en lo meu Fill e ſenyor. E tentoſt ſent Johan veu con la glorioſa Senyora ana a la porta de la ſgleya on la ma ſtaua penjada, e pres la ma, e torna la en lo braç de ſent Johan, axi be que aparech que james non fos ſtada tallada. E la ſenyora Verge dix li: Johan, aqueſts ſon los guardons que jo don a mos honeſts ſeruidors e deuots: e deſeſparech la Verge. E tentoſt lo dit

fent Joan fe leua del lit fa e guarit del tot; e ab gran alegria e ab gran deuocio tota aquella nit feu gracies e laors a la Verge Maria. E en laltre die per lo mati fent Johan moftra e dix als altres frares del moneftir la gracia e la merce que la Verge Maria li hauia fet. E decontinent lo dit fent Johan dix una miffa de fanta Maria, la qual tots los frares oyiren ab gran deuocio. Quant Lemparador Teudofi fabe aquell miracle, tentoft vench al dit moneftir, e plorant ab gran deuocio agenollas denant lo dit fent Johan, e molt humilment e ab gran contriccio demanali perdo, e demana li fi fabia alcun hom qui fabes fcriure axi con ell feya? E fent Johan li dix que och; un moro a qui ell hauia moftrat defcriure en terra de moros con era catiu.

CCCXXXI. — *Miracle que axi con fent Amant batejaua un fill del Rey de França que hauia* .viij. *dies que era nat, lo dit fill refpos* AMEN, *fegons les geftes de fent Amanç.*

¶ INFANS in baptifmo loquitur.

LO Rey de França no hauent infants prega, e feu pregar molt deuotament a noftre fenyor Deus que lin donas. E tentoft plach a noftre fenyor Deus que la Reyna fa muller pari un fill del dit Rey; e axi con lo dit fent Amant batejaua lo dit fill, axi con los padrins degeren refpondre *Amen*, callaren tots, e linfanto nat de .viij. jorns refpos a altes veus, e dix *Amen.*

CCCXXXII. — *Miracle e eximpli con ſent Simon, e ſent Judes apoſtols per virtut diuinal feeren parlar una criatura del die nada, ſegons ques recompte en la iſtoria dels dits ſants.*

¶ INFANS unius diei loquitur.

UNA filla de un Comte concebe de fornicacio, e apres pari, e dix que un diacha de euangeli la hauia emprenyada. E lo dit Comte mogut de gran fellonia volie auciure al dit diaca. Sent Simon, e ſent Judes queu ſaberen vengueren al dit Comte, e demanaren li quant era nada la criatura que ſa filla hauia parit? El Comte los dix: Vuy a hora de prima naſque. E ladonchs los ſants apoſtols, preſents lo Comte, e lo dit diaca, e altra molta gent, digueren a la dita criatura: Digues nos en lo nom de Deu ſi es ton pare aqueſt diaca? E la criatura dix: Lo diaca aqueſt es verge, que james no conech fembra carnalment. Del qual miracle tots los que alli eren ſe marauellaren molt. E lo dit Comte prega molt los dits ſants apoſtols que demanaſſen a la dita criatura qui era ſon pare? E los ſants beneyts reſpongueren li: Axo no farem noſaltres, car a noſaltres ſe pertany ajudar e ſaluar al no culpable, mas nos pertany a noſaltres acuſar lo culpant.

CCCXXXIII. — *Miracle e eximpli de gran affliccio e turment que un ſant hermita ſe donaua queſcun die tant con viſch en aqueſt mon, ſegons que recompte Beda en les geſtes dels angels.*

¶ INFERNUS.

UN hom reſſuſcita en layn de noſtre Senyor vuytcents e ſis ayns; e ſpaordit de les cruels penes que hauia viſtes en laltre mon, anaſſen a eſſer hermita, e feu una cella en que habitaua prop de un riu. E en liuern, con feya major fret, ell ſe banyaua en lo riu ab tots los abits que portaua, e quant era fora, los abits gelauen ſe demunt lo ſeu cors; e apres meties en laygua que bullia per poder de gran foch, e apres tornaua en freda; e allo ſoſtench e feu de tota la ſua vida. E alſguns altres reprengueren lo per queu feya, e ell reſponials: Si voſaltres hagueſſets viſt ço que jo he viſt, fariets ço que jo fas e encara mes auant.

CCCXXXIV. — *Miracle e eximpli con ſent Macari feu parlar una calauera de hom mort que atroba, la qual calauera era ſtada de un ſacerdot dels gentils, ſegons ques recompte en la vida dels ſants Pares.*

¶ INFERNALIS pena eſt magnitudinis ineſtimabilis.

SENT Macari paſſant per un herm troba una calauera de hom mort, que era teſta del cap de un ſacerdot dels gentils. E quant ſent Macari veu la dita calauera, conjurali que li parlas. E la dita calauera li dix: Aytant con ha del cel a la terra, aytant foch tenen los diables demunt los lurs caps, e aytant foch tiren dejus los peus. E demana li ſent Macari los mals chreſtians en

quin jaent hi ftauen dalla? E la calauera li ref-
pos que de fots los gentils e de fots los juheus.
E aço fe concorda ab allo que diu fent Gregori
en lo Dialogorum, que un hom de gran ftament
mori, e apres reffufcita, e dix que veu fer un foch
qui plegaua tro al cel.

CCCXXXV. — *Eximpli de les paraules que dix una fembra folla con oy cantar un refpons qui diu:* In inferno nulla est redempcio.

¶ INFERNALIS pena eft eterna.

UNa fembra era folla, e entenia un poch lo
lati. E un die ftant la dita folla en lefgleya
oy cantar .i. refpons, *In inferno nulla eft redempcio,* qui vol dir : en linfern noy ha neguna
reemço. E tentoft la dita fembra folla a altes
veus dix : Pufque axi es, foll es aquell qui alla
empenyora la fua penyora.

CCCXXXVI. — *Miracle e eximpli de un hom paralatich qui hauia nom Seruunlo, fegons que recompte fent Gregori en lo Dialogorum.*

¶ INFIRMITAS paupera patienter debet fuftineri.

UN hom, qui hauia nom Seruunlo, en tota la
fua vida era pobre dels bens temporals, mas
era rich fegons Deu. E aquell Seruunlo en tota
la fua vida jague paralatich en un lit del qual
nos podia leuar, ne podie ajuftar la ma a la boca,
ne girar fe en lo lit. E un feu germa, e fa mare

seruien lo, e qualseuol cosa quell pogues hauer donaue ho als pobres, e comprauen libres de la santa Scriptura. E quant alscuns pelegrins venien a casa sua, feya lols legir si eren homens letrats; perque sesdeuench que jas fos quell james no sabes legir, oyint continuament la santa Scriptura, apres de saber gran partida de la santa Scriptura. E en la nit quell deuia morir, dix a tots los pelegrins que en casa sua en aquella hora eren, que tots que diguessen oracions ab ell ensemps: e axi ho feeren. E mentre ells deyen les dites oracions, ell los feu callar, e dix los: E no oyits vosaltres ten dolços cants e ten pleents que jo oig en lo cel? E dites aquestes paraules rete la anima al Senyor saluador del mon.

CCCXXXVII. — *Eximpli de un hom deuot que per seruir Jhesuchrist se mes en sa casa un contret, lo qual contret lo dit hom serui honorablement e ab deuocio de tota la sua vida, segons que recompte Eraclides.*

¶ INFIRMIS est diligenter seruiendum.

UN hom qui hauia nom Eulogi lexa aquest mon, e perque no poch fer vida ab los homens dorde, ne ab los hermitans retench se alscuns pochs dels bens temporals que hauia, e per seruir a Jhesuchrist pres un contret qui no hauia peus ne mans, nes podie ajudar de negun de sos membres, e mes lo en una casa, e quant lach mes dins la casa dix: Senyor Jhesuchrist, per

feruir a tu e per reuerencia tua jo feruire a aqueft contret mentre ell viua, e jo fia viu. E axi ho feu aquell Eulogi, que ferui aquell contret de tot ço que hauia mefter quinze ayns. E en la fi dels quinze ayns per temptacio del diable lo dit contret auorri lo feruey que Eulogi li feya: e un dia mogut lo contret de fellonia contra Eulogi dix li molt injuriofament aqueftes cofes: Ves, lunyet de mi; car tu deftrouits la mia cafa; e ara cuydes me guarir. E Eulogi refpos li molt fuaument, e dix li: Senyor, no hajats defplaer o greuge; deman vofen perdo, e deyts mo, e jo fmenar ho he. E lo contret li refpos: No vull les tues lagoteries ne les tues confolacions, mas gitem en loch publich, car defig he de fadollar me de carn. E tentoft Eulogi porta li denant molta carn; e lo contret li dix: No vull aturar pus auant ab tu, car lo poble vull veure. E Eulogi li dix: Jous menare aci molts homens dorde que feftiguen aci ab vos. E lo contret li refpos: No vull veure los deftruidors del pa axi con tu eft, mas met me en la plaça dalli on me prenguift. E ladonchs Eulogi leua lo contret alli on ftaua lo beneuyrat fent Anthoni, e dix li que volia lexar alli lo contret. E fent Anthoni dix a Eulogi: Si tu lo defemparas, altre millor que tu lo reebra. E dix al contret: Amich, tu no mereys veure lo cel ne la terra, car aqueft per Jhefuchrift fotjuga fimatex a fer te tal feruey. E apres que fent Anthoni los ach dites aqueftes paraules, confola abdos en

Jhesuchrist, e dix los: Fills, nous partescats la un del altre, car abduy merexets esser coronats en la celestial gloria; e aquesta baralla que hauets hauda es stada temptacio del diable, per tal con abduy sots ja en la fi dels vostres dies. E tentost molt consolats en la amor de Deu, Eulogi e lo contret abduy ensemps sen tornaren a lur casa, e alli visqueren .xl. dies. E apres moriren en un die e una hora, e reteren les animes a Jhesuchrist.

CCCXXXVIII. — *Con per miracle de sent Pere lexa sobtosament la febre a sa filla santa Patronilla, e con la dita santa Patronilla mori, segons recompte la ligenda de dita santa.*

¶ INFIRMITAS corporalis aliquando prodest spiritui.

AQUESTA santa Patronilla era filla de sent .P. lapostol, e era molt bella. E stant santa Patronilla malalta de febre continua, tots los apostols vengueren vesitar sent Pere, e digueren li: Pusque tu, Pere, guareys a molts malalts, per que no dones salut a la tua filla Patronilla de la molta febre que ha? E sent Pere respos los que axis coue que sia fet; mas per tal que entenguessen quel poder de Deu en totes coses hauia loch, dix a sa filla: Leuet, Patronilla, e seruex nos. E tentost Patronilla, guarida e del tot sana de la febre, leuas del lit molt alegre, e serui los. E apres quels ach seruit, sent Pere li dix: Filla, tornet jaure en lo lit. E tentost que ella fon tor-

nada en lo lit, li torna la febre; e en aquella hora ella fo perfeta en lamor de Deu, e la lexa del tot la febre, e fon guarida. E un Comte per la gran bellesa de ella demana li que fos sa muller. Ella respos li: Sim desiges que sie ta muller, cerca moltes donzelles vergens quem acompanyen tro a la tua casa. E lo Comte dix queu faria. E la dita santa Patronilla dejuna tres dies, e mes se en oracio, e combrega deuotament. E acabats los tres dies ella mori, e trames la sua anima a la gloria celestial.

CCCXXXIX. — *Eximpli con es senyal que nostre senyor Deus ama a la persona quant souent la vesita per malaltia, segons ques recompte en los dits dels sants Pares.*

¶ INFIRMITAS corporalis est signum amoris Dei.

UN hermita de molt bona vida quescun ayn era malalt. Sdeuench se que passa un ayn que no enmalalti, per la qual cosa ell comença a plorar, e dix: Lo meu Senyor Jhesuchrist me desempara, pusque aquest ayn nom ha vesitat.

CCCXL. — *Eximpli con les malalties corporals aporten deuocio e saluacio de la anima, segons que recompte Jacme de Uitriaco.*

¶ INFIRMITAS corporalis aliquando de superbo facit humilem.

EN lo bisbat de Paris un scola anaua demanant per les cases de les gents, gitant los lay-

gua beneyta per les dites cases. E con entraua en casa de un caualler qui james no li donaue almoyna, ans lo desonraua el viltenia, per totes les desonries lescola no lexaua dentrar en la casa del dit caualler ab laygua beneyta. E un die stant lo dit caualler malalt e jaent en lo lit en sa casa, lescola entra ab laygua beneyta, e lo dit caualler feu li donar almoyna, e pregal molt humilment que pregas Deus per ell. E lescola respos al caualler, e dix li: Ques aço, senyer? soliets me deshonrar con entraua en casa vostra, e ara donats me almoyna, e deyts que prech a Deu per vos? Amich, dix lo caualler, per tal con tinch mal en aquest peu. E lescola respos: Prech que semblant mal vos do en laltre peu. Amich, dix lo caualler, e per que ho dius axi? Senyer, dix lescola, jo dich raho, car tro ara erets brau e aspre con leo, e ara sots tornats suau con anyell; e axi per vostre be fas aquesta oracio.

CCCXLI. — *Eximpli de santa e perfeta paraula que un bisbe dix al abat Ylari, segons se recompte en los dits del sants Pares.*

¶ INIURIA propter Deum debet dimitti.

LABAT Ylari vench vesitar a un bisbe, e menjant ab ell portaren los denant un capo rustit que menjassen. E lo dit abat Ylari con vee lo capo dix: James depuys que jo port aquest abit no mengi negun ocell. E lo dit bisbe respos: Depuys que pris aquest abit que port, james no

lexe dormir a negun hom quim hagues feta injuria tro que li hauia perdonat, e jo fos son amich, ne lexe abans que jo dormis no demanas perdo a tot hom a qui jo hagues fet injuria. E lo dit abat Ylari ladonchs dix al bisbe: Pare senyor, perdonam de ço que he dit, que verament major e millor es la tua conuersacio que la mia.

CCCXLII. — *Eximpli e miracle con Fortunat bisbe feu exir lo dimoni del cors de un hom, segons recompte sent Gregori.*

¶ INTENTIO mala eciam bonum opus vincit.

LO bisbe, Fortunat per nom, trague un die lo diable del cors de un hom, lo qual diable tentost pres forma de pelegri, e anaua per la ciutat dient a altes veus: O quant de mal ha fet lo bisbe Fortunat a aquest pelegri en gitar lo de sa casa, e ara en tota aquesta ciutat no trob quim aculla. E un hom de la ciutat per que pogues rependre e jutjar los fets del arcabisbe, e no per deuocio, aculli per albergar lo dit pelegri. E stant prop del foch lo dit hom, e sa muller, e un lur petit fill, e lo diable pelegri, lo dit diable gita en lo foch e oucis lo dit fill, e tentost desparech. E la mare, e lo pare romangueren spauentats e ab gran dolor de la mort ten sobtosa de lur fill. E tentost lo dit hom conech que hauia fet mal de acullir en sa casa aquell quel sant bisbe hauia gitat de la sua, car nol aculli sino per diffamacio del dit bisbe.

CCCXLIII. — *Eximpli de .j. monge qui per enueja acusa altre monge, segons recompte Cesar.*

¶ INUIDIE stimulis agitati religiosi aliquando se accusant.

UN monge per gran enueja accusa a un altre monge denant lur abat de molts e legs peccats. E lo dit abat no volch creure la dita accusacio. E apres vench lo vesitador per vesitar lo monestir; e tentost lo dit monge accusador feu denant lo vesitador la dessus dita accusacio. E lo vesitador creegue la accusacio; e denant tot lo capitol dix tots los peccats dels quals lo monge era accusat, e tentost mana lo metre en lo carçre. E passat algun temps, lo dit monge que hauia accusat laltre per enueja fo malalt, e dubtant se de morir comfessa denant tots en publich quell hauie accusat lo dit monge per enueja que li hauia. E tentost lo vesitador tragué ab gran honor lo dit monge de la preso en la qual l' hauia mes.

CCCXLIV. — *Eximpli con hom qui es auaricios en la sua vida, encara en la sua mort usa de auaricia a dampnacio de la sua anima, segons recompte Cesar.*

¶ INUIDUS eciam in morte non cessat.

MORT lo Comte de Cirtugia oyiren una gran veu demunt lo munt de Muntgibell, lo qual munt lança dessus grans flames de foch, la qual veu dix : Mort es nostre amich lo Comte de Cirtugia, e deu vuy venir aci ; e per a ell apare-

llem aqueſt gran foch aci. E fon ſabut con en aquell die e hora que fo oyda la dita veu mori lo dit Comte, lo qual Comte era gran robador e molt hom auaricios. E con fo a la hora de la mort, abans que moris mana que de tot lo ſeu treſor fos fus, e fos feta una paſta, e fos ſoterrat, per tal que ſos amichs, e ſeruidors, e parents no ſen pogueſſen profitar, e que no hagueſſen pleer de la ſua mort; car lo dit Comte no hauia infants.

CCCXLV. — *Miracle quel cors de ſent Marti ſeu, que torna la viſta a un orp, e guari un contret, ſegons ſe recompte en la iſtoria de ſent Marti.*

¶ IN VITIS etiam preſtat Deus multa beneficia.

UN hom orp e altre contret feren companyia, e lorp leuaua a la ſquena al contret, e lo contret guiaua al orp; per la qual coſa les gents los dauen moltes almoynes. E ſdeuench ſe un die que aqueſt orp, e contret anauen per la ciutat de cos, e ſaberen que per la carrera on ells anauen hauien a paſſar lo cors de ſent Marti que traſladauen de una ſgleya a altra pus honrada. E la un ab laltre ſe acordaren ques lunyaſſen de aquella carrera per on lo dit cors del dit ſant hauie a paſſar, per tal con ells ſabien que ſent Marti feya molts miracles, e ques dubtauen quels guarria de lurs malalties, e que depuys que foſſen ſans nols darien les gents tantes almoynes con feyen; e per tal ſe apartaren de aquella carrera per no encon-

trar lo dit cors de fent Marti; pero per be ques volgueffen apartar no pogueren per la molta gent quey hauia; axi que ultra lur volentat encontraren lo cors de fent Marti, e per merits del dit fant lo dit orb cobra la vifta, e lo dit contret fo del tot fa de fos membres. Axi que ultra lur voler fent Marti feu miracle en ells.

CCCXLVI. — *Eximpli con fent Johan euangelifta dix a un ballefter quels feruidors de Deu de neceffitat los coue que prenguen alcuna recreacio honefta per que mils puxen foportar lo feruey de Deu, fegons que recompte Cefar.*

¶ IOHANNIS euangelifte.

UNA veguada fent Johan apoftol e euangelifta tenia una perdiu viua en la ma, affalagant la, e un joue queu veu dix a altres jouens: Vejats con efta aquell vell afalagant la perdiu axi con fi fos fadri poch. E lo dit fant apoftol per fpiracio del Sperit Sant entes les dites paraules quel dit joue hauia dites, e acoftas al joue, lo qual joue portaua una ballefta; e fent Johan lo prega que paras la ballefta, e lo joue ho feu. Tentoft e apres que la tench parada, fent Johan lo mes en rahons, e tench lo a paraules una gran peça: Senyor, dix li lo joue, jo molt tench parada aquefta ballefta, e aflaquira tant que defpuys no valra neguna cofa per a tirar. Amich, dix fent Johan, axi es de aquells qui feruexen a Deu; fi continuament ftigueffen en contemplacio, e no pren-

guessen alcuna recreacio honesta, aflaquirien tant que despuys no porien sofferir ne soportar ten fforçadament lo seruey de Deu: car la aguila pus alt vola que negun altre oucell, e guarda lo sol de dret en dret, ço que no fa neguna altra animalia; mas quant ha volentat de menjar deualla al bax: e aytal es lo cor del hom, que con un poch se lexa de la contemplacio, despuys ab major deuocio e feruor de cor hi torna.

CCCXLVII. — *Miracle e eximpli de dos maestres en teulogia que la un hauia singular deuocio en sent Johan babtista, e laltre en sent Johan euangelista, segons ques recompta en los miracles.*

¶ IOHANNES ex utroque.

Dos mestres en la santa teulogia hauien gran deuocio la un a sent Johan euangelista, e laltre a sent Johan babtista. E entre los dits maestres ach porfia qual de aquests dos sants ach majors gracies de Jhesuchrist. E sobre allo emprengueren entre ells die cert que de allo disputassen entre ells abdos; e quescu studia molt curosament per dir rahons per exalçar aquell en qui hauia la deuocio. E la nit que lendema deuia esser la dita disputacio, los dits dos sants aparegueren quescun al seu deuot, e digueren: Nosaltres som be auenguts en lo cel, e axi no disputets vosaltres en la terra. E lendema los dits mestres preycaren aquesta visio a tot lo poble.

CCCXLVIII.— *Miracle con ſent Johan babtiſta torna la paraula a un arciaca de Lombardia, e con lo dit arciaca en reuerencia del dit ſant ſeu limne* UT QUEANT LAXIS, *ſegons ques recompte en la ligenda Lombardica.*

¶ IOHANNIS baptiſte.

UN degua de una ſgleya de Lombardia, lo qual degua hauia nom Paulo, metes en orde, e lo diſſapte de Paſqua volent beneyr lo ciri paſqual perde la paraula, e compos e ordena aquell ymne *Ut queant laxis;* lo qual degua demana ab deuocio a ſent Johan babtiſta dins ſon cor que li tornas ſon parlar e la veu ab quell pogues dir en honor ſua lo dit ymne. E ſent Johan ho feu axi de continent.

CCCXLIX. — *Miracle per quina manera una fembra deuota ach lo dit de ſent Johan babtiſta, ſegons ques recompta en la iſtoria Lombardica.*

¶ IOHANNIS baptiſte.

UNA fembra dejunaua e vetlaua, faent oracio a Deu que li volgues donar alcuna reliquia del cors de ſent Johan babtiſta. E un die faent ella la dita oracio, vee demunt laltar un dit, lo qual dit era molt reſplandent, lo qual dit la dita fembra pres ab gran alegria. E tres biſbes queu ſaberen vengueren a la dita fembra per hauer part del dit, e denant lo biſbe caygueren tres gotes de ſanch del dit, e queſcun dels dits .iij.

bifbes pres ne la una gota, e la fen porta per reliquia ab gran pleer.

CCCL.—*Eximpli molt faui de gran abftinencia de fellonia que hagueren en fi un arciaca, e Plato lo philofof, fegons recompte Ualerius.*

¶ IRA aliquando eft diffimulanda.

A un arciaca un feu majordom li feu un gran frau, e larciaca li dix: Verament jo pendria fus are venjança de tu, fino que ftich ab fellonia mogut contra tu. Perque apar que mes volch lo dit arciaca perdonar la dita injuria quel feu majordom e feruidor li hauia fet, que no feguir lo mouiment que hauia dira e de fellonia contra aquell. E lo philofof Plato hauent fellonia contra un feu feruidor, mana que altri corregis e caftigas lo dit ferüidor, tement fe que ab la fellonia que ell hauia no fobrepujas la correccio.

CCCLI.—*Eximpli con lom qui fouen fenfellonex e aira, no ha altre remey ten bo con paciencia, fegons ques recompte en lo libre de les vides dels fants Pares.*

¶ IRACUNDUS naturaliter eciam folus exiftens irafcitur.

UN frare era hom molt fello e malenconios, e dix en fi matex: Si jo no ftigues en lo moneftir ab los frares, e ftigues tot fol en lermitatge, nom enfelloniria tan fouen. E per tal acorda ell

ab si matex que isques del moneſtir, e que sen anas al herm a fer vida solitaria. E axi con sen anaue al herm fo prop de una font, de la aygua de la qual font umpli un vas que portaua; e axi con lach umplit, el volch posar en terra, vessas tota laygua que era en lo vas; e ell lomplí altra vegada, e altra veguada laygua se vessa. E ladonchs lo frare ab gran fellonia trenca lo vas: e con lach trencat, tentost pensa en si matex que la fellonia lauia vençut e sobrat stant sols. Tornassen al moneſtir veent que en tot loch ha lom gran treball, e ha obs paciencia e la ajuda de Deu.

CCCLII.—*Miracle e eximpli que a Deu es desplaent cosa de la persona que senfellonex e es malenconiosa, segons que recompte Cesar.*

¶ IRACUNDUS visibiliter punitur.

UNA infanta filla de un hom rich era ten dessfeciosa e malenconiosa, que no feya sino barallarse ab tots, e per benauenturat se tenia aquell ques podia guardar de la sua lengua. Sdeuench se que ella mori, e morta soterraren la en una sgleya. E lendema que fon soterrada veeren exir de la fossa molt gran fum, e descobriren la fossa, e trobaren que ella era cremada en tot lo cors tro al melich, e dalli auant staua en cendra, a donar a conexer que era stada verge, mas que era stada molt fellona, e malenconiosa, e desficiosa.

CCCLIII. — *Eximpli de una truffa e engan que un clergue qui emprenya una juya feu, segons que recompte Cesar.*

¶ IUDEI spectantes Maciam per clericum decipiuntur.

UN clergue jach carnalment e emprenya a una juhia filla de un juheu, e per tal lo dit clergue per dissimular al pare e mare de la dita juhia lo dit prenyat, pres una canya longa, e foradala de dins del un cap e laltre, e de nit mes la un cap de la dita canya en un forat que hauia de dins la paret prop lo lit on dormien los dits pare e mare, e per la canya lo clergue los apella per lur nom, e dix los: O justs, o amats del Creador, alegrats vos, que vostra filla ha concebut lo Macies, e es romasa verge. Les quals paraules oyi lo dit pare jaent en lo lit ab sa muller; e con les ach oyides dix a sa muller si les hauia oydes? Ella dix li que no, car dormia. E tentost los dits juheu e juya faeren oracio al Creador per que oyssen altra vegada les dites paraules. E lo dit capella qui oya les paraules quel juheu e la juya hauien dites, ell los torna en la dita manera les dites paraules; de la qual cosa lo juheu e la juhia prengueren molt gran pleer creent en si que era veritat. E quant fo de die guardaren lo ventre a lur filla, e trobaren e veeren que era prenys. Demanaren li de qui era prenys? Ella dix que nos sabia, mas que james no sera gitat null hom ab ella. E lo pare e la mare hagueren molt gran pleer, e diuulgaren per totes les aljames dels ju-

heus que en aquella comarca hauia, que lur filla hauia concebut lo Meſſias. Quant vench lo temps del parir, gran poble de juheus fo alli vengut per veure nexer lo lur Meſſias. E la meſquina de juya ab molts plors e ab molts dolors no pari lo Meſſias, ans pari una filla. De la qual coſa tots los juheus foren molt enuergonyits, e ſcandelitzats, e molt triſts. E un juheu dels que alli eren per gran deſplaer quen ach pres la criatura en aquella hora nada e baten les parets, per manera que tentoſt mori.

CCCLIV. — *Eximpli con lo fill de Ciro rey de Perſia feu eſcorxar un jutge perque hauia jutjat no juſtament, ſegons que recompta Elinando.*

¶ IUDEX injuſte judicans puniendus eſt.

LO fill de Ciro rey de Perſia quant fon rey troba e ſabe que un jutge hauia jutjat contra dret, e per ço lo feu ſcorxar, e de la dita pell feu fer una cuberta de una cadira, en la qual ſeyla ſigueren los jutges que apres vengueren; per tal que veent ells la dita pell los recordas de no jutjar injuſtament.

CCCLV. — *Eximpli con lo ſaltiri mana que tots temps deu hom fer juſticia e guardar lo dret juy, ſegons que recompte Ceſar.*

¶ IUDEX ſine cauſa remittere penam non debet.

UN biſbe, hom ſaui e deuot, un die en quareſma legia lo pſaltiri, e troba ſcrit en lo

dit psaltiri con tot hom deuia esser misericordios; e en axi con hi legia en aquell vers entra un seu algutzir, e dix li: Senyor, que fare de tal hom qui tench pres, qui es malfeytor? E lo bisbe, mogut a misericordia per ço que hauia legit en lo psaltiri, mana al dit algutzir que soltas lo dit malfeytor. E abans quel algutzir fos exit del palau del bisbe, lo bisbe continuant lo legir del psaltiri, legi en un psalm on es escrit: *Beati qui custodiunt iudicium et faciunt iustitiam in omni tempore*, que vol dir: Benauenturats son aquells qui guarden lo dret juy e fan justicia en tot temps. E tentost quel bisbe ach legit aquest vers feu tornar denant si lalgutzir, e mana li que del dit hom malfeytor fes ço que trobaria que degues fer per dret. Per lo qual manament lo dit algutzir feu ouciure per dret lo dit malfeytor.

CCCLVI. — *Eximpli de gran virtut de justicia que ach .j. Emparador de Roma, que per complir la justicia feu traure la un ull a si matex, e laltre a un fill que hauia, segons que recompte Ualeri.*

¶ IUDEX debet esse iustus tam in propinquis quam in alienis.

UN Emparador de Roma hauia un fill ten solament, lo qual fill forçadement jach carnalment ab una fembra. E Lemparador per aquell adulteri mana que al dit fill seu fossen trets abdosos los uylls. E tentost tot lo poble de Roma

hauent gran dolor e pietat de aquella ten cruel fentencia, vengueren deuant lo dit Emparador fuplicant li que degues reuocar aquella ten cruel fentencia que hauia donada contra fon fill. E Lemparador, con a hom molt juft, per que la jufticia fos complida, e la ley feruada, e fon fill no fos del tot orp, manas traure a fi matex la un ull, e laltre a fon fill; axi que pare e fill perderen fengles uylls.

CCCLVII. — *Eximpli de les virtuofes e fauies paraules que una fembra dix al Emparador de Roma Traiano, e de la gran paciencia e fauiefa quel dit Emparador feu per complir les dites paraules, fegons recompta Helinando.*

¶ IUDEX bonus non debet differre iuftitiam fine rationabili caufa.

TRAYANO lemparador de Roma, axi con ell exia de la ciutat caualcant en un cauall per anar a una batalla, una fembra vidua acoftas al feu ftrep, e dix li en plorant: Senyor, fes me jufticia de aquell quim mata mon fill. E Lemparador li refpos: Fembra, quant fere tornat de la batalla jot fare jufticia. E la fembra li refpos: E fi no tornes, con lem faras tu? Si no torn, dix Lemparador, lo meu fucceffor let fara. E la fembra li refpos: E que aproffita a mi ne a tu que ton fucceffor me faça jufticia de la injuria que en lo teu temps es ftada feta? car tu es mon deutor tro que la jufticia me hages feta, e lo teu fucceffor

fara la justicia que tu deuies fer, mas not liurara del peccat en que tu ftas per no fer a mi justicia. E ladonchs Lemparador descaualca de son caual, e alli oy la dita fembra, e feu li justicia de la mort de son fill. E feta la justicia, tentost torna caualcar en son cauall, e ana a la batalla.

CCCLVIII.—*Miracle e eximpli con un angel aparech é feu companyia a un hermita, lo qual hermita era temptat del sperit de blaffemia, segons que recompte Jacme de Vitriaco.*

¶ IUDICIA diuina sunt occulta.

UN hermita temptat del spirit de blaffemia comença pensar quels juys de Deu que no eren dreturers, per tal con veya los mals homens hauer en aquest mon honors e riqueses grans, e altres benanances e bones ventures, e veya los bons homens esser turmentats per pobrees, e deshonors, e dampnatges, e altres persequcions. E tentost langel aparech li en forma dom, e dix li: Seguex me, e veuras con son los juys de Deus amagats. E aquella nit dormiren en casa de un bon hom quels feu tota honor e bon acculliment, e per lo mati con sen partien langel li furta una taça dargent. E la segona nit albergaren en casa de un hom, mal hom, quels reebe de mala volentat e aspre acculliment: e lendema quant sen partiren, langel li lexa la taça que hauia furtada. E aquella nit dormiren en casa de un bon hom quils reebe ab gran caritat e benignement; e con

vench per lo mati que sen partiren, langel demana al hoste quels donas hom quils mostras lo cami, e loste ho feu volenterosament: e axi con caminauen e passauen un pont de fusta de un gran riu, langel sobtosament gita en lo riu lo dit hom quils mostraua lo cami, lo qual hom caygut en lo riu mori. E al vespre vengueren albergar en casa de un bon hom quils reebe de molt bona volentat; e con tots foren adormits, langel aucis una criatura petita qui era fill del hoste. E lermita ladonchs cuydas quel angel fos diable, e dix li: Verament, Satanas, no ire pus en la tua companyia. E langel dix a lermita: Sapies que jo son langel, e fuy trames per castigar la tua error, e mostrar te los juys de Deu con son amagats; car sapies que al primer hom a qui pris la taça dargent que la tenia de mal just, e tolgui lay per son be, e doni la a altre mal hom en guardo de alcun poch de be quell ha fet en aquest mon. Mati al hom quel altre bon hoste nos hauia donat per mostrar lo cami, per tal con lo dit hom hauie acordat e ja deliberat de ouciure son senyor vuy per lo mati, e per ço liure lo bon hom de mort sobtana, e guarde lo dit hom que no fos homicida per que hagues menys pena en linfern. La criatura fill del bon hoste mate, per tal con abans que aquesta criatura nasques son pare feya grans almoynes; e apres quel dit fill son nat non feya negunes, car volia estojar ço del seu per heretar lo dit fill, per la qual cosa ell perdera la anima;

e axi liure la anima del pare de morir en peccat, e la anima del fill mes la en parays. E con lermita ach oyit ço que langel li ach dit, feu laors e gracies con axi era desliurat de sa dita tempatacio.

CCCLIX. — *Eximpli de aquells qui van ricosament vestits en aquest mon e han les animes ensutzades de peccats.*

¶ IUDICIUM humanum aliquoties est injustum.

UN Rey feu fer quatre caxetes poques de fust, e les dues mana les daurar e umplir les dossos morts, e les altres dues no les mana daurar, ne pintar, ne omplir dossos morts, mas seules umplir de pedres precioses; e apres en presencia de tots sos barons e cauallers feu portar les dites quatre caxetes denant ells, e dix los quals amarien ells mes? E ells digueren que les daurades. E ladonchs lo Rey feu les obrir, e isquen gran pudor per los ossos quey eren. Tals, dix lo Rey, son aquells qui van ricament vestits a vista de les gents, e dins tenen gran pudor per los peccats de lurs animes. E apres feu obrir les altres dues caxetes, e isquen bona odor, e molt plaent e alegra vista per les joyes precioses que dins aquelles stauen. Tals, dix lo Rey, son aquells qui van vestits de vestedures humils, e honestes, e pobres, e guarden la bellesa e nedetat de lurs animes.

CCCLX. — ***Eximpli de castich que dona sent Johan almoyner als frares, que nul hom no deu jutjar son proysme encara quel vege peccar, segons ques recompta en la legenda de sent Johan almoyner.***

¶ IUDICANDUM non est de peccatis proximorum.

UN frare *D* (*sic*) una monge de un monestir. E tentost los altres frares del monestir començaren a scarnir e a jutjar del dit frare. Los uns deyen que era vedat, los altres que ell hauia perduda la anima, e que la hauia feta perdre a la monge. E tentost sent Johan almoyner repres los, e dix los: Vosaltres peccats mes que no ha fet lo frare de qui parlats mal, primerament con fets contra lo manament qui diu: No vullats jutjar; segonament que no sabets si tro aci han peccat, o si son penedits e no han fet lo peccat.

CCCLXI. — ***Eximpli de sauia e vertadera paraula que dix un hom sobre la venguda que Jhesuchrist deu fer lo die del juy.***

¶ IUDICII ultimi adventus est incertus omnibus quantum ad tempus.

UN senyor ana de fora sa casa, en la qual casa lexa homens seus, los quals homens entre si digueren los uns que vendria tost, e los altres deyen que vendria tart; e ach ni qui dix mils que tots: Axi sera de la venguda de Jhesuchrist quant vendra jutjar lo die del juy.

CCCLXII. — ***Eximpli molt virtuos e faui de un Rey qui adora per reuerencia de Jhesuchrist a dos hermitans.***

¶ IUDICIUM ultimum debet timeri.

UN Rey aſſegut en un carro anaua per una ciutat en abit real, e anauen ab ell un ſeu germa e altres molts cauallers. E axi con lo Rey anaua per aytal manera per la dita ciutat, encontra dos hermitans grochs en les cares, e pobrement veſtits. E tentoſt quel Rey los vee deualla del carro, e acoſtas als hermitans, e agenollas denant ells ab molta gran reuerencia e humilitat, e adora los con a ſeruidors de Jheſuchriſt. E lo dit germa ſeu per conſell dels altres cauallers repres-lo de la reuerencia que hauia feta als dits hermitans. En aquell regne èra cuſtuma que con lo Rey mana matar algun hom anauen tocar una trompa denant la porta de la caſa daquell quel Rey deuia fer ociure; e lo Rey aquell dia mana ſonar la dita trompa a la porta de la caſa de ſon germa. E tentoſt lo dit germa, e ſa muller, e lurs fills veſtits de negre e de ſarzil vengueren plorant denant lo Rey, e dixeren li: Senyor, per quens manès ouciure? E lo Rey ladonchs dix al ſeu dit germa: O foll, ſi tu hàs haut paor de la mort de la trompa que jot mane tocar a la porta, ſens que tu nom has mereſcut la mort, con me reprenguiſt con me humilie vuy als dos miſſatges de Deu, al qual ſe que tinch fets molts deffalliments e culpès?

CCCLXIII. — *Miracle e eximpli con labat Siluano vee moltes animes dels frares del ſeu orde anar en infern, e moltes animes de homens lechs anar an paradis.*

¶ IUDICIO ultimo....

LABAT Syluano, ſegons ques recompte, ſo arrapat en leſpirit; e apres que ſon tornat leſpirit al cors ploraua. Los monges li demanaren per que ploraua? E ell calla, e plora molt pus fortment que no feya dabans. E tantes veguades li demanaren los frares per que ploraua, quell los dix: Per ço plor con jo he viſts molts homens del noſtre orde anar en infern, e molts homens lechs anar al ſant parays, e per ço es lo meu plor.

CCCLXIV. — *Miracle e eximpli con un ſeruo parla a ſent Julia, e con ſent Julia oucis ſon pare e ſa mare, ſegons ques recompte en la iſtoria de dit ſant.*

¶ IULIANI comfeſſoris.

QUANT ſent Julia era joue anaua a caça, e ſeguint un ſeruo per que loucies, lo ſeruo li parla, e li dix: Tu ſeguexs a mi, que mataras ton pare, e ta mare! E ſent Julia marauellant ſe de aquelles paraules, e que no li pogueſſen ſdeuenir, lexa caſa de ſon pare e de ſa mare, e anaſſen de aquella terra en altra, e viſque, e ſerui un gran ſenyor; e aquell feu lo ſon caualler, e dona li per muller una dona ſenyora de un caſtell. E apres lo pare e la mare de ſent Julia deſijant la

vifta de lur fill partiren de lur terra, e tant cercaren a una part e a altra que vengueren al caftell e a la cafa de fent Julia, on trobaren fa muller, car ell era anat a caça. E lur muller ach gran pleer de lur venguda, e feu los gran e bon aculliment, per tal con per les demandes e paraules que foren entre ells ella conech que eren fon fogre e fogra, e al vefpre gitals en lo lit feu e de fent Julia. E con foren adormits, e fo ja gran nit, fent Julia vench, e entra en la cambra, e troba en lo feu lit fon pare e fa mare qui dormien. E tentoft quels vee, cuydant fe que fos fa muller qui jagues ab algun hom ab qui hagues feta malueftat de fon cors, trafch lefpafa que portaua, e degollals abdofos. E con los ach morts, que exia de la cambra, troba fa muller. E con fabe que aquells que hauia morts eren fon pare e fa mare, plora molt fortment, e dix : O mefqui, e con he fet ço quel ceruo me dix! E tentoft en aquella hora dix que volie anar a fer penitencia daquell peccat; e la muller nol volch defemparar, e anaren fen prop de un gran riu on molts pelegrins perien e morien moltes veguades. E fent Julia feu alli un fpital en que albergaua los pelegrins, els paffaue a la fquena lo riu. Sdeuench fe que una nit a hora de mige nit pluuia molt, e lo riu venia gran, e fent Julia oy una veu d' hom qui cridaua plorant que li paffas lo riu. E fent Julia paffa lo riu, e apres paffa lom quil hauia cridat; e puys quel ach paffat, gital en lo lit. A poch

inſtant ell vee quel hom quell hauia gitat en lo lit ſen puja en lo cel, e dix li: Julia, ſapies que Deu ha hauda per agradable la tua penitencia, e dins breus dies tu e ta muller exirets de aqueſta freuol vida, e les voſtres animes iran a la gloria celeſtial. E axi fon fet, que ſent Julia e ſa muller acabaren lur vida en ſeruey de Deu.

CCCLXV. — ***Miracle e eximpli con tot hom qui fa jurar e fer ſagrament a ſon proiſme pecca mortalment.***

¶ IURAMENTO alium compeſſere non eſt bonum.

UN hom molt feel e de bona vida empreſta a altre hom una quantia de moneda. E quant li demana la dita moneda, negalay, e feu ſagrament fals que nols hi deuia. Aquella nit lo dit bon hom de bona vida fo arrapat, e fo denant lo jutgement, e fon li interrogat per que hauia fet eſſer deſperjur lome a qui ell hauie acomanat la moneda? E lo bon hom reſpos quel official a qui ell ſera clamat lo hauia fet jurar, per tal con me negaua ço del meu. E lo jutge dix li: Millor te fora perdre ço del teu que no fer perdre a aquell la ſua anima; e aytenbe ho has perdut. E lo dit jutge mana turmentar de açots al dit bon hom. E con lo hagueren aſſotat, lo jutge li dix que ja li era perdonat lo peccat. E quant lo bon hom torna al mon, tots temps mentre viſch li aparegueren los dits açots en les ſpatles.

CCCLXVI. — *Miracle de un hom qui jura falsament demunt laltar de sent Pangraton.*

¶ IURARE falsum super reliquiis sanctorum periculosum est.

Dos homens hauien molt gran contrast sobre un plet. E lo jutge no sabent qual tenia la veritat, leua los abduy denant laltar de sent .P. pregant lo molt deuotament que mostras miracle sobre aquell qui tenia culpa, e feu jurar al demanant. E con veu que la jura hauia feta, dix: Aquest sent .P. veyll molt es misericordios, o vol donar la honor a sent Pagrançon que es pus joue. E tentost quel culpant mes la ma en laltar de sent Pangraçon, la ma se pegua ab laltar per manera que no len podie arrencar, e mori alli. E encara al dia de vuy es costuma de aquella terra que prenen los segraments demunt les reliquies de sent Pengraçon.

CCCLXVII. — *Eximpli de gran e virtuosa justicia quel Emparador de Roma feu de un fill seu perque hauia mort lo fill de una fembra.*

¶ IUSTITIA Dei eciam in filio proprio exerceri debet.

Un fill del emparador Troiano caualcaua una veguada per la ciutat de Roma corrent lo cauall, e mata lo fill de una fembra vidua ab los peus del cauall. E tentost la vidua clamassen al Emparador son pare, lo qual Emparador liura son fill a la dita fembra que li fes tots aquells ser-

ueys que ſon fill li feya, e demes dona li gran treſor.

CCCLXVIII. — *Miracle e eximpli del cors ſagrat de Jheſuchriſt que ſdeuench a un gran princep, lo qual princep era molt virtuos, e ſaui, e dreturer en fer juſticia.*

¶ IUSTITIA debet eciam in propriis parentibus exerceri.

UN gran princep qui hauia nom Erquibaldo, e era molt noble, e molt poderos, e juſt en la juſticia, que james no jutjaua ſino la juſticia vertadera, eſdeuench ſe que ſon malalt, e jahent malalt en lo lit oy crits, e enuia a ſaber que era; mas no loy volgueren dir que era, e ell trames hi un ſeu caualler que li digues la veritat que era. Senyor, dix lo cambrer, jous ho dire: ſapiats que voſtre nebot per força ſe volch gitar carnalment ab una fembra, e per tal la fembra gitaua los crits. E tentoſt lo dit princep dix a dos cauallers ſeus: Anats, e ouceyts mon nebot. E ells iſqueren de fora, e feeren infinta quel hauien mort, e digueren li que nos moſtras denant ſon auoncle tro que hagues perduda la fellonia dell. E apres tornaren denant lo dit princep, e digueren li que hauien complit lo ſeu manament. E al cinquen die penſant que a ſon auoncle ſeria paſſada la fellonia que hauia dell, entra dins la cambra on ſon auoncle jaye malalt. Loncle quel veu feu lo acoſtar a ſi; e quant li fou de prop, pres lo per los cabells, e ab un contell que tenia de

prop degolla lo: de que tots hagueren gran ſpauentament. E apres per la malaltia quel ſobtaua, confeſſas de un biſbe ab gran contriccio e ab moltes lagremes; mas la mort de ſon nabot no la comfeſſa, de la qual coſa lo biſbe ſe marauella molt. E quant lo dit princep tenia lo cor de Jheſuchriſt per combregar, dix li lo dit biſbe: Senyor, per que nous comfeſſas de la mort que ara poch hauets feta de voſtre nebot? E lo dit princep reſpos: E con, peccat he? Och, dix lo biſbe; molt gran. Verament, dix lo princep, jo nou tench per peccat, nen deman perdo a Deu per ell. El biſbe li dix: Si nous en comfeſſats, nous dare lo cors de Deu. E lo dit princep dix: Sapiats per cert que nol comfeſſare, que nol mate per fellonia, mas ſolament per çel de la juſticia e per paor de Deu, car james negun auoncle no ama tant a un nabot con jo fiu a ell. E ſi vos me negats de donar lo cor de Deu, jo coman a Deu lo meu cors e la mia anima. E lo biſbe ladonchs iſques de la cambra ab la cuſtodia del cors de Jheſuchriſt en la ma. E tentoſt lo princep lo feu tornar, e dix li: Guardats ſi portats e tenits en aquexa cuſtodia lo cors de Deu. E lo biſbe li dix: Senyer, och, jol port dins aqueſta cuſtodia. E quant obri la cuſtodia noy troba lo cors de Jheſuchriſt. E ladonchs dix lo princep al dit biſbe: Aquell que vos me neguas de donar, nos nega ell a mi. E obri la bocha, e dins la bocha aparech la hoſtia ſagrada que venia en la dita cuſtodia. E

lo bifbe e tots los altres que alli eren feeren laors e gracies a noftre fenyor Deus de ten gran miracle.

CCCLXIX. — *Eximpli con lo bon e honeft religios no deu guardar en la cara neguna fembra, ne encara negun hom fino fi es de neceffitat.*

¶ IUUENTUS facit homines et mulieres diligenter confiderare.

UN abat de un moneftir anaua un die ab fon companyo per la ciutat, e anauen caualcant, e encontraren una fadrina molt bella: e labat aturas, e dix a la dita fadrina que fos benuenguda. E ella abaxa lo cap, e dix li quel mantengues Deus. E labat con fe fon partit de la dita fadrina, per temptar fon companyo dix li: Aparech me que molt era bella fadrina aquella; e lo companyo refpos: Verament, fenyor, e a mi ho fon viares. E labat li dix: Una cofa la enlegex, ques torta. E dix fon companyo: Per cert, fenyor, jo men pris ben guarda, mas no es torta. Per ço, dix labat, te regonexeran vuy la tua fquena; que degueres effer ten fimple que no degueres hauer vift fi era hom o fembra. E quant foren tornats al moneftir dix als frares tot ço que hauia fdeuengut ab fon companyo, e dix los: Vofaltres me reprenets con no do licencia de anar de fora als frares jouens, e fapiats que gran perill los es exir al mon, car tot religios deu fcufar lo mes que pot de no exir del moneftir, per tal con hi ha

moltes occasions de peccar. E tentost castiga molt cruelment a son companyo per metre terror als altres frares.

☞ Aci se acaben los miracles e eximplis qui comensen per I: e comensen los miracles e eximplis qui comensen per K.

K.

CCCLXX —*Eximpli de les condicions e de la forma de la perſona del Emparador Carles, ſegons ques recompte en les croniques dels Emperadors.*

¶ KAROLUS.

Lo Emparador Carles fo molt bell hom de perſona, en la viſta molt cruel, en leſtatura de lonch la ſua perſona hauia vuyt peus dels ſeus qui eren molt grans e lonchs, en les ſpatles hauia molt gran amplaria, per la cinta era molt ben fet, les cames e les cuxes e los braços hauia molt groſſos, era caualler molt cortes, e era molt ardit e molt forts de ſos membres. La ſua cara hauia de lonch un palm e

mig, lo nas hàuia de lonch mig peu, la barba que portaua hauia de lonch un peu, lo front hauia dample un peu, los ulls con a leo, les celles hauien una gran ma dample: aquell à qui ell guardaue ab fellonia ab los ulls uberts molt fortment fespauentaua. La cinta ab ques fenyia hauia de lonch .viij. peus, folament ço que ell hauia obs al cenyir, fens ço que penjaua de la cinta. Ell menjaua poch pa; carn menjaua, car ell menjaue a un dinar un quarter de molto, un parell de galines, o una oca, o una fpatla de porch, o un pago, o una grua, o una lebre: beuia lo vin molt amarat. Ten gran força hauia, que ab un colp defpafa tallaua un caualler caualcant, e un cauall el fenia del cap tro a la cella, e traueffaua daquell colp tot lo cors del cauall. Quatre ferradures de cauall, totes juftades, ab les fues mans trencaua; un caualler armat de peus prenia en lo palmell de la fua man dreta, e alçaua lo de terra tro endret del feu cap. Continuament portaua ab fi unes tauletes de cera en que fcriuia ço que hauie a fer quefcun dia. Al menjar ell no beuia fino tres veguades. Continuament ufaua fets darmes. A filles fues que hauia feu apendre de filar e de cufir, per tal que no ftigueffen ociofes. Ell feu dos ponts en un riu prop de la ciutat de Culunya, lo qual riu ha nom Regon; e quant vench a Roma, a una leugua de Roma defcaualca del cauall, e ana a peu tro a la ciutat, en la qual entra a peu, e a peu vefita totes les fgleyes molt

deuotament, e dona a aquelles moltes almoynes. E apres ana a Jherusalem, e trague la de poder de moros; e torna per la ciutat de Contastinoble, a la qual porta de Jherusalem reliquies molt santes, ço es la corona de Jhesuchrist, e un clau daquells ab que Jhesuchrist fon clauat en la creu, e lo suari de Jhesuchrist, e la camisa que santa Maria feu a Jhesuchrist, e un braç de sent Simeon, e mes totes aquestes reliquies en una sgleya de Santa Maria que ell feu. E apres feu e ediffica tants monestirs de frares con ha letres en l' *a. b. c;* e en quescun monestir mes a la porta una letra dor del *a. b. c.* E apres de sos dies lexa Lemperi a Luys son fill, e ple de bones obres fina sos dies, e manas soterrar en la dessus dita sgleya de Santa Maria; e abans que moris dona tot lo seu tresor a certs prelats quel donassen tot a les sgleyes.

CCCLXXI. — *Miracle e eximpli con un monge deuot a santa Catalina ach per reliquies un troç del dit de santa Catalina.*

¶ KATERINE virginis.

UN monge stech al munt de Synayi on jau soterrat lo cors de santa Katerine, .vij. ayns seruent alli a la sua sepultura, e continuament pregant la ab deuocio que li volgues donar alcuna cosa de les sues reliquies. E tentost caygue en la sua man un troç de dit, ab lo qual troç de dit lo monge pres molt gran pleer, e sen torna a son monestir.

CCCLXXII. — ***Miracle e eximpli con ſanta Catalina ab daltres ſantes vergens aparech a un deuot hom.***

¶ KATERINA faciem ſuam velauit ab eo qui eam cognoſcere voluit.

UN hom hauia deuocio en ſanta Catalina, e queſcun die feya commemoracio della, demanant la en la ſua ajuda. E apres per temps perde la memoria della, e oblidas de recomanarſe a ella axi con ſolia. E un die ſtant ell en oracio vee moltes ſantes vergens paſſar denant, entre les quals vee una pus bella que totes les altres; la qual con paſſa prop dell cobris la cara. E ell demana a una de les altres qui era aquella qui ſe hauia cuberta la cara. E aquella li dix que era ſanta Cathalina, a la qual tu eſt molt deuot; mas per tal con tu has ceſſat de hauer en ella la deuocio que ſolies, ella tes paſſada de prop ab la cara cuberta per ço que no la veeſſes, ni la coneguesses.

☞ Aſſi ſe acaben los miracles e eximplis qui comenſen per K: e feneix lo primer volum del preſent Legendari.